

ภาษาและวัฒนธรรมไตคำตี่-ไทยพวน

วิไลศักดิ์ กิ่งคำ

คำนำ

ตำราภาษาและวัฒนธรรมไตคำตี้ – ไทยพวน ได้ต่อยอดจากงานวิจัยการศึกษาการเปรียบเทียบภาษาและวัฒนธรรมไตคำตี้ที่พูดในรัฐอรุณาจัลประเทศ และรัฐอัสสัม ประเทศอินเดีย กับภาษาและวัฒนธรรมไทยพวนที่พูดในประเทศไทย เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณและคุณภาพ ซึ่งเก็บข้อมูลภาคสนามและศึกษาจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในตำราเล่มนี้มุ่งเน้นให้ผู้อ่านมีความเข้าใจภาษาได้ในนอกประเทศ ซึ่งอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่มีการใช้ภาษาอัสสัมเป็นภาษาราชการในรัฐอัสสัม และในขณะที่มีภาษาไทยพวนเป็นภาษาที่ใช้พูดในประเทศไทย ซึ่งมีการใช้ภาษาไทยมาตรฐานเป็นภาษาราชการ ขอขอบคุณผู้บอกภาษาชาวไตคำตี้ทั้ง 4 คน ได้แก่ นางเขมา น้ำส้ม และนางรายโต น้ำส้ม ที่หมู่บ้านบารีคำ อำเภอถ้ำคิมปุระ รัฐอัสสัม นางอิก้า มะหยัด และนาง ฮมเป เวียงเคน ที่หมู่บ้านน้ำใส อำเภอโลหิต รัฐอรุณาจัลประเทศ ประเทศอินเดีย ทำให้การเขียนคำนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี

ขอขอบคุณนายวันชัย ศิริพันธุ์ นายดาเราะ หนูนาค ร.อ.บุญจันทร์ หนูนาค นางสาว สุกัญญา หนูนาค และนางสุภาภรณ์ กิ่งคำ ผู้บอกภาษาชาวไทยพวนที่หมู่บ้านหินปักทุ่ง ตำบลหินปัก อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี ที่มีความอดทนให้ผู้วิจัยสัมภาษณ์ข้อมูลตลอดเวลาการเดินทางไปศึกษาข้อมูลภาษาไทยพวน

ขอขอบคุณนักวิชาการทุกท่านที่ผู้วิจัยอ้างอิงในงานวิจัยนี้เป็นอย่างมาก หากปราศจากตำราและงานวิจัยของท่านแล้ว ข้าพเจ้าคงทำงานไม่สะดวกได้ดังนี้

ขอบคุณคุณยู จง อัน บัณฑิตปริญญาโท สาขาภาษาไทย ทำงานที่สำนักงานตรวจคนเข้าเมือง สนามบินนานาชาติอินซอน ประเทศสาธารณรัฐเกาหลีที่ให้ทุนทำวิจัย และให้ทุนเขียนตำราภาษาเล่มนี้ จำนวน 20,000 บาท ขอขอบคุณ ผศ.ดร. โกวิท พิณพวง ที่ช่วยประสานงานกับมหาวิทยาลัยดิบูรเกอร์ รัฐอัสสัม ประเทศอินเดีย และขอขอบคุณ Prof. Dr. Bhim Kant Boruah ที่เชิญผู้วิจัยไปปาฐกถาในงานสัมมนาวิชาการนานาชาติที่ Dibrugarh University เมื่อวันที่ 30 สิงหาคม 2562 ขอขอบคุณนางสาวการณิกร รวยรื่น นางสาวนพวรรณ สังข์ห่อ และนางสาวพัชริดา แก้วกฤตยานุกูร ที่รับพิมพ์ต้นฉบับด้วยความอดทนต่อลายมือ และพิมพ์ให้ด้วยดีมาตลอด และสุดท้ายขอขอบคุณ

วิไลศักดิ์ กิ่งคำ
สิงหาคม 2562

สัญลักษณ์และอักษรย่อที่ใช้ในหนังสือ

สัญลักษณ์

[]	=	การถ่ายทอดเสียง
//	=	การถ่ายทอดเสียงสำคัญ
→	=	กลายเป็น
~	=	แทนวรรณยุกต์เสียงสามัญท้ายตรีในภาษาไทยคำที่
-	=	แทนวรรณยุกต์เสียงสูง-ระดับในภาษาไทยพวน
`	=	แทนวรรณยุกต์เสียงต่ำ-ตก
^	=	แทนวรรณยุกต์เสียงสูง-ตก
´	=	แทนวรรณยุกต์เสียงสูง-ขึ้น
˘	=	แทนวรรณยุกต์เสียงต่ำ-ขึ้น
:	=	แทนเสียงสระเสียงยาว
=	=	เท่ากับ

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	[1]
สัญลักษณ์	[2]
สารบัญ	[3]
บทที่ 1 ประวัติของไตคำตี้และไทยพวน	1
1.1 ประวัติชาวไตคำตี้	1
1.2 เอกสารเกี่ยวกับภาษาไตคำตี้	2
1.2.1 งานวิจัย	2
1.2.2 ตำราหรือเอกสารทางวิชาการ	3
1.2.3 เอกสารทั่วไป	4
1.3 เอกสารเกี่ยวกับภาษาไทยพวน	5
1.3.1 เอกสารทั่วไป	5
1.3.2 ตำราหรือเอกสารทางวิชาการ	6
1.3.3 งานวิจัยเกี่ยวกับภาษาไทยพวน	7
1.3.4 งานวิจัยเกี่ยวกับอัตลักษณ์และวัฒนธรรมไทยพวน	8
1.4 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับเอกลักษณ์และอัตลักษณ์ไทย	9
1.5 กรอบแนวคิดเกี่ยวกับภาษาศาสตร์	12
บทที่ 2 ภาษาไตคำตี้	17
2.1 ระบบเสียงในภาษาไตคำตี้ (Tai-Khamti Phonology)	17
2.1.1 ระบบเสียงพยัญชนะ (Consonant System)	17
2.1.2 ระบบเสียงสระ (Vowel System)	23
2.1.3 ระบบเสียงวรรณยุกต์ (Tonal System)	26
บทที่ 3 ภาษาไทยพวน	36
4.3 ระบบเสียงในภาษาไทยพวน (Thai-Phuan Phonology)	36
4.3.1 ระบบเสียงพยัญชนะ (Consonant System)	36
4.3.2 ระบบเสียงสระ (Vowel System)	41

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
4.3.3 ระบบเสียงวรรณยุกต์ (Tonal System)	45
บทที่ 4 การสร้างคำในภาษาไทย	53
4.1 การเติมอุปสรรคในภาษาไทย	53
4.2 การเติมปัจจัยในภาษาไทย	55
4.3 การเติมอาคมกลางคำในภาษาไทย (Infix)	56
4.4 ภาษาไทยมีตัวสะกดไม่ตรงตามมาตรา	58
4.5 การประกอบคำในภาษาไตคำตี้และภาษาไทยพวน	58
4.5.1 คำประสมในภาษาไตคำตี้	58
4.5.2 คำประสมในภาษาไทยพวน	60
4.5.3 ผลการวิจัยการประกอบคำในภาษาไตคำตี้และภาษาไทยพวน	61
4.5.4 การเปรียบเทียบหน่วยเสียงพยัญชนะท้าย [-k]	62
4.5.5 ผลการวิจัยการเปรียบเทียบหน่วยเสียงพยัญชนะท้าย [-k]	62
4.6 การจำแนกคำ (วจีวิภาค)	63
4.6.1 ชนิดของคำ	63
4.6.2 คำนาม	64
4.6.3 คำกริยา	64
4.7 การเปรียบเทียบคำนามในภาษาไตคำตี้และภาษาไทยพวน	65
4.7.1 ผลการเปรียบเทียบคำนามในภาษาไตคำตี้และภาษาไทยพวน	84
4.7.2 ผลการเปรียบเทียบคำกริยาในภาษาไตคำตี้และภาษาไทยพวน	85
4.8 การปฏิภาค (correspondence)	86
4.8.1 การปฏิภาคของหน่วยเสียงพยัญชนะ	86
4.8.2 การปฏิภาคของหน่วยเสียงสระ	87
4.8.3 การปฏิภาคของหน่วยเสียงวรรณยุกต์	88
4.8.4 หน่วยเสียงพยัญชนะควบกล้ำ (Cluster consonants)	88
4.8.5 ภาษาอัสสมิที่มีปรากฏในภาษาไตคำตี้	89

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
4.8.6 ภาษาอังกฤษที่ปรากฏในภาษาไตคำตี้ที่ใช้ในชีวิตประจำวัน	90
4.8.7 การเปรียบเทียบหน่วยเสียงพยัญชนะ	90
4.8.8 การเปรียบเทียบหน่วยเสียงพยัญชนะที่เกิดท้ายพยางค์	91
4.8.9 การเปรียบเทียบหน่วยเสียงพยัญชนะควบกล้ำ	91
4.8.10 การเปรียบเทียบหน่วยเสียงสระ	91
4.8.11 การเปรียบเทียบหน่วยเสียงวรรณยุกต์	92
4.8.12 ภาษาอัสสัมที่ปรากฏในภาษาไตคำตี้	92
4.8.13 ภาษาไทยพวนใช้คำภาษาไทยมาตรฐาน	94
บทที่ 5 อัตลักษณ์และวัฒนธรรมของชาวไตคำตี้	96
5.1 ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับชาติพันธุ์ไตประเทศอินเดีย	96
5.1.1 กลุ่มชาติพันธุ์ไตในประเทศอินเดีย	96
5.1.2 ไต-อาหม (Tai Ahom)	96
5.1.3 ไต-คำตี้ (Tai Khamti)	96
5.1.4 ไต-อ้ายตอน (Tai Aiton)	98
5.1.5 ไตตุรุง (Tai Turung)	98
5.1.6 ไต – คำหยัง (Tai - Khamyang)	99
5.2 อัตลักษณ์และวัฒนธรรมไตคำตี้	99
5.2.1 กิจกรรมที่สำคัญเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา	100
5.2.2 การศึกษาและการประกอบอาชีพ	101
5.2.3 ภาษาที่ใช้สื่อสาร	101
5.2.4 ความเชี่ยวชาญในวัฒนธรรม (Traditional Skills) ของชาวไตคำตี้	102
5.2.5 การยึดมั่นในหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา	103
5.2.6 บรรพบุรุษเป็นต้นแบบ	104
5.2.7 การยึดมั่นในวัฒนธรรมเกี่ยวกับการเกษตร	105
5.3 ภูมิปัญญาของชาวไตในรัฐอัสสัม (Knowledge of Tai in Assam)	106

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
5.3.1 ภูมิปัญญาในเรื่องการถนอมอาหารจากเนื้อและปลา	108
5.3.2 ภูมิปัญญาในการทำสีย้อมผ้าสำหรับพื้นเมืองที่ได้จากธรรมชาติ	108
5.4 การนับถือศาสนาของชาวไต (Religion of Tais)	110
5.5 ภาษาของชาวไตในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของอินเดีย	110
5.6 การแต่งกายของชาวไตคำตี้	111
5.7 กิจกรรมสำคัญของชาวไตคำตี้ในรัฐอัสสัม และรัฐอรุณาจัลประเทศ	111
5.7.1 การดำรงตนตามหลักพระพุทธศาสนา	112
5.7.2 ความเชื่อและศรัทธาในพระพุทธศาสนา	112
5.7.3 การแต่งงาน	114
5.7.4 การเกิด	115
5.7.5 อัตลักษณ์ในการตั้งชื่อของชาวไตคำตี้	115
5.7.6 การตาย	116
5.8 อัตลักษณ์ในการเป็นแบบระบบครอบครัว	117
5.8.1 แปรเปลี่ยนทางวัฒนธรรมไตคำตี้	117
บทที่ 6 การปฏิบัติตามฮีต 12 คอง 14 และ อัตลักษณ์ของชาวไทยพวน	
6.1 การปฏิบัติตามฮีต 12 คอง 14	
6.1.1 คอง๑๔ของพระราชา	119
6.1.2 คลองสิบสี่สำหรับพระสงฆ์องค์เจ้า	127
6.1.3 คลองสิบสี่ (คลองสิบสี่ข้อ- กฎหมายสำหรับคนทั่วไป)	129
6.2 อัตลักษณ์ของชาวไทยพวน	131
6.2.1 เดือนอ้าย ทำบุญปรีวาสรกรรม	132
6.2.2 เดือนยี่ ทำบุญคุณลาน	133
6.2.3 เดือนสาม ทำบุญกำฟ้า	134
6.2.4 เดือนสี่ ฆะเหวดหรือเทศน์มหาชาติ	137
6.2.5 เดือนห้า ทำบุญสงกรานต์	140
6.2.6 เดือนหก ทำบุญวันวิสาขบูชา	141

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
6.2.7 เดือนเจ็ด งานอุปสมบทหรือแรกรักษาขวัญ	142
6.2.8 เดือนแปด บุญเข้าพรรษา	144
6.2.9 เดือนเก้า บุญประดับดิน	144
6.2.10 เดือนสิบ บุญข้าวสากหรือสลาภกัฏ	144
6.2.11 เดือนสิบเอ็ด บุญออกพรรษา	145
6.2.12 เดือนสิบสอง บุญกฐิน	145
6.2.13 พิพิธภัณฑ์ไทยพวน	145
6.2.14 การยึดมั่นและปฏิบัติตามหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา	146
6.2.15 โอบอ้อมอารี	147
6.2.16 วจีไพเราะ	147
6.2.17 สังเคราะห์ประชาชน	147
6.2.18 การดำรงตนเสมอต้นเสมอปลาย (สมานัตตตา)	147
6.3 วัฒนธรรมของชาวไทยพวน	148
6.3.1 อาหารไทยพวน	148
6.3.2 อุปกรณ์ทำนา	148
6.3.3 อุปกรณ์จับปลา	149
6.3.4 การทำผ้าหม้อห้อม	149
6.3.5 การใช้วัตถุธรรมชาติถนอมอาหาร	151
6.3.6 ที่อยู่อาศัยไทยพวน	151
6.4 เปรียบเทียบอัตลักษณ์และวัฒนธรรมของชาวไตคำตี้กับชาวไทยพวน	151
6.4.1 ข้อที่คล้ายกัน	151
6.4.2 ข้อที่ต่างกัน	152
บทที่ 7 คลังคำศัพท์ภาษาไตคำตี้และภาษาพวน	153
7.1 คำนามในภาษาไตคำตี้	153
7.2 คำกริยาในภาษาไตคำตี้	166
7.3 คำนามในภาษาไทยพวน	173

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
7.4 ตารางแสดงคำกริยาภาษาไทยพวน	180

บทที่ 1

ประวัติของไตคำตี้และไทยพวน

1.1 ประวัติของชาวไตคำตี้

Dr. Maheswar Neog (1971: XVII) ได้กล่าวถึงประวัติชาวไตคำตี้เป็นกลุ่มชาติพันธุ์หนึ่งที่นับถือพระพุทธศาสนาเหมือนกับชาติพันธุ์ไตกลุ่มอื่นๆ ในรัฐอัสสัม และรัฐอรุณาจัลประเทศ ประเทศอินเดีย อาศัยอยู่ใน 16 หมู่บ้านในเขตอำเภอโลहित รัฐอรุณาจัลประเทศ และทางชายแดนตะวันออกเฉียงเหนือในรัฐอัสสัม ประเทศอินเดีย ประกอบด้วยหมู่บ้านชาวคำ เคเริ่ม อิมบัง ฟินกรอ นาน่า อินเทน นาเต่า มาเมือง มาหัง และทางตอนเหนือของอำเภอลัคคิมปุระ รัฐอัสสัม ได้แก่ หมู่บ้านบาร์คำตี้ บาร์กอน เดโตลา ตูนิจัน ศรีบุญัน บาร์ปัททา และหมู่บ้านดิพย์ลิงค์ ชาวไตคำตี้ได้ย้ายถิ่นฐานจากรัฐฉาน ประเทศพม่ามาสู่รัฐอัสสัมในครั้งหลังศตวรรษที่ 18 เมื่อกษัตริย์ประเทศพม่าชื่อ อาลมพรา (Alomphra) ได้กำจัดการทลายทระนสุดท้ายของอาณาจักรฉาน และชาวฉานได้เข้าไปสู่รัฐอัสสัมในช่วงปี 1826 ซึ่งกลุ่มแรกมาจากบาร์คำตี้ (Bar-Khamti) หรือเมืองคำตี้หลวง (Muang-Khamti-Long) ทางตอนเหนือของพม่า ได้ตั้งถิ่นฐานริมฝั่งแม่น้ำเตงคาปानीแห่งเมืองซอดิยา (Sodiya) ในช่วงเวลาดังกล่าว

Gogoi (1971: 1) ได้กล่าวถึงชาวไตต้นกำเนิดและสาขา (The Tai: Their Origin and Branches) คำว่า “ไต” เกี่ยวกับชื่อนี้แสดงถึงสาขาที่ยิ่งใหญ่ของชาวมองโกลอยแห่งเอเชีย ชาวไตในรัฐอัสสัมได้เข้ามาอาศัยอยู่ในหุบเขาพรหมบุตรเป็นเวลาไม่น้อยกว่า 1,000 ปี ซึ่งเป็นที่รู้จักกันดีในนามชาวอาหม ซึ่งมีกลุ่มเล็กๆ กลุ่มอื่นๆ ประกอบด้วย ชาวไตที่มาอาศัยอยู่ในรัฐอัสสัม ได้แก่ ไตคำตี้ ไตฟาเก้ ไตตรง ไต้ายตน ไตคำหยัง และโนรา

ในปี พ.ศ.2293-2395 ชาวไตคำตี้ได้อพยพเข้าสู่รัฐอัสสัม จากหมู่บ้านเดิมคือ คำตี้หลวง (Khamti-Long) และปัจจุบันนี้ชาวไตคำตี้ได้ข้ามช่องเขาตอยปาดไกในปี พ.ศ. 2336 ชาวไตคำตี้ได้ร่วมกับชาวกะฉินยึดเอาเมืองซอร์ดิยาตั้งตนเองเป็นเจ้าเมืองแทน แต่ยังคงรักภักดีต่อกษัตริย์อาหม เมื่ออังกฤษยึดอำนาจได้แยกคนไตออกเป็น 2 ส่วน คือ ให้อยู่ที่เดิม คือ บ้านจงคำ เมืองซอดิยา และอีกส่วนหนึ่งอยู่หามานดิกรอง เมืองลัคคิมปุระเหนือ

1.2 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับภาษาไตคำตี้

1.2.1 งานวิจัย

Jimmy G. Harris (1976: 113-114) ในหนังสือ *Tai Linguistics in Honor of Fang-Kuei Li* ได้กล่าวถึงลักษณะทางภาษาของภาษาไตคำตี้เป็นภาษาถิ่นประกอบด้วยเสียงพยัญชนะต้น 16 หน่วยเสียง ได้แก่ /p, t, c, k, ʔ, ph, th, kh, m, n, ŋ, w, l, y, s และ h/ และหน่วยเสียงพยัญชนะท้าย (Final Consonants) มีจำนวน 6 หน่วยเสียง ได้แก่ /p, t, k, m, n, และ ŋ/ ซึ่งมีหน่วยเสียง [ʔ] ที่เกิดกับสระเสียงสั้นในสิ่งแวดล้อมจำกัด นอกจากนั้นยังได้กล่าวถึงหน่วยเสียงวรรณยุกต์ จำนวน 6 หน่วยเสียง ประกอบด้วยหน่วยเสียงกลาง-ตก (mid-falling) หน่วยเสียงต่ำ-ตก (low-falling) หน่วยเสียงสูง-ตก (high-falling) หน่วยเสียงสูง-ระดับ (high-level) หน่วยเสียงกลาง-ขึ้น (mid-rising) และหน่วยเสียงกลาง-ระดับ (mid-level) และประการสุดท้ายกล่าวถึงหน่วยเสียงสระมีจำนวน 23 หน่วยเสียง ประกอบด้วยสระเดี่ยว 10 หน่วยเสียง ได้แก่ /i, e, ε, a, a:, u, u:, o, o: และ ɔ/ หน่วยเสียงสระผสม 2 ส่วน (diphthongs) จำนวน 12 หน่วยเสียง ได้แก่ /iw, ew, εw, aay, ay, aaw, aw, aɤ, uy, oy ɔy และ ia/ และหน่วยสระประสม 3 ส่วน (triphthongs) จำนวน 1 หน่วยเสียง คือ /iaw/

Alfons Weidert (1977: 13-21) งานวิจัยเรื่อง *Tai Khamti Phonology and Vocabulary* สรุปสาระสำคัญในงานวิจัยซึ่งเขาได้ผลการวิจัยจากการศึกษาข้อมูลจากผู้บอกภาษา 2 คน คือ Mrs. Khalayna Namchoom and Mr. Chau Mahala Manpoong มีผลการวิจัยภาษาไตคำตี้ประกอบด้วยหน่วยเสียงพยัญชนะ จำนวน 16 หน่วยเสียง ได้แก่ /p, ph, t, th, k, kh, ʔ, m, n, ŋ, l, s, ts, h, j และ w/ หน่วยเสียงสระ 12 หน่วยเสียง ได้แก่ /i, u, u:, A, i, e, ε, u, u:, o, ɔ และ a/ และหน่วยเสียงวรรณยุกต์ 5 หน่วยเสียง ได้แก่ หน่วยเสียงสูง (high) /˥/, หน่วยเสียงต่ำ (low) /˩/, หน่วยเสียงสูง-ตก (falling) /˥˩/, หน่วยเสียงต่ำ-ระดับ (rising) /˩˥/, และหน่วยเสียงสามัญ (creaky) /˩˩/

1.2.2 ตำราหรือเอกสารทางวิชาการ

Goswami S, N. (1988: 147) ในหนังสือ Studies in Sino-Tibetan Languages ได้สรุปสาระคือ ภาษาไตคำตี้ในรัฐอรุณาจัลประเทศ และรัฐอัสสัม ประกอบด้วยหน่วยเสียงพยัญชนะจำนวน 16 หน่วยเสียง ได้แก่ /p, t, k, ph, th, kh, c, ch, m, n, ŋ, l, r, h, w และ y/ ซึ่ง w และ y เป็นเสียงกึ่งสระและกึ่งพยัญชนะ และมีหน่วยเสียงสระ จำนวน 8 หน่วยเสียง ประกอบด้วย /i, e, ε, a, a:, ɔ, o และ u/ และได้กล่าวถึงเสียงสระผสม (Diphthongs) จำนวน 5 หน่วยเสียง ได้แก่ /ai, ua, eu, ɔu และ ao/ ซึ่งไม่ได้กล่าวถึงหน่วยเสียงวรรณยุกต์ในภาษาไตคำตี้ในหนังสือดังกล่าว

เรืองเดช ปันเขื่อนขัตติย์ (2531: 43) ได้กล่าวถึงภาษาไตคำตี้ในหนังสือภาษาถิ่นตระกูลไทย มีสาระสำคัญคือ ภาษาไทยคำตี้ (Khamti Shans) เป็นภาษาที่ใช้พูดทางเหนือสุดของพม่า เขตอำเภอลัคคิมปุระ ทางตอนใต้ของแม่น้ำพรหมบุตร ในอินเดีย จำแนกเป็น 2 พวก ได้แก่ สิ่งคะลิงคำตี้ และคำตี้หลวง มีลักษณะทางภาษาคลายกับภาษาไทยใหญ่ในพม่า และเป็นภาษาที่มีตัวหนังสือใช้เช่นเดียวกับภาษาไทยอาหม

บรรจบ พันธุเมธา (ม.ป.ป: 237) ได้กล่าวถึงลักษณะภาษาไทยใหม่ไว้ว่า ภาษาของเชื้อชาติไทยใหญ่ที่มีถิ่นฐานอยู่ในรัฐฉาน ประเทศสหภาพพม่า ซึ่งกล่าวถึงลักษณะภาษาไทยใหญ่ที่ประกอบด้วยเสียงสระทั้งเสียงสั้นและเสียงยาว มีจำนวน 21 หน่วยเสียง ได้แก่ /a, a:, i, i:, u, u:, u, u:, e, e:, ε, ε:, o, o:, ɔ, ɔ:, ə, ə:, ay, aw และ əy/ มีเสียงพยัญชนะ จำนวน 16 หน่วยเสียง ได้แก่ ก, ข, ค, ง, ต, ด, ท, น, ป, ผ, พ, ม, ย, ว, ส และ ห รวมถึงมีเสียงวรรณยุกต์ จำนวน 5 หน่วยเสียง ได้แก่ เสียงจัตวา (หนึ่ง) เสียงเอก (สอง) เสียงสามัญ (สาม) เสียงตรี (สี่) และเสียงโท (ห้า) นอกจากเสียงสำคัญในภาษาไทยใหญ่ ท่านยังได้กล่าวถึงวิธีการสร้างคำในภาษาไทยใหญ่ เช่น มีคำเดิม คำสร้างใหม่ คำยืม เป็นต้น

บรรจบ พันธุเมธา (2502: 20) ได้กล่าวไว้ในหนังสือกาเลหม่านไต ซึ่งผู้เขียนได้เดินทางไปสำรวจภาษาไทยที่เมืองโคฮาด ลัคคิมปุระเหนือ โยรหิต ดิบูรเคิร มาเชริตา และซอดิยา ผู้เขียนกล่าวไว้ในคำที่บันทึกในหนังสือเล่มนั้นเป็นภาษาคำตี้ ซึ่งเป็นคำภาษาในถิ่นคำตี้โหลง รัฐกะฉิน ประเทศพม่า ซึ่งลักษณะทางภาษามีลักษณะคล้ายกับภาษาไตพ่าเก้ และมีข้อแตกต่างกันที่คำบางคำเท่านั้น ซึ่งท่านได้เดินทางไปรัฐอัสสัม ประเทศอินเดียครั้งแรกในเดือนเมษายน 2498 เพื่อศึกษาภาษาอาหม พบชาวอาหมแต่ไม่พบบุคคลที่สามารถพูดภาษาอาหมได้ และสุดท้ายได้ศึกษาค้นคว้า

ภาษาไต่พ่าแก่จนสามารถรวบรวม และพิมพ์พจนานุกรมชื่อ The Phake-English-Thai Dictionary (Banchob 1987)

วิไลวรรณ ขนิษฐานันท์ (1986: 178) หนังสือภาษาศาสตร์เชิงประวัติ และได้กล่าวถึง โครงสร้างทางไวยากรณ์ของภาษาไตคำดี มีลักษณะการเรียงคำในประโยคเป็น ประธาน+กรรม+กริยา (SOV) และได้พัฒนาจากโครงสร้าง SVO เป็น SOV

1.2.3 เอกสารทั่วไป

จดหมายราชบัณฑิตยสถาน (2549: ฉบับที่ 186 : 6-7) โบราณศัพท์น่ารู้ การนับจำนวนบุตรในสมัยโบราณ กล่าวคือการนับจำนวนบุตรมีปรากฏในพระไอยการบานแพนง ทั้งการนับบุตรชายและการนับบุตรหญิง โดยมีรายละเอียดดังนี้

การนับบุตรชาย			การนับบุตรหญิง		
อ้าย	ใช้นับ	ลูกชายคนแรก	เอี้ย	ใช้นับ	ลูกหญิงคนแรก
อู่	ใช้นับ	ลูกชายคนที่ ๒	อี่	ใช้นับ	ลูกหญิงคนที่ ๒
สาม	ใช้นับ	ลูกชายคนที่ ๓	อามหรืออ่าม	ใช้นับ	ลูกหญิงคนที่ ๓
ไส	ใช้นับ	ลูกชายคนที่ ๔	ไอ	ใช้นับ	ลูกหญิงคนที่ ๔
งัว	ใช้นับ	ลูกชายคนที่ ๕	อ้าว	ใช้นับ	ลูกหญิงคนที่ ๕
ลก	ใช้นับ	ลูกชายคนที่ ๖	อก	ใช้นับ	ลูกหญิงคนที่ ๖
เจด	ใช้นับ	ลูกชายคนที่ ๗	เอก	ใช้นับ	ลูกหญิงคนที่ ๗
แปด	ใช้นับ	ลูกชายคนที่ ๘	แอก	ใช้นับ	ลูกหญิงคนที่ ๘

เจ้า	ใช้นับ	ลูกชายคนที่ ๙	เอา	ใช้นับ	ลูกหญิงคนที่ ๙
จงหรือจ้ง	ใช้นับ	ลูกชายคนที่ ๑๐	อ้ง	ใช้นับ	ลูกหญิงคนที่ ๑๐
นิง	ใช้นับ	ลูกชายคนที่ ๑๑			
สอง	ใช้นับ	ลูกชายคนที่ ๑๒			

จากการศึกษาดารววิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวกับชาวไตคำตี้ และภาษาไตคำตี้ทั้งหมดที่อ้างอิงสามารถนำมาประกอบการทำวิจัยได้เป็นอย่างดี เช่น กรอบในการกำหนดจำนวนคำที่จะนำไปเป็นเครื่องมือในการสัมภาษณ์ข้อมูลทางภาษาและทราบลักษณะทางภาษาไตคำตี้ที่นักวิจัยแต่ละคนได้ค้นพบซึ่งมีลักษณะที่คล้ายกันและต่างกัน จึงอาจทำให้ลักษณะทางภาษามีการแปรไปเนื่องด้วยพื้นที่ที่ทำวิจัยมีอิทธิพลแวดล้อมแตกต่างกัน

1.3 เอกสารที่เกี่ยวกับภาษาไทยพวน

1.3.1 เอกสารทั่วไป

ประวัติของชาวไทยพวนเป็นคำที่ใช้ในช่วงที่ได้ย้ายถิ่นฐานเข้ามาอยู่ในประเทศไทย ซึ่งเดิมเริ่มแรกเรียกกันว่า “พวน” ซึ่งหมายถึง กลุ่มชนที่ตั้งถิ่นฐานในแคว้นเชียงขวาง ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว มีอาณาเขตติดต่อกับประเทศเวียดนาม ที่ได้ชื่อว่า “พวน” เพราะเมืองเชียงขวางมีแม่น้ำไหลผ่านชื่อว่า “แม่น้ำพวน” จึงเรียกตามชื่อธรรมชาติ

ชาวไทยพวนได้ย้ายถิ่นฐานเข้ามาอยู่ในประเทศไทยหลายครั้งด้วยกัน คือ สมัยกรุงธนบุรี สมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว และในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

วรวิทย์ เลียงถนอม (2532: 9-10) ได้กล่าวไว้ในคำปรารภหนังสือพจนานุกรมภาษาไทยพวนในอารัมภบทผู้รวบรวมและเรียบเรียงว่า ชาวไทยพวนก็คือ ไทยถิ่นพวกหนึ่งที่ได้อพยพเข้ามาพึ่งพระบรมโพธิสมภารร่วมกับชาวไทยอื่นๆ ในถิ่นแหลมทองนี้เป็นเวลานานับร้อยๆ ปีมาแล้ว ดังที่สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพทรงอธิบายไว้ในสาส์นสมเด็จพระเจ้าน้องนางเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี กรมพระศรีสวางควัฒนวรราชวรางคุณมหาสนิทนารีบำเพ็ญพระราชกุศลในวโรกาสที่สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี เสด็จขึ้นครองราชย์เป็นสมเด็จพระราชินีนาถแห่งประเทศไทยว่า

“.....พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก เมื่อดำรงพระยศเป็นสมเด็จพระยามหากษัตริย์ศึก.....ตีได้เมืองจันทน์ และหัวเมืองขึ้นทั้งปวงมาเป็นของไทย.....ทรงเชิญพระแก้วมรกต พระบาง และกวาดต้อนผู้คนชาวเวียงจันทน์ลงมาเป็นอันมาก.....ให้พวกชาวเวียงจันทน์ตั้งภูมิลำเนาอยู่ตามหัวเมืองชั้นใน.....คือ เมืองลพบุรี สระบุรี นครนายก และฉะเชิงเทรา เป็นต้น.....”

พระธรรมมหาวีรานุวัตร (2532: 3) ได้กล่าวไว้ในคำปรารภหนังสือ พจนานุกรมภาษาไทยพจน ความว่า “.....ช่วงหลังๆ พี่น้องไทยพวนได้มีการเคลื่อนย้าย แยกย้ายมาอยู่ตั้งบ้านถิ่นฐานกันตามหลายๆ จังหวัดในเมืองไทย การที่สืบเสาะติดตามแล้วมีถึง 15 จังหวัด.....”

จากการสืบค้นในปัจจุบันมี 22 จังหวัด ประกอบด้วย ลพบุรี พิษณุโลก เพชรบูรณ์ แพร่ สระบุรี สุพรรณบุรี ปราจีนบุรี นครนายก สุโขทัย อุตรดิตถ์ น่าน สิงห์บุรี เพชรบูรณ์ นครสวรรค์ ฉะเชิงเทรา อุตรดิตถ์ หนองคาย พะเยา เชียงราย ชลบุรี อุทัยธานี และกาญจนบุรี

1.3.2 ตำราหรือเอกสารวิชาการ

เรื่องเดช ปันเขื่อนขัตติย์ (2531: 49) ได้กล่าวว่า ภาษาไทยพวนในหนังสือภาษาถิ่นตระกูลไทยความว่า ภาษาไทยพวน ได้แก่ ภาษาไทยที่พูดในเมืองพวน จังหวัดเขียงขวางของลาวซึ่งได้อพยพเข้ามาอยู่ในบางจังหวัดของประเทศไทย เช่น จังหวัดลพบุรี นครนายก เป็นต้น

มูลนิธิไทยพวน (2532: 13) ได้กล่าวไว้ในคำปรารภหนังสือพจนานุกรมภาษาไทยพวนเรื่องคำชี้แจงไว้ว่า ภาษาไทยพวนประกอบด้วยเสียงพยัญชนะ จำนวน 20 หน่วยเสียง ได้แก่ /p, ph, b, t, d, th, c, k, kh, f, s, h, m, n, ñ, ŋ, l, w, y และ ʔ/ เสียงสระเดี่ยว 18 หน่วยเสียง คือ /i, ii, ī, ī̄, u, uu, e, ee, ə, əə, o, oo, ɛ, ɛɛ, a, aa, ɔ, ɔɔ/ และสระประสม 3 หน่วยเสียง คือ /ia, ia, ua/ มีเสียงวรรณยุกต์ 6 หน่วยเสียง และมีความคล้ายคลึงกับภาษาไทยมาตรฐาน คือ

/1/ คล้ายเสียงสามัญในภาษาไทย

/2/ คล้ายเสียงเอกในภาษาไทย

/3/ คล้ายเสียงโทในภาษาไทย

/4/ คล้ายเสียงตรีในภาษาไทยแต่มีเสียงกักชัดเจนตอนปลายเสียง

/5/ คล้ายเสียงจัตวาในภาษาไทย

/6/ คล้ายเสียงตรีแต่สูงกว่าและเป็นเสียงระดับ (level)

1.3.3 งานวิจัยเกี่ยวกับภาษาไทยพวน

ทศไทย อารมณฺ์สุข (2521) ได้ศึกษาเปรียบเทียบเสียงของคำในภาษาพวนและภาษาไทยมาตรฐาน โดยศึกษาภาษาที่ตำบลหนองแสง อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก โดยมีผลการศึกษาเสียงในภาษาไทยพวนประกอบด้วยเสียงพยัญชนะ 20 หน่วยเสียง คือ /p, ph, b, t, d, th, c, k, kh, f, s, h, m, n, ñ, ŋ, l, w, y และ ʔ/ เสียงสระเดี่ยว 18 หน่วยเสียง คือ /i, ii, ī, iī, u, uu, e, ee, ə, əə, o, oo, ε, εε, a, aa, ɔ, ɔɔ/ และสระประสม 3 หน่วยเสียง คือ /ia, ia, ua/ มีเสียงวรรณยุกต์ 6 หน่วยเสียง คือ /1/ คล้ายเสียงสามัญในภาษาไทยมาตรฐาน /2/ คล้ายเสียงเอกในภาษาไทยมาตรฐาน /3/ คล้ายเสียงโทในภาษาไทยมาตรฐาน /4/ คล้ายเสียงตรีในภาษาไทยมาตรฐาน /5/ คล้ายเสียงจัตวาในภาษาไทยมาตรฐาน และ /6/ คล้ายเสียงตรีแต่สูงกว่าและเป็นเสียงระดับ (level)

ไพรัตน์ โกมลมาลย์ (2558: 1) จากบทคัดย่องานวิจัยเรื่อง การศึกษาการกระจายคำศัพท์ภาษาไทยพวนในจังหวัดนครนายก โดยผลการวิจัยมีพื้นที่ที่ยังมีการใช้ภาษาไทยพวนอยู่จำนวน 23 แห่ง การศึกษาการกระจายคำศัพท์ภาษาไทยพวนพบว่า มีการใช้ศัพท์ที่ใช้แทนหน่วยอรรถ 20 หน่วยอรรถ จำนวน 74 คำศัพท์ มีการใช้คำศัพท์แตกต่างกัน และเหมือนกันบางพื้นที่ โดยมีคำศัพท์แตกต่างกัน 2-6 ศัพท์

วรา ซาญาคำ (2556:1) บทคัดย่ออัตลักษณ์ไทยพวน : กรณีศึกษาภาษาไทยพวน ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี ผลงานวิจัยพบว่า ความเป็นมาความเป็นมาของชาติพันธุ์ไทยพวน เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ไทย-ลาว พูดภาษาตระกูลไท-กะได มาจากเมืองพวน แขวงเชียงขวาง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และพบอัตลักษณ์ คือ การประกอบอาชีพ การแต่งกาย การถนอมอาหาร และการรักษาโรค และอัตลักษณ์ด้านประเพณีการเกิด การแต่งงาน และการตาย และมีวัฒนธรรมที่ดีที่รักษาไว้ คือ การทอผ้า การถนอมอาหารมีปลาสัมพึก และมีการเปลี่ยนแปลงทาง

สังคมจากแบบดั้งเดิมที่พึ่งพาอาศัยระบบเครือญาติ เป็นกลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มแม่บ้านทอผ้า มีการสืบทอดอัตลักษณ์และวัฒนธรรมด้วยการเผยแพร่วัฒนธรรมให้ดำรงอยู่สืบไป

ศิริชัย หอมควง และศุภกิต บัวขาว (2559: 1) บทคัดย่อวิทยานิพนธ์เรื่อง การแปรของเสียงพยัญชนะในภาษาไทยพวน อำเภอบ้านฝ้อ จังหวัดอุดรธานี ผลงานวิจัยพบว่า มีพยัญชนะต้นเดี่ยว จำนวน 20 หน่วยเสียง พบการแปร 7 หน่วยเสียง ได้แก่ /b-, m-, s-, k-, kh-, ŋ- และ h-/ ส่วนพยัญชนะท้าย มี 9 หน่วยเสียง พบการแปรหน่วยเสียง /ʔ-/ โดยการแปรเสียงพยัญชนะพบมากที่สุดเป็นผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 (15-25 ปี) รองลงมาคือ ผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 (40-50 ปี) และพบน้อยที่สุดในผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 (65 ปีขึ้นไป) ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการแปรส่วนใหญ่ได้รับอิทธิพลมาจากภาษาไทยมาตรฐาน

1.3.4 งานวิจัยเกี่ยวกับอัตลักษณ์และวัฒนธรรมไทยพวน

วาสนา บุญสม (2543: 11) งานวิจัยเรื่องพวนบ้านหมี่ กรณีศึกษาวิถีชีวิตและประเพณีพื้นบ้าน ผลงานวิจัยพบว่า ชาวพวนบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี อพยพมาจากเมืองพวน แขวงเชียงขวาง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว มีภาษาและประเพณีเป็นของตนเอง และสืบมาช้านาน ชาวไทยพวนบ้านหมี่ยึดมั่นในวัฒนธรรมและประเพณีของตนอย่างเช่น ประเพณีฮีดบ้านคองเมือง ทั้งยังดำรงชีวิตอย่างเรียบง่าย รักสงบ และมีความเป็นตัวของตัวเองสืบมา

ประธาน ยานกุลวงศ์ (2553: 1) บทคัดย่อวิทยานิพนธ์เรื่อง การดำรงอยู่ของการใช้พื้นที่ภายใต้การเปลี่ยนแปลงทางกายภาพของบ้านแบบปัจจุบัน กรณีศึกษาบ้านไท-พวน หาดเสี้ยว อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย พบว่า บ้านแบบปัจจุบันทั้งหมดมีการจัดเรียงรูปแบบวัฒนธรรมพื้นที่ในส่วนหลังบ้านที่สอดคล้องกับสมัยโบราณและสมัยใหม่ และในภาพรวมบ้านของชาวพวนบ้านหาดเสี้ยวเปลี่ยนไปเพื่อการพักผ่อนเพียงอย่างเดียว โดยมีพื้นที่ต้อนรับและจัดงานขนาดย่อมลงตามระบบสังคม เศรษฐกิจ และการกลมกลืนทางวัฒนธรรม แต่ยังมียึดกรอบประเพณีเดิมไว้อย่างประสมประสานอย่างต่อเนื่อง

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยเกี่ยวกับประวัติชาวไทยพวน ภาษาและวัฒนธรรมชาวไทยพวน มีกรอบแนวคิดในการศึกษาหลายด้าน และแต่ละด้านเป็นประโยชน์ต่อการทำวิจัยเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะการศึกษาภาษาและวัฒนธรรมจะต้องลงพื้นที่ให้เห็นการดำเนินชีวิตเป็นการพักตัวของผู้อยู่ในสถานการณ์ที่เป็นจริง และการปฏิบัติของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวน และงานวิจัยเป็นงานวิจัยที่ศึกษาทั้งแบบคุณภาพและปริมาณ จึงจะทำให้ผลงานมีความถูกต้องและชัดเจนยิ่งขึ้น

1.4 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับเอกลักษณ์ไทยและอัตลักษณ์ไทย

ความหมายของเอกลักษณ์ ซึ่งมาจากคำสองคำคือ เอก แปลว่า หนึ่ง, ชั้นที่ 1 และ ลักษณะ หมายถึง คุณสมบัติเฉพาะตัว ซึ่งพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 (2556 : 1432) ได้กำหนดไว้ว่า ลักษณะที่เหมือนกันหรือมีร่วมกัน (Identity) ซึ่งความหมายภาษาอังกฤษใช้ได้ทั้งเอกลักษณ์และอัตลักษณ์

ประภาศรี สีอำไพ (2550:10) ได้สรุปประเด็นความหมายของเอกลักษณ์ คือ เป็นสิ่งที่มีต่างจากสิ่งอื่น จะเหมือนกันก็ได้ แต่ในสิ่งคนั้น จะเด่น และมีความเด่นชัด อย่างกว้างขวางเป็นที่ยอมรับว่าสิ่งนั้นเป็นวิถีชีวิต ความเชื่อลักษณะนิสัยและพฤติกรรมของคนในสิ่งคนั้นๆ

คำว่า “อัตลักษณ์” มาจากคำว่า อัต หมายถึง ตัวตน ลักษณะ หมายถึง จุดเด่น (ราชบัณฑิตยสถาน 2556:1394) ซึ่งหมายถึงลักษณะที่เป็นตัวตนเฉพาะ

วรเทพ ปิสาวงษ์ และคณะ (2551:29) ในงานวิจัยเรื่องการวิจัยแบบมีส่วนร่วมของเครือข่ายวัฒนธรรมและชุมชนในการบริการจัดการวัฒนธรรม กรณีศึกษาประเพณีเสื่อกระเจาดเทศน์มหาชาติของชาวไทยพวน ตำบลบ้านทราย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี ซึ่งได้กล่าวถึง อัตลักษณ์เป็นความต้องการของมนุษย์ที่จะไม่เหมือนคนอื่น และต้องการจะแตกต่างในแต่ละสังคมและชุมชน ความต้องการนี้แสดงออกตั้งแต่วิธีการสร้างอัตลักษณ์ตัวตนขึ้นมา ไม่ว่าจะเป็นทางด้านวัฒนธรรมประเพณี ซึ่งทางวัฒนธรรมมีการเกี่ยวข้องกับอำนาจซึ่งลักษณะเด่นตรงนี้จะสามารถบอกตัวเองเป็นเจ้าของได้

Habermass (อ้างถึงในกาญจนา แก้วเทพ, 2543:165-166) ความมีเหตุผลในการสื่อสารมีความเชื่อว่าความเป็นตัวตน (selfhood) ทั้งระดับตัวบุคคลและระดับสังคมเกิดขึ้นได้

เพราะคนที่ต้องการเสรีภาพนั้น เป็นคนตระหนักในตัวเองก่อน ถ้าหากมีการสื่อสารกันแล้วจะทำให้แต่ละฝ่ายเข้าถึงอัตลักษณ์ ตัวตนได้ อัตลักษณ์มีส่วนเกี่ยวข้องกับสาธารณะ โดยแนวคิดของ Habermans เน้นพื้นที่สาธารณะเป็นเรื่องเกี่ยวกับ ความรู้สึกเป็นส่วนรวม

กฤษณา พันธุ์วานิช (2551: 8) สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ได้นิยามเอกลักษณ์ (Identity) ว่า มาจากคำว่า เอก คือ หนึ่งเดียว ลำพัง โดดเดี่ยว สำคัญที่หนึ่ง พิเศษ เฉพาะ ดีเลิศ เด่น กับคำว่า ลักษณะ คือ เครื่องแสดงสิ่งหนึ่งให้เห็นว่าต่างจากอีกสิ่งหนึ่ง ทั้งคุณภาพและประเภท เมื่อรวมกันเป็นเอกลักษณ์ หมายถึง ลักษณะอันแตกต่างจากสิ่งอื่นๆ สังคมหนึ่งแตกต่างไปจากอีกสังคม โดยเฉพาะเอกลักษณ์ไทยมีผู้ให้ความหมายไว้มากมาย

เอกวิทย์ ณ ถลาง (2534:16) ได้ให้นิยาม เอกลักษณ์ ไทยเป็นลักษณะเฉพาะที่เป็นหนึ่ง ไม่เป็นสองประกอบด้วยสถาบันที่เป็นองค์คุณแห่งชาติ อันได้แก่ ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์แบบอย่างวัฒนธรรมที่มีวิวัฒนาการสร้างสมติดต่อกันมาเป็นเวลานานหลายชั่วอายุคน เช่นโครงสร้างทางสังคม ภาษา ศิลปะ จารีตประเพณี และลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกลักษณะนิสัยประจำชาติ

ประภาศรี สีหอำไพ (2550:10) ได้จำแนกเอกลักษณ์ไทยเป็น 3 ประเด็นคือ เอกลักษณ์ที่ควรธำรงรักษา เช่น การช่วยเหลือเกื้อกูลกัน กิริยามารยาทแบบไทย ความเคารพผู้มีอาวุโส ความยึดมั่นในหลักธรรมแห่งพระพุทธศาสนา ความสามัคคีของชนในชาติ ความจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ ความเคารพในสิทธิและหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญในระบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข เอกลักษณ์ที่ควรขจัดทำลาย เช่น การขาดระเบียบวินัยไม่เคารพกฎหมายกติกาในบ้านเมือง ความนิยมในการใช้อภิสิทธิ์ การติดสินบน ความรักสนุก ฟุ่มเฟือยจนเกินขอบเขต ความหลงติดในอบายมุข การใช้เสรีภาพในทางที่ผิด และเอกลักษณ์ที่ควรส่งเสริมสร้างสรรค์ขึ้นมาใหม่ เช่น การประหยัด ความรับผิดชอบในหน้าที่ ความขยันหมั่นเพียร ความอดทนอดกลั้น

ประภาศรี สีหอำไพ (2534:5) อธิบายเพิ่มเติมเกี่ยวกับเอกลักษณ์ว่า ความเจริญที่เป็นวัฒนธรรมลักษณะที่เป็นมรดกสังคม(Social Heritage) มีองค์ประกอบที่สำคัญ คือ ความรู้ที่สามารถถ่ายทอดในการศึกษาอบรมมีความเป็นระเบียบเรียบร้อยเป็นขนบธรรมเนียมประเพณีของ

การดำเนินชีวิต สร้างลักษณะของกลุ่มคนที่บูรณาการ(integrate) ลักษณะหรือวิถีทางการประพฤติปฏิบัติตนเป็นลักษณะเฉพาะที่เรียกว่าเอกลักษณ์ชาติ

อรุณ เวชสุวรรณ (2540:1) ได้กล่าวว่า เอกลักษณ์ไทยควรจะเป็นรูปธรรมที่บ่งบอกให้ประจักษ์ว่าเป็นคนไทย มีวัฒนธรรมไทยหรือประเพณีไทยปรากฏเด่นชัด ซึ่งต้องรักษาไว้ เพราะหากไม่มีวัฒนธรรมหรือประเพณีเสียแล้วก็จะไม่มีเอกลักษณ์เป็นชนชาติไทยให้พวกเราได้สืบทอดและรักษาไว้ต่อไป

กฤษณา พันธุ์วานิช (2551:18) ให้ความหมาย เอกลักษณ์ของชาติ คือ ลักษณะสิ่งทั้งหลาย หรือพฤติกรรมทั้งมวลในชาติ ซึ่งเป็นที่ยอมรับฝังลึกอยู่ในกระบวนการชีวิตและจิตใจของคนไทย โดยมีวัฒนธรรมประจำชาติเป็นสิ่งที่พื้นฐาน เอกลักษณ์จึงเป็นผลอันสืบเนื่องมาจากวัฒนธรรม

สินีนารถ สุวรรณทัต (2555:1) บทคัดย่องานวิทยานิพนธ์ ภาษาแสดงเอกลักษณ์ไทยในสื่อโฆษณาประชาสัมพันธ์ ผลการวิจัยพบว่า ภาษาแสดงเอกลักษณ์ไทยในสื่อโฆษณาประชาสัมพันธ์ที่ใช้เอกลักษณ์ไทยจำนวน 246 ชิ้น โดยมีสื่อโฆษณาในการพาณิชย์เพื่อขายสินค้าหรือบริการ จำนวน 154 ชิ้น คิดเป็นร้อยละ 62.60 และสื่อประชาสัมพันธ์เพื่อก่อให้เกิดทัศนคติที่ดีต่อองค์กรหรือบริษัท จำนวน 92 ชิ้น คิดเป็นร้อยละ 37.40 จำแนกในการใช้ภาษาที่แสดงเอกลักษณ์ไทย มีดังนี้ การเขียนจากซ้ายไปขวา การใช้คำราชาศัพท์ การใช้ถ้อยคำสำนวนสุภาพไทย การใช้ถ้อยคำ การใช้ลักษณนาม การกำหนดคำลงท้าย การใช้ภาษาถิ่น การใช้คำสัมพันธ์ระบบเครือญาติ และการใช้ตัวเลขไทย การวิเคราะห์เนื้อหาสาระภาษาแสดงเอกลักษณ์ไทย ซึ่งได้จำแนกเอกลักษณ์ไทยออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ เอกลักษณ์ทางรูปธรรม และเอกลักษณ์ทางนามธรรม ผลการวิเคราะห์พบว่า ภาษาแสดงเอกลักษณ์ไทยในเนื้อหาสาระเอกลักษณ์ทางรูปธรรม ประเภทหนังสือพิมพ์ ด้าน คหกรรมศิลป์หรือผลิตภัณฑ์ อาหารไทยพบมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 15.19 และประเภทนิตยสารพบว่า ด้านทรัพยากรธรรมชาติการท่องเที่ยว สถานที่และแหล่งท่องเที่ยวมีจำนวนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 14.49 ส่วนเอกลักษณ์ไทยทางนามธรรมประเภทหนังสือพิมพ์พบว่า มีเอกลักษณ์ไทยด้านความมีน้ำใจ ความพอเพียง การพึ่งพา การช่วยเหลือและแบ่งปันพบมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 24.07 และประเภทนิตยสารพบว่าด้านพระมหากษัตริย์ มีจำนวนมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 21.88

จากเอกสารที่กล่าวข้างต้นสามารถสรุปประเด็นต่างๆ ได้ว่า เอกลักษณ์และอັตลักษณ์มีลักษณะเหมือนกันคือสิ่งที่แสดงออกของตัวตนกลุ่มนั้นๆ ที่สามารถบ่งชี้ได้ว่าสิ่งนั้นมีลักษณะโดดเด่น และกลุ่มนั้นเป็นชาติพันธุ์ใด ซึ่งอาจจะแสดงออกมาทางวัฒนธรรมด้านวัตถุคือ ปัจจัย 4 อย่าง คือ เครื่องนุ่งห่ม อาหาร ที่อยู่ และยารักษาโรค

การประมวลผลงานจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นกรอบแนวคิดในการกำหนดแนวทางวิจัยในครั้งนี้ ซึ่งสามารถนำมาแยกหรือจำแนกระหว่างวัฒนธรรมและอັตลักษณ์ได้เป็นอย่างดี

1.5 กรอบแนวคิดเกี่ยวกับภาษาศาสตร์

ภาษาศาสตร์เจียรระไน (Descriptive Linguistics) คือ กรอบแนวคิดในการศึกษาในช่วงเวลาเดียวกัน หรือที่เราเรียกว่า Synchronic Study ซึ่งทฤษฎีทางภาษาศาสตร์มีกรอบแนวคิดกับทฤษฎีภาษาศาสตร์โครงสร้าง (Structural Linguistics) ซึ่งวิจินตัน ภาณูพงศ์ (2541: 49) ได้จำแนกคำโดยใช้เกณฑ์การแทนที่ของคำ โดยใช้กรอบประโยคทดสอบเป็นเครื่องมือในการหาหมวดคำโดยมีจำนวน 10 กรอบโครงสร้าง มีหลักการว่าคำที่ใช้แทนกันได้เป็นคำหน่วยเดียวกัน และจำแนกหมวดคำออกเป็น 26 หมวดคำ

นักภาษาศาสตร์กลุ่มปริวรรต (Transformational Linguistics) นักภาษาศาสตร์กลุ่มนี้มีความเชื่อว่า ภาษาไม่มีกฎตายตัว เพราะขึ้นอยู่กับข้อมูลที่ได้มา และมีการศึกษาประโยคแบ่งเป็น 2 ระดับ คือ ระดับลึก (Deep Structure) คือ ประโยคอยู่ในระดับความคิด และประโยคระดับผิว (Surface Structure) คือ ประโยคที่ผู้พูดออกมาใช้ในการสื่อสาร นักภาษาศาสตร์กลุ่มนี้ประกอบด้วย Noam Chomsky และอูดม วโรตสิกขิตต์ (2513: 10)

ภาษาศาสตร์เชิงประวัติ (Historical Linguistics) คือ การศึกษาภาษาต่างเวลา (Diachronic Study) มีวิวัฒนาการหรือมีการเปลี่ยนแปลงอย่างไร

ภาษาศาสตร์เปรียบเทียบ (Comparative Linguistics) การศึกษาภาษาสองภาษาเพื่อเปรียบเทียบให้เห็นข้อมูลทางภาษา และความแตกต่างกัน

พระยาอนูมานราชชน (2502: 27-31) กล่าวไว้ในบันทึกความรู้ ภาค 3 สรุปเนื้อหาเกี่ยวกับคำใช้ไม้ม้วนในไทยถิ่นต่างๆ ในพจนานุกรมภาษาไทยถิ่นต่าง ๆ ตามนักวิชาการต่างประเทศ ใช้ถ่ายเสียงจดลงเป็นอักษรโรมัน ถ้าเป็นเสียง ไอ อาย ก็ใช้ /ai/ ลงกันทั้งในภาษาอังกฤษและฝรั่งเศส และคำที่ไทยสยามใช้ ไอ (ไม้ม้วน) เสียงในไทยถิ่นอื่นก็ลงกันทุกแห่ง ส่วนเสียง ไอ (ไม้ม้วน) มีลักษณะ มีรัยละเอียดแต่ละภาษาดังนี้

(1) ภาษาอาหม

ไ้, ใหม่, ไย	ใช้	/aÿ/
ไ้, ไน, ไคร, ไจ, ไซ้, ไส, ไส้, ไ้	ใช้	/eu/
ไบ, ไฝ,	ใช้	/aũ/
ไหญ่	ใช้	/ao/
ไกล้, ไ้	ใช้	/ai/
ไคร, ไต, ไหล, สะไ้	ยังค้นไม่พบ	

เสียง /aÿ/ (อะกล้าอื่อ) ไกล้เสียง เออ เสียง /eu/ ไกล้ไปทาง เอว, อิว เสียง /aũ/ และ /ao/ ไกล้ เอา, อาว

(2) ไทยใหญ่

ไต, ไ้, ไน, ไบ, ไ้, ไฝ, ไใหม่, ไส, ไหญ่, ไ้,	ใช้	/aÿ/
ไคร	ใช้	/aũ/
ไจ, ไส้	ใช้	/eu/
ไกล้, ไคร้, ไ้, ไ้, สะไ้, ไหล, ไส้	ยังค้นไม่พบ	

(3) ไทยคำตี้

ใจ, ใจ้, ไน, ไบ, ไบ้, สะไ้, ไหม่, ไย, ไหญ่, ให้	ใจ้	/aù/
---	-----	------

ไกล้, ไคร	ใจ้	/aū/
-----------	-----	------

ไคร่, ใจ้, ไต, ไต้, ฝั, ไหล, ไส, ไส้	ยังค้นไม่พบ	
--------------------------------------	-------------	--

ตัวอย่างในภาษาทั้ง 3 ถิ่น เสียงเป็น ไอ มีแต่ใจ้ในภาษาอาหม 2 คำ นอกนั้นใจ้เสียง /aÛ/, /aū/, /eu/, /ao/

(4) ไทยขาว

ไกล้, ไคร, ใจ, ไต, ไต้, ไน, ไบ, ไบ้, ไหม่, ไหล, ไส, ไส้, ให้,	ใจ้	/ou/
---	-----	------

ไคร, ใจ้, ใจ้, ฝั, สะไ้, ไย, ไหญ่	ยังหาไม่พบ	
-----------------------------------	------------	--

(5) ไทยดำ

ใจ, ไต, ไต้, ไบ, ไหม่, ให้	ใจ้	/aeu/
----------------------------	-----	-------

ไหญ่	ใจ้	/aille/
------	-----	---------

(เสียงคล้าย ไอ้ย)

(นอกนี้ยังค้นไม่พบ)

(6) ไทยโ้

ไกล้, ใจ, ไต, ไต้, ไบ	ใจ้	/oEU/
-----------------------	-----	-------

ไน	ใจ้	/ei/
----	-----	------

ไหม่	ใจ้	/eu/
------	-----	------

ใส่	ใช้	/ou/
ใหญ่	ใช้	/aille/

(7) ไทยnung

ใกล้, โคร (cou), ตั้, โบ, ใหม่, ไส	ใช้	/ou/
ไซ้	ใช้	/ay/
ไซ้ (soi ตรงกับ ไซ้สอย)	ใช้	/oi/
ให้	ใช้	/u/

(8) ไทยย้อย

ใกล้	ใช้	/iaeu/
โคร	ใช้	/iai/
ไซ้	ใช้	/ou/
โต, ไน, โบ, ให้	ใช้	/aeu/
สะไก้	ใช้	/paeuh/

(9) ไทยพวน ทางสระบุรี

ใกล้, โคร, ใจ, ตั้, โบ, สะไก้, ใส่, ใหญ่ ออกเสียง เป็น เออ นอกนี้ยังหาไม่พบ

(10) อีสาน

คำไม่ม้วน เป็นเสียง ไอ่ ทุกคำ เพี้ยนกับไทยตั้เพียงระดับเสียงอย่างเดียว

(11) พายัพ

คำว่า ให้ ใช้ว่า หื้อ นอกนั้นเป็นเสียง ไอ หมด ผิดกัน แต่ระดับเสียงอย่างเดียว

วิไลศักดิ์ กิ่งคำ (2559:169) ได้กล่าวถึงวิวิภาคหรือการจำแนกคำในหนังสือภาษาตระกูลไต สรุปได้ความว่า การจำแนกคำมีการจำแนกออกเป็น 7 ชนิด คือ คำนาม คำสรรพนาม คำกริยา คำวิเศษณ์ คำบุพบท คำสันธาน และคำอุทาน

งานวิชาการเรื่องนี้เป็นประโยชน์และแนวทางในการศึกษาภาษาถิ่นได้เป็นอย่างดี และได้เห็นการใช้สระไม้ม้วนในภาษาไตคำไตและภาษาไทยพวนอย่างชัดเจน

การวิจัยนี้จะใช้กรอบแนวคิดโดยใช้การเปรียบเทียบจากการหาคู่เทียบเสียง (minimal pairs) แล้วสรุปเป็นผลงานวิจัยให้เห็นความเหมือนกัน และต่างกัน สรุปเป็นการพรรณนาวิเคราะห์

บทที่ 2

ภาษาไตคำตี้

2.1 ระบบเสียงในภาษาไตคำตี้ (Tai-Khamti Phonology)

ภาษาไตคำตี้มีระบบเสียงประกอบไปด้วยหน่วยเสียงพยัญชนะ จำนวน 17 หน่วยเสียง หน่วยเสียงสระ จำนวน 8 หน่วยเสียง และหน่วยเสียงวรรณยุกต์ จำนวน 6 หน่วยเสียง ซึ่งแต่ละหน่วยเสียงมีลักษณะสำคัญ ดังนี้

2.1.1 ระบบเสียงพยัญชนะ (Consonant System)

ภาษาไตคำตี้มีหน่วยเสียงพยัญชนะ จำนวน 17 หน่วยเสียง ประกอบด้วย /p/ /ph/ /t/ /th/ /k/ /kh/ /c/ /ʔ/ /m/ /n/ /ŋ/ /w/ /l/ /y/ /ɲ/ /s/ และ /h/ ซึ่งมีลักษณะการเกิดตามฐานกรณ์ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 แสดงหน่วยเสียงพยัญชนะในภาษาไตคำตี้

ลักษณะของเสียง (Phonemes)	ฐานกรณ์ / คุณสมบัติของเสียง	ริมฝีปาก (bilabial)	ปุ่มเหงือก (alveolar)	เพดานแข็ง (palatal)	เพดานอ่อน (velar)	คอหอย (glottal)
กักหรือระเบิด (Stop)	อโฆชะ (ไม่ก้อง) สติด (ไม่พ่นลม)	-p-	-t-	c-	-k-	-ʔ-
	อโฆชะ (ไม่ก้อง) ธนิต (พ่นลม)	ph-	th-		kh-	
	โฆชะ (ก้อง)					
เสียดแทรก (Fricatives)	อโฆชะ (ไม่ก้อง)		s-			h-
นาสิก (Nasals)	โฆชะ (ก้อง)	-m-	-n-	ɲ-	-ŋ-	
รั้ว (Flap)	โฆชะ (ก้อง)					
ข้างลิ้น (Lateral)	โฆชะ (ก้อง)		l-			
อัมสระ (Semi-vowels)	โฆชะ (ก้อง)	-w-		-y-		

2.1.1.1 หน่วยเสียงพยัญชนะไตคำตีที่เกิดต้นพยางค์

ภาษาไตคำตีมีหน่วยเสียงพยัญชนะที่เกิดต้นพยางค์ กลางพยางค์ และท้ายพยางค์ โดยหน่วยเสียงพยัญชนะทั้ง 17 หน่วยเสียง สามารถเกิดได้ทั้งต้นพยางค์และกลางพยางค์ ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 2 แสดงหน่วยเสียงพยัญชนะต้นในภาษาไตคำตี

หน่วยเสียง พยัญชนะ	ภาษาไตคำตี	การถอดเสียงแสดง หน่วยเสียง	ความหมาย
/p/	ปัง	[pǎ:ŋ]	คู่หรือคู่ของสัตว์เทียมเกวียน
/t/	ตอก	[tǎk]	ตอก
/c/	เจ้า	[cǎw]	เจ้า
/k/	แก้	[kǎw]	แก้
/ʔ/	อ่อน	[ʔǎn]	อ่อน
/ph/	โผ	[phǒ]	สามี (ผ้า)
/th/	ถง	[thǒŋ]	ถุง
/kh/	ชาย	[kha:y]	ชาย
/m/	ม่า	[mǎ:]	บ้า
/n/	โหน	[nǒ:]	หน่อ
/ɲ /	ญ้า	[ɲa:]	เจาะ
/ŋ /	โง่	[ŋó]	วัว
/s/	สอง	[sǎŋ]	สอง
/h/	หอม	[hǎm]	หอม
/l/	หลง	[lǒŋ]	หลวง
/w/	หวาย	[wǎ:y]	หวาย
/y/	ยา	[yǎ:]	ยา

2.1.1.2 หน่วยเสียงพยัญชนะไตคำตี้ที่เกิดท้ายพยางค์

หน่วยเสียงพยัญชนะในภาษาไตคำตี้ที่เกิดท้ายพยางค์มีเพียง 9 หน่วยเสียง ซึ่งทั้ง 9 หน่วยเสียงในจำนวน 17 หน่วยเสียง มีรายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 3 แสดงหน่วยเสียงพยัญชนะท้ายในภาษาไตคำตี้

หน่วยเสียง พยัญชนะ	ภาษาไตคำตี้	การถอดเสียงแสดง หน่วยเสียง	ความหมาย
/-k/	แอ็ก	[ʔǎk]	แอ็ก
/-n/	อ่อน	[ʔǎn]	อ่อน
/-ŋ /	จุง	[cũŋ]	จุง
/-m/	หนาม	[nǎ:m]	หนาม
/-y/	จ้าย	[cá:y]	ชาย
/-w/	สาว	[sǎ:w]	สาว
/-t/	นืด	[nũt]	เดียด
/-p/	สิบ	[sǐp]	สิบ
/-ʔ/	จี้	[cíʔ]	นม

2.1.1.3 คู่เทียบเสียงพยัญชนะ (Minimal pairs of consonants)

หน่วยเสียงพยัญชนะ จำนวน 17 หน่วยเสียง ในภาษาไตคำตี้สามารถหาคู่เทียบเสียง หน่วยเสียงพยัญชนะตามกรอบทฤษฎีภาษาศาสตร์ได้ดังนี้

1) คู่เทียบเสียงระหว่าง /p/ กับ /t/

ปลา [pá:] ‘ปลา’ กับ ตา [tá:] ‘ตา’

เป่า [pǎw] ‘เป่า’ กับ เต่า [tǎw] ‘เต่า’

2) คู่เทียบเสียงระหว่าง /p/ กับ /k/

ปุ่ [pũ] ‘ปุ่’ กับ กุ่ [kũ] ‘กุ่’

ปั้น	[pân]	‘แบ่ง’	กับ	ปั้น	[kân]	‘ปล้ำ’
ปาน	[pǎ:n]	‘บุคคล’	กับ	ปาน	[kǎ:n]	‘ไป’
ปอด	[pǒt]	‘ปอด’	กับ	ก้อด	[kǒt]	‘กอด’

3) คู่เทียบเสียงระหว่าง /p/ กับ /c/

ปุง	[pûŋ]	‘วาง’	กับ	จั้ง	[cûŋ]	‘จุง’
แป็ก	[pek]	‘แบก’	กับ	แจก	[cek]	‘แจก’
ป้อย	[pǒy]	‘ทำบุญ’	กับ	จ้อย	[cǒy]	‘ช่วย’

4) คู่เทียบเสียงระหว่าง /c/ กับ /k/

จ่าง	[cà:ŋ]	‘ข้าง’	กับ	ก้าง	[kâ:ŋ]	‘ก้าง’
เจ	[cê]	‘พริกไทย’	กับ	เก	[kê]	‘แก้มัด’
จ้อย	[cǒy]	‘ช่วย’	กับ	ก้อย	[kǒy]	‘ลูกชายสุดท้อง’
เจ็ด	[cét]	‘เจ็ด’	กับ	เก็ด	[két]	‘เกล็ดปลา’
เจ้า	[cǎw]	‘เจ้า’	กับ	แก้	[kǎw]	‘มวยผม’

5) คู่เทียบเสียงระหว่าง /k/ กับ /ʔ/

แก้	[kâw]	‘ฉิ่น’	กับ	เอา	[ʔâw]	‘เอา’
กอก	[kǒk]	‘ด้วย’	กับ	ออก	[ʔǒk]	‘ออก’
ไก	[kây]	‘ไกล’	กับ	ไอ	[ʔây]	‘ไอ’
กา	[kǎ:]	‘ไป’	กับ	อา	[ʔǎ:]	‘เปิด’

6) คู่เทียบเสียงระหว่าง /ph/ กับ /th/

ไผ	[phǎy]	‘จับ’	กับ	ไถ	[thǎy]	‘ไถ’
พาน	[phǎ:n]	‘ละมั่ง’	กับ	ถ่าน	[thǎ:n]	‘ถ่าน’
ผาก	[phà:k]	‘ผาก’	กับ	ถาก	[thà:k]	‘ถาก’
พา	[phǎ:]	‘ผ้า’	กับ	ทา	[thǎ:]	‘คอย’

7) คู่เทียบเสียงระหว่าง /ph/ กับ /kh/

ผา	[phǎ:]	‘ผ้าง’	กับ	ขา	[khǎ:]	‘ข้าง’
ผา	[phǎ:]	‘ผา’	กับ	ขา	[khǎ:]	‘ขา’
ผน	[phǎn]	‘ผน’	กับ	ขน	[khǎn]	‘ขน’
ผาด	[phǎ:t]	‘ผาด’	กับ	ขาด	[khǎ:t]	‘ขาด’

8) คู่เทียบเสียงระหว่าง /kh/ กับ /th/

คืบ	[khúip]	‘คืบ’	กับ	ทืบ	[thúip]	‘กระทืบ’
ข้าว	[khǎw]	‘ข้าว’	กับ	เต๋า	[thǎw]	‘เต๋า’
คำ	[khám]	‘คำ’	กับ	ถ้ำ	[thám]	‘ถ้ำ’
ขา	[khǎ:]	‘ขา’	กับ	ถา	[thǎ:]	‘ปลงผม’

9) คู่เทียบเสียงระหว่าง /m/ กับ /n/

มา	[má:]	‘มา’	กับ	นา	[ná:]	‘นา’
มี	[mí]	‘มี’	กับ	นี่	[ní]	‘ดี’
หมา	[mǎ:]	‘สุนัข’	กับ	หนา	[nǎ:]	‘หนา’
หมู	[mǔ]	‘สุกร’	กับ	หนู	[nǔ]	‘หนู’

10) คู่เทียบเสียงระหว่าง /n/ กับ /ŋ/

นุ	[nú]	‘ดู’	กับ	งู	[ŋú]	‘งู’
โน	[nó]	‘บวม’	กับ	โง	[ŋó]	‘วัว’
นา	[ná:]	‘นา’	กับ	งา	[ŋá:]	‘งา’
เนา	[nǎw]	‘เนา’	กับ	เหง้า	[ŋǎw]	‘เหง้า’

11) คู่เทียบเสียงระหว่าง /ŋ/ กับ /ɲ/

งา	[ŋá:]	‘งา’	กับ	ญ่า	[ɲá:]	‘เจออะ’
----	-------	------	-----	-----	-------	---------

หงำ [ŋãm] ‘มีอำนาจ
เหนือกว่า’ กับ หญ้า [ɲàm] ‘เคี้ยว’

12) คู่เทียบเสียงระหว่าง /p/ กับ /ph/

ปี	[pî:]	‘ปี’	กับ	พี	[phi:]	‘อ้วน’
ป็น	[pa:n]	‘แบ่งให้’	กับ	พัน	[phan]	‘พันธุ์’
ปาย	[pa:y]	‘ปลาย’	กับ	พาย	[pha:y]	‘พาย’
เป่า	[pǎw]	‘เป่า’	กับ	เผา	[phǎw]	‘เผา’

13) คู่เทียบเสียงระหว่าง /t/ กับ /th/

เต่า	[tǎw]	‘เต่า’	กับ	ถ้ำ	[thǎw]	‘ซี้ถ้ำ’
ตง	[ton]	‘ทุ่ง’	กับ	ทอง	[thon]	‘ประเพณี’
ต้ง	[tǒn]	‘บ่วง’	กับ	ตง	[thǒn]	‘ตุง’

14) คู่เทียบเสียงระหว่าง /k/ กับ /kh/

กา	[kǎ:]	‘ไป’	กับ	ซ่า	[khǎ:]	‘ซ่า’
แก้	[kǎw]	‘แก้’	กับ	เข้า	[khǎw]	‘เข้า’
ไก	[kǎy]	‘ไก’	กับ	ไซ	[khǎy]	‘ไซ’
ก้าง	[kǎ:ŋ]	‘ก้าง’	กับ	ข้าง	[khǎ:ŋ]	‘ข้าง’

15) คู่เทียบเสียงระหว่าง /w/ กับ /l/

หวาย	[wǎ:y]	‘หวาย’	กับ	หลาย	[lǎ:y]	‘มาก’
หวาน	[wǎ:n]	‘หวาน’	กับ	หลาน	[lǎ:n]	‘หลาน’

16) คู่เทียบเสียงระหว่าง /w/ กับ /y/

วา	[wá:]	‘วา’	กับ	ยา	[yǎ:]	‘ยา’
----	-------	------	-----	----	-------	------

17) คู่เทียบเสียงระหว่าง /l/ กับ /y/

เล่า	[lǎw]	‘เหล่า’	กับ	เห่า	[yàw]	‘แล้ว’
ล่ง	[lôn]	‘พุ่มไม้’	กับ	ย่ง	[yôn]	‘ตกลงมา’
ลุง	[lún]	‘ลิ่ง’	กับ	ยุง	[yún]	‘ยุง’

18) คู่เทียบเสียงระหว่าง /s/ กับ /h/

สาย	[sǎ:y]	‘สาย’	กับ	หาย	[hǎ:y]	‘หาย’
เสา	[sǎw]	‘เสา’	กับ	เหา	[hǎw]	‘เหา’
ใส	[sǎy]	‘ใส’	กับ	ไห	[hǎy]	‘ไห’
สาม	[sǎ:m]	‘สาม’	กับ	หาม	[hǎ:m]	‘หาม’
สี่	[sǐ]	‘สี่’	กับ	หี	[hǐ]	‘อวัยวะเพศ’

2.1.2 ระบบเสียงสระ (Vowel System)

ภาษาไตคำตี้มีหน่วยเสียงสระ จำนวน 10 หน่วยเสียง ประกอบด้วย /a/ /a:/ /i/ /u/ /u/ /e/ /ə/ /o/ /ɔ/ และ /ɛ/ ซึ่งหน่วยเสียงที่สามารถหาคู่เทียบเสียงได้มี /a/ กับ /a:/ เท่านั้น และไม่พบสระประสม ทั้งนี้ในบทความของ Tai Linguistics In Honor of Fang-kuei Li เรื่อง Notes on Khamti Shan ของ Jimmy G. Harris (1976: 121) ได้กล่าวถึงสระประสมสามตัวออกเสียงพยางค์ (triphthongs) กล่าวคือ สระ [iaw] ในตัวอย่าง **เถียว** [thiaw] หมายถึง การห่อปาก และอีกตัวอย่างคือ **เตี้ยว** [tǐaw] หมายถึง การประกาศ นอกจากนี้ยังกล่าวถึงสระประสมอื่นๆ จำนวน 12 ตัว ได้แก่ [iw] [ew] [ɛw] [aay] [ay] [aaw] [aw] [aɣ] [uy] [oy] [ɔy] และ [ia] แต่ในงานวิจัยนี้ไม่พบสระประสม

ตารางที่ 4 แสดงตำแหน่งที่เกิดหน่วยเสียงสระในภาษาไตคำตี้

ตำแหน่งลิ้น ระดับลิ้น	ลิ้นส่วนบน (Front)		ลิ้นส่วนกลาง (Central)		ลิ้นส่วนหลัง (Back)	
	เสียงสั้น	เสียงยาว	เสียงสั้น	เสียงยาว	เสียงสั้น	เสียงยาว
สูง (High)	i		u		u	
กลางสูง (High Mid)	e		ə		o	
กลางต่ำ (Low Mid)	ɛ				ɔ	
ต่ำ (Low)			a	a:		

ตารางที่ 5 แสดงหน่วยเสียงสระในภาษาไทยคำที่

หน่วยเสียงพยัญชนะ	ภาษาไทยคำที่	การถอดเสียงแสดงหน่วยเสียง	ความหมาย
/a/	ป่า	[pà:m]	ป่า
/a:/	อาย	[ʔá:y]	ไอน้ำ
/i/	อิม	[ʔím]	อิม
/w/	มือ	[mú]	มือ
/e/	แล้ว	[lêw]	เดียว, อันหนึ่ง
/ə/	แก้ว	[kə]	เกลือ
/o/	หก	[hǒk]	หก, เลขหก
/ɛ/	แอก	[ʔǎk]	แอก
/ɔ/	อ้อย	[ʔɔ̃y]	อ้อย
/u/	อุม	[ʔũm]	อุม

2.1.2.1 คู่เทียบเสียงและคู่เทียบคล้ายสระ (Minimal pairs of vowels)

1) คู่เทียบเสียงระหว่าง /a/ กับ /a:/

มัน	[mán]	‘เขา’	กับ	มาน	[mā:n]	‘บ้าน’
น้ำ	[nâm]	‘น้ำ’	กับ	หนาม	[nǎ:m]	‘หนาม’
ซ้า	[sâm]	‘ซ้า’	กับ	สาม	[sǎ:m]	‘สาม’
ตั้ง	[tǎŋ]	‘มานั่ง’	กับ	ตาง	[ta:ŋ]	‘ทาง’
กั้ง	[kâŋ]	‘หุงข้าว’	กับ	กาง	[ká:ŋ]	‘กว้าง’

2) คู่เทียบเสียงระหว่าง /i/ กับ /e/

มิด	[mît]	‘มิด’	กับ	เม็ด	[mêt]	‘เม็ด’
ผิด	[phît]	‘ผิด’	กับ	เผ็ด	[phêt]	‘เผ็ด’

3) คู่เทียบเสียงระหว่าง /e/ กับ /ɛ/

เปิด	[pět]	‘เปิด’	กับ	แปด	[pǎt]	‘แปด’
------	-------	--------	-----	-----	-------	-------

เก็บ [kĕp] ‘เก็บ’ กับ แกบ [kĕp] ‘แกลบ’

4) คู่เทียบเสียงระหว่าง /u/ กับ /u/

หมู	[mũ]	‘หมู’	กับ	มือ	[mú]	‘มือ’
สุก	[sũk]	‘สุก’	กับ	สีก	[sũk]	‘สงคราม’
ชุ่น	[khũn]	‘ชุ่น’	กับ	จิ้น	[khũn]	‘จิ้น’
จู่	[cù]	‘จู่’	กับ	จี้	[cù]	‘จี้’
หุง	[hũŋ]	‘หุง’	กับ	หิง	[hũŋ]	‘นาน’
สู	[sũ]	‘คุณ, ท่าน’	กับ	สือ	[sũ]	‘จู้’

5) คู่เทียบเสียงระหว่าง /u/ กับ /e/

มือ [mú] ‘มือ’ กับ เมีย [mé] ‘เมีย’

6) คู่เทียบเสียงระหว่าง /o/ กับ /u/

โหนด [nöt] ‘หนด’ กับ นืด [nüt] ‘เดียด’

7) คู่เทียบเสียงระหว่าง /o/ กับ /ə/

โห	[hǒ]	‘หั่ว’	กับ	เหอ	[hǎ]	‘เหว้อ’
หลง	[lǒŋ]	‘หลวง, ใหญ่’	กับ	เหลิง	[lǎŋ]	‘เหลื่อง’
โก	[kô]	‘กอไม้’	กับ	เกอ	[kə]	‘เกลือ’

8) คู่เทียบเสียงระหว่าง /ə/ กับ /v/

เกอ	[kə]	‘เกลือ’	กับ	ก่อ	[kò]	‘ด้วยกัน’
เติก	[tǎk]	‘จี้โคลน’	กับ	ต็อก	[tǎk]	‘ตอก’
เหลอ	[lə]	‘เหลื่อ’	กับ	โหล	[lǒ]	‘หล่อ’

9) คู่เทียบเสียงระหว่าง /o/ กับ /ɛ/

ตัก [tǎk] ‘ตัก’ กับ แตก [tǎk] ‘แตก’

10) คู่เทียบเสียงระหว่าง /ɛ/ กับ /ɔ/

แตก [tǎk] ‘แตก’ กับ ตอก [tǎk] ‘ตอก’

แอก [ʔǎk] ‘แอก’ กับ ออก [ʔǎk] ‘ออก’

11) คู่เทียบเสียงระหว่าง /u/ กับ /ɔ/

ยัด [yút] ‘ยัดออก’ กับ ยอด [yút] ‘สูงสุด’

2.1.3 ระบบเสียงวรรณยุกต์ (Tonal System)

ภาษาไทยคำที่มีหน่วยวรรณยุกต์ จำนวน 6 หน่วยเสียง ซึ่งสามารถแบ่งออกได้เป็น วรรณยุกต์ระดับ (level tone) และวรรณยุกต์เปลี่ยนระดับ (contour tone) โดยจะแสดงตัวอย่าง คำที่ประกอบด้วยหน่วยเสียงวรรณยุกต์ต่างๆ ดังต่อไปนี้

2.1.3.1 วรรณยุกต์ระดับ (level tone) ประกอบด้วย 3 หน่วยเสียง คือ

1) หน่วยเสียงวรรณยุกต์ต่ำ-ตก หรือที่ทั่วไปเรียกว่า วรรณยุกต์เอก ซึ่งหน่วยเสียงวรรณยุกต์นี้ Jimmy G. Harris (1976: 114) เรียกว่า low-falling tone ตัวอย่างเช่น

ตารางที่ 6 แสดงหน่วยเสียงวรรณยุกต์ต่ำ-ตกในภาษาไทยคำ

หน่วยเสียง วรรณยุกต์	สัญลักษณ์	ภาษาไทยคำ	การถอดเสียงแสดง หน่วยเสียง	ความหมาย
ต่ำ-ตก	/˨˩/	เค้า	[kàw]	นกเค้า
		ฟ้า	[phà:]	ฟ้า
		คร้าน	[khà:n]	คร้าน
		ไม้	[mày]	ไม้

หน่วยเสียง วรรณยุกต์	สัญลักษณ์	ภาษาไตคำตี้	การถอดเสียงแสดง หน่วยเสียง	ความหมาย
		ม้า	[mà:]	ม้า
		ลีน	[lìn]	ลีน
		ลิว	[liw]	นีว
		ซู้	[sàm]	ซู้
		จ่าง	[cà:ŋ]	ซ่าง
		เหย่า	[yàw]	แล้ว
		จื่อ	[cù]	จื่อ
		หญ่า	[nàm]	เคี้ยว
		ต่อง	[tòŋ]	ท้อง
		หน่อง	[nòŋ]	น่อง
		เหน่อ	[nè]	เนื้อ
		ต่ำ	[tà:]	ทำทาย

2) หน่วยเสียงวรรณยุกต์กลาง-ระดับ ไม่มีสัญลักษณ์ ซึ่ง Jimmy G. Harris (1976: 114) เรียกหน่วยเสียงวรรณยุกต์นี้ว่า mid-level tone ตัวอย่างเช่น

ตารางที่ 7 แสดงหน่วยเสียงวรรณยุกต์กลาง-ระดับในภาษาไตคำตี้

หน่วยเสียง วรรณยุกต์	สัญลักษณ์	ภาษาไตคำตี้	การถอดเสียงแสดง หน่วยเสียง	ความหมาย
กลาง-ระดับ	ไม่มี	ฮาก	[ha:k]	ราก
		ลือก	[lu:k]	ลือก
		ลูป	[lu:p]	ลูป
		ลอก	[lo:k]	ลอก

3) หน่วยเสียงวรรณยุกต์กลาง-ขึ้น เป็นหน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่เกิดขึ้นในระดับกลางแล้วสูงขึ้นท้ายเสียง ใช้สัญลักษณ์ /~/ โดย Jimmy G. Harris (1976: 114) เรียกหน่วยเสียงวรรณยุกต์นี้ว่า mid-rising tone ตัวอย่างเช่น

ตารางที่ 8 แสดงหน่วยเสียงวรรณยุกต์กลาง-ขึ้นในภาษาไทยคำที่

หน่วยเสียงวรรณยุกต์	สัญลักษณ์	ภาษาไทยคำที่	การถอดเสียงแสดงหน่วยเสียง	ความหมาย
กลาง-ขึ้น	/ ~/	ยุ่ง	[yũŋ]	ยุ่ง
		แก้	[kǎw]	แก้
		ห้า	[hǎ:]	ห้า
		ขึ้น	[khũn]	ขึ้น
		เหล่า	[lǎw]	เหล่า
		เลน	[lěn]	เล่น
		โห่	[khǎ]	ทอด
		อ่อน	[ʔwĩn]	อ่อน
		ถม	[thǎm]	ท่อม
		ส้ม	[sǎm]	ส้ม

2.1.3.2 วรรณยุกต์เปลี่ยนระดับ (contour tone) ประกอบด้วย 3 หน่วยเสียง คือ

1) หน่วยเสียงวรรณยุกต์สูง-ขึ้น ซึ่งหน่วยเสียงวรรณยุกต์นี้ Jimmy G. Harris (1976: 114) เรียกว่า หน่วยเสียงวรรณยุกต์สูง-ตก หรือ high-falling tone ใช้สัญลักษณ์ /' / ตัวอย่างเช่น

ตารางที่ 9 แสดงหน่วยเสียงวรรณยุกต์สูง-ขึ้นในภาษาไตคำตี้

หน่วยเสียง วรรณยุกต์	สัญลักษณ์	ภาษาไตคำตี้	การถอดเสียงแสดง หน่วยเสียง	ความหมาย
สูง-ขึ้น	//	แคว้	[khéw]	เหม็ดเขียว
		แอ้ง	[héŋ]	แรง
		โป้	[pó]	พอ
		ญั้ง	[nán]	ยังอยู่
		ตื้อ	[tú]	ถือ
		แมงวัน	[méŋwán]	แมลงวัน
		วา	[wá:]	วา
		นึ่ง	[núŋ]	นึ่ง
		จิม	[cím]	ชิม
		ง่า	[ŋám]	ฟักไข่

2) หน่วยเสียงวรรณยุกต์สูง-ตก ซึ่งหน่วยเสียงวรรณยุกต์นี้ Jimmy G. Harris (1976: 114) เรียกว่า หน่วยเสียงวรรณยุกต์กลาง-ตก หรือ mid-falling tone ใช้สัญลักษณ์ /[^]/ ตัวอย่างเช่น

ตารางที่ 10 แสดงหน่วยเสียงวรรณยุกต์สูง-ตกในภาษาไตคำตี้

หน่วยเสียง วรรณยุกต์	สัญลักษณ์	ภาษาไตคำตี้	การถอดเสียงแสดง หน่วยเสียง	ความหมาย
สูง-ตก	/ [^] /	ก้าง	[ká:ŋ]	กลาง
		เก้อ	[kô]	เกลือ
		ไม้	[mây]	ไม้
		เป่	[pê]	แพะ
		เนื้อ	[nô]	เนื้อ

หน่วยเสียง วรรณยุกต์	สัญลักษณ์	ภาษาไตคำตี้	การถอดเสียงแสดง หน่วยเสียง	ความหมาย
		อู๋อม	[nóm]	อ้อม
		ไหว	[wây]	ไหว
		ซาด	[sâ:t]	สุดท้าย
		ปู้	[pû]	แกะ
		อ้าว	[ʔâ:w]	น้องชายพ่อ
		ปู้ย	[pûy]	เปลือยกาย
		ปี้	[pí]	ปี
		น้อย	[nóy]	ดอย
		ปี้ม	[púm]	ยืม
		มั้น	[mân]	มันแกว
		น่ม	[nôm]	ดม
		ไก้	[kây]	บวม
		อั้น	[ʔân]	ลักษณะนามของสิ่งของ
		นู่	[nú]	ดู

3) หน่วยเสียงวรรณยุกต์ต่ำ-ขึ้น (rising tone) ซึ่งหน่วยเสียงวรรณยุกต์นี้ Jimmy G. Harris (1976: 114) เรียกว่า หน่วยเสียงวรรณยุกต์สูง-ระดับ หรือ high-level tone ใช้สัญลักษณ์ /˨˨˩/ ตัวอย่างเช่น

ตารางที่ 11 แสดงหน่วยเสียงวรรณยุกต์ต่ำ-ขึ้นในภาษาไตคำตี้

หน่วยเสียง วรรณยุกต์	สัญลักษณ์	ภาษาไตคำตี้	การถอดเสียงแสดง หน่วยเสียง	ความหมาย
ต่ำ-ขึ้น	/˨˨˩/	หลาย	[lá:y]	จำนวนมาก
		หลิน	[lîn]	ลูกของหลาน
		หนา	[nă:]	หนา

หน่วยเสียง วรรณยุกต์	สัญลักษณ์	ภาษาไทยคำที่	การถอดเสียงแสดง หน่วยเสียง	ความหมาย
		สาว	[sǎ:w]	สาว
		ไถ	[thǎy]	ไถ
		ชิง	[khǐŋ]	ชิง
		เสื่อ	[sǎ]	เสื่อ
		सान	[sǎ:n]	सान
		หวาย	[wǎ:y]	หวาย
		เถง	[thěŋ]	ทะเลาะกัน
		สา	[sǎ:]	กาก
		หลม	[lǒm]	หลวม
		หนู	[nǔ]	หนู
		ถ่าน	[thǎ:n]	ถ่าน
		ถ้าม	[thǎ:m]	ถ้าม

2.1.3.3 คู่เทียบเสียงวรรณยุกต์ (Minimal pairs of tones)

1) คู่เทียบเสียงระหว่าง / ˨˩ / กับ / ˨˩˨˩ /

ของ	[khǒŋ]	‘สิ่งของ’	กับ	ข้อง	[khǒŋ]	‘ภาชนะใส่ของ’
หา	[hǎ:]	‘ฝนตกหนัก’	กับ	ห้า	[hǎ:]	‘ห้า’
เขา	[khǎw]	‘เขา’	กับ	เข้า	[khǎw]	‘เข้า’
สน	[sǒn]	‘สวน’	กับ	ตาง	[tǎ:ŋ]	‘ทาง’
หนา	[nǎ:]	‘หนา’	กับ	หน้า	[nǎ:]	‘หน้าไม้’
ไซ	[khǎy]	‘ไซ่’	กับ	ไซ้	[khǎy]	‘ไซ้’

2) คู่เทียบเสียงระหว่าง / ˨˩˨˩ / กับ / ˨˩˨˩˨˩ /

คำ	[khām]	‘ทองคำ’	กับ	ค้ำ	[khám]	‘ค้ำ’
ณุง	[nǔŋ]	‘ยุ่ง’	กับ	ณั่ง	[nǔŋ]	‘ยุ่ง’

จิ้น [khũn] ‘จิ้น’ กับ คั้น [khún] ‘กลางคั้น’

3) คู่เทียบเสียงระหว่าง /‘/ กับ /^/

มีน [mún] ‘ลืมตา’ กับ มั้น [mùn] ‘ลีน’

ปี้ [pí] ‘พี, อ้วน’ กับ ปี่ [pî] ‘ปี’

4) คู่เทียบเสียงระหว่าง /^/ กับ /~/

ยก [yôk] ‘ยกจิ้น’ กับ ยก [yök] ‘หยวก’

มัด [mât] ‘มัด’ กับ หมัด [măt] ‘ตัวหมัด’

มด [môt] ‘มด’ กับ หมด [möt] ‘ทั้งหมด’

5) คู่เทียบเสียงระหว่าง /~/ กับ /‘/

ปี้ [pí] ‘พี’ กับ ปี่ [pî] ‘อ้วน’

โป้ [pô] ‘พอ’ กับ โป่ [pó] ‘พอ’

6) คู่เทียบเสียงระหว่าง /‘/ กับ /~/

มา [má:] ‘มา’ กับ ม้า [mà:] ‘ม้า’

ชาย [sá:y] ‘ทราย’ กับ ซ้าย [sà:y] ‘ซ้าย’

ค้ำ [khám] ‘ทองคำ’ กับ ค่ำ [khâm] ‘ค้ำ’

7) คู่เทียบเสียงระหว่าง /~/ กับ /^/

หมัด [măt] ‘หมัด’ กับ มัด [mât] ‘มัด’

เจ็ด [cět] ‘เจ็ด’ กับ เจ็ด [cêt] ‘เซ็ด’

หมด [möt] ‘หมด’ กับ มด [môt] ‘มด’

ปก [pők] ‘ปลวก’ กับ ปก [pôk] ‘กลับ’

หยก [yök] ‘หยวก’ กับ ยก [yôk] ‘ยก’

เม่อ [mǎy] ‘ใหม่’ กับ เม่อ [mây] ‘ไปไม้’

8) คู่เทียบเสียงระหว่าง /ʌ/ กับ /ɨ/

แก้	[kâw]	‘ฉัน’	กับ	เก่า	[kăw]	‘มวยผม’
หนึ่ง	[nûŋ]	‘หนึ่ง’	กับ	นึ่ง	[nũŋ]	‘นึ่ง’
ย่า	[ŋâ:]	‘ย่า’	กับ	หย้า	[ŋă:]	‘หย้า’
ก้า	[kâ:]	‘กา’	กับ	ก่า	[kă:]	‘กล้า, ไป’
ก้าง	[kâ:ŋ]	‘กว้าง’	กับ	กาง	[kă:ŋ]	‘กว้าง’

9) คู่เทียบเสียงระหว่าง /ɤ/ กับ /ɨ/

หมา	[mă:]	‘หมา’	กับ	มา	[mà:]	‘ม้า’
สาย	[să:y]	‘เข็มขัด’	กับ	ซ้าย	[sà:y]	‘ซ้าย’
เหนอ	[nə]	‘เหนื่อ’	กับ	เน่อ	[nè]	‘เนื้อ’
ผา	[phă:]	‘ผา’	กับ	ผ่า	[phà:]	‘ผ่า’

10) คู่เทียบเสียงระหว่าง /ʉ/ กับ /ɨ/

คั้ง	[kháj]	‘ครวญคราง’	กับ	ขัง	[khǎŋ]	‘ขัง’
ไญ	[ŋáy]	‘ไย’	กับ	ไหญ	[ŋǎy]	‘ใหญ่’
คา	[khá:]	‘หญ้าคา’	กับ	ขา	[khă:]	‘ขา’
ซาย	[sá:y]	‘ทราย’	กับ	สาย	[să:y]	‘สาย’
มา	[má:]	‘มา’	กับ	หมา	[mă:]	‘หมา’
ฮา	[há:]	‘เรา’	กับ	หา	[hă:]	‘ค้นหา’

11) คู่เทียบเสียงระหว่าง /ɤ/ กับ /ʉ/

ข้าง	[khà:ŋ]	‘ข้าง’	กับ	ค่าง	[khǎ:ŋ]	‘ข้าง’
ม้า	[mà:]	‘ม้า’	กับ	มา	[mā:]	‘บ้า’
ไผ่	[mày]	‘ไผ่’	กับ	ไหม้	[mǎy]	‘ไหม้’

12) คู่เทียบเสียงระหว่าง /ʌ/ กับ /ʉ/

คำ	[khâm]	‘คำ’	กับ	คำ	[khám]	‘ทองคำ’
มุ่น	[mûn]	‘สิ้น’	กับ	มุ่น	[mún]	‘ลืมตา’

13) คู่เทียบเสียงระหว่าง /^ˆ/ กับ กลางระดับ

หนึ่ง	[nûn]	‘หนึ่ง’	กับ	นึ่ง	[nuŋ]	‘นึ่ง’
-------	-------	---------	-----	------	-------	--------

14) คู่เทียบเสียงระหว่าง /^ˆ/ กับ /^ˊ/

ล่าง	[lâ:n]	‘ใต้ถุน’	กับ	ล่าง	[là:n]	‘ล่าง’
ต่ำ	[tâ:]	‘คอย, หยุด’	กับ	ต่ำ	[tà:]	‘ต่ำทาย’

2.1.3.4 สัญลักษณ์ที่ใช้ในการกำหนดเสียงวรรณยุกต์ ซึ่ง Jimmy G. Harris ใช้ตัวเลขกำหนดเป็น 1 2 3 4 5 เท่านั้น ส่วนหมายเลข 6 ผู้วิจัยกำหนด โดยมีรายละเอียดดังนี้

1 = [^ˆ]	แก้	[kâw]	=	ฉัน
	ฮาก	[hâ:k]	=	ฮาเจียน
	อ้า	[ʔâ:]	=	น้องสาวพ่อ
	ต่ำ	[tâ:]	=	ตา
2 = [^ˊ]	เก่า	[kàw]	=	นกเค้า
	ห่าน	[hà:n]	=	หึ่ง, ชัน
	ช่าง	[khà:n]	=	ลูกช่าง
	จ่าง	[cà:n]	=	ข้าง
3 = [^ˋ]	ค้ำ	[khá:]	=	ฉากมุงหลังคา
	แก้	[káv]	=	เคราะห์ร้าย
	มึ้น	[mú:n]	=	ลืมตา

	ม้า	[má:]	=	มา
4 = [ˇ]	ขา	[khǎ:]	=	ชา
	เก่า	[kǎw]	=	เก๋า
	แขน	[khǎn]	=	แขน
	เข้ม	[khěm]	=	เข้ม
5 = [˜]	เกา	[khǎw]	=	เก๋า
	หา	[hǎ:]	=	ห่า
	ขี้น	[khũn]	=	ขี้น
	เลา	[lǎw]	=	เหล่า
	เลน	[lĕn]	=	เล่น
6 = [ไม่มี]	ลือก	[luk]	=	ลือก
	ลือบ	[lup]	=	ลือบ
	ลก	[lok]	=	ลอก

บทที่ 3

ภาษาไทยพวน

3.1 ระบบเสียงในภาษาไทยพวน (Thai-Phuan Phonology)

ระบบเสียงในภาษาไทยพวนประกอบด้วยระบบเสียงพยัญชนะ จำนวน 20 หน่วยเสียง ระบบเสียงสระ จำนวน 21 หน่วยเสียง และระบบเสียงวรรณยุกต์ จำนวน 6 หน่วยเสียง ซึ่งมีรายละเอียดแต่ละหน่วยเสียง ดังต่อไปนี้

3.1.1 ระบบเสียงพยัญชนะ (Consonant System)

ภาษาไทยพวนมีหน่วยเสียงพยัญชนะ จำนวน 20 หน่วยเสียง ประกอบด้วย /p/ /t/ /k/ /c/ /ʔ/ /ph/ /th/ /kh/ /b/ /d/ /m/ /n/ /ɲ/ /ŋ/ /f/ /s/ /h/ /l/ /w/ /y/ ซึ่งมีลักษณะการเกิดตามฐานกรณ์ และตัวอย่างคำที่ประกอบด้วยหน่วยเสียงพยัญชนะต่างๆ ดังนี้

ตารางที่ 12 แสดงหน่วยเสียงพยัญชนะในภาษาไทยพวน

ลักษณะของเสียง (Phonemes)	ฐานกรณ์	ริมฝีปาก (bilabial)	ริมฝีปาก และฟัน (labio-dental)	ปุ่มเหงือก (alveolar)	เพดานแข็ง (palatal)	เพดานอ่อน (velar)	คอหอย (glottal)
	คุณสมบัติของเสียง						
กักหรือระเบิด (Stop)	อโฆชะ (ไม่ก้อง) สลิกล (ไม่พ่นลม)	-p-		-t-	c-	-k-	-ʔ-
	อโฆชะ (ไม่ก้อง) ชนิด (พ่นลม)	ph-		th-		kh-	
	โฆชะ (ก้อง)	b-		d-			
เสียดแทรก (Fricatives)	อโฆชะ (ไม่ก้อง)		f-	s-			h-
นาสิก (Nasals)	โฆชะ (ก้อง)	-m-		-n-	ɲ-	-ŋ-	
ร้าว (Flap)	โฆชะ (ก้อง)						
ข้างลิ้น (Lateral)	โฆชะ (ก้อง)			l-			

ลักษณะของเสียง (Phonemes)	ฐานกรณ์	ริมฝีปาก (bilabial)	ริมฝีปาก และฟัน (labio-dental)	ปุ่มเหงือก (alveolar)	เพดานแข็ง (palatal)	เพดานอ่อน (velar)	คอหอย (glottal)
	คุณสมบัติของเสียง						
อັตสระ (Semi-vowels)	โฆษะ (ก้อง)	-w-			-y-		

3.1.1.1 หน่วยเสียงพยัญชนะในภาษาไทยพจนานุกรมที่กิดตันพยางค์

ภาษาไทยพจนานุกรมมีหน่วยเสียงพยัญชนะที่สามารถกิดตันพยางค์ได้ จำนวน 20 หน่วยเสียง โดยมีรายละเอียดดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 13 แสดงหน่วยเสียงพยัญชนะต้นในภาษาไทยพจนานุกรม

หน่วยเสียง พยัญชนะ	ภาษาไทยคำที่	การถอดเสียงแสดงหน่วย เสียง	ความหมาย
/p/	ปุ	[púʔ]	ปลูก
/t/	ต่ำ	[tâ:]	ตะกร้า
/c/	จอง	[co:ŋ]	จวก
/k/	ไก	[káy]	กระจง
/ʔ/	อัว	[ʔúaʔ]	อาเจียน
/ph/	เพอ	[phǎ:]	ใคร
/th/	เถ	[thǎ:]	โกน
/kh/	ข้าว	[khàw]	ข้าว
/b/	บาย	[ba:y]	จับ
/d/	โตะ	[dò:]	ฝู, ฝูย
/m/	มุ่ม	[múm]	งุ่ม, งอ
/n/	นวด	[núat]	สีผึ้ง
/ɲ/	ญู่	[ɲú:]	ผลึก, ดัน
/ŋ/	ง้าย	[ŋá:y]	เข้า
/f/	ฝะ	[fàʔ]	ฝาก
/s/	โซ	[so:]	ป่วย

หน่วยเสียง พยัญชนะ	ภาษาไตคำตี้	การถอดเสียงแสดงหน่วย เสียง	ความหมาย
/h/	ฮาน	[ha:n]	ตัดกิ่งไม้
/l/	ลู	[lúʔ]	ลูก
/y/	หยัวะ	[yúaʔ]	หยวก
/w/	ว่อ	[wó:]	บ้า

3.1.1.2 หน่วยเสียงพยัญชนะในภาษาไทยพวนที่เกิดท้ายพยางค์

ภาษาไทยพวนมีหน่วยเสียงพยัญชนะที่สามารถท้ายพยางค์ได้ จำนวน 9 หน่วยเสียง โดยมีรายละเอียดดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 14 แสดงหน่วยเสียงพยัญชนะท้ายในภาษาไทยพวน

หน่วยเสียง พยัญชนะ	ภาษาไตคำตี้	การถอดเสียงแสดงหน่วย เสียง	ความหมาย
/-k/	โจก	[cò:k]	ชั้นโอชนิตหนึ่ง
/-n/	ตั้น	[tón]	ลำต้น
/-ŋ/	คั้ง	[khaŋ]	ผูกวัวผูกติดกันกับวัวที่ชำนาญ
/-m/	คอม	[kho:m]	เคียว
/-p/	ปา	[pa:]	ปลา
/-t/	ตอด	[tò:t]	กัด, ขบ
/-ʔ/	เคาะ	[khóʔ]	คอก
/-w/	ญาว	[na:w]	ยาว
/-y/	เตื่อย	[tùay]	ห้อย, ยาน

3.1.1.3 คู่เทียบเสียงพยัญชนะ (Minimal pairs)

/p, t, c, k, ʔ/

ปา	[pa:]	ปลา
ตา	[ta:]	ตา

กา	[ka:]	กา
อา	[ʔa:]	น้ำผู้หญิง
จา	[ca:]	ติดหญ้า

/ph, th, kh/

พาเข้า	[pha:-khâw]	สำหรับข้าว
ทา	[tha:]	ทาสี
คา	[kha:]	ตัดต้นไม้

/b, d/

บูด	[bù:t]	เน่า
ดูด	[dù:t]	สูบ

/m, n, ŋ, ŋ/

มา	[mã:]	มา
นา	[nã:]	นา
งา	[ŋã:]	กิ่งไม้

/f, s, h/

ไฟ	[fay]	ไฟ
ไซ	[say]	ไซดักปลา
ไฮ	[hay]	ไร่

/w, y/

วา	[wa:]	วา
ยา	[ya:]	ยา

/p, ph/

ปู	[pǔ:]	ปู
พู	[phǔ:]	ใบพู่

/t, th/

ตาบ	[tà:p]	ชุน
ถาบ	[thà:p]	ฟาด, หวด

/k, kh/

ไก้	[káy]	กระจง
ไข	[kháy]	เปิด

/b, d/

บ่า	[bá:]	บ่า
ม้า	[má:]	ม้า

/d, n/

ดำ	[dam]	ดำ
นำ	[nam]	นำ

/c, ɲ/

จา	[ca:]	ตัดหญ้า
หญา	[ɲa:]	ย่า

/? , h/

ออ	[?ò:]	ออก
ฮอ	[hò:]	เหาะ

/s, l/

แซง

[sɛːŋ]

พวง, ซ้อ

แลง

[lɛːŋ]

เย็น

3.1.2 ระบบเสียงสระ (Vowel System)

ภาษาไทยพวนมีหน่วยเสียงสระ จำนวน 21 หน่วยเสียง แบ่งเป็นสระเสียงสั้น 9 หน่วยเสียง สระเสียงยาว 9 หน่วยเสียง และสระประสม 3 หน่วยเสียง ดังนี้

ตารางที่ 15 แสดงตำแหน่งที่เกิดหน่วยเสียงสระในภาษาไทยพวน

ตำแหน่งลิ้น ระดับลิ้น	ลิ้นส่วนบน (Front)		ลิ้นส่วนกลาง (Central)		ลิ้นส่วนหลัง (Back)	
	เสียงสั้น	เสียงยาว	เสียงสั้น	เสียงยาว	เสียงสั้น	เสียงยาว
	เสียงสั้น	เสียงยาว	เสียงสั้น	เสียงยาว	เสียงสั้น	เสียงยาว
สูง (High)	i	i:	u	u:	o	o:
กลางสูง (High Mid)	e	e:	ə	ə:	ɔ	ɔ:
กลางต่ำ (Low Mid)	ɛ	ɛ:			ɔ	ɔ:
ต่ำ (Low)			a	a:		
สระผสม (Diphthong)	ia		ua		ua	

ตารางที่ 16 แสดงหน่วยเสียงสระในภาษาไทยพวน

หน่วยเสียงสระ	ภาษาไทยพวน	การถอดเสียงแสดง หน่วยเสียง	ความหมาย
/a/	กะ	[kàʔ]	กากอาหาร
/aː/	ดาน	[dāːn]	ห้าม
/i/	กิน	[kìn]	กลิ่น
/iː/	กิม	[kíː]	จี
/u/	กุ่ม	[kūm]	ปลุกปล้ำ
/uː/	จูด	[cùːt]	เผา

หน่วยเสียงสระ	ภาษาไทยพวน	การถอดเสียงแสดง หน่วยเสียง	ความหมาย
/o/	ดม	[dom]	ดม
/o:/	โจ	[co:]	โน
/e/	เป็	[péʔ]	ไม่คม
/e:/	เงน	[ŋen]	เอียง
/ɛ/	แป้ว	[péw]	มีตำหนิ
/ɛ:/	แปว	[pɛ:w]	ชอง
/u/	ถึ	[thùʔ]	ถูกต้อง
/u:/	จึ้น	[cú:n]	จึ้น
/ɔ/	เขาะ	[khòʔ]	ริม
/ɔ:/	xon	[khó:n]	ข้างหน้า
/ə/	เค่อ	[khəʔ]	บวม
/ə:/	เผอ	[phǎ:]	ใคร
/ia/	ฝึยน	[phian]	เปลี่ยน
/ua/	เทื่อ	[thúa]	ครั้ง
/ua/	ทวย	[thuay]	ทวย, คาค

3.1.2.1 คู่เทียบเสียงสระ (Minimal pairs)

/i, u, u/

ติง [tíŋ] เคลื่อนไหว

ตึง [túŋ] แน่น

ตุง [túŋ] เต็ม

/e, ə, o/

เกด [kèt] เครื่องประดับ

เกิด [kət] เกิด

กค [kòt] นกกระปูด

/ɛ, a, ɔ/

แซะ	[sɛʔ]	เอาออก
ซะ	[sáʔ]	ล้าง
เซาะ	[sɔʔ]	ทำให้กร่อน

/i:, ɯ:, u:/

พื	[phi:]	อ้วน
พือ	[phu:]	ขยายออก
พู	[phu:]	ใบพลู

/ɛ:, ə:, o:/

แดด	[dɛ:t]	แดด
เด็ด	[dɛ:t]	สะดุ้ง
โดด	[dò:t]	กระโดด

/ɛ:, a:, ɔ:/

แกบ	[kɛ:p]	แกลบ
กาบ	[kà:p]	กาบมะพร้าว
กอบ	[kò:p]	หยิบเอาของด้วยมือทั้งสอง

/i, i:/

จิบ	[cip]	นกกระจิบ
จีบ	[cì:p]	จีบ

/e, e:/

เป็ด	[pèt]	เป็ด
เปต	[pè:t]	เปรต

/ɛ, ɛ:/

แบน	[bɛ̀n]	อสูจึ
แบน	[bɛ̀:ɲ]	แบน
/ʋ, u: /		
อืด	[ʔùt]	อดอยาก
อืด	[ʔù:t]	อดทน
/u, u: /		
กูด	[kùt]	สู้
กูด	[kù:t]	หยิก
/ə, ə: /		
เกิง	[kəŋ]	ครึ่ง
เกิง	[kə:ŋ]	ดวงจันทร์
/a, a: /		
ขัด	[khət]	ขัด
ขาด	[khət]	ขาด
/o, o: /		
กบ	[kòp]	กบ
โกบ	[kò:p]	งอเข้าหากัน
/v, v: /		
น่อง	[nòŋ]	น่อง
น่อง	[nò:ŋ]	น่อง
/ia, i /		
เสียบ	[sìap]	เสียบ
สียบ	[sìp]	สียบ

เกียด	[kìat]	เกลียด
กิด	[kìt]	สะกิด
/i:, ia/		
ชืด	[khìt]	ชืด
เขียด	[khìat]	เขียด
/ua, u:/		
เฮือน	[huan]	เรือน
ฮีน	[hu:n]	ขึ้น
/ua, u/		
สวด	[sùat]	สวด
สุด	[sùt]	สุด
/ua, u:/		
หวด	[hùat]	หวด
หุด	[hù:t]	หุด
สวบ	[sùap]	สวบ
สุบ	[sù:p]	สุบ

3.1.3 ระบบเสียงวรรณยุกต์ (Tonal System)

ภาษาไทยพวนมีหน่วยวรรณยุกต์ จำนวน 6 หน่วยเสียง ประกอบด้วยหน่วยเสียงวรรณยุกต์ต่ำ-ตก หน่วยเสียงวรรณยุกต์กลาง-ระดับ หน่วยเสียงวรรณยุกต์สูง-ระดับ หน่วยเสียงวรรณยุกต์สูง-ขึ้น หน่วยเสียงวรรณยุกต์สูง-ตก และหน่วยเสียงวรรณยุกต์ต่ำ-ขึ้น ดังตารางต่อไปนี้

3.1.3.1 หน่วยเสียงวรรณยุกต์ต่ำ-ตก ซึ่งทัตไนย อารมณฺ์สุข (2521: 2) บทคัดย่อเรียกเสียงวรรณยุกต์ /2/ ใช้สัญลักษณ์ /\`/ โดยมีตัวอย่างดังนี้

ตารางที่ 17 แสดงหน่วยเสียงวรรณยุกต์ต่ำ-ตกในภาษาไทยพวน

หน่วยเสียงวรรณยุกต์	สัญลักษณ์	ภาษาไทยพวน	การถอดเสียงแสดงหน่วยเสียง	ความหมาย
ต่ำ-ตก	/ \` /	ข้าว	[khàw]	ข้าว
		ช่วง	[khùan]	ลาน
		จ่อ	[cò:]	เริ่มตั้งครรรภ์
		จิม	[cìm]	ใกล้
		แส่ว	[sèw]	เฉียว
		เต่	[dè:]	ยื่น
		ดุง	[dùŋ]	จันทัน
		ต๊ะ	[tàʔ]	ตาก
		บี่	[bì:]	ยี่
		แบ่น	[bè:n]	รอยฟันมาก

3.1.3.2 หน่วยเสียงวรรณยุกต์กลาง-ระดับ ซึ่งทัตไนย อารมณฺ์สุข (2521: 2) บทคัดย่อเรียกว่า เสียงวรรณยุกต์ /1/ หรือเสียงสามัญซึ่งไม่มีสัญลักษณ์ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตารางที่ 18 แสดงหน่วยเสียงวรรณยุกต์กลาง-ระดับในภาษาไทยพวน

หน่วยเสียงวรรณยุกต์	สัญลักษณ์	ภาษาไทยพวน	การถอดเสียงแสดงหน่วยเสียง	ความหมาย
กลาง-ระดับ	ไม่มี	ทา	[tha:]	ทาสี
		แบ่น	[be:n]	ดื้อ
		ตาน	[ta:n]	เครื่องดักนก
		แน	[ne:]	เล็ง

หน่วยเสียง วรรณยุกต์	สัญลักษณ์	ภาษาไทยพวน	การถอดเสียงแสดง หน่วยเสียง	ความหมาย
		จน	[con]	ชิด
		คอม	[khɔ:m]	เคียว
		ปอม	[pɔ:m]	ชื้อหอย
		อาน	[ʔa:n]	ขัด
		ทาว	[tha:w]	ทวง, ตาม

3.1.3.3 หน่วยเสียงวรรณยุกต์สูง-ระดับ ซึ่งทัตไนย อารมณีสุข (2521: 3) บทคัดย่อ เรียกว่า เสียงวรรณยุกต์ /4/ คล้ายเสียงตรีในภาษาไทยมาตรฐานแต่มีเสียงกัก ใช้สัญลักษณ์ / ˥ / ดังเช่น

ตารางที่ 19 แสดงหน่วยเสียงวรรณยุกต์สูง-ระดับในภาษาไทยพวน

หน่วยเสียง วรรณยุกต์	สัญลักษณ์	ภาษาไทยพวน	การถอดเสียงแสดง หน่วยเสียง	ความหมาย
สูง-ระดับ	/ ˥ /	เกือ	[kūa]	เกลือ
		บัว	[būa]	บัว
		แดง	[dē:ŋ]	แดง
		ดำ	[dām]	ดำ
		ยา	[yā:]	ยา
		ชื้อ	[khī:]	ชื้อจจาระ
		ช้อย	[sō:y]	สร้อย
		ฝ้าย	[fā:y]	ฝ้าย
		เสื่อ	[sūa]	เสื่อ
		ปู่	[pī:]	ปู่

3.1.3.4 หน่วยเสียงวรรณยุกต์สูง-ขึ้น ซึ่งทัตไนย อารมณฺ์สุข (2521: 3) บทคัดย่อ เรียกว่า เสียงวรรณยุกต์ /6/ หรือเสียงตรีในภาษาไทยมาตรฐานแต่มีเสียงกัก ใช้สัญลักษณ์ / ʼ / ตัวอย่างเช่น

ตารางที่ 20 แสดงหน่วยเสียงวรรณยุกต์สูง-ขึ้นในภาษาไทยพวน

หน่วยเสียง วรรณยุกต์	สัญลักษณ์	ภาษาไทยพวน	การถอดเสียงแสดง หน่วยเสียง	ความหมาย
สูง-ขึ้น	/ ʼ /	เทิง	[thón]	อิง, พิง
		เท่า	[tháw]	รบ
		ต้อย	[tɔ:y]	จุ่ม
		ตั้ง	[dán]	เสาดอก
		ถุ่ม	[núm]	รัดเข้าหากัน
		ถู่	[nú:]	ดันขึ้น
		ตุ้ง	[dún]	คด
		จิ้น	[cón]	น้ำไหลถึ่ๆ
		จั้ง	[cán]	ตั้งท่า
		แบ้	[bé:]	แพะแกะ

3.1.3.5 หน่วยเสียงวรรณยุกต์สูง-ตก ซึ่งทัตไนย อารมณฺ์สุข (2521: 3) บทคัดย่อ เรียกว่า เสียงวรรณยุกต์ /3/ หรือเสียงโทในภาษาไทยมาตรฐาน ใช้สัญลักษณ์ / ˆ / ดังเช่น

ตารางที่ 21 แสดงหน่วยเสียงวรรณยุกต์สูง-ตกในภาษาไทยพวน

หน่วยเสียง วรรณยุกต์	สัญลักษณ์	ภาษาไทยพวน	การถอดเสียงแสดง หน่วยเสียง	ความหมาย
สูง-ตก	/ ˆ /	ขึ้น	[sín]	ผ้าขึ้น

หน่วยเสียง วรรณยุกต์	สัญลักษณ์	ภาษาไทยพวน	การถอดเสียงแสดง หน่วยเสียง	ความหมาย
		ไต้	[tây]	ไต้
		ท่อง	[thôŋ]	ถูกต้อง
		โต้ง	[tô:ŋ]	ใหญ่
		ปั้ง	[púŋ]	ลักษณะนามเรียกหนังสือ
		เผ็ง	[phôŋ]	เผ็ง
		จุ้นพุ้น	[cú:nphû:n]	รวมกันเป็นจำนวนมาก
		โซ่	[sô:]	ชั่วครู่
		ญู่	[nû:]	ตัน
		ท่าว	[thâ:w]	ลัม

3.1.3.6 หน่วยเสียงวรรณยุกต์ต่ำ-ขึ้น ซึ่งทศโนย อารมณฺ์สุข (2521: 3) บทคัดย่อ
เรียกว่า เสียงวรรณยุกต์ /5/ หรือเสียงจัตวาในภาษาไทยมาตรฐาน ใช้สัญลักษณ์ / ˨˩˦ / ดังเช่น

ตารางที่ 22 แสดงหน่วยเสียงวรรณยุกต์ต่ำ-ขึ้นในภาษาไทยพวน

หน่วยเสียง วรรณยุกต์	สัญลักษณ์	ภาษาไทยพวน	การถอดเสียงแสดง หน่วยเสียง	ความหมาย
ต่ำ-ขึ้น	/ ˨˩˦ /	ขา	[khǎ:]	ขา
		หมา	[mǎ:]	หมา
		หมู	[mǔ:]	หมู
		หา	[hǎ:]	หา
		หู่	[hǔ:]	หู่
		สาย	[sǎ:y]	สาย
		หลาย	[lǎ:y]	หลาย
		หลัง	[lǎŋ]	หลัง
		สี่	[sǐ:]	สี่
		ไหม	[mǎy]	ไหม

3.1.4 คู่เทียบเสียงวรรณยุกต์ (Minimal pairs)

ทา	[thā:]	‘ทาสี’	แน	[nē:]	‘ไม่มีความสุข’
ถ่า	[thà:]	‘ไม่มีความหมาย’	แน๋	[nè:]	‘การยุ่ง’
ท่า	[thá:]	‘หยุด’	แน๊	[nê:]	‘ดีมาก’
ท่า	[thā:]	‘รอคอย’	แน	[nē:]	‘ร่วมกัน’
ท่า	[thá:]	‘ทำลาย’	แน๊	[nê:]	‘คำเรียก’
ถา	[thǎ:]	‘โถน’	แน	[nǎ:]	‘แน’

1) คู่เทียบเสียงระหว่างหน่วยเสียง ต่ำ-ตก กับ สูง-ขึ้น

ก้อย	[kòy]	‘เกาะติด’	ก้อย	[kóy]	‘อาหารชนิดหนึ่ง’
------	-------	-----------	------	-------	------------------

2) คู่เทียบเสียงระหว่างหน่วยเสียง ต่ำ-ตก กับ กลางระดับ

เกาะ	[kè:]	‘เกาะ’	แก	[kɛ:]	‘นกพิราบ’
------	-------	--------	----	-------	-----------

3) คู่เทียบเสียงระหว่างหน่วยเสียง ต่ำ-ตก กับ ต่ำ-ขึ้น

ซำ	[sàm]	‘เท่ากัน’	สำ	[sǎm]	‘สลักกัน’
----	-------	-----------	----	-------	-----------

4) คู่เทียบเสียงระหว่างหน่วยเสียง ต่ำ-ตก กับ สูง-ตก

เส้า	[sàw]	‘เขย่า’	เส้า	[sǎw]	‘เส้า’
------	-------	---------	------	-------	--------

5) คู่เทียบเสียงระหว่างหน่วยเสียง ต่ำ-ตก กับ สูง-ระดับ

เสื่อ	[sùu]	‘เสื่อ’	เสื่อ	[sūu]	‘เสื่อ’
-------	-------	---------	-------	-------	---------

6) คู่เทียบเสียงระหว่างหน่วยเสียง สูง-ขึ้น กับ กลาง-ระดับ

- แป้ว [pé:w] ‘รอยเปื้อน’ แ่ว [pɛ:w] ‘ปล่องไฟ’
- 7) คู่เทียบเสียงระหว่างหน่วยเสียง สูง-ขึ้น กับ ต่ำ-ขึ้น
 ฟ้า [fá:] ‘ฟ้า’ ผา [fǎ:] ‘ผาปิด’
- 8) คู่เทียบเสียงระหว่างหน่วยเสียง สูง-ขึ้น กับ สูง-ตก
 ญู่ [nú:] ‘สนับสนุน’ ญู่ [nú:] ‘ดัน’
- 9) คู่เทียบเสียงระหว่างหน่วยเสียง สูง-ขึ้น กับ สูง-ระดับ
 ทวง [thúan] ‘ติดตาม’ ทวง [thūan] ‘เกณฑ์คนมา’
- 10) คู่เทียบเสียงระหว่างหน่วยเสียง กลาง-ระดับ กับ ต่ำ-ขึ้น
 ไป [pay] ‘ไป’ ไป [pǎy] ‘เลื่อนไป’
- 11) คู่เทียบเสียงระหว่างหน่วยเสียง กลาง-ระดับ กับ สูง-ตก
 ชน [son] ‘เต็ม’ สั่น [sôn] ‘ผลึก, ดัน’
- 12) คู่เทียบเสียงระหว่างหน่วยเสียง กลาง-ระดับ กับ สูง-ระดับ
 ปา [pa:] ‘ปลา’ ป้า [pā:] ‘ป้า’
- 13) คู่เทียบเสียงระหว่างหน่วยเสียง ต่ำ-ขึ้น กับ สูง-ตก
 แขน [khǎ:n] ‘แขน’ แค้น [khê:n] ‘แค้น’
- 14) คู่เทียบเสียงระหว่างหน่วยเสียง ต่ำ-ขึ้น กับ สูง-ระดับ
 ฝ้าย [fǎ:y] ‘เชื่อนทดน้ำ’ ฝ้าย [fā:y] ‘ฝ้าย’

15) คู่เทียบเสียงระหว่างหน่วยเสียง สูง-ตก กับ สูง-ระดับ

เกื้อ [kūa] ‘เกื้อกุล’ เกื้อ [kūa] ‘เกื้อลือ’

บทที่ 4

การสร้างคำในภาษาไทย

4. การสร้างคำในภาษาไทย

การสร้างคำหรือการประกอบคำในภาษาไทยมีลักษณะการสร้างคำโดยการนำคำอิสระกับคำไม่อิสระมาประกอบกันตั้งแต่ 2 คำขึ้นไป จะเกิดความหมายใหม่หรือความหมายใกล้เคียงกับความหมายเดิม ลักษณะของคำอิสระคือ คำที่มีความหมายตัวเองชัดเจน ส่วนคำที่ไม่อิสระคือ คำที่ไม่มีความหมายจะต้องไปอาศัยคำอื่นจึงจะมีความหมายชัดเจน การประกอบคำในภาษาไทยได้คำดีและภาษาไทยพจนมีลักษณะเหมือนกันคือ ส่วนมากเป็นหมวดคำอิสระ

โดยจากการศึกษาการสร้างคำ วิไลศักดิ์ กิ่งคำ (2556: 221-227) ได้กล่าวไว้ในหนังสือภาษาต่างประเทศในภาษาไทย สรุปความได้ว่า

ภาษาไทยมีลักษณะการสร้างคำที่เพิ่มคำประเภทหมวดคำอภัยศัพท์ คือ คำอุปสรรค เช่น ความ, โรง, นึก, การ, ชาว และมีลักษณะการเติมปัจจัย เช่น กร ภาพ และการ พร้อม ทั้งมีการลงอาคมคือการเติมพยัญชนะลงระหว่างพยางค์ด้วย ในการจำแนกการสร้างคำ จะไม่ยกคำที่มาจากภาษาบาลีและสันสกฤตมาประกอบการอธิบาย เนื่องจากเป็นคำยืมและซึ่งนำมาใช้เป็นคำสำเร็จรูปแล้ว

4.1 การเติมอุปสรรคในภาษาไทย

ลักษณะการสร้างภาษาไทยโดยเติมคำเข้าข้างหน้ามีหลายลักษณะด้วยกัน เช่น การเพิ่มอุปสรรคหน้าคำนาม คำกริยาหรือคำวิเศษณ์ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ความ + คำกริยา → คำนาม	เช่น	ความ + รัก	=	ความรัก
		ความ + คิด	=	ความคิด
ความ + วิเศษณ์ → คำนาม	เช่น	ความ + ดี	=	ความดี
		ความ + ชั่ว	=	ความชั่ว

โรง + คำกริยา → คำนาม	เช่น	โรง + เรียน =	โรงเรียน
		โรง + ทาน =	โรงทาน
โรง + คำนาม → คำนาม	เช่น	โรง + เรือน =	โรงเรือน
		โรง + อาหาร =	โรงอาหาร
นัก + คำกริยา → คำนาม	เช่น	นัก + ร้อง =	นักร้อง
		นัก + เรียน =	นักเรียน
นัก + คำนาม → คำนาม	เช่น	นัก + กีฬา =	นักกีฬา
		นัก + กฎหมาย =	นักกฎหมาย
การ + คำนาม → คำนาม	เช่น	การ + เงิน =	การเงิน
		การ + เมือง =	การเมือง
การ + คำกริยา → คำนาม	เช่น	การ + กิน =	การกิน
		การ + ศึกษา =	การศึกษา
ชาว + คำนาม → คำนาม	เช่น	ชาว + นา =	ชาวนา
		ชาว + สวน =	ชาวสวน

คำนาม + ภาพ → คำกริยา	เช่น	สาระ + ภาพ =	สารภาพ
		มรณะ + ภาพ =	มรณภาพ
คำนาม + ภาพ → คำนาม	เช่น	อิสระ + ภาพ =	อิสรภาพ
		เสถียร + ภาพ =	เสถียรภาพ
คำวิเศษณ์ + ภาพ → คำนาม	เช่น	เสรี + ภาพ =	เสรีภาพ
		ทุพพล + ภาพ =	ทุพพลภาพ
คำนาม + การ → คำนาม	เช่น	ชู้ร + การ =	ชู้รการ
		กรรม + การ =	กรรมการ
คำนาม + กรรม → คำนาม	เช่น	โจร + กรรม =	โจรกรรม
		ศิลปะ + กรรม =	ศิลปกรรม

จากตัวอย่างดังกล่าวข้างต้น เป็นที่น่าสังเกตว่าคำที่ลงปัจจัยเป็นคำยืมจากภาษาบาลีและสันสกฤตทั้งหมด

4.3 การเติมอาคมกลางคำในภาษาไทย (Infix)

การเติมอาคมกลางคำ คือ การเติมพยัญชนะระหว่างพยางค์ ซึ่งหมายถึงพยางค์แรกกับพยางค์ตัวที่สอง ภาษาที่เติมอาคมได้ คือ ภาษาบาลีและสันสกฤต หรือภาษากลุ่มมอญ-เขมรที่เป็นประเภทคำ ติดต่อลักษณะอาคมในภาษาบาลีสันสกฤต ดังตัวอย่าง เช่น ส° + คม = สັงคม ในลักษณะนี้จะเห็นได้ว่าตัว /ง/ คืออาคมที่ลงระหว่างพยางค์

ลักษณะของการลงอาคมคือ การเติมตัวอักษรระหว่างพยางค์ลงในภาษาไทยยังไม่สามารถจำแนกได้อย่างชัดเจนเหมือนภาษาบาลีและสันสกฤต แต่มีนักภาษาศาสตร์บางท่าน เช่น วิจิตรน ภาณุพงศ์ และ อุดม วโรตม์สิกขดิตถ์ ได้กำหนดให้คำที่แผลงเป็นคำเติมกลางคำ (WILAISAK 1992: 117) ดังตัวอย่าง เช่น

เกิด	→	กำเนิด	
/k è:t/	→	/kamn ô:t/	-amn-
ตรวจ	→	ตำรวจ	
/trùat/	→	/tamrùat/	-am-
เสียง	→	สำเนียง	
/sǎŋ /	→	/sǎmnia ŋ/	-amn-
อวย	→	อำนวย	
/?uay/	→	/?amnuy/	-amn-

ตาราง 1 แสดงลักษณะการเติมคำอุปสรรคปัจจัยและอาคม

ลงเติมคำอุปสรรค	การเติมปัจจัย	การเติมอาคม
/khwa:m/ + $\left\{ \begin{array}{l} \text{กริยา} \rightarrow \text{คำนาม} \\ \text{คำวิเศษณ์} \end{array} \right.$	$\left. \begin{array}{l} \text{คำนาม} \\ \text{คำวิเศษณ์} \\ \text{คำกริยา} \end{array} \right\} + /phâ:p/ \rightarrow \text{คำนาม}$	-amn-
/ka:n/ + $\left\{ \begin{array}{l} \text{คำกริยา} \rightarrow \text{คำนาม} \\ \text{คำนาม} \end{array} \right.$	คำนาม + /phâ:p/ → คำนาม	-am-

คำศัพท์	การถอดเสียง	ความหมาย
หมอกฝน	[mǒk phǒn]	หมอก
หมอกมู่	[mǒk mú]	หมอก
เอาตาย	[ʔǎw tǎ:y]	ฆ่า
ฆ่า	[khǎ:]	ฆ่า
โหนก	[hǒ kàw]	ค้อน
หนับสิง	[nǎp sǐŋ]	มีด
ข้าวทางเหลย	[khǎw ká:ŋ lǎy]	อาหารเช้า
ผมฮอก	[phǒm hǒk]	ผมหงอก
น้ำสาว	[nǎ: sǎw]	น้ำสาว
สาหลัด	[sǎ: lǎt]	ปิ่น
หลิ่นไฟ	[lìn pháy]	เปลว
ลูกเป๋อ	[lúk pǎ]	ลูกสะไภ้
มะอุ๋น	[mǎ ʔún]	มะพร้าว
อ้อกแอ๊ก	[ʔǒk ʔǎk]	สมบัติ
ปางทราย	[pǎ:ŋ sǎ:y]	สันดอนทราย
มีเข็ด	[mí khét]	ไม้ขีด
กาทกาเหล่	[kǎ:p kǎ: lè]	รักแร้
แมงวัน	[mǎŋ wán]	แมลงวัน
เฮินเม่น	[hǎn mèn]	กระรอก
ซี้มี	[sí mí]	เทียน
มะง่า	[má ɲá:]	เมื่อวาน
ฮู๋นัง	[hú nǎŋ]	จมูก
ลาก่า	[lá: khǎ:]	ลูกอ่อน
นำเขา	[nǎ khǎw]	พวกเขา
นกตู้	[nók tũ]	นกเขา
สามขา	[sǎ:m khǎ:]	สามเกอ
มะเขือ	[mǎ khǎ]	มะเขือ

คำศัพท์	การถอดเสียง	ความหมาย
テナ	[te na]	เชื่อน
คอกตั้งข้าว	[khôk tăŋ khăw]	คร้ว
น้ำลาย	[nàm lâ:y]	น้ำลาย
งูเหลือม	[nũ lôm]	งูเหลือม
น้ำมัน	[nàm mán]	น้ำมัน
มะม่วง	[mă mớŋ]	มะม่วง
น้ำมูก	[nàm múk]	น้ำมูก
มะฮุก	[mâ húk]	พรั่งนี้
เจ้ายา	[cāw yā:]	หมอ
หนูหอก	[nũ hôk]	กระรอก
โหลี่ก่า	[hô lí kǎ:]	ตะเกียบ
ตั้งมัน	[tánj mún]	ทั้งหมด
ปังตัย	[paŋ ta:y]	กระต่าย
ไม้ซาง	[mày sǎ:ŋ]	ไม้ไผ่
ข้าวหลาม	[khăw lǎ:m]	ข้าวหลาม
มะซิ่น	[mâ sún]	วันก่อนเมื่อวาน
อาหม	[ʔâ hóm]	อัสสัม
เตนา	[té ná:]	คัнна
ลือกนา	[lǎk ná:]	

4.5.2 คำประสมในภาษาไทยพวน

ตารางที่ 24 แสดงคำประสมในภาษาไทยพวน

คำศัพท์	การถอดเสียง	ความหมาย
กัณล่ง	[kón lôŋ]	ห้องร้อง
ก้วยง้าว	[kúay ŋá:w]	กล้วยหอม
กวางโตน	[kuaŋ tó:n]	ลิงหรือค่าง

คำศัพท์	การถอดเสียง	ความหมาย
ก้วยหล่อ	[kùay lò:]	โกยดินออก
กอไฮ	[kɔ: ha:y]	ต้นไทร
ก่องเข้า	[kò:ŋ khâw]	แอบใส่ข้าวเหนียว
กองฟอน	[kɔ:ŋ fɔ:n]	ที่เผาศพ
กะโซ่	[ka sô:]	โซงโลง
กะเด็ด	[ka dè:t]	ปลากระดี
กะโดน	[ka do:n]	พืชตระกูลจิก
กุ่มเข้า	[kúm khàw]	รวมข้าวเปลือกให้เป็นกอง
ชะโงง	[kha ɲo:ŋ]	ลิงโลด
กะเตียม	[ka diam]	จ๊กจ๊ก
ชะญื่อ	[kha ɲu:]	โรคหืด
คะลำ	[kha lam]	ถื่อ, งด
จั้งหัน	[caŋ hăn]	อาหารเข้าพระ
ดั่งไฟ	[daŋ fay]	ก่อไฟ
หม่าออ	[mà: ʔɔ:]	สับปะรด
ตอนฮาด	[to:n hâ:t]	ตอนไม่ขาด
ตั้งบาน	[taŋ ba:n]	เครื่องดักนก
ตีบหวด	[tìp nûat]	ตลับสีผึ้ง
วิตชี้	[wít khì:]	ส้วม
สมมา	[sǒm ma:]	ขมา

4.5.3 ผลการวิจัยการประกอบคำในภาษาไตคำตี้และภาษาไทยพวน

การประกอบคำในภาษาทั้งสองมีการนำคำมูล คือ คำที่มาแต่เดิมสองคำมาประสมกัน เกิดเป็นคำใหม่ หรือความหมายใหม่ แต่ยังคงรักษาเค้าโครงเดิมของความหมายไว้อยู่ทั้งสองภาษา ส่วนมากในภาษาไตคำตี้จะเป็นคำประสม 2 ส่วน มีคำประสม 3 ส่วน จำนวน 3 คำเท่านั้น ขณะที่ในภาษาไทยพวนไม่ปรากฏการใช้คำประสม 3 ส่วน

4.5.4 การเปรียบเทียบหน่วยเสียงพยัญชนะท้าย [-k]

การศึกษาเปรียบเทียบคำศัพท์และการสร้างคำในภาษาไตคำตี้กับภาษาไทยพวนพบว่า โครงสร้างพยางค์ *cvvk* ในภาษาไตคำตี้แปรเป็นโครงสร้างพยางค์ *cvʔ* ในภาษาไทยพวน โดยหน่วยเสียงพยัญชนะท้าย */-k/* มีการเปลี่ยนแปลงหน่วยเสียงพยัญชนะท้ายเป็นหน่วยเสียง */-ʔ/* และหน่วยเสียงสระยาวแปรเป็นหน่วยเสียงสระสั้นในพยางค์ที่เป็นคำตายสระเสียงยาว หรือ *cvvk* → *cvʔ* เช่น

ภาษาไตคำตี้			ภาษาไทยพวน		
สาก	[sǎ:k]	→	สะ	[sǎʔ]	‘สาก’
นุก	[nũk]	→	กะดู	[kà dùʔ]	‘กระดูก’
เข้าเป๊ก	[khǎwpǎk]	→	เข้าเปืออะ	[khǎwpùaʔ]	‘เข้าเปลือก’
กาก	[kǎ:k]	→	กะ	[kàʔ]	‘กาก’
เซ๊ก	[sǎk]	→	เซืออะ	[súaʔ]	‘เซือก’
ตอก	[tǎk]	→	เตาะ	[tǎʔ]	‘ตอก’
แตก	[tǎk]	→	แตะ	[tǎʔ]	‘แตก’
นอก	[nǎk]	→	เนาะ	[nǎʔ]	‘นอก’
แขก	[khǎk]	→	แขะ	[khǎʔ]	‘แขก’
ปอก	[pǎk]	→	เปาะ	[pǎʔ]	‘ปอก’
ผาก	[phǎ:k]	→	พะ	[fǎʔ]	‘ผาก’
หมาก	[mǎ:k]	→	หมาะ	[mǎʔ]	‘หมาก’
หมอก	[mǎk]	→	หมาะ	[mǎʔ]	‘หมอก’
ออก	[ʔǎk]	→	เอาะ	[ʔǎʔ]	‘ออก’

4.5.5 ผลการวิจัยการเปรียบเทียบหน่วยเสียงพยัญชนะท้าย [-k]

ภาษาไทยพวนมีหน่วยเสียงพยัญชนะท้ายที่เป็นหน่วยเสียงกัก หรือระเบิด สิลิล (ไม่พ่นลม) ฐานคอกฮอย [-ʔ] ซึ่งในภาษาไตคำตี้จะเป็นหน่วยเสียงกัก หรือระเบิด สิลิล (ไม่พ่นลม) ฐานเพดานอ่อน [-k] ซึ่งเป็นลักษณะของการปฏิภาคหน่วยเสียงพยัญชนะท้าย โดยเกิดกับพยางค์หรือที่

สะกดด้วยหน่วยเสียง /-k/ และมีหน่วยสระเสียงยาวประกอบด้วย /a: ε: ɔ: ɔ: u: ia ua ua ua/ และในหน่วยเสียงสระสั้น คือ /a/ เช่น คำว่า ัง [ŋáʔ] หมายถึง ‘ัง’ ในภาษาไทยมาตรฐาน แต่ในภาษาไทยมาตรฐานคำว่า ‘ัง’ [ŋát] มีหน่วยเสียง [-t] เป็นพยัญชนะท้าย

4.6 การจำแนกคำ (วจีวิภาค)

4.6.1 ชนิดของคำ

วจีวิภาค เป็นคำศัพท์ภาษาบาลีมาจากการประกอบคำ 2 คำ คือ **วจี** ซึ่งหมายถึง **คำพูด หรือถ้อยคำ** ส่วน **วิภาค** หมายถึง **การแบ่ง หรือการจำแนกคำ** ซึ่ง 2 คำเป็นคำนาม เมื่อนำมาต่อกัน หรือสมาสเข้าเป็นคำเดียวกันเป็น **วจีวิภาค** หมายถึง **ส่วนแห่งคำ** ซึ่งคำนี้ท่านพระยาอุปกิต-ศิลปสาร (2539: 59) ได้ใช้เรียกตามลักษณะของบาลีไวยากรณ์ แบ่งเป็น 4 ภาค คือ **อักษรวิจิตร วจีวิภาค วากยสัมพันธ์ และฉันทลักษณ์**

พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 (2556: 1097) ได้นิยามวจีวิภาค คือ น. ชื่อตำราไวยากรณ์ตอนที่ว่าด้วยคำและหน้าที่ของคำ

กำชัย ทองหล่อ (2533: 210) ได้อธิบายถึงถ้อยคำ คือ อักษรที่ประสมกันแล้วออกเสียงเป็นหน่วยเสียงเดียว ประกอบด้วยสระตัวเดียวเรียก พยางค์ ถ้าเปล่งออกมามีความหมายรู้กันได้ เรียกว่า คำหรือถ้อยคำ และได้แบ่งชนิดของถ้อยคำออกเป็น 7 ชนิด คือ คำนาม คำสรรพนาม คำกริยา คำวิเศษณ์ คำบุพบท คำสันธาน และคำอุทาน

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า วจีวิภาค ก็คือ การกำหนดลักษณะของคำ และชนิดของคำ ในภาษาเพื่อให้เข้าใจ และใช้คำในภาษาได้อย่างถูกต้อง และเข้าใจตรงความหมาย ซึ่งบทนี้จะกล่าวเฉพาะชนิดของคำเท่านั้น

ในข้อที่ 4.5 นี้ใช้คำเรียกเป็นวจีวิภาค คือ การจำแนกคำในภาษาไทยคำที่และภาษาไทยพจน ออกเป็น 7 ชนิด คือ คำนาม คำสรรพนาม คำกริยา คำวิเศษณ์ คำบุพบท คำสันธาน

และคำอุทาน ตามไวยากรณ์แนวเดิม ซึ่งการจำแนกคำในภาษาทั้ง 3 ภาษาใช้คำศัพท์ร่วมตระกูล (Cognate words) ซึ่งเป็นภาษาคำโดด คำจากภาษาบาลีสันสกฤต จำนวน 14 คำ ทั้งนี้เพื่อให้เห็น คำศัพท์ร่วมตระกูลในภาษาทั้งสองภาษา

4.6.2 คำนาม

พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 (2556: 621-622) ได้นิยามคำ “นาม” น. ชื่อ, ราชศัพท์ใช้ว่า พระนาม ; คำชนิดหนึ่งในไวยากรณ์สำหรับเรียกคน สัตว์ สิ่งของ ต่าง ๆ ; สิ่งที่ไม่ใช่รูป คือ จิตใจ, คู่กับ รูป.

พระยาอุปทิศศิลปสาร (2539: 90) ได้นิยาม คำนามเป็นคำบาลี แปลว่า ชื่อ ใช้เรียก คำนามพวกหนึ่งที่บอกชื่อสิ่งที่มีรูป เช่น คน สัตว์ บ้านเมือง เป็นต้น

กำชัย ทองหล่อ (2533: 214) ได้นิยาม คำนาม คือ คำที่เป็นชื่อของคน สัตว์ สถานที่ สิ่งของ และกิจวาทกรรมต่าง ๆ

จากการนิยามที่กล่าวไว้ข้างต้น สรุปได้ว่า คำนาม คือ คำที่ใช้เรียกชื่อของคนสัตว์ สิ่งของ และสามารถทำหน้าที่เป็นประธานในประโยค และเป็นกรรมของกริยาที่เรียกว่า กรรม ได้

4.6.3 คำกริยา

พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 (2556: 68) ได้ให้ความหมายไว้ว่า กริยา น. คำที่แสดงอาการของนาม หรือสรรพนาม

พระยาอุปทิศศิลปสาร (2539: 83) ได้นิยามว่า กริยา คือ คำที่แสดงอาการของนาม หรือสรรพนาม เพื่อให้รู้ว่า นามหรือสรรพนามนั้น ๆ ทำอะไร หรือเป็นอย่างไร ตัวอย่างเช่น นกบิน คนนั่ง ไฟดับ ทั้งนี้คำ “บิน นั่ง ดับ” เป็นคำกริยาแสดงอาการของนาม “นก คน ไฟ” เป็นต้น

กำชัย ทองหล่อ (2533: 242) ได้ให้ความหมายของกริยา คือ คำแสดงอาการของ นามและสรรพนาม หรือแสดงการกระทำของประธาน

จากนิยามดังกล่าวข้างต้นได้ให้ความหมายสอดคล้องกัน คือ คำกริยา เป็นคำแสดงอาการ หรือ แสดงปรากฏอาการของคำนาม และคำสรรพนาม และเป็นการแสดงการกระทำของประธานในประโยค เป็นต้น

4.7 การเปรียบเทียบคำในภาษาไตคำตี้และภาษาไทยพวน

จากการศึกษาเปรียบเทียบคำในภาษาไตคำตี้และภาษาไทยพวนสามารถจำแนกเป็นคำหมวดคำนาม จำนวน 626 คำ และคำกริยา จำนวน 350 คำ โดยมีรายละเอียดตามตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 25 แสดงคำนามในภาษาไตคำตี้และภาษาไทยพวน

หน่วยอรรถ		ภาษาไตคำตี้		ภาษาไทยพวน	
วัน	[wan]	วัน	[wán]	มีอ	[mú:]
พระจันทร์	[phracan]	ลุง เนิน	[luŋ] [nuun]	อีแก้ง	[ʔíkəŋ]
ดาว	[da:w]	นาว	[ná:w]	ดาว	[da:w]
ไฟ	[fay]	ไฟ	[pháy]	ไฟ	[fay]
น้ำ	[nám]	น้ำ	[nàm]	น้ำ	[nâm]
เรือ	[ruan]	เฮิน	[həŋ]	เฮือน	[huan]
ม้า	[má:]	ม้า	[mâ:]	ม้า	[mâ:]
หมา	[mǎ:]	หมา	[mǎ:]	หมา	[mǎ:]
แมว	[mɛ:w]	มิว	[miw]	แมว	[mɛ:w]
นกยูง	[nókyu:ŋ]	นกยูง	[nókɸũ:ŋ]	นกยูง	[nókɸũ:ŋ]
เปิด	[pèt]	เปิด	[pět]	เปิด	[pět]
ลา	[la:]	ลา	[la:]	ลา	[la:]
อุฐ	[ʔù:t]	อุต	[ʔüt]	อุฐ	[ʔù:t]
ไก่อู	[kàypɦù:]	ไก่อู	[kǎypɦù]	ไก่อู	[kǎypɦù:]
เอว	[ʔe:w]	แงง	[ŋǎŋ]	เอว	[ʔe:w]
แอก	[ʔè:k]	แอก	[ʔǎk]	แอะ	[ʔèʔ]

หน่วยอรรถ		ภาษาไตคำตี้		ภาษาไทยพวน	
ใบ	[bay]	เมอ	[môy]	เบอไม้	[mø:mây]
ชา	[cha:]	เหม่ง	[něŋ]	ซา	[sa:]
แมงมุม	[mɛ:ŋmum]	กงกาว	[kõŋkâ:w]	แมงมุม	[mɛ:ŋmum]
ชาย	[cha:y]	จาย	[cá:y]	ชาย	[sá:y]
บันได	[banday]	กาไล	[kă:lây]	กะไต	[kaday]
แดด	[dè:t]	แนต	[nèt]	แดด	[dè:t]
ไส้เดือน	[sâyduan]	เติ๊ก	[tǎk]	ไส้กะเดือน	[sâykadüan]
เดือยไก่	[duaykày]	ลี้ด	[lút]	เดือยไก่	[duaykây]
สะตือ	[sadu:]	ปูลี	[pũlí]	สายสะตือ	[sǎ:ysadu:]
ดอกไม้	[dò:kmáy]	มอกหญ่า	[mǎkyà:]	เดาะไม้	[dò?mây]
กระดุก	[kradù:k]	นุก	[nũk]	ดุก	[dù?]
ฟ้า	[fá:]	ผ่า	[phà:]	ฟ้า	[fâ:]
เมฆ	[mê:k]	มอกฝน	[mǎkphǒn]	เมฆ	[mê:k]
บ้าน	[bâ:n]	หม่าน	[mà:n]	บ้าน	[bá:n]
เดือน	[duan]	เนิน	[nên]	เดือน	[duan]
เหล็กไน	[lèknay]	แสน	[sǎn]	ไล่	[lay]
นิ้ว	[níw]	ลี้ว	[líw]	นิ้ว	[níw]
นก	[nók]	นก	[nôk]	นก	[nók]
หนวด	[nùat]	นด	[nǒt]	หนวด	[nùat]
อาหารเช้า	[ʔa:hǎ:nchá:w]	ข้าวกาง ลาย	[khǎwkâ:ŋlǎy]	ข้าวงาย	[khâwŋa:y]
เช้า	[chá:w]	เหลอ	[lǎ]	เช้า	[sâw]
เงิน	[ŋəŋ]	จิ้น	[ŋúŋ]	เงิน	[ŋəŋ]
ไร	[ray]	เอ๊ก	[hək]	เฮียด	[húat]
ผมหงอก	[phǒmŋò:k]	ผมทอก	[phǒmhǎk]	ผมเหงาะ	[phǒmŋò?]
หงอนไก่	[ŋǎ:nkày]	หอน	[hǎn]	หงอนไก่	[ŋǎ:nkày]
วัว	[wua]	โง	[ŋó]	จัว	[ŋua]

หน่วยอรรถ		ภาษาไตคำตี้		ภาษาไทยพวน	
งู	[ŋu:]	งู	[ŋú]	งู	[ŋu:]
ป่า	[pâ:]	น้ำสาว	[nă:să:w]	ป่า	[pā:]
เปิด	[pèt]	เปิด	[pět]	เปิด	[pèt]
ปีก	[pì:k]	ปีก	[pĩk]	ปี	[pìʔ]
ปิ่น	[pu:n]	ซาลาด	[sa:lăt]	ปิ่น	[pũ:n]
ปลา	[pla:]	ปา	[pâ:]	ปา	[pa:]
ปลาย	[pla:y]	ปลาย	[pâ:y]	ปลาย	[pa:y]
เปลว	[ple:w]	ลินไฟ	[lìnp háy]	เปวไฟ	[pe:w fay]
ปลิง	[pliŋ]	ปิง	[pĩŋ]	ปิง	[piŋ]
ปลวก	[plùak]	ปก	[pök]	ปั๊วะ	[pùaʔ]
ผ้า	[phâ:]	ผ้า	[phā:]	ผ้า	[phà:]
ลูกสะเมาะ	[lú:ksapháy]	ลูกโป	[lúkpə]	ลูพื่อ	[luphə]
แพะ	[phéʔ]	เป่	[pè]	แพะ	[phéʔ]
ผึ้ง	[phũŋ]	ผึ้ง	[phũŋ]	ผึ้ง	[phũŋ]
พลุ	[phlu:]	ปาน	[pǎ:n]	พู	[phu:]
ผม	[phǒm]	ผม	[phǒm]	ผม	[phǒm]
พ่อ	[phô:]	โป	[pô]	พ่อ	[phô:]
มะพร้าว	[maphrá:w]	มะอุน	[măʔún]	หมากพร้าว	[mà:kphâ:w]
ราก	[rá:k]	ฮาก	[hâ:k]	ฮะ	[háʔ]
รักรั้ว	[rákré:]	กาบกาเล	[kă:pkâ:lè]	ฮักแฮ	[hákhê:]
แร้ว	[ré:w]	เฮว	[hěw]	แฮ้ว	[hê:w]
ผัก	[phàk]	ผัก	[phăk]	ผัก	[phàk]
พี	[phî:]	ปี้	[pî:]	พี	[phî:]
ข้อง	[khô:ŋ]	ข้อง	[khòŋ]	ข้อง	[khòŋ]
ใคร	[khray]	เผอ	[phǎ]	เผอ	[phǎ]
ตะแกรง	[takre:ŋ]	เชิง	[khôŋ]	เชิง	[khǎŋ]
ครก	[khrók]	คก	[khók]	คก	[khók]

หน่วยอรรถ		ภาษาไตคำตี้		ภาษาไทยพวน	
ควาย	[khwa:y]	คาย	[kha:y]	ควาย	[khuay]
เหล็ก	[lèk]	ลัก	[lâk]	เหล็ก	[lèk]
เหล้า	[lâw]	เหล้า	[lăw]	เหล้า	[lăw]
ลีน	[lín]	ลีน	[lîn]	ลีน	[lîn]
เลือด	[lûat]	เนิด	[nôt]	เฮือด	[hûat]
ควีน	[khwan]	คอน	[khon]	ควน	[khuan]
ม้า	[má:]	ม้า	[mâ:]	ม้า	[mâ:]
หมา	[mă:]	หมา	[mă:]	หมา	[mă:]
หมาก	[mà:k]	หมาก	[ma:k]	หม่า	[mà:]
ไม้	[má:y]	ไม้	[mây]	ไม้	[mây]
หมัด	[màt]	หมัด	[măt]	หมัด	[măt]
เม็ด	[mét]	มิด	[mît]	เม็ด	[mét]
แม่	[mê:]	แม่	[mĕ]	แม่	[mĕ:]
แมง	[mɛ:ŋ]	แมง	[mɛŋ]	แมง	[mɛŋ]
หมี	[mĩ:]	หมี	[mĩ]	หมี	[mĩ:]
เมีย	[mia]	เม	[mé]	เมีย	[mia]
มิด	[mí:t]	มิด	[mît]	มิด	[mí:t]
มือ	[mu:]	มือ	[mú:]	มือ	[mu:]
เมือง	[muəŋ]	เมิง	[móŋ]	เมือง	[muəŋ]
หมึก	[mùk]	หมึก	[mûk]	หมึก	[mùk]
มด	[mót]	มด	[môt]	มด	[mót]
หม้อ	[mô:]	หม้อ	[mõ]	หม้อ	[mô:]
หมอก	[mô:k]	มอกมู	[môkmú]	เหมาะ	[môʔ]
มุ้ง	[múŋ]	ซุบ	[sũp]	มุ้ง	[múŋ]
นา	[na:]	นา	[ná:]	นา	[ná:]
น้ำ	[ná:m]	น้ำ	[nàm]	น้ำ	[nâm]
หนาม	[nă:m]	หนาม	[nă:m]	หนาม	[nă:m]

หน่วยอรรถ		ภาษาไตคำดี		ภาษาไทยพวน	
เหลน	[lě:n]	หลิน	[lǐn]	เหลน	[lě:n]
วา	[wa:]	วา	[wá:]	วา	[wǎ:]
เมื่อวาน	[mûawa:n]	มะงา	[màŋá:]	เมื่อวาน	[mû:wa:n]
วัน	[wan]	วัน	[wán]	มือ	[mû:]
แมลงวัน	[malɛ:ŋwan]	แมงวัน	[méŋwán]	แมงวัน	[mɛ:ŋwan]
ยา	[ya:]	ยา	[yǎ:]	ยา	[ya:]
ย่า	[yâ:]	ญา	[ŋà:]	ญา	[ŋǎ:]
หล้า	[yâ:]	หล้า	[ŋǎ:]	หล้า	[yǎ:]
ไย	[yay]	ไหญ	[yáy]	ไญ	[ŋay]
นกแอ่น	[nókʔɛn]	แอ่น	[ʔɛn]	แอ่น	[ʔɛn]
บ่า	[bà:]	ม่า	[mǎ:]	บ่า	[bǎ:]
บ้าน	[bâ:n]	มาน	[mǎ:n]	บ้าน	[bǎ:n]
บ่าว	[bà:w]	มาว	[mǎ:w]	บ่าว	[bǎ:w]
ชื่อ	[chû:]	จื่อ	[cû]	ชื่อ	[sû:]
ช่าง	[chá:ŋ]	จ่าง	[cà:ŋ]	ช่าง	[sâ:ŋ]
ดาบ	[dà:p]	นาบ	[nǎ:p]	ดาบ	[dà:p]
บ่อ	[bò:]	โม่	[mǒ]	น้ำสะ	[nâmsàʔ]
จุมก	[camù:k]	ฮุ้น	[hûnâŋ]	ฮุดัง	[hu:daŋ]
อะไร	[ʔaray]	เลอ	[lô]	พิเล้อ	[philǎ]
ลูกอ่อน	[lû:kʔvè:n]	ลาซา	[la:khǎ:]	ลูก	[lû:k]
ดิน	[din]	นิน	[nîn]	ดิน	[din]
ฝา	[fà:]	ผ่า	[phǎ:]	ฝา	[fǎ:]
ฟาง	[fa:ŋ]	เพิง	[phêŋ]	เฟื่อง	[fuauŋ]
ฝ้าย	[fâ:y]	กั๊ย	[kûy]	ฝ้าย	[fǎ:y]
ฝั่ง	[fàŋ]	ผั่ง	[phǎŋ]	ฝั่ง	[fǎŋ]
ผี	[fǐ:]	ผี	[phǐ]	ผี	[fǐ:]
พีน	[fu:n]	พุน	[phún]	พีน	[fu:n]

หน่วยอรรถ		ภาษาไตคำตี้		ภาษาไทยพวน	
อันทะ	[ʔanthá]	हां	[hǎm]	हां	[hǎm]
เหา	[hǎw]	เหา	[hǎw]	เหา	[hǎw]
ลูกเห็บ	[lú:khèp]	หี้ก	[hěk]	เห็บ	[hèp]
แห	[hě:]	เข	[khě]	แห	[hě:]
ตุ๊กตา	[túkkata:]	ห้าง	[hâ:ŋ]	ตุ๊กตา	[túkta:]
หู่	[hǔ:]	หู่	[hǔ]	หู่	[hǔ:]
เรือ	[rua]	เฮอ	[hó]	เฮือ	[hwa]
ริม	[rim]	ฮิม	[hím]	ฮิม	[him]
รุ่ม	[rôm]	ฮม	[hôm]	ฮม	[hôm]
รื้อ	[rúa]	ต้า	[tǎ:]	ฮั่ว	[húa]
สาว	[sǎ:w]	สาว	[sǎ:w]	สาว	[sǎ:w]
ทราย	[sa:y]	ทราย	[sá:y]	ทราย	[sa:y]
สาย	[sǎ:y]	สาย	[sǎ:y]	สาย	[sǎ:y]
เสียม	[sǎm]	โห	[khǒ]	เสียม	[sǎm]
สิ่ว	[sìw]	สิ่ว	[sǐw]	สิ่ว	[sǐw]
สิ่ว	[sǐw]	สิ่ว	[sǐw]	สิ่ว	[sǐw]
ไส้	[sây]	ไส้	[sày]	ไส้	[sày]
เสื่อ	[sũa]	เสื่อ	[sǔ]	เสื่อ	[sũa]
ศอก	[sò:k]	ศอก	[sǒk]	เศาะ	[sòʔ]
สวน	[sũan]	สน	[sǒn]	สวน	[sũan]
ที่นั่ง	[thí:nâŋ]	ตั้ง	[tǎŋ]	ตั้ง	[tǎŋ]
ตับ	[tǎp]	ตับ	[tǎp]	ตับ	[tǎp]
ไต	[tay]	ไต	[tây]	ไต	[tay]
ดิน	[ti:n]	ดิน	[tin]	ดิน	[ti:n]
ตัน	[tôn]	ตัน	[tǒn]	ตัน	[tũ:n]
ตอก	[tò:k]	ต๋อก	[tǒk]	เตาะ	[tòʔ]
ทาก	[thâ:k]	ต๋าก	[tâ:k]	ทาก	[thâ:k]

หน่วยอรรถ		ภาษาไตคำตี้		ภาษาไทยพวน	
ทาง	[tha:ŋ]	ตาง	[tá:ŋ]	ทาง	[tha:ŋ]
ถ้ำ	[thâm]	ถ้ำ	[thãm]	ถ้ำ	[thãm]
ถ้ำ	[thâw]	เต้า	[tâw]	ถ้ำ	[thãw]
เทียน	[thian]	สิมิ	[símí]	เทียน	[thian]
ตระหนี่	[tranì:]	ถี้	[thĩ]	ชี้ถี้	[khì:thĩ:]
ที่	[thí:]	ตี้	[tí]	ที่	[thĩ:]
ท้อง	[thó:ŋ]	ต้อง	[tòŋ]	ท้อง	[thó:ŋ]
ถั่ว	[thùa]	โท	[thố]	ถั่ว	[thũa]
ถ้วย	[thúay]	ผาน	[phǎ:n]	ถ้วย	[thúay]
ลม	[lom]	ลม	[lóm]	ลม	[lom]
ลื้อ	[lów:]	ลื้อ	[lów]	ลื้อ	[lów:]
ลุง	[luŋ]	ลุง	[lúŋ]	ลุง	[luŋ]
อา	[ʔa:]	อาว	[ʔá:w]	อาว	[ʔa:w]
มัน	[man]	มัน	[mán]	มัน	[man]
เม่น	[mên]	แมน	[mɛ̃n]	เม่น	[mèn]
มะม่วง	[mamúaŋ]	มะโมง	[mamoŋ]	หมะม่วง	[màʔmũaŋ]
หมู	[mũ:]	หมู	[mũ]	หมู	[mũ:]
น้ำมูก	[nám̄mũ:k]	น้ำมูก	[nàmmũk]	น้ำมู	[nâmmũʔ]
หน้า	[ná:]	หน้า	[nǎ:]	หน้า	[ná:]
นาก	[ná:k]	มน	[mon]	นะ	[náʔ]
หนัง	[nǎŋ]	หนัง	[nǎŋ]	หนัง	[nǎŋ]
เนา	[nâw]	เนา	[nâw]	เนา	[nãw]
เนื้อ	[núa]	เนอ	[nə]	เนื้อ	[núa]
หนอน	[nǎ:n]	หนอน	[nǎn]	หนอน	[nǎ:n]
น้อง	[nǎ:ŋ]	น้อง	[nǎŋ]	น้อง	[nǎŋ]
หนู	[nũ:]	หนู	[nũ]	หนู	[nũ:]
งา	[ŋa:]	งา	[ŋá:]	งา	[ŋa:]

หน่วยอรรถ		ภาษาไตคำดี		ภาษาไทยพวน	
เม็งงา	[ŋa:]	งา	[ŋá:]	งา	[ŋa:]
เหง้า	[ŋâw]	เง่า	[ŋǎw]	เหง้า	[ŋàw]
ปาก	[pà:k]	สบ	[sǒp]	สบ	[sóp]
ปี	[pi:]	ปี้	[pí:]	ปี	[pi:]
เปลือก	[plùak]	เปิก	[pǎk]	เปืออะ	[pùaʔ]
ปอด	[pò:t]	ปอด	[pǒt]	ปอด	[pò:t]
ปู	[pu:]	ปู	[pû]	ปู	[pu:]
ผา	[phǎ:]	ผา	[phǎ:]	ผา	[phǎ:]
ผี	[phǐ:]	ผี	[phǐ:]	ผี	[phǐ:]
เผือก	[phùak]	เฟิก	[phǒk]	เผืออะ	[phùaʔ]
พร้าว	[phrá:]	ผ่า	[phà:]	ผ่า	[fâ:]
พริกไทย	[phríkthay]	เจ	[cě]	พิกไทย	[phíkthay]
วานนี้	[wa:nní]	มะง้า	[mâŋá:]	มือหน้า	[mû:nà:]
พรงนี้	[phrûŋní:]	มะฮุก	[mâhúk]	มือลุน	[mû:luŋ]
ผัว	[phũa]	โผ	[phǒ]	ผัว	[phũa]
เมื่อเช้า	[mûchaáw]	มะงา	[maŋa:]	มือเช้า	[mû:sáw]
วันนี้	[wanní:]	มะไหน	[maŋây]	มือนี่	[mû:ní:]
มะเือง	[marwaŋ]	มะซุ่น	[mâsún]	มือนึ่ง	[mû:núnŋ]
มะรืน	[maru:n]	มะฮือ	[mâhú]	มือฮือ	[mahu:]
หูก	[hù:k]	หุก	[hǔk]	หุ	[hùʔ]
กา	[ka:]	กา	[kâ:]	กา	[ka:]
กล้า	[klâ:]	ก้า	[kǎ:]	ก้า	[kâ:]
เกล้า	[klâw]	แก้	[kǎw]	แก้	[kâw]
ค้ำ	[khâm]	ก้ำ	[kǎm]	ค้ำ	[khâm]
กอง	[kɔ:ŋ]	กอง	[kɔŋ]	กอง	[kɔ:ŋ]
ไม้ค้ำ	[máykham]	ค้ำ	[khâm]	ไม้ค้ำ	[máykham]
หย้าคา	[yâ:kha:]	คา	[khá:]	หย้าคา	[yà:kha:]

หน่วยอรรถ		ภาษาไตคำตี้		ภาษาไทยพวน	
ชา	[khǎ:]	ชา	[khǎ:]	ชา	[khǎ:]
คาง	[kha:ŋ]	คาง	[khá:ŋ]	คาง	[kha:ŋ]
คั้ंना	[khanna:]	เตंना	[tena:]	คั้ंना	[khanthɛ:]
บั้งंना	[bíŋna:]	ลอกंना	[lǎkná:]	ไฮंना	[hāyna:]
นกกเขา	[nokkhǎw]	นกกตุ	[nôktü]	นกกเขา	[nokkhǎw]
เขา	[khǎw]	เขา	[khǎw]	เขา	[khǎw]
เค็้ม	[khem]	จิม	[cím]	เค็้ม	[khem]
เขย	[khǎ:y]	โ้ย	[khǎy]	เขย	[khǎ:y]
สามเกลอ	[sǎ:mklə:]	สามขา	[sǎ:mkhǎ:]	หางฮะ	[ha:ŋháʔ]
ชื้	[khí:]	ชื้	[khī]	ชื้	[khí:]
จิง	[khìŋ]	จิง	[khĩŋ]	จิง	[khĩŋ]
มะเขือ	[makhǎa]	มะเขอ	[mǎkhǎ]	หมะเขือ	[màʔkhǎa]
ขน	[khǎn]	ขน	[khǎn]	ขน	[khǎn]
เคือ	[khrua]	เฮอ	[hǎ]	เคือ	[khua]
หวิ	[wí:]	หวิ	[wĩ]	หวิ	[wí:]
คร้ว	[khrua]	คอกตั้งข้าว	[khóktǎŋkhǎw]	คืไฟ	[khi:fay]
สะพาน	[sapha:n]	โ้ย	[khǎ]	ข้าว	[khǎa]
ขวาน	[kwǎ:n]	ขาน	[khǎ:n]	ขวน	[khǎa]
หลาน	[lǎ:n]	หลาน	[lǎ:n]	หลาน	[lǎ:n]
น้ำลาย	[námla:y]	น้ำลาย	[nàmlá:y]	น้ำลาย	[nâmla:y]
หลัง	[lǎŋ]	หลัง	[lǎŋ]	หลัง	[lǎŋ]
ลิง	[liŋ]	ลิง	[líŋ]	ลิง	[liŋ]
งูเหลือม	[ŋu:lǎam]	งูเหลือม	[ŋulǎm]	งูเหลือม	[ŋu:lǎam]
เหลือบ	[lǎap]	เลิก	[lǎk]	เหลือบ	[lǎak]
เหม็นเขียว	[mǎnkhiaw]	คว	[khew]	คิ	[khiw]
ก้าน	[ká:n]	ก้าน	[kân]	ก้าน	[ká:n]
แขก	[khè:k]	แขก	[khǎ:k]	แขก	[khèʔ]

หน่วยอรรถ		ภาษาไตคำตี้		ภาษาไทยพวน	
ด้าย	[dâ:y]	นาย	[nã:y]	ดาย	[da:y]
แมว	[mɛ:w]	แมว	[mɛw]	แมว	[mɛ:w]
หมอ	[mǎ:]	เจ้ายา	[cãwyã:]	หมอ	[mǎ:]
มอด	[mǎ:t]	มอด	[mǎt]	มอด	[mǎ:t]
เงา	[ŋaw]	เงา	[ŋáw]	เงา	[ŋaw]
เต่า	[tǎw]	เต่า	[tǎw]	เต่า	[tǎw]
เถื่อน	[thùan]	เถิน	[thǎn]	เถื่อน	[thūan]
หวาย	[wǎ:y]	หวาย	[wǎ:y]	หวาย	[wǎ:y]
กาก	[kà:k]	สา	[sǎ:]	กะ	[kàʔ]
อ่าง	[ʔà:ŋ]	อ่าง	[ʔǎ:ŋ]	อ่าง	[ʔà:ŋ]
ก้ำ	[ká:ŋ]	ก้ำ	[kǎ:ŋ]	ก้ำ	[ká:ŋ]
อ้วยวะเทศ	[ʔawayyawa]	คอย	[khóy]	คอย	[khoy]
เตียง	[tiaŋ]	กู่	[kũ]	แค้	[khɛ:]
ตะเกียบ	[taklap]	โฮลิกา	[hólíkǎ:]	ตะเกียบ	[taklap]
กระต่าย	[kratà:y]	ปางตาย	[pâ:ŋtá:y]	กระต่าย	[katà:y]
นม	[nom]	เง่	[cè]	จี้	[cí:]
ไผ่	[phày]	ไม้ซาง	[màysǎ:ŋ]	ไม้ไผ่	[mâyphày]
ข้าวหลาม	[khâ:wlá:m]	ข้าวหลาว	[khǎ:wlá:m]	ข้าวหลาม	[khàwlá:m]
หี	[hǐ:]	หี	[hǐ:]	หี	[hǐ:]
หม้อ	[mǎ:]	โม	[mō]	หม้อ	[mǎ:]
ข้า	[khâ:]	ข้า	[khǎ:]	ข้า	[khà:]
อ้อย	[ʔó:y]	อ้อย	[ʔóy]	อ้อย	[ʔó:y]
บ้า	[bâ:]	ม่า	[mâ:]	บ้า	[bâ:]
ใบ	[bay]	เมอ	[mô]	เมอ	[mɛ:]
เบ็ด	[bèt]	เม็ด	[mět]	เบ็ด	[bět]
เจ้า	[câw]	เจ้า	[cãw]	เจ้า	[càw]
ใจ	[cay]	เจอ	[cô]	เจอ	[cɛ:]

หน่วยอรรถ		ภาษาไตคำตี้		ภาษาไทยพวน	
อก	[ʔòk]	โหเจอ	[hǒcǎ]	หน้าอก	[nà:ʔǒk]
ร่ำ	[ram]	ฮ่ำ	[hám]	ฮ่ำ	[ham]
แรด	[rê:t]	จง	[côŋ]	แลด	[lê:t]
ไร	[ray]	ไฮ	[háy]	ไฮ	[hay]
รอย	[ro:y]	ฮอยตีน	[hóytín]	ฮอยตีน	[hoyti:n]
รวงข้าว	[ruaŋkhá:w]	ฮวงข้าว	[hónghàw]	ฮวงข้าว	[huaŋkhàw]
สาก	[sà:k]	สาก	[sǎ:k]	สะ	[sàʔ]
เสา	[sǎw]	เสา	[sǎw]	เสา	[sǎw]
เสื่อ	[sũa]	เสอ	[sǎ]	เสื่อ	[sũa]
ข้าศึก	[khâ:sùk]	ลันจู	[lǎrchũ]	ข้าศึก	[khâ:sùk]
หนังสือ	[nǎŋsũ:]	ปับ	[páp]	หนังสือ	[nǎŋsũ:]
ตา	[ta:]	ตา	[tá:]	ตา	[ta:]
แดง	[te:ŋ]	แดง	[têŋ]	แดง	[te:ŋ]
ใบตอง	[bayto:ŋ]	ตอง	[tǒŋ]	ตอง	[tǒŋ]
ใบ	[bay]	มาง	[ma:ŋ]	เมอ	[mø:]
ประตู	[pratu:]	ปาตุ	[pǎ:tú]	ปะตุ	[patu:]
ตู้	[tú:]	เคง	[khěŋ]	ตู้	[tú:]
ถ่าน	[thà:n]	ถ่าน	[thǎ:n]	ถ่าน	[thǎ:n]
ถุง	[thũŋ]	ถง	[thǒŋ]	ถง	[thǒŋ]
หวี	[wĩ:]	หวี	[wĩ:]	หวี	[wĩ:]
หญิง	[yĩŋ]	ปาหญิง	[pǎ:yĩŋ]	ผู้หญิง	[phũ:yĩŋ]
หยวก	[yùak]	หยก	[yǒk]	หยวะ	[yùaʔ]
ยุ่ง	[yuŋ]	ยุ่ง	[yúŋ]	ยุ่ง	[yuŋ]
สมอง	[samǎ:ŋ]	ฮ็อกแอ๊ก	[ʔǎkʔǎk]	สมอง	[samǎ:ŋ]
ปลาตุก	[pla:duk]	นุก	[nũk]	ปาตุ	[pa:dùʔ]
ดอย	[do:y]	นอย	[nóy]	ดอย	[do:y]
ชู้	[chú:]	จู้	[cù]	ชู้	[sũ:]

หน่วยอรรถ		ภาษาไตคำตี้		ภาษาไทยพวน	
ละมั่ง	[lamán]	พาน	[phá:n]	พาน	[fa:n]
พองน้ำ	[fɔ:ŋná:m]	ปบ	[pɔp]	พองน้ำ	[fɔ:ŋnâm]
ฝุ่น	[fùn]	ฝุ่น	[fün]	ฝุ่น	[fün]
กลาก	[klà:k]	กาก	[kǎ:k]	กะ	[kàʔ]
ผอบ	[phaʔòp]	แอบ	[ʔǎp]	แอบ	[ʔè:p]
กล่องไม้ขีด	[klòŋmáykhi:t]	มีแคต	[míkhêt]	ไม้ขีด	[máykhi:t]
ฝา	[fǎ:]	ผา	[phǎ:]	ฝา	[fǎ:]
ฝัก	[fàk]	พัก	[phák]	พัก	[fǎk]
ไฟ	[fay]	ไฟ	[phay]	ไฟ	[fay]
ฝน	[fǒn]	ผน	[phǒn]	ฝน	[fǒn]
ห่าน	[hà:n]	ห่าน	[hǎ:n]	ห่าน	[hǎ:n]
หาง	[hǎ:ŋ]	หาง	[hǎ:ŋ]	หาง	[hǎ:ŋ]
ฮีเห็น	[ʔi:hěŋ]	เห็น	[hěŋ]	เห็น	[hěŋ]
เห็ด	[hèt]	เห็ด	[hèt]	เห็ด	[hèt]
หिन	[hĩn]	หिन	[hĩn]	หिन	[hĩn]
หอก	[hò:k]	หอก	[hǒk]	เหาะ	[hòʔ]
หอย	[hǒ:y]	หอย	[hǒy]	หอย	[hǒ:y]
หัว	[hũa]	โห	[hỏ]	หัว	[hũa]
ห้วย	[hũa:y]	ห้วย	[hũa:y]	ห้วย	[hũa:y]
ไก่อ	[kà:y]	ไก่อ	[kǎ:y]	ไก่อ	[kǎ:y]
แก้ม	[kê:m]	แก้ม	[kêm]	แก้ม	[kê:m]
กิบ	[kì:p]	กิบ	[kip]	กิบ	[kì:p]
เกลือ	[klèt]	เค็ด	[kết]	เค็ด	[kèt]
เกลือ	[klua]	เกอ	[kô]	เกือ	[kua]
กล้วย	[klũa:y]	โทย	[kõy]	ก้วย	[kũa:y]
กอ	[kɔ:]	โก	[ko]	กอ	[kɔ:]
กุง	[kũŋ]	กุง	[kũŋ]	กุง	[kũŋ]

หน่วยอรรถ		ภาษาไตคำตี้		ภาษาไทยพวน	
กวาง	[kwa:ŋ]	กาง	[ká:ŋ]	กวง	[kuaŋ]
ข้าว	[khâ:w]	ข้าว	[khǎw]	ข้าว	[khàw]
ทอง	[tho:ŋ]	คำ	[khám]	ทอง	[tho:ŋ]
เช่า	[khàw]	เช่า	[khǎw]	เช่า	[khāw]
ไข่	[khà:y]	ไข่	[khǎy]	ไข่	[khāy]
เข้ม	[khěm]	เข้ม	[khěm]	เข้ม	[khěm]
แขน	[khě:n]	แขน	[khěn]	แขน	[khě:n]
เขียด	[khìat]	เขด	[khèt]	เขียด	[khìat]
ฟัน	[fan]	เข่ว	[khèw]	เข่ว	[khèw]
คอ	[kho:]	โค	[kho]	คอ	[kho:]
ค้อน	[khó:n]	โหเกา	[hǒkáv]	ค้อน	[khó:n]

ตารางที่ 26 แสดงคำกริยาในภาษาไตคำตี้และภาษาไทยพวน

หน่วยอรรถ		ภาษาไตคำตี้		ภาษาไทยพวน	
ฆ่า	[khâ:]	เอาตาย	[ʔâwtâ:y]	ฆ่า	[khà:]
ข้าม	[khâ:m]	ข้าม	[khǎ:m]	ข้าม	[khà:m]
คลาน	[khla:n]	กาน	[ká:n]	คาน	[kha:n]
ขัง	[khǎŋ]	ขัง	[khǎŋ]	ขัง	[khǎŋ]
เข้า	[khâw]	เข้า	[khàw]	เข้า	[khàw]
เคี้ยว	[khǎw]	ญ่า	[ɲàm]	ญ่า	[ɲǎm]
ชี้	[khì:]	ชี้	[khǐ]	ชี้	[khǐ:]
คืบ	[khí:p]	คืบ	[khíp]	คืบ	[khǐ:p]
หนีบ	[nì:p]	หีบ	[hǐp]	หนีบ	[nì:p]
ขึ้น	[khún:n]	ขึ้น	[khún]	ขึ้น	[khún:n]
คืบ	[khú:p]	คืบ	[khúp]	คืบ	[khú:p]
ขึ้น	[khún]	ขึ้น	[khún]	ขึ้น	[khún]

หน่วยอรรถ		ภาษาไตคำตี้		ภาษาไทยพวน	
ขอ	[khǝ:]	ญอน	[ɲon]	ขอ	[khǝ:]
ครวญคราง	[khruankhra:ŋ]	คั้ง	[khán]	คาง	[kha:ŋ]
ซุด	[khùt]	ซุด	[khùt]	ซุด	[khùt]
กล่อม	[klòm]	กอม	[kǝm]	ก่อม	[kòm]
ลาก	[lâ:k]	ลาก	[lâ:k]	ล๊ะ	[lâʔ]
ยัน	[yan]	จัน ตีต	[cân] [tút]	ยัน	[yan]
หลับ	[láp]	นั๊บ	[náp]	หลับ	[láp]
ไหล	[lǎy]	ไหล	[lǎy]	ไหล	[lǎy]
เล่น	[lên]	เล่น	[lěn]	เล่น	[lèn]
เลือก	[lúak]	เลิก	[lók]	เลือะ	[lúaʔ]
เลื่อย	[lúay]	เลอ	[lô]	เลื่อย	[lúay]
ลื้ม	[lu:m]	ลั้ม	[lúum]	ลื้ม	[lu:m]
ลื้มตา	[lu:mta:]	มู้น	[múun]	มีน	[mu:n]
ลอย	[lo:y]	ลอย	[lǝy]	ลอย	[lǝ:y]
ฟู	[fu:]	พู	[phú]	ฟู	[fu:]
ลวก	[lúak]	ลก	[lók]	ลัวะ	[lúaʔ]
ลูป	[lú:p]	ลูป	[lúp]	ฮูป	[hú:p]
มา	[ma:]	มา	[má:]	มา	[má:]
ขัน	[khǎn]	ขัน	[khǎn]	ขัน	[khǎn]
ไหม้	[mây]	ไหม้	[mây]	ไหม้	[mây]
ยีน	[yu:n]	เซา	[sáw]	ยีน	[yu:n]
ตาย	[ta:y]	ตาย	[tá:y]	ตาย	[ta:y]
ให้	[hây]	ฮื่อ ให้	[hù] [hày]	เหื้อ	[hây]
วิ่ง	[wiŋ]	เลน	[len]	แลน	[lɛ:n]
ไป	[pay]	กา	[kǎ:]	ไป	[pay]

หน่วยอรรถ		ภาษาไตคำตี้		ภาษาไทยพวน	
กิน	[kin]	กิน	[kin]	กิน	[kin]
ขึ้น	[khún]	กานู	[ka:nu]	ขึ้นไป	[khúnpay]
อาบ	[ʔà:p]	อาบ	[ʔǎ:p]	อาบ	[ʔà:p]
เอา	[ʔaw]	เอา	[ʔâw]	เอา	[ʔáw]
ไอ	[ʔay]	ไอ	[ʔây]	ไอ	[ʔáy]
แอก	[ʔè:k]	แอก	[ʔэк]	แอะ	[ʔèʔ]
อิม	[ʔim]	อิม	[ʔĩm]	อิม	[ʔĩm]
หิว	[hĩw]	ตองใหม่	[tòŋmăy]	หิวข้าว	[hĩwkhăw]
ออก	[ʔò:k]	ออก	[ʔۆk]	เอาะ	[ʔòʔ]
อุ้ม	[ʔúm]	อุ้ม	[ʔũm]	กะเต็ง	[katen]
อุด	[ʔù:t]	อุด	[ʔüt]	อุด	[ʔüt]
บิน	[bin]	เมน	[mên]	บิน	[bin]
เซ็ด	[chét]	เจ็ด	[cět]	เจ็ด	[cět]
ชี้	[chí:]	จื่อ	[cù]	ชี้	[sí:]
ฉีก	[chì:k]	แจ็ก	[cэк]	จีก	[cì:k]
จิม	[cím]	จิม	[cím]	จิม	[cím]
ฟิง	[fan]	ทอม	[thóm]	ฟิง	[fan]
คา	[kha:]	ชา	[khă:]	คา	[kha:]
หาบ	[hà:p]	หาบ	[hă:p]	หาบ	[hà:p]
หาว	[hă:w]	หาว	[hă:w]	หาว	[hă:w]
หัก	[hàk]	หัก	[hăk]	หัก	[hák]
เห่า	[hàw]	เห่า	[hăw]	เห่า	[hăw]
เห็น	[hěn]	หัน	[hăn]	เห็น	[hěn]
กรน	[kron]	ก้ง	[kán]	โกน	[ko:n]
ให้	[hây]	เฮอ	[hǎ]	เฮอ	[hǎ:]
ไถ	[thây]	ไถ	[thăy]	ไถ	[thây]
ถือ	[thu:]	ตือ	[tú]	ถือ	[thu:]

หน่วยอรรถ		ภาษาไตคำตี้		ภาษาไทยพวน	
กระเทียบ	[krathú:p]	เทียบ	[thúp]	เทียบ	[thú:p]
ไหว	[wǎy]	ไหว่ว	[wày]	ไหว	[wǎy]
อ้า	[ʔâ:]	อ้า	[ʔǎ:]	อ้า	[ʔâ:]
อบ	[ʔòp]	อ๊อบ	[ʔòp]	อบ	[ʔòp]
รม	[rom]	ฮ่อม	[hóm]	ฮอม	[hóm]
ซั้ง	[chân]	จั้ง	[cân]	ซั้ง	[sân]
ดັบ	[dàp]	ลັบ	[lǎp]	ดັบ	[dàp]
มอด	[mó:t]	มอด	[mót]	มอด	[mò:t]
ดู	[du:]	นุ	[nú:]	ดู	[du:]
ฝั้น	[fǎn]	ฝั้น	[phǎn]	ฝั้น	[fǎn]
ปิด	[pít]	หັบ	[hǎp]	ปิด	[pít]
หิ้ว	[híw]	หิ้ว	[híw]	หิ้ว	[híw]
หัวเราะ	[hũaróʔ]	โไซ	[khǒ]	หัวเลาะ	[hũalóʔ]
หุง	[hũŋ]	ตั้ง	[tǎŋ]	หุง	[hũŋ]
เก็บ	[kèp]	เก็บ	[kěp]	เก็บ	[kèp]
คาบ	[khâ:p]	กาบ	[ká:p]	คาบ	[khâ:p]
คล้าย	[khla:y]	คาย	[khá:y]	คาย	[kha:y]
ขาย	[khǎ:y]	ขาย	[khǎ:y]	ขาย	[khǎ:y]
ล้าง	[lá:ŋ]	ล้าง	[là:ŋ]	ล้าง	[lá:ŋ]
ลັบ	[láp]	ลັบ	[lâp]	ฝ่น	[fôn]
เล่า	[lâw]	ไซ้	[khây]	เล่า	[lâw]
หลวม	[lũam]	หลม	[lôm]	หลวม	[lũam]
ถึง	[thũŋ]	ถึง	[thũŋ]	ถึง	[thũŋ]
หว่าน	[wà:n]	หว่าน	[wǎ:n]	หว่าน	[wǎ:n]
ไหว้ว	[wá:y]	ป๋าย	[pǎ:y]	ไหว้ว	[wǎy]
หวี	[wí:]	หวี	[wí:]	หวี	[wí:]
เย็บ	[yép]	ญับ	[jâp]	ญือบ	[jěp]

หน่วยอรรถ		ภาษาไตคำตี้		ภาษาไทยพวน	
เยี้ยว	[yíaw]	ญิว	[ɲêw]	เงี้ยว	[ŋiaw]
ปรารณา	[prà:tthanǎ:]	เค่อ	[khô]	ยะไต๋	[yadǎy]
บอก	[bò:k]	ไ้	[khǎy]	เปาะ	[bòʔ]
มัด	[mát]	มัด	[mât]	มัด	[mát]
ไ้หม้	[mây]	ไ้หม้	[mǎy]	ไ้หม้	[mày]
มัว	[mua]	นับสิง	[nǎpsǐŋ]	มัว	[mua]
มุง	[mun]	มุง	[mún]	มุง	[mun]
หนาว	[nǎ:w]	หนาว	[nǎ:w]	หนาว	[nǎ:w]
นั่ง	[nâŋ]	นั่ง	[nâŋ]	นั่ง	[nãŋ]
นับ	[náp]	อ่าน	[ʔǎ:n]	นับ	[náp]
นั่ง	[núŋ]	นั่ง	[núŋ]	นั่ง	[núŋ]
ไป	[pay]	กำ	[kǎ:]	ไป	[pay]
เป่า	[pàw]	เป่า	[pǎw]	เป่า	[pāw]
เป็น	[pen]	เป็น	[pên]	เป็น	[pen]
ป้า	[pâm]	ป้า	[pàm]	ป้า	[pâm]
ปิว	[piw]	เปี้ยว	[piaw]	ปิว	[piw]
ปลง	[ploŋ]	ป้ง	[pôŋ]	ปง	[poŋ]
ปล่อย	[plò:y]	ป้อย	[pǎy]	ป้อย	[pǎy]
ปก	[pòk]	ปก	[pǒk]	ปก	[pók]
ปลุก	[plù:k]	ปุก	[pǔk]	ปุก	[pù:k]
ปลอก	[plò:k]	ปอก	[pǎk]	เปาะ	[póʔ]
ห่ม	[hòm]	ห่ม	[hǒm]	ห่ม	[hǒm]
ผ้า	[phà:]	ผา	[phǎ:]	ผ้า	[phā:]
ตบ	[tòp]	ตบ	[tóp]	ตบ	[tóp]
ปัด	[pàt]	ปัด	[pǎt]	ปัด	[pát]
ซัก	[sák]	ซัก	[sák]	ซัก	[sák]
ซ้า	[sám]	ซ้า	[sàm]	ซ้า	[sâm]

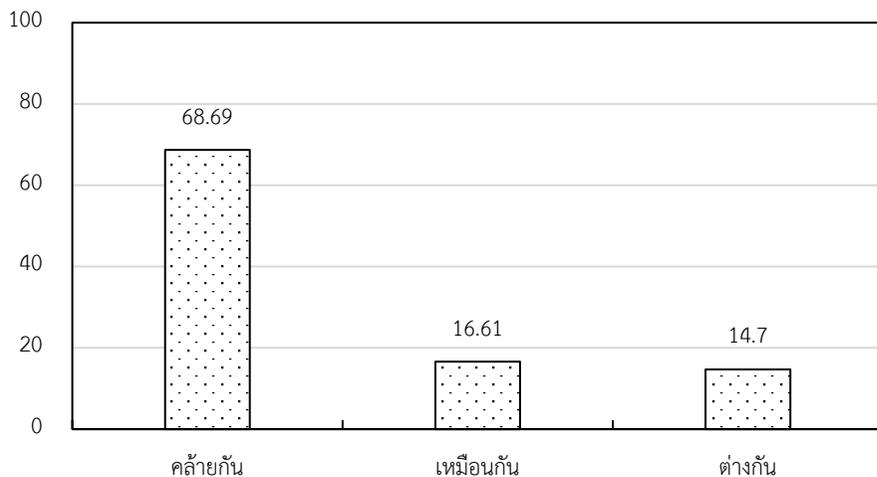
หน่วยอรรถ		ภาษาไตคำตี้		ภาษาไทยพวน	
ใส่	[sày]	เสื่อ	[sǎ]	ใส่	[sǎy]
ตาก	[tà:k]	ตาก	[tǎ:k]	ตะ	[táʔ]
ตาย	[ta:y]	ต้าย	[tâ:y]	ตาย	[ta:y]
ตัก	[tək]	ตัก	[tǎk]	ตัก	[tǎk]
แตก	[tè:k]	แตก	[tǎk]	แตะ	[téʔ]
ตก	[tòk]	ตก	[tǒk]	ตก	[tók]
ต้ม	[tôm]	ต้ม	[tôm]	ต้ม	[tôm]
ตอด	[tò:t]	ตอด	[tǒt]	ตอด	[tót]
มีด	[mú:t]	มีด	[mút]	มีด	[mú:t]
ยิง	[yɪŋ]	ญือ	[ɲú]	ญิง	[ɲiŋ]
หยิบ	[yìp]	หญิบ	[ɲíp]	หญิบ	[ɲip]
ยืม	[yɯ:m]	ยืม	[yúm]	ยืม	[yɯ:m]
ยีน	[yɯ:n]	จุก	[cũk]	ยีน	[yɯ:n]
ยัด	[yút]	ยัด	[yút]	ยัด	[yút]
ย้อม	[yó:m]	ญ้อม	[ɲóm]	ญ้อม	[ɲó:m]
อยู่	[yù:]	อู่	[ʔũ]	ญู	[ɲu:]
พิง	[phiŋ]	อิง	[ʔiŋ]	อิง	[ʔiŋ]
จม	[com]	จม	[côm]	จม	[com]
แช่	[chê:]	เจ	[cê]	แช	[sɛ:]
เชื้อ	[chúa]	ยุม	[yũm]	เชื้อ	[sũa]
ฝาก	[fà:k]	ฝาก	[phǎ:k]	ฝะ	[fáʔ]
พัน	[fan]	พัน	[phán]	พัน	[fan]
ตัด	[tət]	แตบ	[tǎp]	ตัด	[tət]
สอน	[sǎ:n]	สอน	[sǎn]	สอน	[sǎ:n]
ได้รับ	[ráp]	ฮับ	[háp]	ฮับ	[háp]
ป็น	[pan]	ป็น	[pân]	ป็น	[pan]
แบก	[bè:k]	แมก	[mǎk]	แบะ	[bèʔ]

หน่วยอรรถ		ภาษาไตคำตี้		ภาษาไทยพวน	
กอบ	[kò:p]	กอบ	[kǒp]	กอบ	[kó:p]
รด	[rót]	หด	[hǒt]	หด	[hòt]
ส่อง	[sòŋ]	ส่อง	[sòŋ]	ส่อง	[sòŋ]
ตื้น	[tù:n]	ตื้น	[tǐn]	ตื้น	[tũ:n]
เถียง	[thiãŋ]	เถง	[thěŋ]	เถียง	[thiãŋ]
ท่วม	[thûam]	ถม	[thõm]	ท่วม	[thûam]
พัด	[phát]	วี	[wí]	วี	[wi:]
ย่าง	[yá:ŋ]	ย่าง	[yã:ŋ]	ย่าง	[yá:ŋ]
เหม็น	[měŋ]	เหม็น	[měŋ]	เหม็น	[měŋ]
กล้วย	[klua]	โก	[kô]	ญาณ	[ná:n]
คุบ	[khúp]	คุบ	[khúp]	คุบ	[khúp]
มี	[mi:]	มี	[mí]	มี	[mi:]
หาย	[hǎ:y]	หาย	[hǎ:y]	หาย	[hǎ:y]
เปลือย	[pluay]	โปย	[pôy]	เปือย	[puay]
ส่ง	[sòŋ]	ส่ง	[sǒŋ]	ส่ง	[sǒŋ]
พาย	[pha:y]	พาย	[phǎ:y]	พาย	[pha:y]
เผา	[phǎw]	เผา	[phǎw]	เผา	[phǎw]
พราก	[phrá:k]	พาก	[phâ:k]	พาก	[phâ:k]
ต่าง	[tà:ŋ]	ต่าง	[tǎ:ŋ]	ต่าง	[tǎ:ŋ]
ตำ	[tam]	ต้า	[tâm]	ตำ	[tam]
แต่ง	[tè:ŋ]	แต่ง	[têŋ]	แต่ง	[tê:ŋ]
ทูป	[thúp]	ตอก	[tǒk]	เตาะ	[tǒʔ]
ท่า	[thá:]	ท่า	[thǎ:]	ท่า	[thǎ:]
ท่าพาย	[thá:tha:y]	ตา	[tà:]	ท่า	[thá:]
ถาม	[thǎ:m]	ถาม	[thǎ:m]	ถาม	[thǎ:m]
ถ้าย	[thà:y]	ไถ่	[thǎy]	ถ้าย	[thǎ:y]
เย็ด	[yét]	เฮ็ด	[hêt]	สี่	[sì:]

หน่วยอรรถ		ภาษาไตคำตี้		ภาษาไทยพวน	
อม	[ʔom]	อ้ม	[ʔóm]	อม	[ʔom]
อ่าน	[ʔà:n]	อ่าน	[ʔǎ:n]	อ่าน	[ʔǎ:n]
กอบ	[kò:p]	กอบ	[kǒp]	กอบ	[kò:p]
ทอด	[thó:t]	โไซ	[khǒ]	ทอด	[thó:t]
ดม	[dom]	นม	[nôm]	ดม	[dom]
กลืน	[klw:n]	อึ้น	[ʔuín]	อึ้น	[ʔuín]

4.7.1 ผลการเปรียบเทียบคำนามในภาษาไตคำตี้และภาษาไทยพวน

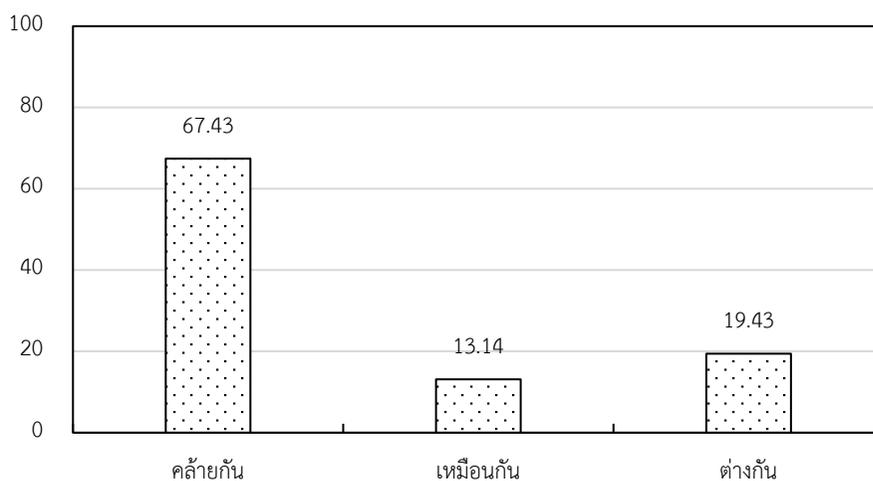
จากตารางที่ 25 การแสดงคำนามของทั้งสองภาษาปรากฏคำที่มีลักษณะคล้ายกัน ทั้งสองภาษา จำนวน 430 คำ จากคำนามทั้งหมด 626 คำ คิดเป็นร้อยละ 68.69 และรองลงมาคือ คำนามเหมือนกันทุกอย่าง จำนวน 104 คำ จากจำนวนคำนามทั้งหมด 626 คำ คิดเป็นร้อยละ 16.61 และคำที่ต่างกันน้อยที่สุด จำนวน 92 คำ จากทั้งหมด 626 คำ คิดเป็นร้อยละ 14.70

ภาพที่ 1 ลักษณะคำนามในภาษาไตคำตี้กับภาษาไทยพวน

4.7.2 ผลการเปรียบเทียบคำกริยาในภาษาไตคำตี้และภาษาไทยพวน

จากตารางที่ 26 การแสดงคำกริยาในภาษาไตคำตี้กับภาษาไทยพวนปรากฏคำกริยาจำนวน 350 คำ มีคำกริยาที่คล้ายกันมากที่สุด จำนวน 236 คำ คิดเป็นร้อยละ 67.43 รองลงมาคือ คำกริยาที่ต่างกัน จำนวน 68 คำ คิดเป็นร้อยละ 19.43 และคำกริยาที่เหมือนกันน้อยที่สุด จำนวน 46 คำ คิดเป็นร้อยละ 13.14

ภาพที่ 2 ลักษณะคำกริยาในภาษาไตคำตี้กับภาษาไทยพวน

4.8 การปฏิภาค (correspondence)

จากตารางคำเปรียบเทียบภาษาไตคำตี้และภาษาไทยพวนปรากฏการปฏิภาคทั้งหน่วยเสียงพยัญชนะ หน่วยเสียงสระ และหน่วยเสียงวรรณยุกต์ โดยมีรายละเอียดดังนี้

4.8.1 การปฏิภาคของหน่วยเสียงพยัญชนะ

ภาษาไตคำตี้			ภาษาไทยพวน		
	/l/	→		/n/	
ลิว	[lìw]	→	นีว	[nìw]	นีวมือ

ภาษาไตคำตี้			ภาษาไทยพวน		
	/t/	→		/th/	
ต่อง	[tòŋ]	→	ท่อง	[thó:ŋ]	ท่อง
ตื้อ	[tù]	→	ถื้อ	[thũ:]	ถื้อ
ตี	[tí]	→	ที	[thî:]	ที

ภาษาไตคำตี้			ภาษาไทยพวน		
	/ph/	→		/f/	
ฟ้า	[phâ:]	→	ฟ้า	[fâ:]	ฟ้า
ไฟ	[pháy]	→	ไฟ	[fay]	ไฟ

ภาษาไตคำตี้			ภาษาไทยพวน		
	/n/	→		/d/	
แนด	[nèt]	→	แดด	[dè:t]	แดด
นืด	[nũt]	→	เดียด	[duat]	เดียด
นุก	[nũk]	→	ดุ	[dùʔ]	กระดุก
นีน	[nín]	→	ดิน	[dìn]	ดิน

ภาษาไทยคำตี้			ภาษาไทยพวน	
	/m/	→		/b/
หม่าน	[mǎ:n]	→	บ้าน	[bá:n] บ้าน
หมา	[mǎ:]	→	บ่า	[ba:] บ่า
ม้าง	[mâ:ŋ]	→	บาง	[ba:ŋ] บาง

ภาษาไทยคำตี้			ภาษาไทยพวน	
	/c/	→		/s/
ช่าง	[cà:ŋ]	→	ช่าง	[sâ:ŋ] ช่าง
จั้ง	[câŋ]	→	สั่ง	[sãŋ] ชั่ง
จี้	[cũ]	→	ซื้อ	[sũ:] ซื้อ
นีน	[nín]	→	ดิน	[dìn] ดิน

4.8.2 การปฏิภาคของหน่วยเสียงสระ

ภาษาไทยคำตี้			ภาษาไทยพวน	
	/u/	→		/ua/
นืด	[nũt]	→	เดียด	[duat] เดียด

ภาษาไทยคำตี้			ภาษาไทยพวน	
	/e/	→		/ɛ:/
เก้	[kě]	→	แก้	[kè:] แก้

ภาษาไทยคำตี้			ภาษาไทยพวน	
	/o/	→		/ua/
โกย	[kõy]	→	ก้วย	[kúay] กล้วย

ภาษาไทยคำตี้			ภาษาไทยพวน	
	/o/	→		/ɔ:/

โก๋	[kò]	→	กอ	[kɔː]	พุ่มไม้, กอ ไม้
ไค้	[khó]	→	คอ	[khɔː]	คอ

ภาษาไตคำตี้			ภาษาไทยพวน		
/o/		→	/ua/		
โปก	[pòk]	→	ปัวะ	[pùɑʔ]	ปลวก
โง้	[ŋó]	→	งัว	[ŋua]	วัว
โท่	[thǒ]	→	ถั่ว	[thũa]	ถั่ว
โต้	[tô]	→	ตัว	[tua]	ตัว

4.8.3 การปฏิภาคของหน่วยเสียงวรรณยุกต์

ในภาษาไตคำตี้และภาษาไทยพวนมีหน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่ออกเสียงใกล้เคียงกันไม่มากซึ่งไม่เป็นลักษณะของการปฏิภาค แต่มีเสียงที่ตรงกันทั้งสองภาษา คือ หน่วยเสียงจัตวา หรือหน่วยเสียง Rising Tone โดยมากเกิดกับอักษรสูง เช่น

หาย	[hǎ:y]
ขา	[khǎ:]
หมา	[mǎ:]
สี่	[sǐ:]
หมี	[mǐ:]
หมู	[mǔ:]

แต่ไม่พบการปฏิภาคหน่วยเสียงวรรณยุกต์อย่างเป็นระบบเหมือนหน่วยเสียงพยัญชนะ และหน่วยเสียงสระ

4.8.4 หน่วยเสียงพยัญชนะควบกล้ำ (Cluster consonants)

ภาษาไตคำตี้มีหน่วยเสียงที่เป็นพยัญชนะควบกล้ำ (Clusterconsonants) เกิดในพยัญชนะต้นพร้อมกัน ประกอบด้วยหน่วยเสียงพยัญชนะ k+l, kh+l, t+l, p+l, ph+r, ph+l ซึ่งมีตัวอย่างดังนี้

k+l	เช่น	กลา	[klà:]	= คนแปลกหน้า, คนต่างประเทศ
		มันกลา	[mánkhlà:]	= มันฝรั่ง (มันจากนอกหมู่บ้าน)
kh+l	เช่น	คลา	[khlá:]	= ไหล
		โค-คลา	[kho-khlá:]	= หัวเราะ
l+l	เช่น	ดลา	[tlá:]	= เหมาะสม
		ตลี	[tlw:]	= นึกได้
p+l	เช่น	โปล	[plô]	= หัวหอม
		ปลอ	[plô]	= หัวหอม
ph+r	เช่น	พระ	[phràʔ]	= พระพุทธรูป, พระมหากษัตริย์
ph+l	เช่น	พละ	[phlàʔ]	= พระพุทธรูป, พระมหากษัตริย์
	เช่น	ปลา	[phlá:]	= ผี

มีหน่วยเสียงพยัญชนะควบกล้ำที่เกิดขึ้นและให้ความหมายเดียวกันคือ ph+r และ ph+l และมีตัวอย่างเดียว คือ พระ [phràʔ] หมายถึง พระพุทธรูป ซึ่งลักษณะนี้ไม่มีในหน่วยเสียงพยัญชนะในภาษาไทยพวน

4.8.5 ภาษาอังกฤษที่มีปรากฏในภาษาไตคำตี้ ได้แก่

อิตตา	[ʔittā:]	ความหมาย	อุฐ
อูต	[ʔū:t]	ความหมาย	อุฐ
ดูนา	[dhunā:]	ความหมาย	ความอดอยาก
	[ghiu]	ความหมาย	ghee
โหจา	[ho:ca:]	ความหมาย	โง่
จุน	[cu:n]	ความหมาย	ปูน
สตน	[satha:n]	ความหมาย	ที่
แรก	[rê:k]	ความหมาย	ฟิม
ล้าง	[lá:n]	ความหมาย	ตีบุก

ลั้ง	[lan]	ความหมาย	ต้นพลู
เกญา	[ke:nã:]	ความหมาย	นักธุรกิจ

4.8.6 ภาษาอังกฤษที่ปรากฏในภาษาไตคำที่ใช้ในชีวิตประจำวัน ได้แก่

โนท	[nüt]	ความหมาย	เบงค์, ธนาบัตร
ล้าน	[lá:n]	ความหมาย	ล้าน อาหาร
แลม	[lêm]	ความหมาย	ตะเกียง
แคมป์	[kém]	ความหมาย	ค่าย
ป้อม	[póm]	ความหมาย	ป้อม, เครื่องสูบน้ำ
ไหม	[mäy]	ความหมาย	ขน

4.8.7 การเปรียบเทียบหน่วยเสียงพยัญชนะ

จากผลการวิจัยหน่วยเสียงพยัญชนะระหว่างภาษาไตคำเดียวกับภาษาไทยพบ ปรากฏว่า หน่วยเสียงพยัญชนะในภาษาไตคำมี 17 หน่วยเสียง ประกอบด้วย /p, ph, t, th, c, k, kh, ʔ, m, n, ɲ, w, l, y, s และ h/ ในขณะที่ภาษาไทยพวนมีหน่วยเสียงพยัญชนะ 20 หน่วยเสียง ได้แก่ /p, ph, t, th, c, k, kh, ʔ, b, d, m, n, ɲ, f, w, l, y, s และ h/ มากกว่าภาษาไตคำมี 3 หน่วยเสียง คือ หน่วยเสียง /b, d และ f/ ซึ่งหน่วยเสียงเหล่านี้ไม่เกิดในภาษาไตคำมี และหน่วยเสียงพยัญชนะที่มีลักษณะเหมือนกัน คือ หน่วยเสียง /ɲ/ ซึ่งไม่เกิดในภาษาไทยมาตรฐาน และไม่ปรากฏหน่วยเสียงพยัญชนะ [r] ในภาษาทั้งสองเช่นเดียวกัน อีกทั้งจากการศึกษาภาษากลุ่มไตในประเทศอินเดีย รัฐอัสสัม เช่น ภาษาไตพ่าเก้ ภาษาไตคำหยาง ภาษาไตอ้ายตง ภาษาไตตุง ต่างก็ไม่ปรากฏหน่วยเสียงพยัญชนะ [r] และ [ch] ในภาษาเหล่านี้ แต่ในงานวิจัยพบหนึ่งคำศัพท์สำหรับหน่วยพยัญชนะ [ch] ซึ่งเป็นหน่วยเสียงที่เกิดกลางพยางค์ในคำว่า หลันจู้ [lǎnchǔ] หมายถึง ข้าศึก ซึ่ง Jimmy G. Harris (1976: 115) สันนิษฐานว่ามาจากภาษาเมียนมา หรือกลุ่ม Tibeto-Burman

4.8.8 การเปรียบเทียบหน่วยเสียงพยัญชนะที่เกิดท้ายพยางค์

จากผลการวิจัยหน่วยเสียงพยัญชนะที่เกิดท้ายพยางค์ทั้งในภาษาไตคำตี้ และ ภาษาไทยพวนมี จำนวน 9 หน่วยเสียง ประกอบด้วย /p, t, k, m, n, ŋ, w, y และ ?/ จากการศึกษา ภาษาตระกูลไตเกือบทั้งหมดมีลักษณะเหมือนกันคือ มีหน่วยเสียงพยัญชนะท้าย (Final Consonants) คล้ายกัน ไม่มีอะไรที่แตกต่างกัน

4.8.9 การเปรียบเทียบหน่วยเสียงพยัญชนะควบกล้ำ

ภาษาไตคำตี้มีหน่วยเสียงพยัญชนะควบกล้ำจำนวน 6 หน่วยเสียง ในขณะที่ ภาษาไทยพวนไม่ปรากฏการเกิดหน่วยเสียงพยัญชนะควบกล้ำ หน่วยเสียงพยัญชนะที่เกิดตามหลัง พยัญชนะต้น เป็นส่วนมาก

คือ หน่วยเสียง /l/ นอกจากนี้ยังพบหน่วยเสียง /r/ ซึ่งปรากฏในคำยืมภาษาบาลีสันสกฤต เช่น พระ [phráʔ] หมายถึง พระพุทธรูป ซึ่งหน่วยพยัญชนะควบกล้ำที่ตามด้วยหน่วยเสียง /r/ ก็ ปรากฏในลักษณะการยืมคำเช่นเดียวกับภาษาไตพ่าเก้ (วิไลศักดิ์ กิ่งคำ 2559: 30)

4.8.10 การเปรียบเทียบหน่วยเสียงสระ

จากผลการวิจัยภาษาไตคำตี้มีหน่วยเสียงสระ จำนวน 10 หน่วยเสียง ประกอบด้วย /i, u, u, e, ə, o, ɛ, ɔ, a และ a:/ และสามารถหาคู่เทียบเสียงหน่วยเสียงสระสั้นกับ เสียงยาวได้เพียง 1 หน่วยเสียง คือ /a กับ a:/ เท่านั้น แต่ทั้งนี้ไม่ปรากฏหน่วยเสียงสระผสมใน ภาษาไตคำตี้ ขณะที่ภาษาไทยพวนมีหน่วยเสียงสระ จำนวน 21 หน่วยเสียง ประกอบด้วยสระเดี่ยว 18 หน่วยเสียง คือ /i, i:, u, u:, ə, ə:, o, o:, ɛ, ɛ:, ɔ, ɔ:, a และ a:/ และสระผสม จำนวน 3 หน่วยเสียง คือ /ia, ua และ ua/ ซึ่งมากกว่าภาษาไตคำตี้ และหน่วยเสียงผสมไม่เกิดใน ภาษาไตคำตี้แม้แต่หน่วยเสียงเดียว

4.8.11 การเปรียบเทียบหน่วยเสียงวรรณยุกต์

หน่วยเสียงวรรณยุกต์ในภาษาไตคำตี้และภาษาไทยพวน มีจำนวน 6 หน่วยเสียง โดยมีหน่วยเสียงที่แตกต่างกัน คือ หน่วยเสียงเบญจมา (mid-rising) เกิดในภาษาไตคำตี้ และในภาษาไทยพวน คือ หน่วยเสียงสูง-ตก (high-falling)

4.8.12 ภาษาอัสสมิที่ปรากฏในภาษาไตคำตี้

นอกจากนี้ภาษาไตคำตี้ได้ยืมคำจากภาษาบาลีมาใช้ในคำศัพท์ที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

- 1) ชู้ลิง [sū:līŋ] หมายถึง พระอาทิตย์ คำนี้มาจากภาษาบาลี คือคำว่า “สุริย” มีการตัดพยางค์ และเปลี่ยนแปลงเสียงตามภาษาพม่า
- 2) ปึงย่า [pínjyā:] หมายถึง ปัญญา คำนี้มาจากภาษาบาลี คือคำว่า “ปัญญา” มีการเปลี่ยนแปลงเสียง โดยการเพิ่มหน่วยเสียงวรรณยุกต์ให้เข้ากับสำเนียงไตคำตี้
- 3) ท้ามมา [thā:mmá:] หมายถึง ธรรมะ คำนี้มีการเปลี่ยนแปลงหน่วยเสียงพยางค์ให้ใกล้เคียงกับภาษาบาลีเดิม คือ “ธมฺม” โดยการเปลี่ยนแปลงหน่วยเสียงสระ และเพิ่มหน่วยเสียงวรรณยุกต์
- 4) นึกจ๊ะ [níkcā:] หมายถึง อนิจจา ในภาษาบาลี มีการเปลี่ยนแปลงโดยการตัดพยางค์ต้น “อ [ʔa]” และเปลี่ยนเสียง “นิจ [nit]” เป็น “นิก [ník]”
- 5) นึกปาน [níkpā:n] หมายถึง นิพพาน ในภาษาบาลี โดยมีการเปลี่ยนแปลงหน่วยเสียงพยางค์ต้น “นิพ [nip]” เป็น “นิก [ník]” และเปลี่ยนแปลงหน่วยเสียงพยางค์หลังพาน [pha:n]” เป็น “ปาน [pā:n]”
- 6) ป้ารำมี [pā:rā:mī] หมายถึง ปารมี ในภาษาบาลี โดยมีการเปลี่ยนแปลงหน่วยเสียงเฉพาะหน่วยเสียงวรรณยุกต์ เพื่อให้เข้ากับภาษาไตคำตี้
- 7) ปุกจ้อ [púkçǎ] หมายถึง ปุชา ในภาษาบาลี โดยมีการเปลี่ยนแปลงหน่วยเสียงพยางค์จาก ปุชา [pu:cha:] เป็น ปุกจ้อ [púkçǎ] ในภาษาไตคำตี้

8) ซาชนะน้ำ [sā:sānā:] หมายถึง สาสนา ในภาษาบาลี มีการเปลี่ยนแปลงเฉพาะหน่วยเสียงวรรณยุกต์เท่านั้น

9) ตานะ [tā:nā] หมายถึง ทาน ในภาษาบาลี โดยมีการเปลี่ยนแปลงหน่วยเสียงพยัญชนะต้นจาก /th/ เป็น /t/ และมีการเปลี่ยนแปลงหน่วยเสียงวรรณยุกต์

10) มานตาน [mā:ntā:n] หมายถึง มนต์ หรือ “มนตา” ในภาษาบาลี โดยมีการเปลี่ยนแปลงหน่วยเสียงจาก มนตา [manta:] เป็น มานตาน [mā:ntā:n] และมีการเปลี่ยนแปลงหน่วยเสียงวรรณยุกต์ในภาษาไตคำตี้

11) ซัตตะว่า [sāttāwā:] หมายถึง สัตว์ มาจากภาษาบาลี คำว่า “สัตต” โดยมีการเปลี่ยนแปลงหน่วยเสียง สัตต [sattà] เป็น สัตตะว่า [sāttāwā:] ในภาษาไตคำตี้

12) เข้าวา [khàw wā:] หมายถึง เข้าพรรษา ในภาษาไทยซึ่งคำว่า วา [wā:] มาจากคำว่า “วสฺส” แปลว่า ฝน หรือปี ในภาษาบาลี แต่มีการกลายเสียงผ่านภาษาพม่า จึงกลายเป็นคำว่า “วา” [wā:]

13) ญาน [nā:n] หมายถึง ญาณ ในภาษาบาลีซึ่งคำนี้มีพยางค์คล้ายคำภาษาบาลีจะต่างกันเฉพาะเพียงเสียงพยางค์ต้นที่เป็นเสียงปฏิภาคกันคือ /n/ ในภาษาไตคำตี้เป็น /y/ ในภาษาบาลี

14) ตะกา [tā kā:] หมายถึง ทายิกา ในภาษาบาลีมีการเปลี่ยนแปลงหน่วยเสียงพยัญชนะต้น และมีการตัดพยางค์ให้ลดลงจากภาษาบาลี ทายิกา [tha: yi ka:] เป็น ตะกา [tā kā:] โดยการกลายเสียงพยัญชนะต้น /th/ เป็น /t/

จะเห็นได้ว่า คำภาษาบาลีที่ผ่านการถ่ายถอดหรือเปลี่ยนแปลงผ่านภาษาพม่า แต่ยังมีคำหรือพยางค์ยังคงอยู่ ซึ่งเหมือนกับลักษณะการแปรทางภาษาหนึ่งไปสู่ภาษาหนึ่ง แต่ยังคงรักษาเค้าโครงภาษาเดิมไว้ได้ โครงสร้างพยางค์ที่ปรากฏในภาษาไตคำตี้จะมีการกลายเสียงไปตามเสียงภาษาไตคำตี้ โดยจะเห็นได้จากภาษาบาลีไม่มีโครงสร้างทางภาษาที่ไม่มีหน่วยเสียงวรรณยุกต์ แต่ปรากฏว่า คำหรือพยางค์ที่เป็นภาษาบาลีที่มีใช้ใน

ภาษาไตคำที่ทุกคำมีหน่วยเสียงวรรณยุกต์ปรากฏ ซึ่งส่วนมากจะเป็นเสียงสามัญท้ายตรีตามหลังของ บรรจบ พันธเมธา (2530: 4) เช่น

ญาน [n ā¹:n] เป็น [nã:n] ตะกา [tā¹ kã¹:] เป็น [tã kã:]

ลักษณะเช่นนี้ปรากฏในภาษาไตพ่าเก่เช่นกัน เป็นคำศัพท์ที่ยืมมาจากภาษาบาลี แต่ต่างกันเฉพาะเสียงวรรณยุกต์เท่านั้น (วิไลศักดิ์ กิ่งคำ 2559: 101)

นอกจากคำภาษาบาลีแล้วในภาษาไตคำที่ยังพบคำที่ยืมมาจากภาษาอัสสัมซึ่ง นำมาใช้เป็นคำศัพท์เฉพาะ ดังนี้

ซาลัด	[sã: lát]	‘ปิ่น’
ซิมิ	[si mi]	‘เทียน’
หลันซู	[lăn chũ]	‘ข้าศึก’

ซึ่งโดยปกติแล้วชาวไตคำที่สามารถใช้ภาษาอัสสัมได้เป็นอย่างดี เพราะเป็นภาษาราชการประจำรัฐอัสสัม คำศัพท์ที่เกิดขึ้นใหม่จะใช้ภาษาอัสสัมเป็นส่วนมากหรือไม่ก็ใช้คำทับศัพท์ภาษานั้นๆ เช่น computer คำทับศัพท์ในภาษาอังกฤษ เป็นต้น

4.8.13 ภาษาไทยพวนใช้คำภาษาไทยมาตรฐาน

การศึกษาข้อมูลทางภาษาจากคำศัพท์ที่ใช้ในการสัมภาษณ์ภาษาไทยพวนที่ หมู่บ้านหินปัก ตำบลหินปักทุ่ง อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี พบการใช้คำศัพท์ดั้งเดิมมีจำนวน 280 คำ ภาษาไทยมาตรฐาน คำศัพท์ใหม่ที่เกิดขึ้นใช้ในภาษาไทยพวนทั้งหมดจะมีคำศัพท์ดั้งเดิมจำนวนน้อยที่วัยรุ่นจะเข้าใจ เช่น

วาญูก้า	[wa:jo:ká:]	‘ลมพายุ’	ซึ่งในภาษาบาลีใช้ วาโย
สะเหน	[sáhǎ:n]	‘เสน่ห์’	ซึ่งเพี้ยนมาจากภาษาบาลี สเนหา [saneha:] นั่นเอง
ติกา	[di:ka:]	‘ไบบอญู’	เป็นคำยืมภาษาบาลี ฎีกา

สิมมา [simma:] ‘พระอุโบสถ’ ยืมมาจากภาษาบาลี **สิมา** หรือ **เสมา**

จากผลงานวิจัยลักษณะทางภาษายังอยู่กับที่ไม่มีกรับันทิกคำศัพท์ขึ้นมาใช้ใหม่ทั้งสองภาษา คือ ภาษาไตคำที่ใช้คำภาษาอัสสัม หรือภาษาฮินดู ซึ่งภาษาทั้งสองนี้มีบทบาทต่อการสื่อสารในชีวิตประจำวัน ในขณะที่ภาษาไทยพจนที่ใช้สื่อสารเฉพาะคนที่มีอายุมาก แต่สำหรับวัยรุ่นใช้ภาษาไทยมาตรฐานสื่อสารกัน

จากงานวิจัยคำศัพท์ในภาษาไตคำที่มีหน่วยเสียงพยัญชนะ [ch] เกิดขึ้นในคำว่า **หลันจู้** [lǎn chǔ] แปลว่า **ข้าศึก** ซึ่งคำนี้เป็นคำยืมจากภาษาอัสสัม และลักษณะโครงสร้างพยางค์เป็นคำพยางค์เดี่ยวเกือบทั้งหมด ยกเว้นมีคำผสมเกิดขึ้น

บทที่ 5

อัตลักษณ์และวัฒนธรรมของชาวไตคำตี้

5.1 ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับชาติพันธุ์ไตในรัฐอัสสัม และรัฐอรุณาจัลประเทศ ประเทศอินเดีย

5.1.1 กลุ่มชาติพันธุ์ไตในประเทศอินเดีย

ประชาชนกลุ่มมอญโกลที่อยู่รัฐอัสสัม รัฐอรุณาจัลประเทศ ทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศอินเดียมีอยู่เป็นจำนวนมากและหลายกลุ่มด้วยกัน ซึ่งทางกลุ่มภาษาจัดไว้อยู่ในตระกูลอินโด-จีนิส ก็คือ กลุ่มสยาม-จีนิสนั่นเองและรวมเอากลุ่มฉานเข้าอยู่ด้วย กลุ่มไตหรือฉานปรากฏครั้งแรกในประวัติศาสตร์ของยูนนาน ที่ได้ย้ายถิ่นฐานเข้าไปสู่ตอนเหนือของเมืองมว ในยูนนาน และในคริสต์ศตวรรษที่ 6 ได้เคลื่อนย้ายจากภูเขาของยูนนานตอนใต้เข้าไปสู่หุบเขาเซเวลี (Sheweli) และได้ยึดดินแดนบริเวณนั้น อาหมก็ได้รวมกลุ่มชาติพันธุ์ฉาน เช่น ไตคำตี้, ไตพ่าเก้, ไตอ้ายตอน, ไตตุรง และไตคำหยัง ซึ่งทั้งหมดนี้มีวัฒนธรรมคล้ายกันคือ นับถือพระพุทธศาสนาเหมือนกัน ประชาชนกลุ่มน้อยเหล่านี้ได้อาศัยอยู่ในเขตอำเภอดิบรูเคิร อำเภอสิพสาคร และอำเภอลิกคิมปุระในรัฐอัสสัม และในเขตอำเภอโลहित (Lohit) รัฐอรุณาจัลประเทศ ประเทศอินเดีย

5.1.2 ไต-อาหม (Tai Ahom)

ชาวไตอาหมได้มาสู่หุบเขาพรหมบุตรในปี ค.ศ.1228 ภายใต้การนำของเจ้าหลวงเสือกาฟ้า (Chaolaung Sue-Ka-Phaa) และได้ปกครองชาวฮินดู แต่กลับใช้ภาษาและวัฒนธรรมของชาวฮินดู โดยใช้ภาษาและวัฒนธรรมของชาวฮินดูเป็นแนวปฏิบัติในการดำรงชีวิตประจำวัน จึงทำให้ภาษาและวัฒนธรรมอาหมลดบทบาทลงจนหาคนพูดได้น้อย ในปัจจุบันมีเฉพาะภาษาเขียนที่ปรากฏในเอกสารโบราณ ไม่มีผู้พูดภาษาอาหมสื่อสารกันในปัจจุบัน เพราะชาวอาหมได้ใช้ภาษาอัสสัมติดต่อสื่อสารแทน และใช้เป็นภาษาราชการประจำในรัฐอัสสัม

5.1.3 ไต-คำตี้ (Tai Khamti)

ชาวไตคำตี้ได้อพยพเข้าสู่รัฐอัสสัมระหว่างปี ค.ศ. 1750 – 1850 (พ.ศ. 2293 - 2393) ตามหลังกลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ บ้านเดิมของชาวคำตี้ที่ตั้งถิ่นฐานเดิม คือ คำตี้โหลง (Khamti Long)

หรือเมืองคำตี้โหลง ที่ตั้งอยู่ใกล้แม่น้ำอิรวดี (Irrawaddy) ซึ่งเป็นเส้นแบ่งเขตภูเขาระหว่างรัฐ
 อรุณาจัลประเทศกับอินเดียตะวันออกเฉียงเหนือและหุบเขาอิรวดี

ปัจจุบันชาวไตคำตี้ได้ตั้งหลักแหล่งอยู่ที่เขตอำเภอโลหิต ในรัฐอรุณาจัลประเทศและใน
 รัฐอัสสัมมีประชากรประมาณ 22,000 คน จากการสำรวจในปี ค.ศ. 1993 มีจำนวน 85 หมู่บ้าน
 ในรัฐอัสสัมเพียง 25 หมู่บ้านเท่านั้น ที่เหลืออยู่ในรัฐอรุณาจัลประเทศทั้งหมด ชาวไตคำตี้เป็นกลุ่ม
 ชาติพันธุ์ที่สำคัญที่สุดของกลุ่มไต ซึ่งกลุ่มนี้มีต้นกำเนิดมาจากฉาน และเป็นพี่น้องของกลุ่มไตอาหม
 ไตพาเก้ ไตอ้ายตอน ไตตุรง และไตคำหยังในรัฐอัสสัม คล้ายกับกลุ่มชาติพันธุ์ไตกลุ่มหนึ่งในเอเชีย
 ตะวันออกเฉียงใต้ ไตคำตี้และกลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ ในรัฐอัสสัม และในรัฐอรุณาจัลประเทศมี
 เอกลักษณ์เป็นของตนเอง โดยสามารถรู้ได้จากชื่อเฉพาะของบุคคลในท้องถิ่นของเขาเอง คือ มีคำ
 นำหน้าที่แสดงถึงลำดับของลูก และเพศระหว่างหญิงและชายได้อย่างชัดเจน ดังนี้

การนับบุตรชาย

อ้าย	[ʔà:y]	ลูกชายคนที่ 1
อ้ายหยี่	[ʔà:yyì:]	ลูกชายคนที่ 2
อ้ายสาม	[ʔà:ysá:m]	ลูกชายคนที่ 3
อ้ายใส่	[ʔà:ysáy]	ลูกชายคนที่ 4
อ้ายโง่	[ʔà:yŋô:]	ลูกชายคนที่ 5
อ้ายโนัก	[ʔà:ynōk]	ลูกชายคนที่ 6
อ้ายนู้	[ʔà:ynú:]	ลูกชายคนที่ 7
อ้ายโน้	[ʔà:ynó:]	ลูกชายคนที่ 8

การนับบุตรหญิง

นางเหย่	[ná:nyè:]	ลูกสาวคนที่ 1
นางหยี่	[ná:nyì:]	ลูกสาวคนที่ 2
นางอาม	[ná:ŋʔá:m]	ลูกสาวคนที่ 3
นางไอ	[ná:ŋʔáy]	ลูกสาวคนที่ 4
นางโอ	[ná:ŋʔó:]	ลูกสาวคนที่ 5
นางโอก	[ná:ŋʔók]	ลูกสาวคนที่ 6

นางอิต

[ná:ŋʔít]

ลูกสาวคนที่ 7

5.1.4 ไต-อ้ายตอน (Tai Aiton)

ชาวไตอ้ายตอน หรือเป็นที่รู้จัก คือ อ้ายโตเนีย โดยชาวอัสสัมทั่วไปเรียกกลุ่มชนนี้ แต่ชาวอ้ายตอนเรียกตนเองว่า อ้ายตอน หรือไตอ้ายตอน ชาวไตอ้ายตอนได้อพยพมาพร้อมกับชาวอาหมในอดีต แต่ได้แยกตนเองออกไปอยู่ต่างหากด้วยสาเหตุมาจากการการเมืองและการปกครองเป็นที่น่าสังเกต คือ อ้ายตอนนี้ G.N. Bordoloi (อ้างใน Puspadhar Gogoi 1996: 139) ได้กล่าวถึงอ้ายตอนว่า ชื่อนี้ได้แสดงถึงต้นเค้าที่มาจากสยามเกี่ยวข้องกับสยามในประเทศไทยที่เป็นเพื่อนบ้านพม่ามีความเชื่อว่า ชาวอ้ายตอนได้อพยพมาสู่อัสสัม พร้อมด้วยชาวอาหมอย่างแน่นนอน

ชาวไตอ้ายตอนอาศัยอยู่ในแขวงเมืองโคลาฆาต บ้านนาหลวง (Man na lung), บ้านนาน้อย (Man na noi), บาลีพัตร, สีลานิจาน, อาโฮโมนิ, กาลีโอนิ เป็นต้น ชื่อหมู่บ้านเหล่านี้อยู่ห่างจากเมืองโยรหัดถึง 80 ไมล์ หรือประมาณ 128.72 กิโลเมตร และมีบางกลุ่มอยู่ในเขตอำเภอการบ็องลอง และในเขตอำเภอโลหิต รัฐอรุณาจัลประเทศ มีจำนวนประชากรมากกว่า 5,000 คน ในบริเวณนี้มีหมู่บ้านชาวอาหมอาศัยอยู่ใกล้ ๆ กับหมู่บ้านของไตอ้ายตอนด้วย

5.1.5 ไตตุรุง (Tai Turung)

ชาวไตตุรุง เป็นชาวไตอีกกลุ่มหนึ่งที่อาศัยอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของอินเดีย ชาวไตตุรุงเข้ามาอยู่ในราชอาณาจักรอาหมระหว่างกลางคริสต์ศตวรรษที่ 18 ได้รับการเรียกขานว่า ตุรุง เนื่องจากได้พักอาศัยอยู่ถิ่นกำเนิดเดิมของเขา คือ ไตรุง เช่น เขตจังหวัดของเมืองไต เนื่องจากตั้งถิ่นกำเนิดดั้งเดิมของตุรุงมาจากเมืองมางภูเขาชาน ซึ่งอยู่ทางตะวันออกเฉียงเหนือของพม่าตอนบน และได้ตั้งถิ่นฐานบนฝั่งแม่น้ำตุรุง จึงถือเอาชื่อของแม่น้ำตุรุงเป็นชื่อของตนเอง ในขณะที่ชาวตุรุงอาศัยบนฝั่งแม่น้ำตุรุงปานี้ พวกเขาได้ไปเชื้อเชิญชาวไตกลุ่มโนรา หรือเรียกอีกอย่างว่า ไตคำหยัง ซึ่งเป็นกลุ่มที่ได้มาตั้งถิ่นฐานอยู่ที่เมืองโยรหัดอยู่ก่อนแล้ว พวกเขาได้อพยพข้ามดอยปาดไก (Patkai Hills) ตามเส้นทางหุบเขาพรหมบุตร และได้พบกับกลุ่มไตที่เป็นญาติมิตร วันหนึ่งพวกเขาถูกจับเป็นนักโทษโดยชาวซิงโพ (ซิงเพาะ, จิงพ่อ) ที่อาศัยอยู่ทั้งสองฟากของเทือกเขาปาดไก และดิซังปานี้ ชาวซิงโพได้ใช้พวกเขาทำงานหนักอย่างทาส ในปัจจุบันชาวไตตุรุงมีจำนวนประชากรประมาณ 3,000 คน

5.1.6 ไต – คำหยั่ง (Tai - Khamyang)

ชาวไตคำหยั่งอาศัยอยู่ในหมู่บ้านดิซ่างปานี, โซลาปัดเถิร, โรโหน, ละกว่า ในอำเภอสิพสาคร โนกอน, เบตานิ และราชาบุคริ ในเขตอำเภอโคลาฆาต (Golaghat) ปาเหวยมุค และนุกูรี ในเขตอำเภอดิบรูเคิร มีจำนวนประชากรประมาณ 2,600 คน ชาวอัสสัมเรียกพวกเขาว่า ไตคำหยั่งว่า โนรา ซึ่งในสมัยก่อนชาวอาหมก็เรียกโนราเช่นเดียวกัน ตามประวัติศาสตร์ของอาหมในรัฐอัสสัมได้กล่าวถึงโนราว่าตั้งหลักแหล่งโดยอพยพข้ามมาจากตอยปาดไกในช่วงประมาณเริ่มต้นคริสต์ศตวรรษที่ 18 ด้วยเหตุว่าถูกการกดขี่ข่มเหงจากพวกซิงโพ (ซิงเพาะ, จิงพ่อ) นาคา และพม่า พวกเขาจึงได้อพยพเข้าสู่รัฐอัสสัมในเวลาต่อมา

เป็นที่น่าสังเกตอย่างยิ่ง คือ ชาวไตคำหยั่ง มีจำนวนน้อยคนที่สามารถพูดภาษาของตนได้ มีเพียงหมู่บ้านเดียวเท่านั้นที่ยังใช้ภาษาเดิมอยู่ คือ หมู่บ้านปาเหวยมุค (Pawoimuk) ในเขตตำบลมาเมริตา อำเภอตินชูเกีย เพราะปัจจุบันได้ถูกชาวอัสสัมกลืนทางภาษาและวัฒนธรรมเกือบหมด แต่ก็ยังมีคนเฒ่าคนแก่ยังรักษาวัฒนธรรมดั้งเดิมไว้ เช่น การนุ่งผ้าโสร่งสำหรับผู้ชาย และนุ่งผ้าซิ่น หรือผ้าถุงสำหรับผู้หญิง และการนับถือพระพุทธศาสนา แต่ภาษาที่ใช้ติดต่อสื่อสารระหว่างบุคคลในกลุ่ม และชาวอัสสัมใช้ภาษาอัสสัมเกือบทั้งหมด

5.2 อัตลักษณ์และวัฒนธรรมไตคำตี้

โดยทั่วไปชาวไตคำตี้มีอัตลักษณ์ที่สำคัญมีความเมตตากรุณาต่อเพื่อนมนุษย์ด้วยกันทุกชาติ และทุกศาสนา มีความรักและเอื้ออาทร อาศัยอยู่กับครอบครัว และสังคมด้วยความสงบสุข มีการดำเนินชีวิตพึ่งตนเอง และดำรงชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียง คือ ทำงานหนักเอาเบาสู้งาน อดทนอดกลั้น ที่สำคัญที่เกิดขึ้นในหมู่บ้าน คือ กิจกรรมที่สำคัญทางพระพุทธศาสนา การให้ความสำคัญกับแขกผู้มาเยือนด้วยการต้อนรับด้วยไมตรีจิต ชาวไตคำตี้ทุกคนเป็นกัลยาณมิตรกับทุกคน และให้ความช่วยเหลือ การปฏิบัติอย่างนี้เพราะได้รับการขัดเกลาจากบรรพบุรุษ โดยผ่านคำสอนทางพระพุทธศาสนา และรักความสงบสันติสุข

สาเหตุที่สำคัญที่ทำให้ชาวไตคำตี้มีจิตใจที่อ่อนโยนให้ความช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ด้วยจิตใจโอบอ้อมอารี คงจะเนื่องด้วยการซึมซับหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาในเรื่องสังคหวัตถุ 4

อย่าง คือ โอบอ้อมอารี วจีไพเราะ สันเคราะห้ประชาชน ดำรงตนเสมอต้นเสมอปลาย โดยปฏิบัติ ตามสังคหวัตถุ 4 ข้อ ซึ่งมีรายละเอียดในข้อ 5.2.4 (หน้า 93)

การได้รับการอบรมบ่มนิสัยมาตั้งแต่แรกเกิดด้วยความศรัทธาในหลักคำสอนของ พระพุทธศาสนา และปฏิบัติตามหลักคำสอนของพระพุทธเจ้า จึงทำให้ชาวไตคำตี้มีอัตลักษณ์เด่นที่ สำคัญ ดังกล่าวข้างต้น

5.2.1 กิจกรรมที่สำคัญเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา

ชาวไตคำตี้นับถือพระพุทธศาสนาอย่างเคร่งครัด จะเห็นได้จากการตั้งหมู่บ้านจะต้อง ประกอบด้วยวัดเป็นศูนย์กลางของหมู่บ้าน โดยการปฏิบัติตามหลักคำสอน และทำหน้าที่ทำนุ บำรุงพระพุทธศาสนาอย่างพุทธบริษัท 4 คือ รักษาศีล สวดมนต์ทุกวัน ชาวไตคำตี้จะบูชาพระ รัตนตรัยด้วยดอกไม้ธูปเทียน วันสำคัญทางพระพุทธศาสนาจะพร้อมกันไปบำเพ็ญกุศลในวันต่าง ๆ ดังนี้

1) ปอยซางแก่น [póy sá:ŋ kén] ซึ่งเป็นงานสงกรานต์มีเป็นประจำในวันที่ 13-14 เมษายนของทุกปี ชาวไตคำตี้จะเริ่มฉลองปีใหม่จากวันแรกของกิจกรรมและจะเฉลิมฉลองงาน เป็นเวลา 3 วัน กิจกรรมที่สำคัญที่ชาวไตคำตี้จะทำคือ สรงน้ำพระพุทธรูปหรือเรียกอีกอย่าง คือ ปา นิ บิหู

2) พุทธปุรินมา คือ การเฉลิมฉลองหลังจากงานปอยซางแก่น วันนั้นเป็นวันพระจันทร์ เต็มดวงถือเป็นฤกษ์ศุภมงคลสมัยที่ดี เพื่อการดำเนินชีวิตที่ดีของประชาชน

3) ปอยเดือนหก [póy nǎn hōk] เป็นงานสำคัญทางพระพุทธศาสนา คือ งานวัน วิสาขบูชาในประเทศไทยนั่นเองเป็นวันเดียวกับวันประสูติ ตรัสรู้ และปรินิพพานของพระพุทธเจ้า

4) ปอยเข้าวา หรือเข้าพรรษา [póy khàw wā:] เป็นวันที่พระสงฆ์อธิษฐานจำพรรษา ในวัดให้ครบถ้วนไตรมาส คือ 3 เดือน คล้ายในประเทศไทยที่เรียกว่า เข้าพรรษา

5) ปอยออกวา [póy ʔǎk wā:] วันที่พระสงฆ์อธิษฐานออกพรรษาเมื่อจำพรรษาครบ ไตรมาสแล้ว

6) ปอยกฐิน [póy ka thǐn] เป็นการทำบุญถวายผ้ากฐินแก่พระภิกษุที่จำพรรษา ครบถ้วนไตรมาส ซึ่งเหมือนกับประเทศไทย คือ เวลาทำบุญภายใน 1 เดือน นับจากวันออกพรรษา

7) ปอยไม้ก่อสุ่มไฟ [póy mài kó sŭm pháy] เป็นงานเฉลิมฉลองกิจกรรมระหว่างพระจันทร์เต็มดวงในช่วงเดือนกุมภาพันธ์ คือ การนำเอาไม้ไผ่มาต่อกันให้สูงประมาณ 6-10 เมตร ผนริเวณใกล้กับฝั่งของแม่น้ำ ได้ประกอบพิธีทำบุญก่อนจะจุดไฟเผาองไม้ที่ทำไว้ เพื่อบูชาคุณของพระพุทธรเจ้า หรือระลึกถึงพระคุณของพระพุทธรเจ้า และเพื่อให้พระพุทธรเจ้าได้ผิงไฟในฤดูหนาว

ที่กล่าวมาเป็นเพียงส่วนหนึ่งในการประกอบกิจกรรมที่สำคัญทางพระพุทธศาสนา ซึ่งชาวไตคำตี้จะมีความสามัคคีพร้อมเพรียงมาประกอบพิธีอย่างนี้ทุกกิจกรรมที่จัดขึ้น ใช้วัดเป็นจุดศูนย์กลางของชาวบ้าน และผู้นำชาวบ้านได้สอนให้คนรุ่นหลังได้เห็นความสำคัญ และให้ถือปฏิบัติสืบต่อกันชั่วลูกหลาน

5.2.2 การศึกษาและการประกอบอาชีพ

ชาวไตคำตี้ได้รับการศึกษาค่อนข้างดี ทุกคนในหมู่บ้านสามารถพูดได้หลายภาษา เช่น ภาษาไตคำตี้ ภาษาอัสสมิ ภาษาฮินดี และภาษาอังกฤษได้เป็นอย่างดี ชาวไตคำตี้มีคนสำเร็จการศึกษาเป็นแพทย์ พยาบาล ตำรวจ ครู ป่าไม้ วิศวกร และอื่นๆ เป็นจำนวนมาก

5.2.3 ภาษาที่ใช้สื่อสาร

ชาวไตคำตี้สามารถพูดหรือเขียนภาษาได้มากกว่า 2 ภาษา (Bilinguals) ภาษาที่ใช้ได้เป็นอย่างดี คือ ภาษาไตคำตี้ ภาษาอัสสมิ ภาษาฮินดี และภาษาอังกฤษ จะใช้ภาษาไตคำตี้พูดสื่อสารระหว่างบุคคลที่เป็นชาวไตคำตี้ด้วยกัน จะใช้ภาษาอัสสมิกับบุคคลกลุ่มอื่นๆ ชาวไตคำตี้มีภาษาพูดภาษาเขียนเป็นของตนเอง มีการเรียนการสอนจากพระสงฆ์ในวัดหรือครูผู้เฒ่าผู้มีความชำนาญทางภาษามาถ่ายทอดให้คนรุ่นใหม่ด้วยจิตอาสา ภาษาไตคำตี้มีหน่วยเสียงสำคัญประกอบด้วยหน่วยเสียงพยัญชนะ 17 หน่วยเสียง หน่วยเสียงสระ 10 หน่วยเสียง และหน่วยเสียงวรรณยุกต์ 6 หน่วยเสียง ซึ่งแต่ละส่วนประกอบต่างๆ จะมีรายละเอียดในบทที่ 4 ที่กล่าวถึงผลการวิจัยเรื่องระบบเสียงของภาษาไทยโดยเฉพาะ

5.2.4 ความเชี่ยวชาญในวัฒนธรรม (Traditional Skills) ของชาวไตคำตี้

เนื่องจากชาวไตกลุ่มนี้ได้รับการอบรมจิตใจจากการยึดถือปฏิบัติตามหลักคำสอนในพระพุทธศาสนาอย่างเคร่งครัด ซึ่งได้รับถ่ายทอดผ่านจากประเทศพม่าในสมัยนั้น จะเห็นได้จากหลักการดำเนินชีวิต ถือถือภูมิจริมนิกตสังวัตตนิกรธรรม 4 ประการ คือ

- 1) อุภูฐานสัมปทา คือ การตั้งพร้อมด้วยความขยันหมั่นเพียรในการปฏิบัติหน้าที่การงาน ประกอบอาชีพสุจริต มีความชำนาญในงานนั้น ๆ
- 2) อารักษสัมปทา คือ พร้อมด้วยการรักษา รู้จักเก็บ รักษาโภคทรัพย์ และผลงานของตนไว้ด้วยความขยันหมั่นเพียร
- 3) กัลยาณมิตรตตา คือ คบคนดีเป็นมิตร รู้จักกำหนดบุคคลในถิ่นที่อาศัย เลือกคบบุคคลเป็นผู้ศรัทธา มีศีล จาคะ และปัญญา
- 4) สมชีวิตา คือ มีความเป็นอยู่เหมาะสม รู้จักกำหนดรายได้ และรายจ่ายเลี้ยงชีวิตแต่พอดีมิให้ฝืดเคือง หรือฟุ่มเฟือย ให้รายได้เหนือกว่ารายจ่าย มีการประหยัด และเก็บไว้

ชาวไตคำตี้กลุ่มนี้ได้ยึดแนวปฏิบัติตามหลักคำสอนในพระพุทธศาสนา และสำคัญคือหาเลี้ยงชีพด้วยความซื่อสัตย์จะเห็นได้จากการประกอบอาชีพที่สำคัญ ๆ ดังนี้

- 1) มีความสามารถในการทำงาน สามารถปลูกข้าว เลี้ยงชีพตัวเองได้ รู้วิธีทำงาน คัดเลือกพันธุ์ข้าวให้เหมาะสมกับฤดูกาล และได้ผลผลิตดี
- 2) มีความสามารถในการทำสวน คือ รู้จักทำสวนครัว สามารถนำมาประกอบอาหารได้ เช่น ผัก ผลไม้ ปลูกกล้วย ปลูกมัน ได้รับประทาน และจำหน่ายเป็นรายได้เพิ่มให้ครอบครัว
- 3) มีความสามารถในการเย็บปักถักร้อย คือ ชาวไตทุกกลุ่มมีความสามารถในการทอผ้าสำหรับใช้เอง และจำหน่าย ซึ่งผ้าที่ทอมีสัญลักษณ์ประจำกลุ่มไตต่าง ๆ ในรัฐอัสสัม และรัฐอรุณาจัลประเทศ
- 4) มีความเกื้อกูล และเอื้ออาทรต่อกัน คือ มีการแลกเปลี่ยนสิ่งของระหว่างกัน เช่น มีไก่สามารถแลกกับข้าวได้ มีพริกสามารถแลกกับกล้วยได้
- 5) การดำรงตนในระบบเศรษฐกิจพอเพียง ชาวไตทุกกลุ่มมีลักษณะที่เหมือนกัน คือ สันโดษ ใช้จ่ายเท่าที่ตนหาได้ ไม่ฟุ่มเฟือย ซึ่งตรงกับหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา และที่สำคัญคือ ยึดถือการปฏิบัติ ตามหลักสังคหวัตถุ 4 อย่าง คือ

ทาน คือ การให้ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ช่วยเหลือกันด้วยสิ่งของ ตลอดจนให้ความรู้แนะนำ และสั่งสอน

ปิยวาจา คือ คำพูดเป็นที่รัก กล่าวคำสุภาพอ่อนหวาน สมานสามัคคีให้เกิดไมตรี และความรัก

อัตถจริยา คือ การประพฤติประโยชน์บำเพ็ญสาธารณประโยชน์ต่อส่วนรวมและสังคมอื่น ๆ

สมานัตตตา คือ ทำตนเสมอต้นเสมอปลาย วางตนเหมาะสมแก่ฐานะ บุคคล เหตุการณ์ และสิ่งแวดล้อม

ขอยกตัวอย่าง เช่น หมู่บ้านชาวไตคำตี้ในหมู่บ้านบาร์คำ และหมู่บ้านน้ำใส ที่ผู้วิจัยเลือกเป็นกลุ่มตัวอย่าง เป็นชุมชนที่เข้มแข็งอีกชุมชนหนึ่งในชาวไตทั้งหลาย มีการพัฒนาหมู่บ้าน และให้การศึกษาแก่กุลบุตรในชุมชน ทำให้หมู่บ้านเจริญก้าวหน้าประชาชนมีรายได้ดี และมีการศึกษาที่สำคัญ คือ ประชาชนมีความสุขกันถ้วนหน้า

5.2.5 การยึดมั่นในหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา

กลุ่มชาติพันธุ์ไตต่างๆ มีพื้นฐานเดิมมาจากการนับถือพระพุทธศาสนาตั้งกล่าวข้างต้น และเกือบทั้งหมดในปัจจุบันก็ยังคงเคร่งครัดในหลักคำสอนพระพุทธศาสนา ปฏิบัติตามหลักคำสอนของพระพุทธเจ้าเป็นอย่างดี ยกเว้นชาวอาหม และคำหยางได้มีการเปลี่ยนแปลงไปบ้างนั้น ไปปฏิบัติกิจกรรมทางศาสนาคล้ายกับชาวอัสสัม คือ นับถือศาสนาฮินดู ชาวไตได้มีการบันทึกวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา โดยใช้ภาษาไตเขียนต้นฉบับในอดีต และได้มีการศึกษา และถ่ายทอดมาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งวรรณกรรมต้นฉบับที่มีคุณค่า ในปัจจุบันมีอยู่ที่วัดทางพระพุทธศาสนาของรัฐอัสสัม และรัฐอรุณาจัลประเทศ วรรณกรรมต้นฉบับภาษาไตมีอายุเป็น 1,000 ปี ถูกค้นพบและปกป้องรักษาในวัดของชาวพุทธ ซึ่งชาวไตเรียกวรรณกรรมเล่มนั้นว่า **พระไตรปิฎก** อีกรวรรณกรรมหนึ่งที่สำคัญ เช่น ปุสสอนหลาน ได้แทรกหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาไว้คือ เรื่องการกล่าวถึงลักษณะของภรรยาไว้ 7 ประเภท ซึ่งได้จำแนกโดยคุณธรรม ความประพฤติ ลักษณะนิสัย และการปฏิบัติต่อสามี ดังนี้

- 1) วรกาภริยา คือ ภรรยาเยี่ยงเพชรฆาต เป็นผู้คิดร้ายไม่ได้อยู่กับสามีด้วยความพอใจ เป็นผู้ยินดีในชายอื่น ๆ ดุหมั่น และคิดทำลายสามีของตนเอง
- 2) โจรภริยา คือ ภรรยาเยี่ยงโจร เป็นภรรยาผู้ล้างผลาญทรัพย์สมบัติ
- 3) อัยยาภริยา คือ ภรรยาเยี่ยงนาย เป็นภรรยาที่เกียจคร้าน ไม่ใส่ใจการทำงาน ชอบต่อว่าสามี ปากร้าย และใจเหี้ยม
- 4) มาตาภริยา คือ ภรรยาเยี่ยงมารดา เป็นภรรยาที่หวังดีเสมอ คอยห่วงใย เอาใจใส่สามีเหมือนมารดาปกป้องบุตร ประหยัด และรักษาทรัพย์ที่หามาได้
- 5) ภคินีภริยา คือ ภรรยาเยี่ยงน้องสาว เป็นภรรยาผู้เคารพสามีตั้งน่องรัก มีใจอ่อนโยน รู้จักเกรงใจ และคล้อยตามสามี
- 6) สขิภริยา คือ ภรรยาเยี่ยงสหาย เป็นภรรยาที่เหมือนเพื่อน พบสามีเมื่อใดก็ปลอบปล้ำยินดีเหมือนเพื่อนพบเพื่อนที่มาจากแดนไกล และมีความประพฤติดี
- 7) ทาสภริยา คือ ภรรยาเยี่ยงทาส เป็นภรรยาที่อยู่ในอำนาจสามี ถูกดูด่า ตะคอกหรือเขี่ยนตีก็อดทนไม่โกรธ

วรรณกรรมปุสสอนหลานได้กำหนดภรรยาประเภทที่ 1-3 เป็นภรรยาที่ไม่ดี และภรรยาประเภทที่ 4-7 เป็นภรรยาที่ดีเยี่ยม และให้เลือกเป็นคู่ครอง ในขณะที่เดียวกันก็กำหนดลักษณะของสามีเช่นเดียวกับประเภทของภรรยา ซึ่งในวรรณกรรมปุสสอนหลานจะปรากฏเป็นคำสอนของกลุ่มชาวไตทุกชาติพันธุ์ และมีการยึดถือปฏิบัติอย่างเคร่งครัด จึงทำให้ครอบครัวอบอุ่น และมีความสุข

5.2.6 บรรพบุรุษเป็นต้นแบบ

ชาวไตในรัฐอัสสัมมีอัตลักษณ์เฉพาะตนที่สำคัญ คือ ทุกหมู่บ้านจะประกอบไปด้วยวัดในพระพุทธศาสนา ซึ่งมีความสำคัญคือ เป็นจุดศูนย์กลางในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ โดยเฉพาะเรื่องวัฒนธรรมต่างๆ จะได้รับการสืบทอดจากวัด จะเห็นได้จากในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เช่น วันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา วันอาสาฬหบูชา วันเข้าพรรษา และวันออกพรรษา เป็นต้น ชาวไตจะไปบำเพ็ญกุศล และทำประโยชน์สาธารณะที่วัด ร่วมกันปฏิบัติธรรมรักษาศีล โดยเฉพาะบรรพบุรุษเป็นต้นแบบในการรักษาศีล 5 อันประกอบไปด้วย

- 1) ปาณาติปาตา คือ การเว้นจากการปลงสิ่งที่มีชีวิต เว้นจากการฆ่า การประทุษร้ายกัน

- 2) **อทินนาทานา** คือ การเว้นจากการถือเอาของที่เขามิได้ให้ เว้นจากการลักขโมย
- 3) **กาเมสุมิจฉาจารา** คือ การเว้นจากการประพฤติดิฉิดในกาม เว้นจากการละเมิดสิ่งที่ผู้อื่นรัก และหวงแหน
- 4) **มุสาวาทา** คือ การเว้นจากการกล่าวเท็จ โกหก และหลอกหลวง
- 5) **สุราเมรยมัชชปมาทัฏฐานา** คือ การเว้นจากการดื่มน้ำเมา คือ สุรา และเมรัยอันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท

5.2.7 การยึดมั่นในวัฒนธรรมเกี่ยวกับการเกษตร

วัฒนธรรมหรือประเพณีที่สำคัญอีกกิจกรรมหนึ่งที่ชาวไตได้สืบทอดกันมายาวนาน ซึ่งวัฒนธรรมนี้คือ การรับประทานข้าวเฒ่า ซึ่งวัฒนธรรมประเภทนี้ปรากฏในกลุ่มไตหรือไทเกือบทั้งหมดดังปรากฏในวัฒนธรรมของคนไทยในประเทศไทยมีลักษณะนี้เช่นกัน แต่เรียกแตกต่างกันไปตามท้องถิ่น แต่แนวปฏิบัติหรือกิจกรรมที่ดำเนินการ มีลักษณะคล้ายกันคือ นำข้าวเฒ่าไปถวายพระสงฆ์ที่วัด และจัดกิจกรรมลักษณะนี้ที่ภาคอีสานเรียก **บุญข้าวจี** เป็นต้น แต่สำหรับชาวไตในรัฐอัสสัมได้ถือปฏิบัติเหมือนดังที่บรรพบุรุษที่ได้สืบทอดกันมา กิจกรรมนี้จะเริ่มช่วงประมาณเดือนธันวาคมของทุกปี หลังจากเก็บเกี่ยวข้าวเสร็จแล้วจะนำผลผลิต คือ ข้าวใหม่ไปถวายแต่พระสงฆ์ มีการเจริญพระพุทธมนต์ เมื่อพระสงฆ์และแขกมาร่วมกันในงานตามวันที่กำหนด เวลาประมาณ 8.00 น. หญิงที่มีอายุมากที่สุดจะนำส่วนแบ่งของสำหรับเลี้ยงข้าวพระไปวิหาร และนำถวายแต่พระสงฆ์ และจุดธูปเทียนบูชาพระเจดีย์ และสวดมนต์ระลึกถึงคุณของพระพุทธเจ้า หลังจากเสร็จกิจกรรมก็กลับบ้าน เมื่อพระสงฆ์และแขกพร้อมแล้ว พระสงฆ์ได้กล่าวคำให้พรด้วยคาถาภาษาบาลีดังนี้

ภวตุ สัพพมุงคลา	หมายถึง	สิ่งที่เป็นมงคลทั้งปวงจงมี
รกขนตุ สัพพเทวดา	”	ขอให้เทวดาทั้งปวงจงรักษา
สัพพพุทธานุภาเวน	”	ด้วยอานุภาพแห่งพระพุทธเจ้า
สทา สุขี ภวันตุเต	”	ขอความสุขจงมีแต่ท่านทุกเมื่อ

หลังจากประธานคณะสงฆ์ได้กล่าวคำให้ศีล 5 แล้ว ตามด้วยพระสงฆ์เจริญพระพุทธมนต์บทมงคลรัตนะ และกรณียเมตตสูตร พร้อมเทศนาสั่งสอนที่ชาวไตทุกชาติพันธุ์เรียก **ฮ้อตุลา**

พร้อมกันนี้ชาวบ้านก็กล่าวคำกราบไหว้ขอขมาลาโทษพระภิกษุสงฆ์ ซึ่งชาวบ้านเรียก **ก้ำกั้นตอเจ้าบุญ** [ká: kán tó: càwmón] หรือขอขมาพระสงฆ์ กิจกรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมนี้ และจบลงด้วยการทำบุญอุทิศให้พระแม่ธรณีที่ชาวบ้านเรียกว่า เย็นน้ำเหือนางมะซุง [pènnâmhè:ná:ngmá:sũng] หรือภาษาชาวบ้านเรียกว่า ปะท่าว (กรวดน้ำให้พระแม่ธรณี) โดยพิธีกรรมจะเสร็จสิ้นประมาณ 10.00 น. ทั้งนี้ขณะที่รินน้ำจากที่กรวดน้ำมีการกล่าวมนตร์เป็นภาษาบาลี ดังนี้

ราชา โทสา	หมายถึง	อย่าให้ความพิโรธของพระราชาตกที่เรา
โจรา โทสา	หมายถึง	อย่าให้พวกโจรรบกวนพวกเรา
มนุสสา โทสา	หมายถึง	อย่าให้มนุษย์รบกวนพวกเรา
อมนุสสา โทสา	หมายถึง	อย่าให้อมนุษย์รบกวนพวกเรา
อคคิ โทสา	หมายถึง	จงป้องกันอัคคีภัย
อุทกา โทสา	หมายถึง	จงป้องกันอุทกภัย

กิจกรรมที่สำคัญนี้เป็นส่วนหนึ่งที่บรรพบุรุษได้รับการถ่ายทอดมาจนถึงรุ่นต่อรุ่นของชาวไตในรัฐอัสสัม ซึ่งถือว่าเป็นวัฒนธรรมที่สำคัญในอีกหลายวัฒนธรรม การยึดถือหลักคำสอนของพระพุทธศาสนา ทำให้ชาวไตเข้มแข็ง และหลักคำสอนที่ใช้ก็ยังปรากฏเป็นภาษาบาลี แต่เสียงและสำเนียงอาจเปลี่ยนไปใกล้เคียงกับภาษาพม่าบ้าง เพราะได้รับการถ่ายทอดผ่านภาษาพม่ามาตั้งแต่เริ่มต้น

5.3 ภูมิปัญญาของชาวไตในรัฐอัสสัม (Knowledge of Tai in Assam)

กลุ่มชาวไตในรัฐอัสสัมนอกจากจะยึดมั่นในพระพุทธศาสนาแล้ว ชาวไตยังมีความรู้ที่บรรพบุรุษได้ถ่ายทอดให้เพื่อใช้ประกอบอาชีพสำหรับการดำเนินชีวิต เช่น มีความรู้เกี่ยวกับการทำเครื่องมือสำหรับทำนา ทำไร่ ทำสวน ล่าสัตว์ จับปลา ความรู้เกี่ยวกับการทำเครื่องนุ่งห่ม และความรู้เกี่ยวกับยารักษาโรค หรือสมุนไพร เป็นต้น ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1) อุปกรณ์ทำนา ทำไร่ (Farm Instruments)

ชาวไตและชาวไทยมีความรู้เกี่ยวกับการหาวัสดุทำเครื่องมือ หรืออุปกรณ์ทำนา และทำสวน เช่น ทำไถสำหรับไถนา ทำคราด ทำที่เก็บข้าว และทำเกวียนสำหรับบรรทุกสิ่งของเข้ามาเก็บรักษาไว้ในบ้าน เช่น รู้จักวิธีทำ ไถ โดยการเลือกใช้ไม้ประคูดำเกือบทั้งหมด เพราะเป็นไม้เนื้อแข็งสามารถทนทานต่อการใช้งาน และคราดก็ใช้ไม้ประเภทนี้ ชาวไตรู้จักวิธีการประกอบเกวียนเพื่อใช้บรรทุกสิ่งของต่างๆ โดยรู้จักคัดเลือกไม้ชนิดต่างๆ มาประกอบทำเป็นเกวียน เช่น

ไม้ประคูดำ	ทำแอก และโครงร่างเกวียน
ไม้เค็ง	ทำเพลเกวียน
ไม้เต็ง	ทำคุมเกวียน
ไม้แดง	ทำล้อเกวียน

ไม้แต่ละชนิดจะเหมาะสำหรับการทำอุปกรณ์ประกอบเกวียนได้เป็นอย่างดี ซึ่งเป็นองค์ความรู้ที่ได้รับการถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษ

2) อุปกรณ์จับปลา (Fishing Instruments)

2.1) ไช ใช้ไม้ไผ่มาถักด้วยเชือก ใช้ดักปลาในน้ำตื้น ถ้าน้ำลึกใช้ลอบ

2.2) สุ่ม ใช้ไม้ไผ่มาทำเป็นซีก แล้วสานใช้เป็นเครื่องมือในการจับปลา

2.3) ลอบ ใช้ไม้ไผ่เช่นเดียวกับไช แต่มีขนาดของรื้วไม้ไผ่ขนาดใหญ่กว่า สามารถนำไปดักปลาในน้ำลึกได้

2.4) แห หมายถึง แห สามารถนำด้ายถักเป็นแหด้วยตนเอง เพื่อใช้เป็นเครื่องมือจับปลาชนิดหนึ่ง

ชาวไตคำที่สามารถประกอบอุปกรณ์เครื่องมือจับปลาได้หลายชนิด แหก็เป็นอีกประเภทหนึ่งที่ชาวไตในรัฐอุสสัมมีความสามารถโดยการนำด้ายมาถักเป็นรูปแห ทำให้ได้ขนาดประมาณ 6-8 คอก ซึ่งเป็นเครื่องมือจับปลาชนิดหนึ่งที่มีอยู่กับกลุ่มไตหรือไทยต่างๆ ไป เป็นเวลายาวนาน

5.3.1 ภูมิปัญญาในเรื่องการถนอมอาหารจากเนื้อและปลา (Special Preparation of Meat and Fish)

1) ปาเนา (ปลาร้า) คือ การนำปลามาตากแดดให้แห้งแล้วนำไปหมักกับเกลือ โดยปลาหนึ่งกิโลกรัมต่อเกลือ 50 กรัม บรรจุไว้ในกระบอกไม้ไผ่ผูกปากกระบอกให้แน่น นำมาเป็นอาหารพิเศษสำหรับแขกที่มายิ้มเยื่อน และญาติผู้ใหญ่ใกล้ชิด สามารถเก็บไว้ได้ 2 เดือน

2) เนื้อแห้ง (เนื้อแห้ง) มีลักษณะกรรมวิธีการทำเช่นเดียวกับปาเนา แต่เก็บไว้ได้เพียง 1 เดือน

3) ปาส้ม (ปลาส้ม) คือ การนำปลาสดมาผสมกับข้าวสุกแล้วผสมเกลือคลุกเคล้าให้เข้ากัน บรรจุไว้ในกระบอกไม้ไผ่ พักไว้ประมาณ 5-6 วัน ก็สามารถรับประทานได้ในโอกาสฉลองงานมงคลสมรส และสามารถเก็บไว้ได้ประมาณหนึ่งเดือน และอีกชนิดหนึ่งคือ นำปลามาสับให้ละเอียด กรรมวิธีก็เหมือนกับปลาสด

4) ปาเต็ก หรือปลาแตก คือ การนำปลาทั้งตัวเคล้ากับเกลือ และข้าวสุกหมักไว้ในกระบอกไม้ไผ่ ซึ่งใช้เป็นอาหารพื้นเมืองของชาวไตในรัฐอัสสัม และชาวไทยในประเทศไทยของแต่ละภาค แต่จะเก็บไว้ได้ประมาณเพียง 1-2 สัปดาห์ จะต่างจากปลาร้าในประเทศไทยที่สามารถเก็บไว้ได้นาน

5) ผักกาดดอง คือ การนำผักสดมาตากแดดให้นุ่ม แล้วนำมาเคล้ากับเกลือ ข้าวสุก บรรจุไว้ในกระบอกไม้ไผ่ หรือใส่หม้อเก็บไว้ ใช้เวลาเจ็ดวันก็สามารถรับประทานได้

การประกอบอาหารชนิดอื่น ๆ เช่น แป้ง ข้าวตอก และข้าวแห้ง เป็นต้น ชาวไตในรัฐอัสสัมหรือชาวไทยในประเทศไทยมีความสามารถและมืองค์ความรู้ในการประกอบอาหารได้เป็นอย่างดีซึ่งเป็นการถนอมอาหารให้อยู่ได้นาน และมีรสชาติอร่อย องค์ความรู้ที่นำวัสดุมาปรุงอาหารเป็นวัสดุธรรมชาติทั้งหมด ปราศจากสารเคมี จึงทำให้ชาวไตมีสุขภาพดี และอายุยืนนาน ทั้งยังช่วยรักษาสิ่งแวดล้อมอีกด้วย และเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมได้เป็นอย่างดี

5.3.2 ภูมิปัญญาในการทำสีย้อมผ้าสำหรับพื้นเมืองที่ได้จากธรรมชาติ (Preparation of Indigenous Dyes)

ชาวไตคำตี้ได้รู้คุณสมบัติของพืช และธรรมชาติต่าง ๆ มีประโยชน์ในด้านใดด้านหนึ่ง โดยเฉพาะ รุ้จักต้นไม้ที่สามารถนำมาทำสีย้อมผ้าได้ และรุ้จักการทำสีย้อมผ้าได้เป็นอย่างดี ดังนี้

1) การทำน้ำต่าง โดยการนำต้นผักขมหนามที่แก่จนเป็นสีแดงหรือน้ำตาลมาตากให้แห้งสนิท แล้วนำไปเผาเป็นขี้เถ้าผสมกับน้ำ ทิ้งให้ตกตะกอนรินเอาแต่น้ำใส ๆ ซึ่งเรียกว่า น้ำต่าง มาผสมกับสี

2) การย้อมสีดำจากลูกมะเกลือ โดยการนำลูกมะเกลือมาตำละเอียดแช่ในน้ำ โดยเอารากลำเจียกตำปนกับลูกมะเกลือ แล้วนำผ้าลงย้อมในน้ำ ย้อมประมาณ 3-4 ครั้ง การย้อมทุกครั้งต้องตากแดดให้แห้งสนิทก่อน จึงจะย้อมครั้งต่อไปได้

3) การย้อมสีม่วงจากลูกหว้า โดยการนำเอาลูกหว้าที่สุกมาคั้นเอาแต่น้ำ แล้วนำไปต้มประมาณ 1-2 ครั้ง แล้วจึงเอาผ้าลงย้อมสี หมั่นคนให้บ่อย ๆ เพื่อให้สีติดผ้าได้สนิท

4) การย้อมสีเหลืองจากแก่นขนุน โดยการนำแก่นขนุนมาหั่นให้บาง ๆ ใช้มือขยี้ให้ปนละเอียด ห่อด้วยผ้าขาว แล้วต้มประมาณ 4 ชั่วโมง แล้วนำผ้าที่ต้องการย้อมใส่ลงไปต้มไว้ 1 ชั่วโมง แล้วเอามาผึ่งแดดให้แห้งสนิท

5) การย้อมสีแดงจากรากยอ คือ การเอารากยอแห้งของต้นที่มีอายุมากมาหั่นเป็นชิ้นเล็ก ๆ นำไปต้มน้ำให้เดือด แล้วเอาผ้าใส่ลงในน้ำสี ใช้เวลาประมาณ 30 นาที จึงนำขึ้นมาผึ่งแดดให้แห้งสนิท

6) การย้อมสีครามจากใบคราม โดยการตัดครามมาล้างและมัดเป็นฟ่อน ๆ นำไปแช่น้ำประมาณ 2-3 วัน จนใบครามเปื่อย เอากล้าต้นทิ้งไปผสมด้วยการใช้ปูนขาวในอัตราส่วน 250 กรัม ต่อน้ำ 1 ลิตร จากนั้นเอาขี้เถ้า ซึ่งได้จากการเผาเหง้ากล้วยจนดำ ผสมลงไปทิ้งไว้ 2-3 คืน รินน้ำที่ใสออกทิ้ง และสามารถใส่สีครามตามต้องการได้

7) การย้อมสีเขียวจากใบหูกวาง โดยการนำใบหูกวางมาตำ คั้นเอาแต่น้ำสี กรองให้สะอาดต้มให้เดือด เอาผ้าลงย้อมแล้วนำขึ้นมาผึ่งแดดให้แห้งสนิท

8) การย้อมสีเขียวจากเปลือกสมอ โดยการนำเปลือก และใบสมอมาต้มเคี่ยวให้แห้ง รินเอาแต่น้ำใส่หม้อดิน เอาผ้าที่ผ่านการย้อมสีครามมาครั้งหนึ่งแล้ว ย้อมลงไปใส่น้ำสีที่ยังร้อนอยู่ต้มประมาณ 1 ชั่วโมง แล้วนำขึ้นมาผึ่งแดดให้แห้งสนิท

ชาวไตในรัฐอัสสัมหรือชาวไทยในประเทศไทย ยุคโบราณนิยมใช้สีธรรมชาติในการย้อมสีผ้าฝ้าย และไหม เพราะมีความเชื่อว่า สีจะสดใสและไม่เป็นอันตรายต่อผู้ใช้ ซึ่งในสมัยโบราณนิยมใช้ย้อมผ้า ผ้าไหม สไบ จีวรพระ ผ้าฝ้าย แห และอวน ซึ่งจะต้องนำต้น เปลือก ราก แก่น ใบ และผลของต้นไม้ชนิดต่างๆ มาบด สับ เป็นวิธีการย้อมแบบพื้นบ้าน ซึ่งเป็นภูมิปัญญาของชาวไต

ที่มีองค์ความรู้ในการนำวัฒนธรรมชาติมาใช้ประโยชน์ โดยเน้นการรักษาสิ่งแวดล้อมเป็นสิ่งสำคัญ เพราะชาวไตทุกคนตระหนักถึงคุณค่าธรรมชาติ ที่ว่าคนอาศัยป่า และป่าก็อาศัยคนเช่นเดียวกัน

5.4 การนับถือศาสนาของชาวไต (Religion of Tais)

ชาวไตคำตี้ ไตฟาเก่ ไตอ้ายตอน ไตตุรุง และไตคำหยัง นับถือพระพุทธศาสนาแบบ ทินยาน หรือเถรวาท มีโรงเรียนสอนพระพุทธศาสนาอยู่ในวัด ทุกหมู่บ้านของชาวไตจะมีวิหารหรือ วัดที่ชาวบ้านเรียก **จง** หรือ **กย็อง [kyóŋ]** ซึ่งเป็นภาษาพม่า หมายถึง วัดในพระพุทธศาสนาชาวไตได้ยึดถือปฏิบัติทางวัฒนธรรมเกี่ยวข้องกับชาวพม่า ชาวไตนับถือพระสงฆ์ และบูชาพระสงฆ์ ซึ่งเป็นผู้นำทางจิตวิญญาณ และใช้วัดเป็นศูนย์กลาง เพื่อทำกิจกรรมทางสังคม ในอดีตมีโรงเรียนสอน ภาษาไตและภาษาบาลี พระสงฆ์หรือที่ชาวบ้านเรียก **เจ้าบุญ** หรือ **เจ้าโมน [càwmón]** จะเป็นครูผู้ ถ่ายทอดความรู้ให้แก่ชาวบ้าน พระสงฆ์ทำหน้าที่สอนภาษาไตและภาษาบาลี ในขณะเดียวกันก็ทำหน้าที่เป็นแพทย์ประจำหมู่บ้านด้วย เนื่องจากพระสงฆ์เป็นผู้นำ และมีองค์ความรู้ด้านต่าง ๆ ในวัด ก็จะมีพระพุทธรูปประจำซึ่งส่วนมากก็นำไปจากประเทศไทยและประเทศพม่า ดังตัวอย่าง พระพุทธรูปองค์ใหญ่ขนาดหน้าตัก 40 นิ้วที่ประดิษฐานอยู่ที่วัดบ้านน้ำฟาเก่ ผู้นำไปถวาย คือ รศ.ดร.วิไลศักดิ์ กิ่งคำ โดยได้รับการอุปถัมภ์จากเจ้าประคุณสมเด็จพะมหารัชมังคลาจารย์ เจ้าอาวาสวัดปากน้ำภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร และมูลนิธิหลวงพ่อดสด วัดปากน้ำเช่นกัน นำไปถวายเมื่อปี พ.ศ. 2538 แต่ในปัจจุบันไม่มีโรงเรียนสอนภาษาบาลีในหมู่บ้านชาวไต เนื่องจากไม่มีครูที่เชี่ยวชาญในด้านนี้ ประเพณีที่สำคัญๆ ชาวบ้านจะให้ความเอาใจใส่ โดยการมารวมกันที่วัดทำ กิจกรรมต่างๆ ด้วยความศรัทธาที่แรงกล้า และทำเป็นตัวอย่างให้คนหนุ่มสาวได้ยึดถือปฏิบัติ

5.5 ภาษาของชาวไตในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของอินเดีย

ภาษาของชาวไตในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ หรือรัฐอัสสัมของอินเดีย เป็นกลุ่มหนึ่งของภาษาไตที่สำคัญซึ่งพูดในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และจีน เช่น ภาษาไตอาหมซึ่งได้อพยพมาจาก เมืองมวาระหว่างคริสต์ศตวรรษแรกปี 13 ได้เข้าไปในหุบเขาพรหมบุตร ภาษานี้เหมือนกับภาษาไตที่ใช้อยู่เมืองมวาร์ ในจีนและพม่า ภาษาไตกลุ่มอื่นๆ เช่น ไตคำตี้ ไตคำตี้ ไตอ้ายตอน ไตตุรุง และไต คำหยาง ได้นำภาษาไตมาจากเมืองมวาร์มาใช้ในคริสต์ศตวรรษที่ 18 เช่นเดียวกับภาษาไตอาหม เป็นภาษาไตที่มีรูปเก่าแก่ที่สุด จะเห็นได้ว่าภาษาทั้งหมดมีลักษณะทางภาษาเหมือนกัน คือ เป็นภาษาคำโดด กล่าวคือ พยางค์ประกอบด้วยหน่วยเสียงพยัญชนะต้น หน่วยเสียงสระ และหน่วย

เสียงวรรณยุกต์ จำนวนหน่วยเสียงอาจมีจำนวนมากน้อยต่างกันบ้างแต่ไม่มาก ในภาษาเหล่านี้
ปรากฏว่าภาษาไตอาหมมีคนพูดได้น้อยมาก มีภาษาเขียนที่ปรากฏในเอกสารโบราณ ส่วนภาษาไต
คำหย่างมีผู้พูดอยู่เพียงหมู่บ้านเดียวเท่านั้น ในปัจจุบันชาวไตทั้ง 2 กลุ่มใช้ภาษาอัสสัมติดต่อกัน
กันระหว่างบุคคลในกลุ่ม และนอกกลุ่มที่สามารถใช้ภาษาอัสสัมได้

5.6 การแต่งกายของชาวไตคำตี้

การแต่งกายของชาวไตคำตี้และชาวไตในประเทศอินเดียจะมีลักษณะเฉพาะกลุ่ม ซึ่งเป็น
เป็นอัตลักษณ์ประจำกลุ่มและเป็นวัฒนธรรมที่สำคัญของแต่ละกลุ่มด้วย ชาวไตคำตี้ในรัฐอัสสัมและ
รัฐอรุณาจัลประเทศได้มีชุดประจำ โดยเฉพาะในผู้ชายจะสวมผ้าโสร่งลายตาหมากรุกสีเขียวและดำคาด
ด้วยสีแดง เหลือง หรือขาว และเสื้อเชิ้ต เมื่อเวลาไปทำบุญที่วัดผู้เฒ่าสูงวัยนิยมคาดผ้ารอบศีรษะ
ด้วยท่อโห ผู้หญิงก็มีเครื่องแต่งกายประจำถิ่น มีสายคาดรอบเอวไปถึงข้อเท้าพร้อมด้วยเข็มขัด
และนุ่งผ้าถุงลายทางยาวเรียกว่า ผ้านั่งจะริ ผู้หญิงสูงวัยจะสวมด้วยผ้าคาดศีรษะเวลาไปทำบุญที่วัด
เหมือนกับผู้ชาย และจะสามารถจำแนกการแต่งกายได้ระหว่างชายหญิงที่แต่งงานแล้ว และหญิงสาว
ที่ยังไม่แต่งงานจะไม่มีผ้าคาดเอวคือ “นั่งวาด” ซึ่งเป็นอัตลักษณ์บ่งบอกว่าเป็นหญิงสาวที่ยังไม่สูงวัย
ยังไม่แต่งงาน

สิ่งสำคัญที่สุดในหมู่บ้านมี 2 อย่าง คือ มีวิหารหรือวัดในทางพระพุทธศาสนา และ
Deka-Chang ซึ่งตัวอย่าง Deka-Chang เช่น บ้านคนหนุ่มสาว เดิมเริ่มแรกบ้านคนหนุ่มสาวได้แยก
ส่วนออกสำหรับหญิงสาวบริสุทธิ์ ซึ่งหญิงบริสุทธิ์จะใช้เวลาพักอยู่อาศัยหลังจากใช้ชีวิตอยู่กับ
ครอบครัว และไม่อนุญาตให้เพศชายเข้าเยี่ยมในชมรมสาวบริสุทธิ์ วัฒนธรรมพื้นบ้านเก่าที่อนุรักษ์
และยังรักษาไว้จนถึงปัจจุบันนั้น ตลอดจนเครื่องแต่งกายและเครื่องประดับที่สวยงาม ซึ่งผู้หญิงจะมี
ความสามารถในการทอผ้าใช้เอง รวมถึงทอเพื่อจำหน่ายให้บุคคลอื่นๆ เป็นการดำเนินวิถีชีวิตของ
ชาวไตคำตี้และชาวไตในรัฐอัสสัมและรัฐอรุณาจัลประเทศ เป็นลักษณะการดำรงชีวิตแบบพอเพียง
ของทุกอย่างปลูกเอง และมีพอกินพอใช้

5.7 กิจกรรมสำคัญของชาวไตคำตี้ในรัฐอัสสัม และรัฐอรุณาจัลประเทศ ประเทศอินเดีย

ผลงานวิจัยที่ได้ศึกษาจากเอกสารและการเข้าร่วมกิจกรรมของชาวไตคำตี้และชาวไตใน
รัฐอัสสัม และรัฐอรุณาจัลประเทศ มีประเพณีการแต่งงานทำบุญตามเทศกาลต่างๆ ประกอบด้วย

บุญเข้าพรรษาและบุญออกพรรษา บุญกฐิน บุญก่อกุศล งานวันคล้ายวันประสูติ ตรัสรู้ และปรินิพพานของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า การปักตัวของผู้วิจัยเป็นเวลา 1 ปี นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2532-2533 ที่หมู่บ้านไต่ฟ้าเก อำเภอดิบบูรเคียร รัฐอัสสัม และหมู่บ้านลัคคิมปุระเหนือ รัฐอรุณาจัลประเทศ ประเทศอินเดีย ได้ผลการวิจัยดังนี้

5.7.1 การดำรงตนตามหลักพระพุทธศาสนา

ชาวไตคำตี้้นับถือพระพุทธศาสนาอย่างเคร่งครัด และวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาจะไปชุมนุมกันที่วิหารหรือวัด มีการสวดมนต์ ทำบุญตลอดเวลา มีการรักษาศีล 5 และศีล 8 และเยาวชนวัยรุ่นทั้งชายหญิงก็จะไปรวมตัวกันที่วัดเพื่อร่วมกิจกรรมสำคัญทางพระพุทธศาสนา

ชาวไตคำตี้ให้ความสำคัญกับการบรรพชาลูกชาย เมื่ออายุ 8 ขวบจะประกอบพิธีบรรพชาเป็นสามเณรถือเป็นพิธีที่สำคัญ เมื่อบรรพชาแล้วเรียกสามเณรว่า **เจ้าชาย** พิธีบรรพชาเป็นพิธีที่สำคัญและจะจัดอย่างยิ่งใหญ่ เพราะถือว่าผู้ชายทุกคนจะต้องผ่านพิธีบรรพชา

5.7.2 ความเชื่อและศรัทธาในพระพุทธศาสนา

ชาวไตคำตี้จะมีการทอ “ตุ่ง” ถวายวัดเนื่องในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา โดยเชื่อว่าเป็นการอุทิศผลบุญกุศลให้ส่งถึงดวงวิญญาณของบรรพบุรุษ อีกทั้งผู้ประดับธงหรือตุ่งยังได้รับกุศลมากด้วย

“ตุ่ง” ของชาวไตคำตี้มีลักษณะคล้ายตุ่งของชาวไทยในล้านนา มีลักษณะเป็นผ้าผืนยาว ตุ่งหนึ่งผืนจะแบ่งเป็นช่องสี่เหลี่ยมขนาดเท่ากัน “ตุ่ง” บางผืนใช้ไม้แบ่งช่วงตุ่งออกเป็นช่องๆ ปลายไม้ทั้งสองด้านห้อยพู่ขนาดเล็ก จากการสังเกตพบว่า “ตุ่ง” จะมีลักษณะต่างๆ ดังนี้

- 1) ตุ่งทอลายตารางหมากรุก แบบเดียวกับผ้าก่อกอ และผ้านุ่งของชายชาวไตคำตี้
- 2) ตุ่งปักลายรูปดอกไม้ สถานที่ สัตว์ ฯลฯ บนผ้าพื้นสีขาว
- 3) ตุ่งทอลวดลายปราสาท ดอกไม้ สิ่งของ ฯลฯ

ชาวไตคำตี้ดำรงชีพด้วยการทำการเกษตร ทอผ้า และเลี้ยงสัตว์ รับประทานข้าวเป็นอาหารหลัก ไม่นิยมกินเนื้อสัตว์ใหญ่ แต่นิยมกินปลา และพืชผักพื้นเมืองที่หาได้ในท้องถิ่น มีรสชาติอาหารไม่จัดจ้าน นิยมนำอาหารมาปิ้ง อย่าง ต้ม ยำ หมัก ดอง หรือผัดด้วยน้ำมันเพียงเล็กน้อยเท่านั้น

นอกจากจะปลูกข้าวเป็นอาชีพแล้ว ข้าวยังเป็นอาหารหลักของชาวไตคำตี้ทุกครัวเรือน ชาวไตคำตี้จึงให้ความสำคัญต่อข้าวอย่างมาก ดังจะเห็นได้จากพิธีกรรมเกี่ยวกับข้าว อาทิ การทำขวัญข้าว และการฮ้องขวัญข้าว หรือการร้องขวัญนั่นเอง

การทอผ้ามีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิต สะท้อนค่านิยม ความเชื่อของแต่ละชุมชน การแต่งกายของชาวไตคำตี้ที่มีเอกลักษณ์บ่งบอกถึงสถานภาพทางสังคมดังนี้ ผู้หญิงชาวไตคำตี้นิยมสวมเสื้อที่สามารถซ้อหาได้ทั่วไปตามท้องตลาด ตัวเสื้อนิยมพันทับด้วยผ้าเพิกปกลดลายดอกไม้ขนาดเล็ก เอกลักษณ์สำคัญของหญิงไตคำตี้คือ การนุ่งซิ่นลายขวาง แถบสีแคบและขวางสลับกัน ผ้าซิ่นหนึ่งผืนประกอบด้วย หัวซิ่นมีลวดลายสีเหลี่ยมขนาดเล็ก ตัวซิ่นมีลวดลายแถบแคบขวางสลับกันเล่นสีเส้นที่สดใส และชายซิ่นหรือตีนซิ่น เป็นผ้าพื้นสีเดียว หากเป็นหญิงที่แต่งงานแล้วจะมีผ้าคาดอกสวมใส่ไว้ในตัวเสื้อเรียกว่า “นั้งวาด” ห้อยชายปิดบริเวณสะโพกทับตัวซิ่นอีกชั้นหนึ่ง

สังคมไตคำตี้คล้ายคลึงกับชนชาติไตกลุ่มอื่นๆ คือ นิยมให้เด็กผู้ชายบวชเรียน เพื่อศึกษาหาความรู้ให้แตกฉานทั้งทางโลก และทางธรรม ซึ่งการบวชเรียนตามความเชื่อถือว่าสามารถสร้างกุศลมหาศาลให้กับตนเอง และบิดามารดา ก่อนจะลาสิกขาออกไปใช้ชีวิตแบบฆราวาสสำหรับเด็กหญิงชาวไตคำตี้จะได้รับการฝึกฝนให้เรียนรู้งานบ้านงานเรือน เช่น การทำอาหาร การทำนา และการทอผ้า เป็นการสร้างกุศลแก่ตนเอง และครอบครัวคือ การได้เข้าไปทำบุญที่วัด การบริจาคทาน และการถวายทานด้วยผ้าทอเพื่อเป็นเครื่องนุ่งห่มสำหรับพระสงฆ์ถือว่าได้อานิสงส์มาก

ชนชาติไตคำตี้ใช้ภาษาไตคำตี้สื่อสารกันในกลุ่มชาวไตคำตี้ ใช้ภาษาอัสสมิและภาษาอังกฤษเพื่อติดต่อสื่อสารกับบุคคลภายนอกกลุ่ม ชาวไตคำตี้มีวรรณกรรมเป็นของตนเอง จากเอกสารโบราณพบว่า มีวรรณกรรมที่เรียกว่า “ลิก” ปรากฏอยู่หลายเรื่อง อาทิ ลิกไตคำ ลิกฮ้องขวัญ ลิกทีโตปเทศ ลิกปู่สอนหลาน ลิกรามามัง เป็นต้น แต่ที่รู้จักกันในหมู่ชาวไตคำตี้เป็นอย่างดี คือ

“ลือกเครื่องขุ่น” และ “ลือกเครื่องเมือง” นอกจากนี้ยังมีนิทานพื้นบ้าน ได้แก่ Folk taled-pung และ Lullaby-Mokham lao

5.7.3 การแต่งงาน

วัฒนธรรมดั้งเดิมนิยมแต่งงานเฉพาะในกลุ่มชนเดียวกัน แต่ปัจจุบันด้วยสภาพสังคมที่เปลี่ยนไป ผู้มีการศึกษาที่สูงขึ้นทั้งหญิงชายชาวไตคำตี้จะแต่งงานกับกลุ่มชนอื่นๆ สิ้นสุดในการแต่งงานขึ้นอยู่กับผู้ใหญ่ของทั้งเจ้าบ่าวและเจ้าสาว การแต่งงานของไตคำตี้เริ่มต้นด้วยพิธีการหมั้น ตามธรรมเนียม ความประพฤติของเจ้าบ่าวและครอบครัวเจ้าบ่าวเป็นสิ่งสำคัญมาก คือ ต้องมีชื่อเสียงไม่ต่างพร้อย ของที่เตรียมไว้ในพิธีการ ได้แก่ ปลาต้ม ไข่ต้ม 4 ฟอง ไข่ดิบ 4 ฟอง วางไว้บนถาด 2 ใบ มีผ้าปิดไว้ และมีของขวัญของญาติสนิทและเพื่อนๆ แล้วนำมาวางรวมกันไว้และพันด้วยสายสิญจน์เพื่อทำพิธี แล้วผู้ใหญ่ก็ให้ศีลให้พรถือว่าเป็นสิริมงคลแก่คู่บ่าวสาว

ประเพณีการขออนสาว หรือเรียกว่า การขอสาว มีการกล่าวถึงโดยละเอียด บรรจบ พันธุมธา (2549: 146-147) ในหนังสือกาเลหม่านไตว่า มาถึงหม่านติกรอง ข้าพเจ้ายังไม่ลืมเรื่องขออนปะสาว (การขอผู้หญิง) ที่เจ้าแก่นบอกว่า ป๊ะ-เจ้อ-อ (ผู้มีหน้าเป็นแม่สื่อและเจ้าแก้ว) จะต้องมียุติพูดเป็นพิเศษในเวลาไปดำเนินการสู่ขอเพื่อให้เป็นทองแผ่นเดียวกันนี้ ข้าพเจ้าจึงถามผู้เฒ่าผู้แก่ในที่นี่ว่า ผู้ใดทราบบ้างว่าเขาพูดอย่างไร ข้าพเจ้าอยากจะได้ฟังและจะได้จดจำมาเล่าต่อ ทุกคนชี้ไปยังอ่ายองกยาเลซานุกการเจ้าฟ้าว่า รู้เรื่องนี้ดีกว่าอื่น เพราะเป็นป๊ะ-เจ้อ-อ ประจำหม่านติกรอง และต้องทำหน้าที่เช่นนี้เสมอมา คนอื่นๆ อีกเป็นอันมากที่ซุ่มนุมนกัน ณ ที่นั่นต่างใครจะได้ฟังเช่นเดียวกัน เพราะตามธรรมดา ป๊ะ-เจ้อ-อ ไม่ใคร่จะยอมบอกไม่ทราบเป็นเพราะเหตุไร ต้องผลัดกันอ้อนวอน จึงยอมบอกให้และท่านจดมาได้ดังนี้

‘เกาไหมโก๊บตั้งพักไฮ้หลัง เจ้าเจ้า... (ชื่อ) ป้อยส่งมาฮั้นฮู้เจ้าไหมต้นฮู้งโล้งให้เย้อ-อนั้นกันฮี้ เห้อ-อไหน ปิ่งเห้อ-อไหนอิงกายโค้งนโค้ค้ำ นั้งไนฮี้กันหนาไหมหั่งใต้ฮั้นใต้ลง เห้อ-อโป้นี้ฮี้ โก๊บตั้งพักไฮ้ไหนป้อยมาเย่า นั้งท่งค้ำหมื่อหนั้น ผ่าแตกแฮกมิ่ง นั้งกันฮี้หลุกจู้คั้งฮ้าวฮู้เจ้าไน โตะอ่อนเข้อ-อกันแฮยะไห้ ป๊ะเหย้อ-อเข้อ-อไหน แฮยะยอน กอบไหนฮี้หลุก ฮ้างฮู้เจ้าไน...(ชื่อ) หั่ง หลุกจายเจ้าเจ้า...(ชื่อ) ไน เห้อ-อไหนโป้งปั้นเห้อคมาต้า วรรตีเจ้าเป็นโป้เป็นเค้าเล่า’

แปลว่า ‘ข้าพเจ้าสามีของขวัญมาด้วย ท่านผู้นั้น...(ชื่อ) ส่งข้าพเจ้ามาที่เรือนของท่าน ซึ่งเหมือนต้นไทรใหญ่ที่ได้พึ่งพิงอาศัย จะได้สร้างสะพานเงินสะพานทองในกาลข้างหน้าก็ด้วยวิธีนี้ เพื่อจะได้ลงได้โดยง่าย ท่านผู้นั้นส่งข้าพเจ้ามาพร้อมด้วยของขวัญนี้ตามประเพณีแต่โบราณมา (ตั้งแต่ฟ้าแตกแรกสร้างเมือง) ลูกสาวท่านโตเป็นสาวแล้ว (สมจะแต่งงานได้แล้ว) เมื่อเด็กอยากกิน มักร้องไห้ แต่ผู้ใหญ่อยากได้อะไรมักจะขอ เพราะฉะนั้นลูกสาวของท่านคนนี้...(ชื่อ) สำหรับลูกชาย ท่าน...(ชื่อ) ผู้นั้น จงยกให้แก่เขาเสียเถิด’

เป็นพิธีการขอสาวขอชาวไตคำตี้ที่ส่วนมากจะขอหมั้นไว้ก่อนเมื่อถึงเวลาวันที่เหมาะสม จะทำพิธีแต่งงานภายหลัง

5.7.4 การเกิด

ไตคำตี้มีประเพณีการเกิดคล้ายคลึงกับชาวไทยล้านนา คือ มีการอยู่ไฟ และการบูชาผีบรรพบุรุษ แม่หญิงจะอยู่ระหว่างตั้งครรภ์ แต่ยังคงทำงานบ้าน และออกไปดำนาน เกี่ยวข้าวตามปกติ พวกเขามีความเชื่อว่าหากเอาแต่นั่งๆ นอนๆ จะทำให้คลอดลูกยาก หญิงไตคำตี้บางคนต้องคลอดลูกระหว่างทำนา ผู้ทำคลอดก็คือ แม่ของตนเอง หลังจากคลอดลูกก็มีการพักผ่อนในช่วงระยะเวลาหนึ่ง แล้วจึงกลับมาทำงานตามปกติ ปัจจุบันความเจริญทางวิทยาการแพทย์ และความรู้ในเรื่องสุขอนามัยที่พัฒนาขึ้นมา ทำให้หญิงชาวไตคำตี้นิยมไปคลอดบุตรที่โรงพยาบาล

5.7.5 อัตลักษณ์ในการตั้งชื่อของชาวไตคำตี้

อัตลักษณ์หนึ่งของชาวไตคำตี้คือ การตั้งชื่อ ชาวไตคำตี้และไตกลุ่มอื่นๆ การตั้งชื่อลูกผู้ชายมีคำนำหน้าบ่งบอกถึงเพศและลำดับลูกชายที่เกิด โดยมีรายละเอียดดังนี้

อ้าย	ใช้นับ	ลูกชายคนที่ 1
อ้ายหยี่	ใช้นับ	ลูกชายคนที่ 2
อ้ายสาม	ใช้นับ	ลูกชายคนที่ 3
อ้ายไล่	ใช้นับ	ลูกชายคนที่ 4
อ้ายโง่	ใช้นับ	ลูกชายคนที่ 5
อ้ายโนัก	ใช้นับ	ลูกชายคนที่ 6

อายุนู้	ใช้นับ	ลูกชายคนที่ 7
อายโน้	ใช้นับ	ลูกชายคนที่ 8

การตั้งชื่อลูกสาวมีค่านำหน้าบ่งบอกถึงเพศและลำดับลูกสาวที่เกิด โดยมีรายละเอียดการตั้งชื่อดังนี้

นางเหย่	ใช้นับ	ลูกชายคนที่ 1
นางหยี่	ใช้นับ	ลูกชายคนที่ 2
นางอาม	ใช้นับ	ลูกชายคนที่ 3
นางโอ	ใช้นับ	ลูกชายคนที่ 4
นางโเอ	ใช้นับ	ลูกชายคนที่ 5
นางโอก	ใช้นับ	ลูกชายคนที่ 6
นางอิต	ใช้นับ	ลูกชายคนที่ 7

การตั้งชื่อลูกชายและลูกสาวดังรายละเอียดข้างถือว่าเป็นอัตลักษณ์ที่มีความสำคัญและมีลักษณะเฉพาะคือ ชื่อที่ตามค่านำหน้าเป็นภาษาไตคำตีทั้งหมด ไม่มีคำที่เป็นภาษาอื่นๆ ทั้งหมด ซึ่งในปัจจุบันไม่มีชื่อใช้ภาษาอื่นๆ ในการตั้งชื่อผู้หญิงมีคำว่า “นาง” หมายถึง หญิงทั้งที่แต่งงานและยังไม่แต่งงาน ซึ่งแตกต่างจากภาษาไทยพวนที่ใช้เฉพาะผู้หญิงที่แต่งงานแล้วเท่านั้น

5.7.6 การตาย

ชาวไตคำตีเชื่อว่า เมื่อตายแล้วดวงวิญญาณของผู้ตายยังวนเวียนอยู่ใกล้ร่าง และบ้านของตนเอง สัมพันธ์กับความเชื่อในเรื่องผีบรรพบุรุษว่ายังคงวนเวียนปกป้องคุ้มครองลูกหลาน จึงมีการตั้งหิ้งบูชาผีบรรพบุรุษไว้ในห้องนอนของเจ้าบ้าน โดยการประกอบพิธีศพของชาวไตคำตีจำแนกได้ 2 ลักษณะ คือ การตายตามธรรมชาติ และการตายผิดธรรมชาติ

1) การตายตามธรรมชาติ นั่นคือ หมดอายุชี้ยตาย เจ็บป่วยตาย จะทำพิธีศพที่บ้าน โดยนิมนต์พระสงฆ์มาสวดที่บ้าน ไม่จำกัดจำนวนพระสงฆ์ในการสวดศพ แล้วแต่ฐานะของเจ้าของงาน จะประกอบพิธีกรรมให้เสร็จสิ้นภายใน 7 วัน และนำศพไปเผาที่ “ป่าเห้ว” (สุสานประจำหมู่บ้าน ตั้งแยกจากวัด)

2) การตายผิดธรรมชาติ นั่นคือ ตายทั้งกลม ฆ่าตัวตาย ถูกฆ่าตาย รถชนตาย ฯลฯ หากตายภายนอกบ้านจะไม่นำศพเข้าบ้าน เพราะถือว่าผิดธรรมเนียม และจะประกอบพิธีการเผาให้เสร็จสิ้นอย่างรวดเร็ว แต่หากตายทั้งกลม แม้จะเสียชีวิตในบ้านก็ต้องดำเนินการเผาหรือฝังให้เสร็จสิ้นโดยเร็วเช่นกัน การเผาศพจะเผาแยกจาก “ป่าเหว” (สุสานประจำหมู่บ้าน) ของคนตายปกติ

5.8 อัตลักษณ์ในการเป็นแบบระบบครอบครัว

ชาวไตคำตี้และชาวไตกลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆ ในรัฐอัสสัมและรัฐอรุณาจัลประเทศ มีครอบครัวแบบพึ่งพาอาศัยและครอบครัวขยายแบบเครือญาติ ในปัจจุบันเนื่องจากวัฒนธรรมภายนอกและระบบเศรษฐกิจได้ขยายตัวเข้าสู่หมู่บ้าน เช่น กลุ่มทัศนศึกษา และกลุ่มท่องเที่ยวที่เดินทางไปเที่ยวในหมู่บ้าน ทางหมู่บ้านจึงสร้างชุมชนและที่พัก (Home Stay) ไว้ให้แขกผู้มาเยือนได้พักอาศัย

ในขณะที่ชุมชนได้รวมกลุ่มกันผลิตสินค้าเพื่อไว้จำหน่าย เช่น ทอผ้า ถักย้อม และอื่นๆ ไว้จำหน่าย จึงทำให้สังคมแปรเปลี่ยนจากระบบเครือญาติกลายเป็นระบบชุมชน และกลุ่มต่างๆ ลักษณะเช่นนี้จึงทำให้วัฒนธรรมเปลี่ยนแปลงจะเห็นว่าผลวิจัยเรื่องการรับวัฒนธรรมชาวอัสสัมที่นับถือศาสนาฮินดูมีการรับวัฒนธรรมมาใช้กับเยาวชนรุ่นใหม่ในหมู่บ้านตามผลการวิจัยดังนี้

5.8.1 แปรเปลี่ยนทางวัฒนธรรมไตคำตี้

การธำรงอัตลักษณ์ท่ามกลางกระแสวัฒนธรรมหลักของชาวฮินดู ความหลากหลายทางชาติพันธุ์ การศึกษา การเมืองการปกครอง ฯลฯ เป็นสิ่งที่ยากยิ่งถึงแม้ชาวไตคำตี้มีความภูมิใจในอัตลักษณ์ของตน และธำรงรักษาความเป็นชาติ “ไท” หรือ “ไต” ไว้ แต่ยังมีวัฒนธรรมฮินดูปรากฏให้เห็นเช่น

การเจิมตีสัก จากการลงพื้นที่เก็บข้อมูลพบว่า เด็กชาวไตคำตี้แต่มีจุดสีแดงไว้ที่หน้าผาก เช่นเดียวกับเด็กชาวฮินดู จากการสอบถามได้ข้อมูลว่า แต่มีจุดดังกล่าวเพื่อความสวยงาม ซึ่งตามความเชื่อของศาสนาฮินดู การแต้มจุดแดงที่หน้าผากหรือเรียกอย่างเป็นทางการว่า “การเจิมตีสัก” นั้นหมายถึง สัญลักษณ์แห่งการเคารพต่อกัน และมีความสำคัญต่อการประกอบพิธีกรรมทางศาสนา พระมหาอ้าย ธีรปัญญา (2553: 97-98) ได้กล่าวถึงความเชื่อในการแต้มตีสักไว้ว่า

1. การเจิมตีสักบนหน้าผากแสดงถึงความเคารพต่อกัน เป็นการต้อนรับและการอวยพรในการจากลาให้ประสบแต่โชคดี

2. ตามความเชื่อของฮินดูพราหมณ์ผู้ประกอบพิธีจะต้องแต้มตีสักที่หน้าผากก่อนประกอบพิธีกรรมศาสนา

3. การแต้มตีสักที่หน้าผากเป็นเครื่องหมายแห่งสันติ และเชื่อว่าจะทำให้มีชีวิตที่ยืนยาว

4. การแต้มตีสักที่หน้าผากแสดงถึงความคิดที่บริสุทธิ์ เพราะเป็นตำแหน่งที่สถิตของดาที่สามแห่งพระศิวะ

5. ตีสักที่ได้จากขี้เถ้าผ่านพิธีบูชาช่วยชำระบาป ขจัดอุปสรรค และช่วยให้ร่ำรวย

ลักษณะเกิดขึ้นกับวัยรุ่นที่ไปศึกษานอกหมู่บ้านและพบวัฒนธรรมศาสนาฮินดูเพิ่มมากขึ้นตามลำดับ

บทที่ 6

การปฏิบัติตามฮีต 12 ครอง 14

ถ้าจะดูตามลักษณะของครองสิบสี่แล้ว จะเห็นว่าเป็นการปกครองและถวายเป็นความจงรักภักดี ระหว่างผู้ถูกปกครองและผู้บริหาร สังคมด้านศีลธรรมคือพระสงฆ์ ดังนั้นคำว่า “ครอง” หรือ ครองสิบสี่นั้น ถ้าจะเปรียบก็เหมือนคลองที่พระเจ้าอยู่หัวจะระบายความสุขไปยังประชาชน ให้พระสงฆ์แผ่เมตตาสั่งสอนธรรมแก่ประชาชน และประชาชนถวายเป็นความจงรักภักดีต่อพระเจ้าอยู่หัว โดยสายคลอง ๑๔ สาย ซึ่งบัญญัติไว้ให้แต่ละฝ่ายคือ ฝ่ายพระราชธา ๑๔ ข้อ ฝ่ายพระสงฆ์ ๑๔ ข้อ และฝ่ายชาวบ้าน ๑๔ ข้อ ซึ่งถอดเอามาจากของเดิมฉบับหลวงพระบางโดยมิได้เปลี่ยนแปลงอะไร โดยแยกเป็นอย่าง ๆ ดังนี้ (สัมภาษณ์สวิง บุญเจิม ,กรกฎาคม 2562)

6.1.1 ครอง ๑๔ ของพระราชธา

ข้อหนึ่ง

- เป็นท้าวพระยาจัดแต่งตั้งชื่อชามนามกรเสนาอามาตย์ ราชมุนตรีพิจารณาสืบหาผู้ซื้อ ผู้คัด ผู้ฮ้าย ผู้ตี ผู้ช่างแกลงแปลงลื่น มักสับถ่อส่อถ้อยคำ อันหนัก อันเบา อันน้อย อันใหญ่ให้ไว้ในใจนั้นก่อน สมที่จะฟังจึงฟัง ปสมที่จะฟังอย่าฟัง สมตั้งใจเชื่อเพียงใดจึงตั้งใจเชื่อได้เพียงนั้น ให้แต่งตั้งผู้ซื้อสัตย์สุจริตให้มันเที่ยง ผู้ผู้จักราชการบ้านเมืองแต่ก่อนมา บ่ข่มเหงไพร่ฟ้าข้าแผ่นดิน ให้หายใจเข้าออกได้ จึงตั้งให้เป็นเสนา

ข้อสอง

- เป็นท้าวพระยาให้เสนามุนตรีเป็นสามัคคีพร้อมเพรียงกัน ให้มันประชุมอย่าให้ขาด อันใดอันหนึ่งจักให้อาณัติข้าเล็กเกรงขามและให้เขาอยู่ในเงื้อมมือเจ้าตน ด้วยยุทธกรรมปัญญาให้บ้านเมืองกำนุกงสูงเฮืองเป็นที่กว้างขวาง ให้ไพร่ฟ้าข้าแผ่นดิน อยู่เย็นเป็นสุข อย่ากดขี่ข่มเหงเทอญ

ข้อสาม

- เป็นท้าวพระยา เถิงวันขึ้นสังขารปีใหม่ ถ่ายสังกาศมาสเกณฑ์ให้เชิญพระแก้ว พระบาง พระพุทธรูปสรองน้ำอบน้ำหอมไว้ในสระพัง สังการะด้วยดอกไม้รูปเทียนฟังธรรม จำศีลครบ จัน ๗ วัน ทุก ๆ วัด ให้เป็นการชมชื่นยินดีแก่พระศาสนา ตบพระเจดีย์ทราย ทางน้ำทางยก บ้านเมืองจึงวุฒิชุ่มเย็น น้ำฟ้าสายฝน เข้าไธ้ เข้านาบริบูรณ์

ข้อสี่

- เป็นท้าวพระยา วันสังขารขึ้น ให้นิมนต์พระภิกษุแห่น้ำฝ้ายใต้เมื่อฝ้ายเหนือ วันสังขารพัก ให้วัดฝ้ายเหนือแห่มาวัดฝ้ายใต้ เพื่อบูชาเทวดาหลวง ไปยามหัวเมืองท้ายเมือง ของทุก ๆ ฤดูปี บ้านเมืองจึงวุฒิจำเจริญ ให้ราษฎรเอาน้ำอบน้ำหอมสดสรองพระภิกษุสงฆ์ บ้านเมืองจึง อยู่เย็นเป็นสุข ให้ราษฎรแต่งหม้ออุบ้ง เพื่อกังปังโผย ภัยอันตรายแก่ราษฎรทั่วไปเทอญ

ข้อห้า

- เป็นท้าวพระยา วันสังขารปีใหม่ ให้เสนาอำมาตย์ราชมนตรีพญาเพี้ยแสนหมื่น ท้าวขุนหัว บ้านหัวเมืองตำรวจอาสามหาดเล็ก สีพายไทยแจก มีเทียนคู่ขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวาย ราชบาตี เพี้ยกะซังมุงคลุมถวายพานหมากมันหมากยี่นบุรีหิตต ให้มีอายุ วัฒนโณ สุขัง พลัง แก่องค์พระเจ้ามหาชีวิต แล้วเอาน้ำมหาพุทธาภิเชก อันพระรังสีไปสถาปนาไว้ถ้านกแอนถ้ำ นางแอน อันชื่อว่าน้ำเที่ยงนั้นแห่มาสรองพระพุทธรูปวัดศรีสวรรค์เทวโลก แล้วเมื่อสรอง พระพุทธรูปในถ้ำตั้งทวารทวรา ที่ปากน้ำอุประตุเมืองผ่านเหนือ แล้วจึงนิมนต์พระภิกษุสงฆ์ นำบาศรีพระพุทธรูปในพระราชวังตามธรรมเนียม จึงเป็นอันโครพยำแยงแต่พระสังฆเจ้า ถือกต้องตามพระอรรถกถาจารย์กล่าวไว้หั้นแล

ข้อหก

- เป็นท้าวพระยาในวันสังขารล่วง เป็นวันเสียงฤดูเก่า ปีใหม่จักมาถึง ให้เจ้านายเสนา ข้าราชการมนตรีผู้มีนายศและเพี้ยหัวหมื่นหัวพัน หัวบ้าน หัวเมือง สิบเอ็ดฮ้อยน้อยใหญ่ ซึ่ง

เป็นข้าช้อยขันตทสี่มาตำบล เข้ามาถือน้ำพิพัฒน์สัตยานุสัตย์ต่อพระพักตร์พระพุทธเจ้า ให้เป็นการซื้อสัตย์ต่อแผ่นดินป้องกันบให้ขบถคิด ฮ้ายต่อแผ่นดิน

ข้อเจ็ด

- เป็นท้าวพระยา คันถึงฤดูเดือนเจ็ด ให้เลี้ยงเทพดาอาฮักข์ มเหศักดิ์หลักเมืองตาดเมือง เสือเมือง ทรงเมือง ตามคองสิบสี่ แล้วให้เชิญเทพดาอาฮักข์มเหศักดิ์ ให้เข้ามาชำระบ้านเมือง ป้องกันอันตรายตามบุษานราชาประเพณีสั่งไว้ว่า เมืองขวามีธรรมเป็นเครื่องคุ้มครอง ได้เอาไสยศาสตร์คือผีเมืองคุ้มครอง จึงมีจาฮิตอันนี้สืบต่อมา เพื่อบให้เกิดอันตรายโพลภัยด้วยผีสาธคางแดง

ข้อแปด

- เป็นท้าวพระยา คันถึงเดือนแปด ให้สูตรชำระบ้านเมือง สิบชะตาดเมือง บูชาเทวดาอาฮักข์ ทั้งแปดทิศ บูชาพระรัสสิทั้งแปดรัสสิสองพี่น้อง และพระยานาค ๑๕ ตระกูล สูตรถึงสามวันเจ็ดวัน แล้วให้ราษฎรแห่ฮอบเมืองยิงปืน หว่านหินแสบและทราย เพื่อให้หายพยาธิโรคา โพลภัยอันตราย ให้อยู่เย็นเป็นสุขแก่บ้านเมืองทุกประการ

ข้อเก้า

- เป็นท้าวพระยา คันถึงเดือนเก้าจำเรฎ(ดับ) ให้ป่าวเต็นราษฎรบ้านเมืองทุกท่าน ให้ห่อข้าวประดับดิน ปู่ย่าตายาย ลูกเต้าหลานเหลน อันถึงแก่นิจกรรมไปสู่ปรโลก ทั่วทุกแห่งแล้ว ให้เจ้านายเสนาข้าราชการ ทั่วบ้านเมืองสิบฮ้อยน้อยใหญ่ ลงมาถือน้ำพิพัฒน์สัตย์อีกเที่ยวหนึ่ง แล้วช่วงเฮือนถองอุสุภนาคราชปากดงและปากคาน กับพระยานาคสิบห้าตระกูล อันฮักขาบ้านเมือง จึงจะอยู่เย็นเป็นสุข ข้าวกล้าในไชนาก็จักบริบูรณ์แล

ข้อสิบ

- เป็นท้าวพระยา คั้นเถิงเดือนสิบเพ็ง ให้ทานสลากภัตรหยาตน้ำอุทิศไปหาเทพยดาอาอั๊กซ์หลักเมือง อันฮักษาพระพุทธศาสนา กับทั้งพ่อแม่เผ่าพงษ์วงศ์แห่งตนเทอญ

ข้อสิบเอ็ด

- เป็นท้าวพระยา เถิงฤดูเดือนสิบเอ็ดเพ็งให้ฉลองพุทธานิเชกพระธาตุจอมศรีทุก ๆ ป้อย่าขาด ด้วยเป็นศรีบ้านศรีเมือง แล้วให้ไปไหว้พระภิกขุสังฆะเจ้ามาขออดลิม (ผูกพัทธสีมา) ในสนามบริเวณพระราชวัง แล้วให้สังฆเจ้าปวารณาในที่นั้น คั้นแล้วกิจสงฆ์ ให้สูตรอนลิมนั้นเสียบ้านเมืองจึงวุฒิจำเรญ เสนาอามาตย์จึงจักเป็นสามัคคีพร้อมเพรียงกันจัดราชการบ้านเมือง จึงปัดขัดข้องแก่กันและกัน คั้นเถิงแสมค้ำหนึ่ง ให้ปาวเดินราษฎรไหลเอื้อไฟ บูชาพระยานาค ๑๕ ตระกูล บ้านเมืองจึงจักอยู่สุขเกษมเต็มครองแล

ข้อสิบสอง

- เป็นท้าวพระยาดันเถิงเดือนสิบสอง ขึ้นค้ำหนึ่ง ให้เดินหัวบ้านหัวเมือง สิบฮ้อยน้อยใหญ่ในขอบซัดทสีมา เข้ามาโฮมในพระนครหลวงพระบาง เป็นต้นว่าข้าลาวชาวดงดอย เพื่อแห่พระบาทสมเด็จพระเจ้ามหาชีวิต ไปลงฟ่าง (ควง) ช่วงเอื้อและนมัสการพระธาตุศรีธรรมมาโสกราช คือ เดือนสิบสองขึ้น ๓ ค้ำ ถือน้ำ ขึ้น ๑๓. ค้ำ ช่วงเอื้อฉลองอุสุภนาคราช วัดหลวงให้เพี้ยวัด มีเอื้อวัดละลำ อัครมหาเสนาบดี ตั้งแต่เมืองแสนเมืองจันทน์ลงไป เถิงศีรสะคุดเมืองนาแก นาไต้หวันเอื้อให้ตั้งเป็นผามทุกตำแหน่ง เป็นเทศกาลบุญช่วงเอื้อฉลองพระยานาค ๑๕ ตระกูล และพระเสื่อมือง ทรงเมือง อาอั๊กซ์หลักเมือง และมีเครื่องกียาบูชาเป็นต้นว่าโภชนะอาหารดอกไม้ รูปเทียน สว่างไปหาเทพยดา ทั้งทางน้ำและทางบกจึงจักอวยพรให้แก่บ้านเมืองอยู่เย็นเป็นสุข เดือน ๑๒ ขึ้น ๘-๑๐ ค้ำ ช้างเสียงเกยที่วัดวิสุทธราช วัดใหม่สุวรรณภูมาราม และวัดเชียงทอง และเดือนสิบสองเพ็ง เสนาอามาตย์ และเจ้าราชคณะสงฆ์ ราษฎรพร้อมกันแห่พระบาทสมเด็จพระเจ้ามหาชีวิตและเจ้าย่าข่มอ่มทั้งห้าพระองค์ ไปนมัสการพระธาตุศรีธรรมมาโสกราชพร้อมทั้งเครื่องบูชา กะทูปสวยากองปิดกองยาว ฮูปหุ่นละคร ลิงโชนและเครื่องหลั่นมหรสพต่าง ๆ ไปหลั่นอยู่ที่เดินหน้าพระลาน พระธาตุถ้วนสามวันสามคืนแล้วจึงเสด็จคืนมาเทอญ เพื่อให้เป็นที่ชื่นชมยินดีซึ่งกันและกัน และ

จักได้ไว้ลมหันเป็นมิตรสหายแก่กันและกัน จึงจักเป็นเกียรติยศฤชา ผากดแก้หัวบ้านหัวเมืองน้อยใหญ่อัน อยู่ใกล้เคียงนั้นชะแล

ข้อสิบสาม

- เป็นท้าวพระยา ให้แต่งแปงทานทุกอย่าง เป็นต้นว่าถวายผ้ากฐิน และบวชพระหุดเจ้า ตั้งมะไลไข่มหาชาติ ฮักษาศีลห้า ศีลแปด ศีลอุโบสถ เป็นนิจกาลทุกวัน และมีหัวใจอันเต็มไปด้วยพรหมวิหารทั้ง ๔ ประการ. คือเมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่แก่เสนาอำมาตย์ ราษฎรช้าน้อยใหญ่ในขอบเขตชัณฑะสีมา อย่ามีใจอันกระด้างกระเดื่องต่องไป ด้วยพาล เป็นต้นว่าไปหลิ้นปาล่าเนื้อ จ่งเลียงนักปราชญ์ผู้อาจให้แล้วยังกิจการเอาไว้ และให้มีเสนาอำมาตย์ผู้ฉลาดกล้าหาญกับทั้งสมณะชีพรามณ์ผู้มีศีลบริสุทธิ์และมีความรู้ สั่งสอนทายกอุบาสกอุบาสิกาทั้งหลายเทอญ และให้ประกอบบด้อยทศพิธราชธรรมสิบประการ บ้านเมืองจึงจะวุฒิจำเจริญแล

ข้อสิบสี่

- เป็นท้าวพระยาให้มีสมบัติ อันประเสริฐ ๑๔ ประการ คือ (๑) หูเมือง (๒) ตาเมือง (๓) แก่นเมือง (๔) ประตุมือง (๕) ฮากเมือง (๖) เห่ง้าเมือง (๗) ซื่อเมือง (๘) ฝาเมือง (๙) แปะเมือง (๑๐) เขตเมือง (๑๑) สติเมือง (๑๒) ใจเมือง (๑๓) ค่าเมือง และ (๑๔) เมฆเมือง ทั้งสิบสี่ข้อนี้มีความหมาย ดังนี้

หูเมือง ได้แก่ ราชทูตผู้ฉลาด อาจนำเข้าออกต่าง ประเทศ

ตาเมือง ได้แก่ นายหนังสือผู้ฉลาด สามารถสอนอักษร

แก่นเมือง ได้แก่ พระสังฆะเจ้า ผู้ฉลาดทรงธรรม ทรงวินัย

ประตูเมือง ได้แก่ เครื่องศาตราอาวุธทั้งหลายต่าง ๆ สั่งสมไว้

ฮากเมือง ได้แก่ โหราศาสตร์ อาจรู้เหตุฮ้ายและดี

- เหง้าเมือง ได้แก่ เสนาผู้เฒ่าผู้แก่ กล้าหาญมั่นคง
- ชื่อเมือง ได้แก่ กวนบ้านตาแสงและราษฎรผู้ซื่อสัตย์
- ฝาเมือง ได้แก่ ทแกลัวทหาร ผู้สามารถอาจทำยุทธกรรม กับข้าศึกชนะได้
- แปเมือง ได้แก่ ท้าวพระยาองค์ประกอบด้วยศีลธรรมอันดีล้วน
- เขตเมือง ได้แก่ เสนาอำมาตย์ ผู้ฉลาดรู้เขตบ้านดินเมืองว่าที่นั่นดีหรือบดมีมิคุณ
หรือมีโทษ "ลา"
- สติเมือง ได้แก่ เศรษฐีและพ่อค้าผู้มั่งมีเป็นดี ฯลฯ
- ใจเมือง ได้แก่ หมอยาผู้วิเศษ ฮูพยาธิ ไข้ยาถึก ฯลฯ
- ค่าเมือง ได้แก่ ภาคพื้นภูมิประเทศและพลเมือง ฯลฯ
- เมฆเมือง ได้แก่ เทพดาอาอัภักข์ทั้งหลายในเขตบ้านเมือง

มีคำบรรยายไว้เป็นกลอนดังนี้

- หูเมืองนั้น ได้แก่ พูตาผู้คนดีผู้ฉลาด
อาจนำความนอกพุ่ม มาเข้าสู่เมือง
- ตาเมืองนั้น ได้แก่ นายหนังสือเจ้าคนดีผู้ฉลาด
สามารถสอนสั่งให้บาลีก้อมคู่ชูแนว
สอนหมู่แถวพันธุ์เชื้อวงศ์วานน้อยใหญ่
เพื่อให้เขาได้ฮู้เขียนพร้อมอ่านเป็น
- แก่นเมืองนั้น ได้แก่ สังฆะเจ้าผู้ทรงธรรมวินัยสูตร
นี่ละเป็นแก่นแท้เมืองบ้านแห่งเฮา

ประตูเมืองนั้น ได้แก่ ปืนหรือหน้าลาหลวงจ้าวหอก

เครื่องอาวุธทุกชั้นในหั้นแมนประตู

ที่พวกเสนาข้ามนตรีฮักษาอยู่

ฮู้ฮ้อมใช้ฮักษาบ้านและเมือง

ฮากเมืองนั้น ได้แก่ โหราเจ้าหมอโหระผู้ฉลาด

ฮู้เหตุดีและฮ้ายสิมาเข้าสู่เมือง

เหง้าเมืองนั้น ได้แก่ เสนาผู้คนหาญเฒ่าแก่

เป็นผู้คงเที่ยงมั่นบ่ผันปลิ้นเปลี่ยนแปลง

ชื่อเมืองนั้น ได้แก่ ตากวนบ้านกับตาแสงผู้สัตย์ซื่อ

ถือศีลธรรมพระเจ้าตามคนเฒ่าสั่งสอน

เอามาตั้งบริหารทุกบ่อน

คนบ่มีทุกซัฮ้อนนอนบ้านอยู่เย็น

ฝาเมืองนั้น ได้แก่ พลาหาญกล้าโยธากล้าเก่ง

กับทหารผู้กล้าฟันฆ่าหมู่เขา

คั้นข้าเล็กสิเข้ามายาดชิงเมือง

เป็นผู้นำชิงชัยฮักษาเมืองบ้าน

แปเมืองนั้น ได้แก่ คุณพระยาเจ้าผู้ทรงธรรมทศราช

เป็นผู้อาจเก่งกล้าผญาล้ำล้ำคน

ผู้ตั้งในธรรมพร้อมและศีลธรรมสัตย์ซื่อ

เป็นผู้ตียิงกล้าพลซำอยู่เกษม

เขตเมืองนั้น ได้แก่ เสนาข้ามนตรีมุขอามาตย์
 ผู้ลาดอาจรู้แดนบ้านเขตเมือง
 บ่อนั้นดีหรือฮ้ายมีคุณหรือบ่
 นี้ละเป็นเขตบ้านเมืองแท้อย่างดี

สติเมืองนั้น ได้แก่ เศรษฐีเจ้าผู้เป็นดีมีมั่ง
 และผู้เพิ่นตั้งตลาดค้าหาซื้อขายของ
 ผู้ที่ทำถึกต้องตามฮึดครองธรรม
 บ่แม่นแนวโจโรหลอกหลอนลวงต้ม
 นี้ละเจ้าสติเมืองเกินมันแม่น
 คนทุกแดนทุกตัวกะยอเยี่ยงยกเขา

ใจเมืองนั้น ได้แก่ แพทย์ผู้ผู้ทั้งโรคทั้งยา
 ทั้งรู้จักฮักษาโรคภัยให้หนีเว้น
 นี้ละเป็นใจแท้เมืองคนเจริญยิ่ง
 มีความสุขขอยอดยิ่งเมืองฟ้ากะบ่ปาน

ค่าเมืองนั้น ได้แก่ ผู้ฮู้ภูมิภาคดินดอน
 บ่อนที่มีราคาค่าแพงหรือน้อย
 มีฝนย่อยตามกฎพะาะปลุก
 บ่เหือดแห่งฝนน้าพำระเสมอ
 ฮู้บ่อนแล้งหรือชุ่มดินงาม
 อีกทั้งชาวพลเมืองก็ตั้งเดียวกันแท้

ผู้ทำคุณให้เมืองตนเจริญเด่น

และดินฟ้าหมูนั้นสำคัญแท้กว่าเขา

นี้ละสินาผลเข้านา ๆ หลายอย่าง

ของต่าง ๆ หมากไม้ก็มีลั่นแผ่นดิน

เมฆเมืองนั้น ได้แก่ อาฮักเจ้ารักษาเมืองให้สุขยิ่ง

นี้กะเป็นมิ่งบ้านเมืองแท้อย่างดี

มันหากเหม็ดท่อนี้ครองแห่งราชา

ผู้เพิ่นมีอาญาเบิ่งแยงเมืองบ้าน

จากบทกลอนที่แต่งเกี่ยวกับครองสิบสี่ของพระราชนิพนธ์ได้แล้วว่า ภูมิปัญญาของบรรพบุรุษชนชาติอ้ายลาวนี้ สูงและเป็นอัจฉริยะเพียงใด ขนาดคติการปกครองบ้านเมืองอันแสนยาก ยังสามารถแต่งเป็นกลอนที่เป็นภาษาสละสลวย สร้างความสนใจให้แก่สมาชิกในสังคม ให้จดจำและซึมซับได้ง่ายเช่นเดียวกับรัฐธรรมนูญจารีตประเพณีของอังกฤษ

ยังจารึกไว้เป็นบทกลอนเช่นกัน

6.1.2 คลองสิบสี่สำหรับพระสงฆ์องค์เจ้า

ข้อหนึ่ง

- ให้พระสังฆะเจ้าสุตรเฮียน ธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าและฮักชาติล ๒๒๗ อย่าให้ศีลค่างพร้อยและศีลขาด

ข้อสอง

- ให้บัวระบัดกัญฉิวหาร ปิดตาดกवादุย อย่าให้วัดเศร้างหมอง

ข้อสาม

- ให้ปฏิบัติจัดทำไปตามศรัทธาชาวบ้านนิมนต์ มีการทำบุญให้ทานบวชหุด เป็นต้น

ข้อสี่

- เถลิงเดือนแปด ให้เข้าวัสสาตลอดสามเดือนจนถึงเดือนสิบเอ็ดเพ็ง แต่เดือนสิบเอ็ดแถมค้ำหนึ่งไปหาเดือนสิบสองเพ็ง ให้ฮับผ้ากฐิน ฮักษาคองผ้าถึงเดือนสี่

ข้อห้า

- ออกวัสสาแล้ว ฤดูหนาวภิกษุสังเจ้าเข้าปริวาสกรรม ฯลฯ

ข้อหก

- ให้เที่ยวไปบิณฑบาต ตามบ้านน้อยบ้านใหญ่อย่าให้ขาด

ข้อเจ็ด

- ให้สุตรมนต์ ภาวนา ทุกคืน วันอย่าขาด ฯลฯ

ข้อแปด

- เถลิงวันศีลดับศีลเพ็ง ให้ประชุมกันทำอุโบสถสังฆกรรมอย่าขาด

ข้อเก้า

- เถลิงเทศกาลปีใหม่ให้ทายกไหว้ (นิมนต์ขึ้น) ชื่อ แห่น้ำไปสร่ง พระพุทธรูป พระธาตุเจดีย์ ฯลฯ

ข้อสิบ

- สังคายน์ปีใหม่ พระเจ้ามหาชีวิตไหว้พระให้สร่งน้ำในพระราชวังและบาศรีพระสังฆะเจ้า

ข้อสิบเอ็ด

- ศรัทธาชาวบ้านนิมนต์สิ่งใด อันบ่ผิดคองวินัย ก็ให้ปฏิบัติตาม

ข้อสิบสอง

- เป็นสมณะให้พร้อมกันที่จะสร้างวัดวาอารามและพระธาตุเจดีย์

ข้อสิบสาม

- ให้ฮับทานของทายก คือ สังฆะภัตร สลากภัตร เป็นต้น

ข้อสิบสี่

- พระเจ้ามหาชีวิตเสนาข้าราชการ มีศรัทธาในมนต์ มาประชุมกัน ในลิมแห่งใดแห่งหนึ่งในวัน เดือนสิบเอ็ดเพ็ง เป็นกาลละอันใหญ่ อย่าได้ขัดขืน

หมายเหตุ ครองสิบสี่ประการสำหรับพระสงฆ์นี้ เป็นหลักใหญ่ของพระราชบัญญัติคณะสงฆ์และได้สะท้อนให้เห็นวิธีการดำรงชีวิตของพระภิกษุสงฆ์ในพระพุทธศาสนา เป็นชีวิตที่เสียสละเพื่อประโยชน์ของคนส่วนมากและเป็นคุณให้แก่ทางฝ่ายบ้านเมืองอย่างไม่มีข้อขัดแย้งที่จะเป็นศัตรูกันได้เลย

ถ้าสองฝ่ายยึดมั่นในหลักพระพุทธศาสนาและยึดครองเข้าร่วมกันปฏิบัติจริงๆ

6.1.3 ครองสิบสี่ (ครองสิบสี่ข้อ- กฎหมายสำหรับคนทั่วไป)

ข้อหนึ่ง

- เมื่อเข้ากล้าเป็นฮวง เป็นหมากแล้วอย่าฟ้าวกินก่อน ทำบุญให้ทานแก่ผู้มีศีลกินก่อน แล้วจึงกินภายหลัง

ข้อสอง

- อย่าโลภลาภตายอย ถอยตาชั่ง อย่าจ่ายเงินแดง อย่าแบ่งเงินด้วง และอย่ากล่าวคำหยาบช้า กล้าแข็งต่อกัน

ข้อสาม

- ให้พร้อมกันเฮ็ดข้าวต่ายและกำแพงอ้อมวัดวาอาฮาม และบ้านเฮือนแห่งตนแล้ว ปุกหอบูชาไว้สี่แจบ้านและเฮือน

ข้อสี่

- เมื่อจักขึ้นเฮือนนั้นให้ส่วยล้างตีนก่อนจึงขึ้น

ข้อห้า

- เมื่อถึงวันศีล ๗-๘-๑๔-๑๕ คำ ให้สมมา (ขอขมา) ก้อนเส้าแม่คิไฟ หัวขึ้นไต และประตุเฮือนที่ตนอยู่อาศัยคู่คำคืน

ข้อหก

- เมื่อจกนอนให้เอาน้ำส่วยล้างตีนก่อนจึงนอน

ข้อเจ็ด

- ถึงวันศีล ให้เอาดอกไม้ธูปเทียน (ขอขมา) ผัวแห่งตน และถึงวันอุโบสถให้แต่งดอกไม้ ธูปเทียนไปเคน (ถวาย) พระสังฆะเจ้า

ข้อแปด

- ถึงวันศีลดับศีลเพ็งมานั้น ให้มนต์พระสังฆะเจ้ามาสูตรมุงคูลเอือน และทำบุญใส่บาตรถวายทาน

ข้อเก้า

- เมื่อพระภิกษุมาบิณฑบาตนั้น อยให้เพิ่นคองถ้ำ และเวลาใส่บาตรก็อย่าซุนบาตร อย่าใส่เกิบอย่ากั้มอย่าเอาผ้าปกหัวอย่าสอ้มหลาน หรือถือเครื่องศาสดราอาวุธ

ข้อสิบ

- เมื่อพระภิกษุเข้าปริวาสกรรม ข้าชะเบื่องตันแล้ว ให้แต่งขันดอกไม้ ธูปเทียนและเครื่องอัฐฐะบริขารไปถวายท่าน

ข้อสิบเอ็ด

- เมื่อเห็นพระภิกษุสังฆะเจ้ากายมา ให้นั่งลงยอมมือไหววก่อนแล้วจึงค่อยจาระจา

ข้อสิบสอง

- อย่าเหยียบย่ำเงา เจ้าพระภิกษุตนมีศีลบริสุทธิ์

ข้อสิบสาม

- อย่าเอาอาหารเงื่อนตนกินแล้ว ไปทานให้แก่พระสังฆะเจ้าและอย่าเอาไว้ให้ผัวกิน จะกลายเป็นบาป ได้อันใดในชาติหน้าก็มีแต่แนวบ่ดี

ข้อสิบสี่

- อย่าเสพเมถุน กามคุณในวันศีล วันเข้าวัสสาออกพรรษา วันมหาสงกรานต์ ถ้าตื้อเฮ็ด ได้ลูกได้หลานมาจะบอกยากสอน

อัตลักษณ์และวัฒนธรรมของชาวไทยพวน

“ไทยพวน” เป็นคนไทยเผ่าหนึ่งในบรรดาไทยหลายเผ่าด้วยกันโดยพื้นเพส่วนใหญ่เป็นสายเลือดชาวไทยในส่วนเหนือและตะวันออกโดยใช้ภาษาและอักษรในรูปแบบคล้ายกันและเหมือนกัน ต่อเนื่องไปถึงด้านสายเวียงจันทน์ แขวงเชียงขวาง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

ลักษณะทั่วไปของไทยพวนมีอุปนิสัยยิ้มแย้มแจ่มใส โอบอ้อมอารี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และสังคม ยึดมั่นในขนบธรรมเนียมประเพณี มีวัฒนธรรม มีภาษาเป็นของตนเองใช้สื่อสารในกลุ่ม มีความผูกพันในระบบเครือญาติเผ่าพันธุ์ เป็นเอกลักษณ์ของไทยพวนมาช้านาน ประเพณีที่สำคัญของชาวไทยพวน คือ การยึดถือปฏิบัติตามฮีตสิบสอง คองสิบสี่ ซึ่งหมายถึง แต่ละเดือนชาวไทยพวนมีการปฏิบัติ ดังนี้

เดือนอ้าย	ทำบุญ/บุญเข้ากรรม
เดือนยี่	ทำบุญ/บุญคุณลาน/ข้าวหลาม
เดือนสาม	ทำบุญ/บุญกำฟ้า
เดือนสี่	ทำบุญ/พระเวสสันดร
เดือนห้า	ทำบุญ/บุญสงกรานต์
เดือนหก	ทำบุญ/บุญกลางบ้าน/บั้งไฟ
เดือนเจ็ด	ทำบุญ/ผีตาแฮก/อุปสมบทลูกชาย
เดือนแปด	ทำบุญ/เข้าพรรษา
เดือนเก้า	ทำบุญ/บุญห่อข้าว/ข้าวประดับดิน
เดือนสิบ	ทำบุญ/บุญข้าวสาก
เดือนสิบเอ็ด	ทำบุญ/บุญออกพรรษา/วันเทโวโรหณะ
เดือนสิบสอง	ทำบุญ/บุญกฐิน

6.2 อัตลักษณ์ของชาวไทยพวน

6.2.1 เดือนอ้าย ทำบุญปริวาสกรรม

บุญเข้ากรรม หมายถึง พระสงฆ์เข้ากรรมฐานหรือเข้าวิปัสสนากรรมฐาน ซึ่งเรียกว่า เป็นการปฏิบัติของพระสงฆ์ตามพระวินัย อนุญาตให้พระภิกษุเข้าปริวาสกรรม ซึ่งหมายถึง การประพฤติตน การออกจากอาบัติสังฆาทิเสส 13 ข้อ ที่พระภิกษุสงฆ์อาจจะละเมิดข้อใดข้อหนึ่ง ซึ่งเป็นอาบัติหนักรองลงมาจากอาบัติปาราชิก 4 ข้อ ของพระสงฆ์ ถ้าพระสงฆ์ต้องอาบัติข้อใดข้อหนึ่งใน 4 ข้อนี้ จะขาดจากการเป็นบรรพชิตทันทีซึ่งทั้ง 4 ข้อ ดังที่สุชีพ ปุณฺณานุภาพ (2515: 146-153) กล่าวไว้ในพระไตรปิฎกฉบับประชาชน สรุปได้ดังนี้คือ

- 1) เสพเมถุน
- 2) ลักของเขา 5 มาสก หรือราคา 1 บาท
- 3) ข่มามุขย์
- 4) กล่าวอุตตริมนุสสรธรรม

ทั้ง 4 ข้อ ขาดจากสมณเพศ สำหรับอาบัติและอาบัติสังฆาทิเสสมี 13 ข้อ ประกอบด้วย

1. ปล่อยน้ำอสุจิด้วยความจงใจ
2. มีความกำหนัดอยู่จับต้องกายหญิง
3. พุดเกี่ยวพาราสีสตรีเพศ
4. กล่าวสังสตริบำเรอตนด้วยกาม
5. ทำตัวเป็นสื่อรัก
6. สร้างกุฎิด้วยตนเอง
7. สร้างวิหารใหญ่
8. แกล้งใส่ความภิกษุอื่นว่าเป็นอาบัติปาราชิก
9. แกล้งสมมุติแล้วใส่ความว่าปาราชิก
10. ยุยงสงฆ์แตกกัน
11. เป็นพวกของผู้ทำสงฆ์ให้แตกกัน
12. เป็นผู้ว่ายากสอนยาก
13. ประจบคฤหัสถ์รับใช้คฤหัสถ์

ใน 13 ข้อ ถ้าพระภิกษุสงฆ์ละเมิดข้อใดข้อหนึ่งจะปรับอาบัติสังฆาทิเสส ถือว่าเป็นอาบัติหนักรองจากอาบัติปาราชิก พระภิกษุสงฆ์จะต้องชำระศีลตัวเองให้บริสุทธิ์ โดยพิธีอยู่กรรมหรือเข้าปริวาสกรรมสำหรับพระภิกษุต้องอาบัติสังฆาทิเสสต้องประพฤติ และเมื่อพระภิกษุประพฤติธรรมครบกำหนดการอยู่ปริวาสกรรมตามพระวินัยบัญญัติแล้ว ชาวไทยพวนจะทำบุญโดยใส่บาตรช่วงเช้าและถวายภัตตาหารเช้า ถือว่าเป็นการทำบุญกับพระสงฆ์ผู้บริสุทธิ์เปรียบเสมือนได้ทำบุญกับพระอรหันต์

เมื่อภิกษุละเมิดอาบัติสังฆาทิเสสข้อใดข้อหนึ่งต้องแสดงตนและชำระศีลให้บริสุทธิ์ด้วยการปฏิบัติเข้าปริวาสกรรม จะชำระศีลให้บริสุทธิ์ ช่วงเข้าปริวาสกรรมก็เป็นโอกาสให้พุทธศาสนิกชนได้บำเพ็ญบุญ โดยการถวายภัตตาหารพระภิกษุปฏิบัติธรรมและวันสุดท้ายที่พระสงฆ์ออกจากการเข้าปริวาสกรรม การทำบุญวันนี้ถือว่าได้ทำบุญกับพระสงฆ์ผู้บริสุทธิ์ได้อานิสงส์มาก ชาวไทยพวนได้ยึดถือปฏิบัติมาเป็นเวลานาน

แต่ในปัจจุบันการทำบุญในลักษณะนี้ได้ขาดหายไปในปี พ.ศ. 2557 ได้จัดกิจกรรมการอยู่ปริวาสกรรมของพระภิกษุชั้นที่วัดสว่างอารมณ์ อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี หลังจากขาดหายไปหลายสิบปี คนที่อายุตั้งแต่ 50 ปีขึ้นไป จะเข้าใจความหมายนี้ขณะที่วัยรุ่นในปัจจุบันยากที่จะเข้าใจการอยู่ปริวาสกรรม

6.2.2 เดือนยี่ ทำบุญคุณลาน

เนื่องจากในปัจจุบัน ไทยพวนช่วงปี พ.ศ. 2545-2557 ได้ทำนาเป็นอาชีพหลัก และทำนาให้เพื่อขายข้าวไม่ได้ทำนาเพื่อไว้บริโภค ความอุดมสมบูรณ์ของน้ำจากเขื่อนป่าสักชลสิทธิ์ทำให้ชาวไทยพวนทำนาได้ปีละ 3 ครั้ง จึงทำให้ประเพณีการทำบุญคุณลานได้หายไปเพราะทำนาเพื่อขายข้าว แต่ยังพบอยู่บ้างเฉพาะชาวนาที่มีอายุ 75 ปีขึ้นไป ในช่วงปี พ.ศ. 2536-2545 ผู้วิจัยได้มีโอกาสร่วมพิธีบุญคุณลานและทำข้าวหลามร่วมกับคุณตาจรัส สงวนชาติ และคุณตามนต์ หนูนาค ที่หมู่บ้านหินปักทุ่ง ตำบลหินปัก อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

บุญคุณลาน คือ การทำพิธีสุดขวัญข้าวใหม่ที่เก็บขึ้นฉาง (เล้าข้าว) และอ้อนวอนเทพดาให้ปกปักรักษาข้าวที่เก็บไว้อย่าให้ถูกสูบออก และยังเป็น การขอขอบคุณพระแม่โพสพที่ทำให้ผู้ทำนาอุดมสมบูรณ์ได้ผลผลิตจำนวนมาก และในขณะเดียวกันก็ทำบุญด้วยข้าวใหม่ คือ นำข้าวใส่

กระบอกไม้ไผ่เผาให้สุก แล้วนำไปถวายพระสงฆ์ที่วัด เพื่ออุทิศส่วนกุศลให้พระแม่โพสพ และเจ้าที่เจ้าทาง ในปัจจุบันพิธีดังกล่าวได้เลือนหายไป

6.2.3 เดือนสาม ทำบุญก่าฟ้า

ประเพณีการทำบุญก่าฟ้าเป็นประเพณีที่ไทยพวนในบ้านหมี่และทั่วไปยึดถือปฏิบัติสืบทอดกันมาจนถึงปัจจุบัน “ก่าฟ้า” มาจากคำ 2 คำ คือ “ก่า” เป็นภาษาไทยพวน หมายถึง การหยุด การนับถือและการสักการบูชา และ “ฟ้า” หรือ ท้องฟ้า เมื่อผสมคำเป็น “ก่าฟ้า” หมายถึง การบูชาท้องฟ้า ซึ่งกำหนดเอาวันขึ้น 3 ค่ำ เดือน 3 เป็นวันทำพิธี

การทำบุญก่าฟ้า หมายถึง พิธีทำบุญด้วยข้าวจี เมื่อวันเดือน 3 ขึ้น 3 ค่ำ ชาวไทยพวนจีข้าวเหนียวสุกแล้วนำไปถวายพระสงฆ์ที่วัด ซึ่งมีพิธีการดังนี้

วันที่ 1 เป็นการรวมกัน เรียกว่า วันโฮม คือ วันรวมกัน หรือมาพร้อมกัน จะมีการเตรียมอาหารคาวหวาน และที่สำคัญคือ จีข้าวเหนียวแล้วนำไปที่วัดทำพิธีสุดขวัญข้าวจี

วันที่ 2 ตอนเช้าจะนำอาหารคาวหวานพร้อมด้วยข้าวจีไปทำบุญที่วัด ทำพิธีสุดขวัญข้าวจี และถวายพระสงฆ์ จากนั้นก็แจกจ่ายแบ่งกันรับประทานถือว่าเป็นสิริมงคล เพราะเป็นข้าวทิพย์ ช่วงบ่ายจะมีการละเล่นกีฬาพื้นบ้าน เช่น เตะหมาเปี้ย เส็งกลอง (ตีกลองแข่งกัน) วิ่งกระโป้ (วิ่งกะลา) เป็นต้น ช่วงเย็นมีการละเล่นพื้นบ้าน เช่น ลิงลม ลำพวน ลำวาง เป็นต้น

ข้อห้ามกระทำในวันก่าฟ้า

- 1) จะหยุดงานตั้งแต่พระอาทิตย์ขึ้นจนตกดิน (โบราณ)
- 2) ไม่ใช่แรงวัว-ควาย

ข้อปฏิบัติในวันก่าฟ้า

- 1) เข้าวัดทำบุญข้าวจี ข้าวหลาม
- 2) ทำพิธีสุดขวัญข้าว
- 3) ต่อด้วยการเอาข้าวขึ้นเล่า
- 4) เล่นกีฬาและการละเล่นพื้นบ้าน

พิธีทำบุญกัฟ้ายังได้ทำนายเสียงทายเกี่ยวกับการฟังเสียงฟ้าร้อง และทำนายเกี่ยวกับชีวิตความเป็นอยู่ในปีนั้นๆ ไว้ดังนี้

ฟ้าร้องทางทิศใต้	ทำนายว่า	จะเกิดข้าวยากหมากแพง
ฟ้าร้องทางทิศเหนือ	ทำนายว่า	ข้าวปลาจะอุดมสมบูรณ์
ฟ้าร้องทางทิศตะวันออก	ทำนายว่า	บ้านเมืองจะร่มเย็นเป็นสุข
ฟ้าร้องทางทิศตะวันตก	ทำนายว่า	บ้านเมืองจะเดือดร้อน เกิดศึกสงครามกลางเมือง

เมื่อได้ยินฟ้าร้องในเดือน 3 ครั้งแรก ก่อนเข้านอนเจ้าของบ้านก็จะบอกสัตว์เลี้ยงต่างๆ ให้นำนอนหลับนิ่งๆ มีคำกล่าวภาษาไทยพวนดังนี้

“จ้ว ควย เอย กัฟ้านอ หล่าได้อีกทีกคิกโคม แต่บัดนี้ไปจนฮุงเช่า และตั้งตะเวินตกดิน จึงจี้ม่มกัฟ้านอ” ซึ่งหมายความว่า “วัวควายทั้งหลายจงนับถือฟ้าโดยการอยู่อย่างสงบอย่าคะนองตั้งแต่เดี๋ยวนี้ไปจนถึงเวลารุ่งเช้าและเวลาพระอาทิตย์ตกดิน จึงจะพ้นเวลานับถือฟ้า”

คำศัพท์ภาษาไทยพวน	คำศัพท์ภาษาไทยมาตรฐาน
จ้ว	วัว
ควย	ควาย
หล่า	อย่า
ฮุง	รุ่งเช้า หรือสว่าง
เช่า	เช้า
ตะเวิน	ตะวัน
จี้	จะ
ม่ม	พ้น
กั	นับถือ สักการบูชา
ฟ้า	ฟ้า/ท้องฟ้า

แต่ในปัจจุบันประเพณีนี้ได้จางหายไป เพราะวัฒนธรรมยุคโลกาภิวัตน์หมุนเวียนเข้าสู่ยุคการทำนาจากการพึ่งพาสัตว์เลี้ยงเป็นการใช้เครื่องจักรกล ในหมู่บ้านหินปักทุ่งวัวควายแทบไม่มีให้เห็นตามทุ่งนา

เอาข้าวขึ้นเล้า

๑. วันเอาข้าวขึ้นเล้า ห้ามเอาขึ้นวันเสาร์เด็ดขาด นิยมทำวันจันทร์ วันพฤหัสบดี วันศุกร์ ตามเวลาดีของวันจันทร์ พุทธสยตี ศุกร์ นั้น
๒. วิธีทำ
 ๑. เอาเทียน ๕ คู่ ดอกไม้ ๕ คู่ ใส่ขัน
 ๒. กระจิบเปล้า ๑ ใบ
 ๓. หาขันหรือกระบอกลใส่ข้าว(ขวัญข้าว) ๑ อัน
 ๔. พอบ้านหรือหัวหน้าครอบครัวเอาผ้าขาวม้ามาพาดเฉวียงบ่า ถือกระจิบและขันดอกไม้ พร้อมทั้งขันหรือกระบอกลสำหรับใส่ขวัญข้าวไปยังลานข้าว

๕. ว่าคาถาเรียกขวัญข้าว เมื่อไปถึงลานข้าวและได้เวลาแล้วพอบ้านเอาผ้าขาวม้าเฉวียงบ่า นั่งคุกเข่าหรือนั่งยอง ๆ ก็ได้ ไม่ต้องกราบ หันหน้าไปทางทิศตะวันออก ยกขัน ๕ ขึ้นว่า นะโม ตัสสะ ฯลฯ ๓ จบ แล้วให้ว่าคาถาเรียกขวัญข้าวดังนี้ว่า “โอกาสะ โอกาสะ ผู้ข้าขอโอกาสอรธนาคุณแม่โกลศพ ให้เมื่ออยู่เล้า คุณขวัญข้าวให้เมื่ออยู่ฉาง ภาสะพะโภชะนัง มะหาลากัง สุขัง โทตุ”

แล้วเอาขันหรือกระบอกลที่เตรียมไปตักข้าวขึ้น ตักเอาขวัญข้าวใส่กระจิบอุ้มเดินกลับบ้านเอาขึ้นเล้าไปวางไว้บนช่อหลังสุด ตรงข้ามกับประตูเข้าเล้า แล้วหาอะไรครอบไว้เพื่อไม่ให้หนูหรือนกไปกินได้ ข้าวที่เก็บไว้นั้นคือ “ขวัญข้าว” ซึ่งจะต้องเอามาผสมกับข้าวปลูก เพื่อทำพันธุ์ในปีต่อไป

สู่ขวัญข้าว

เมื่อขนข้าวขึ้นเล้าแล้ว บางคนก็สู่ขวัญข้าวในวันนั้น บางคนก็ทำวันหลัง ที่นิยมทำกันก็คือวันจันทร์, วันพุธ, วันพฤหัสบดี, วันศุกร์ หรือวันอาทิตย์ก็ได้ ไม่นิยมทำกันในวันอังคาร วันเสาร์ วัน

จม และวันเดือนดับ และวันสู่วัณษาวันนั้น ให้อัญเชิญเอาขวัญข้าวที่เราเก็บใส่ขัน หรือกระบอกไว้ ดังกล่าวมานั้นใส่พานขวัญ สู่วัณษาเสร็จแล้วจึงเอาไปเก็บไว้ที่เดิม

6.1.4 เดือนสี่ ฆะเหวดหรือเทศน์มหาชาติ

คำว่า ฆะเหวด เป็นภาษาไทยพวน ในภาษาไทยมาตรฐาน หมายถึง พระเวส หรือ พระเวสสันดร เป็นการทำบุญหลังจากหยุดการประกอบอาชีพทำไร่ทำสวนเสร็จเรียบร้อยแล้วพักผ่อนตามฤดูกาล ชาวไทยพวนจะร่วมกันทำบุญฆะเหวด หรือเทศน์มหาชาติ ซึ่งมีวัตถุประสงค์หลักๆ ที่สำคัญ คือ

1) เป็นการสืบทอดอายุพระพุทธศาสนา ในการทำบุญฆะเหวดจะกำหนดไว้ 2 วันคือ วันแรกเป็นวันแห่อุบคุดจากป่าเข้ามาวัดคือ ชาวบ้านจะทำพิธีแห่พระอุบคุด และมีพิธีอัญเชิญพระอุบคุดโดยปราชญ์ชาวบ้านจะอ่านคำอัญเชิญ นำมาประดิษฐานไว้ในสถานที่ที่สร้างไว้หน้าศาลาการเปรียญ เพื่อให้เข้ามาร่วมฟังเทศน์มหาชาติพร้อมกัน และในวันนั้นหลังจากพิธีแห่พระอุบคุดเข้ามาประดิษฐานไว้แล้ว จะมีการเทศน์คานานัน หมายถึง ในการเทศน์แต่ละกันจะมีการกล่าวถึงคาถาหรือคำสอนของพระพุทธเจ้าทั้ง 13 กัณฑ์ จำนวน 1,000 คาถา ดังนี้

1) ทศพร มี	19	พระคาถา
2) หิมพานต์ มี	134	พระคาถา
3) ทานกัณฑ์ มี	209	พระคาถา
4) วนประเวส มี	57	พระคาถา
5) ชูชก มี	79	พระคาถา
6) จุลพน มี	35	พระคาถา
7) มหาพน มี	80	พระคาถา
8) กุมาร มี	101	พระคาถา
9) มัทรี มี	90	พระคาถา
10) สักกบรรพ มี	43	พระคาถา
11) มหาราช มี	69	พระคาถา
12) ฉกษัตริย์ มี	36	พระคาถา
13) นครกัณฑ์ มี	48	พระคาถา

ชาวไทยพวนก็จะเตรียมเทียน 1,000 เล่มไว้จุดบูชาแต่ละกัณฑ์ และข้าวเหนียมทำเป็นก้อนเล็กๆ จำนวน 1,000 ก้อน ในวันที่ 2 ของงานจะเริ่มฟังเทศน์มหาชาติตั้งแต่เช้า คือ ทำพิธีแห่ข้าว 1,000 ก้อน ซึ่งพิธีนี้ปราชญ์ก็จะอ่านคาถาบูชาข้าว 1,000 ก้อน เสร็จแล้วบนศาลาพระสงฆ์เถระผู้ใหญ่จะเป็นองค์เทศน์ศักราช หรือบอกศักราชคือ การกล่าวถึงอายุพระพุทธศาสนาตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงปัจจุบันนั้นได้กี่ปี จากนั้นเริ่มฟังเทศน์มหาชาติหรือพะเหวดไปจนจบในวันเดียว ถือว่าได้บุญมหาศาล

2) เป็นกิจกรรมรื่นเริง ในการฟังเทศน์มหาชาติตลอดทั้งวันชาวไทยพวนจะมีการแห่กัณฑ์หลอน หมายถึง กัณฑ์เทศน์ที่นำเข้ามาในงานจะไม่เจาะจงถวายรูปใดรูปหนึ่ง มาถึงรูปไหนที่กำลังเทศน์อยู่ก็ถวายรูปนั้น เรียกว่า กัณฑ์หลอน ซึ่งคำว่า “หลอน” หมายถึง แอบมา ในการแห่กัณฑ์หลอนชาวไทยพวนจะสนุกสนาน มีการพ้อนรำตามจังหวะเครื่องดนตรี ถือว่าเป็นการทำบุญและมีความสุขสนุกสนาน

3) เป็นการขอฝนให้ตกถูกต้องตามฤดูกาล เป็นความเชื่อของชาวไทยพวนที่มีมาตั้งแต่ดั้งเดิม เพราะในการเทศน์มหาชาติกัณฑ์สุดท้าย ‘นครกัณฑ์’ เป็นการอัญเชิญพระเวสสันดรกลับสู่พระนคร ในกัณฑ์ได้กล่าวถึงฝนโบกขรพรรษตกลงมานำความร่มเย็นกลับสู่พระนคร ชาวไทยพวนจึงมีความเชื่อว่าเมื่อฟังเทศน์มหาชาติจบฝนก็จะตกลงมา นำความอุดมสมบูรณ์มาสู่ชาวไทยพวนทุกคน

ในปัจจุบันการเทศน์มหาชาติหรือพระเวสสันดรขาดหายไปเนื่องจากคนรุ่น 70 ปีขึ้นไปมีจำนวนน้อย คนที่เป็นแรงสำคัญจัดงานเทศน์มหาชาติครั้งสุดท้าย คือ คุณพ่อจำรัส สงวนชาติ และกลุ่มไทยพวนมี ร.อ.บุญจันทร์ หนูนาค และกำนันชุม ศิริพันธ์ ได้ทำบุญเทศน์มหาชาติในปี พ.ศ. 2546 ที่หมู่บ้านหินปักทุ่ง จากนั้นก็ยังไม่มีการจัดขึ้นในหมู่บ้านนี้อีก ซึ่งคุณตาจำรัส สงวนชาติ และกำนันชุม ศิริพันธ์ ซึ่งเป็นกำลังสำคัญได้เสียชีวิตแล้ว

พระอุปคุตหรือพระบัวเข็ม เป็นพระภิกษุรูปสำคัญในสมัยพระเจ้าอโศกมหาราช เป็นผู้คุ้มครองรักษาภัยทุกอย่าง เป็นการคุ้มครองและปราบพญามารทุกอย่าง ในการทำบุญมหาชาติหรือบุญพะเหวดของชาวไทยพวนได้อัญเชิญพระอุปคุตมาคุ้มครองรักษาให้การฟังเทศน์มหาชาติสำเร็จลุล่วงด้วยดี (วิกิพีเดีย)

ชาวไทยพวนมีความเชื่อว่า การพึ่งเทศน์มหาชาติจบในวันเดียวจะได้านิสงส์เท่ากับได้ทำบุญกับพระพุทธเจ้าหรือทำบุญกับพระสงฆ์ที่ออกจากปริวาสกรรม

อาราธนาพระอุปคุต

พระอุปคุตเป็นพระอรหันต์ผู้มีฤทธิ์มากรูปหนึ่ง เกิดสมัยพระเจ้าอโศกมหาราช ในการทำบุญใหญ่ ๆ อะไรก็ตาม มารที่เป็นคู่เวรกรรมพระพุทธเจ้าจะมาขัดขวางเสมอ ไม่มีใครสามารถปราบได้ นอกจากท่านพระอุปคุตมหาเถระรูปนี้เท่านั้น เล่าว่าท่านเป็นลูกของนางมัจฉา ท่านจึงมีวัดของท่านอยู่ที่สระตือทะเล ดังนั้น เวลาอัญเชิญพระอุปคุตจึงนิยมกันไปอัญเชิญในที่ที่มีน้ำ (สมมุติเอา) จะเป็นแม่น้ำ หนองน้ำ สระน้ำ หรือน้ำบ่อก็ได้ ขอให้มน้ำ

บุญมหาชาติหรือบุญพระเวสเป็นบุญใหญ่ เพื่อป้องกันเกิดเหตุร้ายจากพระยามารดังกล่าว มากลั่นเกล้า โบราณจารย์อีสานท่านจึงนิยมอาราธนาพระอุปคุตมากคุ้มครอง

ชาวบ้านมักจะปลุกห่ออุปคุตไว้ข้าง ๆ ศาลาการเปรียญ ซึ่งจะหาบริวาร ๘ ครอบครัว มีรองเท้า และร่มด้วย เอาเข้าไว้ในห่อ อุปคุตในวันรวมบุญมหาชาตินั้น พ่อใหญ่สารวัตรผู้เป็นประธานผ่านบ้านพร้อมญาติโยมชายหญิง (บางแห่งเจ้าอาวาสไปด้วย) ถือชั้น ๕ ชั้น ๘ มีฆ้องไปด้วย ๑ ใบ พากันไปย่นฝั่งน้ำเป็นต้นนั้น กล่าวคำอาราธนาพระอุปคุตมาเป็นหลักในการป้องกันศัตรู แล้วพากันแห่มา(ตีฆ้องนำมาเป็นจังหวะ ๆ) อาราธนามาประดิษฐานไว้ที่หอดังกล่าว แต่ให้เวียนหอ ๓ รอบ จึงนิมนต์โดยดอกไม้ชั้น ๕ ชั้น ๘ นั้นขึ้น พร้อมถวายเครื่องอัฐบริวาร

คำอาราธนาพระอุปคุต

อุกาสะ อุกาสะ ผุ่งข้าทั้งหลาย ภายในมีพระสงฆ์เป็นค้ำ ภายนอกมีฝูงคนเฒ่าเป็นประธาน พากันจัดเครื่องสักการมากราบไหว้ อุปคุตให้พระมหาเถร มีฤทธิ์นเรนทร์ธองอาจ นิรมิตผาสาทแก้ว กุฎี กลางนทีแม่น้ำใหญ่ มักใครด้วยพรหมจารี อยู่สุขขีบเศร่า บัดนี้ผุ่งข้าพเจ้าทั้งหลาย ทั้งชายหญิง น้อยใหญ่ มักใครอยากฟังเทศน์ ซึ่งพระเวสสันดรชาดก บิให้บกในมือหนึ่งเดียวกัน อยู่ในเขตอาฮาม

บัดนี้ ผุ่งข้าทั้งหลาย มาขออาราธนาพระมหาเถร ผู้เป็นพระสงฆ์มีฤทธิ์มาก จากแม่น้ำไป ผาบผิมาร บิให้มาพาลมือฟังเทศน์ บิให้ก่อเหตุมี้อทำบุญ เมื่อให้เป็นมุงคูลแก่ผุ่งข้าฯ ทุกถ้วนหน้าอยู่ สำราญ สะวะนะการให้ตลอด ก็ข้าฯเทอญ

แล้วอย่าลืมจัดภัตอาหารเช้า-เพล พร้อมน้ำ ข้าวต้ม ขนม ถวายตลอดงาน งานบุญก็จะสงบ สุขดีนิกแล และงานเสร็จนิมนต์ท่านกลับด้วย

6.2.5 เดือนห้า ทำบุญสงกรานต์

บุญสงกรานต์ของชาวไทยพวนดั้งเดิมจะต่างจากวัฒนธรรมบุญสงกรานต์ในปัจจุบันอย่างมาก ซึ่งในยุคโบราณบุญสงกรานต์ คือ การนำเอาพระพุทธรูปลงสงกรานน้ำกำหนดไว้ ประมาณ 15 วัน ประเพณีที่ปฏิบัติคือ การแห่ดอกไม้จากป่าที่ห่างจากหมู่บ้าน มีพระภิกษุและสามเณรเดินนำพุทธศาสนิกชนจะเดินตามโดยการเด็ดดอกไม้จากป่า มีดอกมันปลา หรือกันเกล้า ดอกสะเลเต หรือหางหงส์ เพื่อให้ประชาชนชาวบ้านได้รดน้ำดอกไม้ด้วยน้ำอบ หรือน้ำผสมขมิ้น ก่อนจะนำไปบูชาพระพุทธรูปที่แทนทำไว้ที่วัด ในวันสงกรานต์มีวันสำคัญ 2 วัน คือ

1) **มือเนาหรือวันเนา** คือ การทำบุญคูลงโดยการนิมนต์พระภิกษุสงฆ์ไปฉันอาหารตามทุ่งนา หรือแม่น้ำโดยชาวบ้านรวมตัวกันไปหาปลาทำอาหารถวายพระภิกษุสงฆ์ และร่วมกันรับประทานอาหาร เรียกวันนี้ว่า มือเนา หรือ วันเนา ซึ่งเป็นวันที่ชาวไทยพวนได้ไปร่วมก่อเจดีย์ทรายที่หาดในแม่น้ำ แต่ในปัจจุบันมือเนา หรือวันเนา คือวันก่อนวันเถลิงศกหน้าวัน และวันเถลิงศกชาวไทยพวนจะช่วยกันก่อเจดีย์ทรายและปักธงรอบเจดีย์ทรายที่วัด จากนั้นจะทำวิธีสงกรานน้ำพระภิกษุสงฆ์ และสามเณรตามลำดับ ท้ายสุดขอพรจากคนเฒ่าคนแก่ โดยการรดน้ำดำหัว

ประเพณีนี้ในปัจจุบันได้พัฒนาเป็นลักษณะวันครอบครัว โดยเชิญผู้สูงอายุไปร่วมกันที่วัดและรดน้ำดำหัว ขอพรจากท่าน พร้อมทั้งมอบของขวัญให้ท่าน ซึ่งของขวัญประกอบด้วย ผ้าขาวม้า ผ้าถุง และผ้าเช็ดตัวให้เป็นที่ระลึก มีการก่อเจดีย์ทรายโดยนำทรายมาจากร้านขายวัสดุ

โดยตรง ประเพณีนี้ได้ปรับเปลี่ยนไปคล้ายกับวัฒนธรรมไทยภาคกลาง โดยมีการผสมผสานระหว่างสองชาติพันธุ์ คือ ไทยพวนกับไทยภาคกลางให้กลมกลืนเป็นอันเดียวกัน

มีการทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้ญาติผู้วายชนโดยการทำบุญชักรกระดุกหรือชักรธาตุที่วัด ในโอกาสนี้ลูกหลานได้ถือโอกาสทำความสะอาดธาตุ หรือเจดีย์ที่บรรจุกระดุกของบรรพบุรุษ และนิมนต์พระสงฆ์สวดมาติกาบังสุกุลทุกปี ถือเป็นวันรวมญาติอีกคำรบหนึ่งด้วย

6.2.6 เดือนหก ทำบุญวันวิสาขบูชา

วันวิสาขบูชาเป็นวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาอีกวันหนึ่ง ซึ่งตรงกับวันเพ็ญเดือน 6 เป็นวันประสูติ ตรัสรู้ และปรินิพานของพระพุทธเจ้า ก่อนจะถึงวันสำคัญหนึ่งวันชาวไทยพวนจะทำพิธีกวนข้าวทิพย์ หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า **ข้าวมรุตปายาส** โดยการเชิญสาวพรหมจารีมาร่วมทำพิธีทำการกวนข้าวทิพย์ โดยการแต่งกายชุดขาวจำนวน 4 คน ให้เริ่มพิธีก่อน คือ ให้เริ่มกวนข้าวทิพย์ก่อน จากนั้นชาวไทยพวนช่วยกันกวนข้าวทิพย์ และจากนั้นก็จะนำข้าวทิพย์ที่กวนเสร็จแล้วไปถวายพระภิกษุสงฆ์ในวันวิสาขบูชา

ในเดือนนี้งานหนึ่งที่สำคัญคือ **บุญบังไฟ หรือบังไฟ** ซึ่งการทำบุญอย่างนี้ในสมัยก่อนมีวัตถุประสงค์ดั้งเดิมคือ การบูชาพระยาแถนเพื่อขอให้ฝนตกต้องตามฤดูกาลโดยการทำบังไฟจุดถวายพระยาแถน วิธีการทำเริ่มตั้งแต่การผสมดินปืน เพื่อใช้เป็นเชื้อเพลิงเป็นแรงอัดให้บังไฟลอยไปในอากาศให้สูงที่สุด มีสูตรการผสมดินปืนซึ่งเป็นภูมิปัญญาของชาวไทยพวนได้นำมาผสมทำเป็นดินประสิวประกอบด้วยไม้ตระคบหรือต้นพริกจะทำให้ดินปืนมีพลังมาก ก่อนทำพิธีอัดดินปืนในกระบอกไม้ไผ่ หรือท่อน้ำพลาสติก จะทำพิธีบูชาครู หรือไว้ครูก่อน เพื่อให้บังไฟทะยานขึ้นไปในอากาศให้สูง

ในเดือนนี้เช่นกันมีการทำบุญล้อมบ้าน คือ ลักษณะของการทำบุญประเภทนี้ในยุคโบราณประชาชนจะร่วมกันที่ศาลากลางบ้าน ชาวไทยพวนจะโยงสายสายสัญญาณจากบ้านเรือนของตนเองไปร่วมกันที่ศาลากลางบ้าน นิมนต์พระสงฆ์มาเจริญพุทธมนต์เย็น และทำบุญเลี้ยงภัตตาหารเช้า ทุกคนนำอาหารคาวหวานไปรวมกันและทำบุญพร้อมกันที่ศาลากลางบ้าน ลักษณะนี้เรียกทำบุญล้อมบ้าน หรือบางถิ่นเรียกทำบุญกลางบ้าน หรืออีกอย่างเรียกบุญคุ้มบ้าน ในทางแยกของหมู่บ้านจะมีการนำกระทงกาบกล้วยใส่ข้าวเหนียวดำข้าวเหนียวแดงเพื่อบูชาให้ภูตผีที่มาจากทิศทั้งสี่ได้รับส่วนบุญ และส่วนกุศลที่ชาวบ้านตั้งใจอุทิศให้

6.2.7 เดือนเจ็ด งานอุปสมบทหรือแรกรักษาขวัญ

ผีตาแรก คือ ผีที่อยู่ประจำที่นา ซึ่งชาวไทยพวนออกเสียงเป็นผีตาแฮะ เป็นผีประจำแรกรักษา ชาวไทยพวนจะทำพิธีบูชาผีตาแฮะด้วยเหล้าไฮและไก่ตัว บอกกล่าวขอพรให้ผีตาแรกทราบก่อนจะลงมือทำนา ขอความอุดมสมบูรณ์จงบังเกิดขึ้นแก่เจ้าของที่นาและครอบครัว พิธีนี้ตรงกับ วิธีแรกรักษาขวัญของชาวไทยภาคกลาง

๑. การแยกไร่แครงนา

โบราณท่านนิยมแครงนาดำวันอาทิตย์ แครงนาหว่านวันจันทร์ ปักกกตาแครงปักกกแครงและดำนา นิยมทำวันพฤหัสบดี ทำขวัญข้าววันอังคาร ให้เลี้ยงตาแครงก่อน แล้วจึงไถแครงนา ของเลี้ยงตาแครงนั้นแล้วแต่เจ้าของนาเคยปฏิบัติมา แต่ส่วนมากมักกะไข่ไข่ต้มสุกที่ยังมิได้ปอกเปลือกเหมือนไข่สุตรขวัญ เลี้ยงแล้วเอาไข่มาปอกดู ถ้าไข่เป็นน้ำ หายว่าปีนั้นน้ำจะท่วม ถ้าเป็นผง หายว่าปีนั้นฝนจะแล้ง ถ้าไข่เน่าหรือมีกลิ่นหรือเป็นสีดำ หายว่าศัตรูพืชจะรบกวน ถ้าไข่งามหายว่าทำนาจะได้ผลดี แครงถางไฮ่สุ่มไฮ่เอาวันศุกร์

๒. วิธีปักตาแครง

ให้เอาต้นกล้ามา ๘ ต้น เอาขัน ๕ (ดอกไม้ ๕ คู่ เทียน ๕ คู่) มายกใส่หัว อธิษฐานถึงแม่โกลศพให้มาค้าคุณ วางขันลงข้างตาแครง หันหน้าไปทางทิศตะวันออก ปักหล้าลงแต่ละต้นให้ว่าดังนี้

ปักต้นนี้พุทธรักษา

ปักต้นนี้ธรรมรักษา

ปักต้นนี้สังฆรักษา

ปักต้นนี้เผ่นเสียให้กูได้

ปักต้นนี้เผ่นไฮ่กูมี

ปักต้นนี้ให้ได้หมื่นมาเยีย

ปักต้นนี้ให้ได้หมื่นเยียพันเล่า

ปักต้นนี้ขวัญข้าวให้มาโฮม

ครบ ๘ ต้นแล้วเป็นอันว่าเสร็จพิธี

๓. ปักกกแสด

หมายถึง การเอากล้าลงไปปักในไร่ร่นาก่อนลงมือดำจริง ๆ ท่านให้ ตั้งชั้น ๕ (ดอกไม้ ๕ คู่ เทียน ๕ คู่) อธิษฐานที่งานนา เอากล้ามา ๑๔ ต้น อธิษฐานถึงแม่โสกพดงกล่าว แล้วให้เอาต้นกล้าปักในนา (แบบดำนาปกติ) ๑๔ ต้น แต่ให้ปักทีละต้นพร้อมกับเสกมนต์ดำนา เป็นต้นๆไป ดังนี้

๑. ไส้นี้ไส้กำขวา นานี้เนาทำวทุม
๒. ทำวทุมให้กามาแสดกนา กูจักแสด
๓. พญาให้กามาแสดกนาไส้ กูจักมาแสด
๔. ปักกกนี้ให้กูได้จัวแม่ลาย
๕. ปักกกนี้ให้กูได้ควายเขาซ้อง
๖. ปักกกนี้บจิบโตตาบอดให้บินหนี
๗. ปักกกนี้บจอกโตตาแหวนให้บินหนี
๘. ปักกกนี้แมวคาโตสู่อ่างกข้าวให้บินหนี
๙. ปักกกนี้ให้ได้ซ้องเก้ากำ
๑๐. ปักกกนี้ให้ได้คำเก้าหมื่น
๑๑. ปักกกนี้ให้อวนข้างหมื่นมาเหยย
๑๒. ปักกกนี้ให้มานข้าวใหญ่ทอทานอ้อย
๑๓. ปักกกนี้ให้ได้มานข้าวน้อยทอมานเลา
๑๔. ปักกกนี้ให้ได้เป็นเศรษฐี เพราะขายข้าว

“โอมสทุม” แล้วเสกต่อว่า โอมสิทธิการ ปู่ข้าวเอย ย่าข้าวเอย มีอนี้แม่นมือสันต์ วันนี้แม่นวันดี ถูกทานผีบ่ห่อนเอื้อ ข้าวเฮี้ยผีบ่ห่อนเกิด จักเอาเมื่อแสดไส้ ผีก็บ่ห่อนกิน จักเอาเมื่อแสดกนาผีก็บ่ห่อน ไกล่ โอม ไชยยะ วิรุฬหะ กก กอ ดอ ดอก แล้วเป่าไปยังข้าวที่ปักแล้ว ๓ ที ถ้านามีน้ำก็กวักสาด ๓ ที แล้วเสร็จพิธี

ในเดือนนี้จะเป็นการเตรียมงานบุญอุปสมบทลูกชายในโบราณจะนิยมอุปสมบทบุตรชายในเดือนนี้ เพราะจะต้องอยู่จำพรรษา 3 เดือน แต่ในปัจจุบันแปรเปลี่ยนเหมือนวัฒนธรรมกรุงเทพฯ คือ อุปสมบทได้ตลอดเวลาเมื่อมีความพร้อม

6.2.8 เดือนแปด บุญเข้าพรรษา

วันอาสาฬหบูชาตรงกับวันเพ็ญเดือนแปด ซึ่งเป็นวันที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงปฐมเทศนาคือ ธัมมจักกัปปวัตตนสูตร ให้แก่ เบญจวัคคี ได้แก่ อัสนชิ วัปะสะ มหานามะ ภัททियะ และ โภณฑัญญะ เป็นวันที่มีพระสงฆ์องค์แรกอุบัติขึ้นในโลกคือ พระอัญญาโกณฑัญญะ ในวันนี้ชาวไทยพวนก็จะนุ่งผ้าขาวห่มขาวไปบำเพ็ญกุศลที่วัด มีการสมทานอุโบสถศีล คือ ศีล 8 ข้อ และรักษาศีลตลอดหนึ่งคืนหนึ่งวัน วันรุ่งขึ้นจะเป็นเข้าพรรษา ชาวไทยพวนก็จะปฏิบัติตนอย่างนี้ และทำบุญอย่างเช่น ถวายผ่าน้ำฝน และเทียนพรรษาแด่พระภิกษุสงฆ์ที่จำพรรษาในวัดนั้นๆ ในหมู่บ้านของตน

6.2.9 เดือนเก้า บุญประดับดิน

บุญข้าวห่อหรือสารทพวน หรือไทยเผ่าอื่นเรียก **บุญประดับดิน** เป็นการทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้บรรพบุรุษ จะตรงกับวันแรม 14 ค่ำ เดือน 9 เป็นวันสิ้นเดือน 9 ชาวไทยพวนจะเตรียมทำขนมกระยาสารทโดยการนำข้าวเปลือกมาคั่วทำเป็นข้าวตอก ตำข้าวให้เป็นข้าวเม่านำน้ำตาลมาเคี้ยวให้เหลวข้น แล้วนำข้าวตอกและข้าวเม่าใส่ลงกะทะ กวนจนเข้ากันจะได้ขนมกระยาสารท เข้าตรูในวันสารทพวนทุกคนจะนำ “ห่อข้าว” ประกอบด้วย ข้าวกับอาหาร ขนมผลไม้ ขนมจีน ร่วมห่อข้าวด้วยใบตองซึ่งชาวบ้านเรียกว่า “เวนห่อข้าว” แล้วนำข้าวห่อไปวางหรือแขวนไว้ที่บริเวณต้นโพธิ์ อุโบสถ หรือเจดีย์ เป็นต้น เวน หมายถึง การนำห่อข้าวไปให้ผีไม่มีญาติให้ได้รับส่วนบุญ และจะต้องทำให้เสร็จก่อนพระอาทิตย์ขึ้น เมื่อรุ่งเช้าชาวบ้านก็จะนำอาหารไปถวายพระภิกษุสงฆ์ที่วัด ทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้บรรพบุรุษเป็นอันเสร็จพิธีทำบุญสารทพวน

6.2.10 เดือนสิบ บุญข้าวสากหรือสลากภัต

บุญข้าวสະ (บุญข้าวสาก) เป็นการทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้ผู้ตายซึ่งตรงกับสลากภัต ในภาคกลางของประเทศไทย คือ การทำบุญแด่พระสงฆ์ที่ตนจับฉลากได้ ทายกทายิกาจับฉลากได้ พระภิกษุรูปใดก็นำเครื่องไทยธรรม และอาหารไปถวายแด่พระภิกษุรูปนั้น ซึ่งเป็นการทำบุญตามสลากชื่อพระสงฆ์ที่ตนได้รับหรือจับสลากได้

6.2.11 เดือนสิบเอ็ด บุญออกพรรษา

บุญออกพรรษาเป็นช่วงที่พระสงฆ์อธิษฐานพรรษาจะอยู่จำพรรษาในวัดหรือในอาวาสนั้นเป็นเวลา 3 เดือนไม่ไปพักค้างแรมจำวัด ณ ที่อื่น เมื่อพระสงฆ์อยู่ครบ 3 เดือน จะอธิษฐานปวารณาออกพรรษา ชาวไทยพวนจะนำข้าวปลาอาหารไปถวายพระภิกษุสงฆ์ ทำบุญอุทิศ

และวันรุ่งขึ้นจะทำบุญตักบาตรวันเทโวโรหณะ หมายถึง วันที่พระพุทธเจ้าเสด็จลงจากสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ในเวลาเช้าแรม 1 ค่ำ เดือน 11 หลังจากที่พระพุทธองค์ทรงจำพรรษาที่นั่นเป็นเวลา 3 เดือน เพื่อแสดงพระอภิธรรมโปรดพระมารดา เมื่อออกพรรษาก็เสด็จลงจากเทวโลกนั้นมายังโลกมนุษย์ที่เมืองสังกัสสะใกล้เมืองพาราณสี ชาวบ้านทราบก็ไปร่วมกันทำบุญตักบาตร ในวันที่เกิดเหตุอัศจรรย์ คือ เทวดามนุษย์และสัตว์นรกมองเห็นซึ่งกันและกัน จึงเรียกว่า วันพระเจ้าเปิดโลก

ในวันออกพรรษาจะมีประเพณีเส่อกระเจาด หมายถึง แต่ละหมู่บ้านจะทำขนมจีนและข้าวต้มมัด ผลไม้ต่างๆ เช่น กล้วย อ้อย ส้ม และอื่นๆ ก่อนจะถึงวันนี้มีวันหนึ่งเรียกว่า “วันต้อนสาว” ซึ่งคำนี้เป็นภาษาไทยพวนคือ ชาวบ้านไปวานลูกสาวบ้านอื่นมารู้จักคุ้นเคยกับชาวบ้านของตน โดยจะมีหนุ่มนำส่งของ มีเงิน และผลไม้ใส่กระเจาด เพื่อการทำบุญหรือร่วมกันสมทำบุญในวันดังกล่าว

6.2.12 เดือนสิบสอง บุญกฐิน

บุญกฐิน เป็นการทำบุญที่มีกำหนดเวลาแต่พระสงฆ์ที่อธิษฐานพรรษาครบ 3 เดือนตามพระพุทธบัญญัติ การทำบุญกฐินก็เหมือนกับชาวไทยกลุ่มอื่นๆ ในสมัยโบราณจะมีการเย็บทอผ้า เพื่อทำผ้าจีวรนำไปถวายพระสงฆ์ที่จำพรรษาในวัดนั้นๆ แต่ในปัจจุบันจะซื้อผ้าไตรจีวรสำเร็จรูปไปถวายพระสงฆ์ ชาวไทยพวนมีการตั้งองค์กฐินที่บ้าน ถ้าเป็นกฐินส่วนบุคคล ถ้าเป็นกฐินสามัคคีก็จะไปตั้งองค์กฐินที่วัด มีการฉลององค์กฐินโดยการแสดงพระธรรมเทศนา และเจริญพระพุทธมนต์ในวันรวมหรือวันตั้งองค์กฐิน ช่วงกลางคืนจะมีการสมโภชกฐินโดยมีมหรสพ เช่น หมอลำ ภาพยนตร์กลางแปลง เป็นต้น รุ่งขึ้นจะทำพิธีถวายองค์กฐินเป็นการเสร็จพิธี

6.2.13 พิพิธภัณฑ์ชาวไทยพวน

อัตลักษณ์ของชาวไทยพวน คือ การอนุรักษ์วัฒนธรรม ซึ่งสามารถจำแนกได้คือการดำรงตนแบบเศรษฐกิจพอเพียง คือ การดำรงตามวิถีชีวิตที่มัธยัสถ์ ใช้สิ่งของที่ตนทำขึ้นจะเห็นได้จากการทอผ้ามัดหมี่ จึงทำให้ผ้ามัดหมี่ของไทยพวนบ้านหมี่มีคุณภาพและเป็นที่ต้องการของนักท่องเที่ยว แต่ละหมู่บ้านจะมีชุมชนทำผ้ามัดหมี่ทอใช้เอง และที่เหลือจำหน่ายเป็นรายได้จุนเจือครอบครัว อัตลักษณ์ที่สำคัญคือ การสร้างพิพิธภัณฑ์ไทยพวนประจำหมู่บ้านต่างๆ ดังนี้

1. พิพิธภัณฑ์ไทยพวน บ้านทราย ในพิพิธภัณฑ์มีการจำลองวงเหียน (ห้องนอน) การทำผ้าทอมัดหมี่ เรือโบราณ
2. พิพิธภัณฑ์เมืองโบราณซำจำปา มีสิ่งของโบราณ เช่น กำไลหิน แกนกำไลหิน กระจุกมนุษย์ เป็นต้น
3. พิพิธภัณฑ์โรงเรียนชัยบาดาลวิทยา ได้จัดแสดงของโบราณประกอบด้วย เครื่องมือเครื่องใช้ในครัวเรือน เครื่องมือประกอบอาชีพ เงินตรา โบราณวัตถุ รูปภาพ ความรู้ทั่วไป
4. พิพิธภัณฑ์โรงเรียนสระโบสถ์วิทยาการ มีสิ่งของที่สำคัญคือ โบราณวัตถุที่ขุดพบในพื้นที่วัฒนธรรม ประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น
5. พิพิธภัณฑ์วัดโคกหม้อ มีสิ่งของที่สำคัญคือ พระพุทธรูป เครื่องปั้นดินเผา เครื่องทองเหลือง เงินพดด้วง เงินเบี้ยง ธนบัตรหายาก คัมภีร์ เป็นต้น
6. พิพิธภัณฑ์วัดถ้ำตะโกพุทธโสภา มีสิ่งของสำคัญ คือ พระพุทธรูปโบราณ ตู้พระธรรม เครื่องแก้ว เครื่องถ้วยชามสังคโลก
7. พิพิธภัณฑ์วัดท่าโขลง มีสิ่งของที่สำคัญ ได้แก่ ตาลปัตรโบราณที่สานจากไม้ไผ่ลายยกดอก พระพุทธรูปโบราณ

การตั้งพิพิธภัณฑ์ในจังหวัดลพบุรีมีเป็นจำนวนมาก มีเกือบทุกหมู่บ้านที่เป็นไทยพวน และในแต่ละแห่งจะมีการแสดงเครื่องมือประกอบอาชีพที่สำคัญ มีหูกทอผ้ามัดหมี่ของไทยพวนมีทุกแห่ง

6.2.14 การยึดมั่นและปฏิบัติตามหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา ทำให้ชาวไทยพวนมีความเมตตาต่อเพื่อนมนุษย์และโอบอ้อมอารี และพึงพาอาศัยซึ่งกันและกันซึ่งลักษณะชาวไทยพวนมีลักษณะการดำรงตนตามหลักพระพุทธศาสนา คือ การปฏิบัติตามหลักสังคหวัตถุ 4 ข้อ

- 1) โอบอ้อมอารี (ทาน)
- 2) วจีไพเราะ (ปิยวาจ)
- 3) สงเคราะห์ประชาชน (อัทธจริยา)
- 4) ดำรงตนเสมอต้นเสมอปลาย (สมานัตตตา)

6.2.15 โอบอ้อมอารี การดำรงตนตามหลักพระพุทธศาสนาเห็นประจักษ์ชัดเจนว่าเป็นการยึดถือปฏิบัติตามหลักคำสอนในการปกครอง เช่น การให้ความเมตตาต่อกันและบุคคลอื่นๆ จะเห็นได้จากในแต่ละเดือนได้มีการปฏิบัติเป็นประจำทุกเดือน การทำบุญคือการเสียสละ จากการ

ดำรงตนมีจารีต 12 เดือน เป็นเครื่องชี้วัดจะเห็นได้จากการทผ้า และการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ประจำหมู่บ้าน เพื่อเป็นการรักษาอัตลักษณ์และให้คนรุ่นหลังได้เรียนรู้ความเป็นไทยพวน อีกทั้งเพื่อเป็นการรวมกลุ่มทผ้า และกิจกรรมอื่นๆ

6.2.16 วจีไพบเราะ หรือ ปียวาจา คือมีคำพูดหรือวาจานำมาซึ่งความเสนาหุ โดยเฉพาะสำเนียงภาษาไทยพวนฟังแล้วไพบเราะมาก หรือตัวภาษาที่ถ่ายทอดผ่านพิธีในพิธีกำฟ้าคือ การบูชาฟ้าจะใช้ภาษาสอนสอนสัตว์เลี้ยงก็ไพบเราะ ตัวอย่างเช่น “จัวควยเอ๋ยกำฟ้าเนอหญ้าได้อีกทีกคักโคมแต่บัดนี้ไปจนสูงเช่า และถึงตะเง็นตกดิน จิงจิม่มกำฟ้าเนอ” เป็นต้น

6.2.17 สังเคราะห์ประชาชน (อัตถจริยา) จากการศึกษาจาฮีตทั้ง 12 เดือน มีปรากฏในประเพณีเส่อกระจาตเป็นการบ่งบอกการสังเคราะห์กันได้ดีที่สุดและมีการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน

6.2.18 การดำรงตนเสมอต้นเสมอปลาย (สมานัตตตา) จะเห็นได้จากวิถีชีวิตการดำรงชีพของไทยพวนจากการประพฤติปฏิบัติตามฮีตสิบสอง คือ การรักษาทรัพย์สินสมบัติของบรรพบุรุษไว้ให้อนุชนได้สืบต่อและศึกษาเพื่อทราบที่มาของตนเอง จากการศึกษาพิพิธภัณฑ์ของไทยพวนทั้ง 7 แห่ง จะเห็นสิ่งของต่างๆ มีลักษณะคล้ายกันและที่เห็นได้เหมือนกันก็คือ เครื่องมือทำผ้ามัดหมี่มีทุก ก็เป็นเครื่องมือที่มีทุกหมู่บ้าน การพัฒนาเป็น

สินค้าที่สำคัญของไทยพวนคือ ผ้ามัดหมี่ลพบุรี และนอกจากทอใช้เองในกลุ่มของตนแล้วยังเป็นสินค้าโอท็อป (OTOP) ที่สำคัญและกลายเป็นศูนย์รวมของการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาของไทยพวน ตรงนี้เป็นการดำรงเสมอต้นเสมอปลายได้เป็นอย่างดี และเป็นอัตลักษณ์ที่สำคัญของไทยพวน

6.3 วัฒนธรรมของชาวไทยพวน

จากการศึกษาเอกสารและการเข้าร่วมกิจกรรมสำคัญในชีวิตประจำวันของชาวไทยพวน การดำเนินวิถีชีวิตประจำวันได้อาศัยปัจจัย 4 เป็นหลักคือ ที่อยู่อาศัย อาหาร เครื่องนุ่งห่ม และเวชภัณฑ์ ซึ่งมีผลงานวิจัยดังนี้

6.3.1 อาหารไทยพวน

ชาวไทยพวนบริโภคอาหาร 3 มื้อ โดยรับประทานข้าวเป็นอาหารหลัก ประกอบด้วยอาหารเช้า อาหารเที่ยง และอาหารเย็น อาหารทั้ง 3 มื้อรับประทานข้าวและกับเป็นหลัก ไม่มีอาหารว่าง หลังอาหารไม่มีอาหารว่างและของหวานตามข้าว นอกจากนี้มีกิจกรรมที่สำคัญ เช่น การทำบุญวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาในพิธีต่างๆ ซึ่งเป็นอัตลักษณ์ของชาวไทยพวนที่สำคัญคือ การรับประทานอาหารเช้าจะนั่งรับประทานพร้อมกันทั้งครอบครัว อาหารประจำครัวเรือน คือ มีปลา แตะ หรือปลาร้า เมื่อมีกิจกรรม เช่น งานทำบุญนิยมนำขนมจีนและข้าวหลามเป็นอาหารหลัก การที่ประกอบอาหารใช้วัตถุดิบที่มีประจำหมู่บ้านได้จากพืชผักที่ปลูกกันเองตามบริเวณบ้าน สวนหรือทุ่งนา ปลาที่มีตามสระหรือบ่อน้ำที่ขุดไว้ในบริเวณทุ่งนา อาหารที่เป็นอัตลักษณ์ที่สำคัญนอกจากปลาร้าแล้ว ยังมีอีกอย่างคือ ปลาต้มผัก เป็นอัตลักษณ์ที่โดดเด่นของชาวไทยพวน ซึ่งปัจจุบันได้พัฒนาคุณภาพอาหารกลายเป็นอาหารชั้นนำหรือผลิตภัณฑ์โอท็อปประจำตำบลและหมู่บ้าน

การเรียกชื่อในการรับประทานอาหาร 3 มื้อ มีชื่อเรียกดังนี้ อาหารเช้า เรียก ‘ข้าววาย’ ‘ข้าวสาย’ หมายถึง อาหารกลางวัน และ ‘ข้าวแลง’ หมายถึง อาหารมื้อเย็น ส่วนประกอบของอาหารจะใช้น้ำปลาร้าแท้ นำปลา ซึ่งน้ำปู ทำจากปู อาหารที่เด่นๆ ของไทยพวน คือ ปลาเต็น และน้ำพริกมะเต็น

6.3.2 อุปกรณ์ทำนา

อุปกรณ์ทำนาในสมัยโบราณใช้ไถ เพื่อ ล่อ และ แอ ก โดยใช้ควายหรือวัวเป็นแรงงานลากจูง ในปัจจุบันอุปกรณ์เหล่านี้เป็นเพียงตำนานที่เล่าขาน และเก็บไว้ในพิพิธภัณฑ์ไทยพวน เพราะเปลี่ยนแปลงไปเป็นการทำนาโดยใช้เครื่องจักรในการทำนาโดยเริ่มเปลี่ยนวิถีชีวิตจากประมาณปี พ.ศ. 2520 – 2530 ในปัจจุบัน การทำนาได้เปลี่ยนไปจากการทำนาโดยใช้แรงงานสัตว์ มาใช้เครื่องจักรทางด้านการเกษตรในการทำนาในปัจจุบันนี้

6.3.3 อุปกรณ์จับปลา

อุปกรณ์ใช้จับปลาสมัยโบราณชาวไทยพวนทำเองทุกอย่างเริ่มต้นตั้งแต่ลอบ ไซ สุ่ม แห ตุ่ม นาง สวิง และตาข่าย เป็นต้น ซึ่งในปัจจุบันใช้มีอุปกรณ์จับปลาส่วนมากจะทำจากไม้ไผ่ นำมาจักสาน และทำตามลักษณะของอุปกรณ์นั้นๆ แต่อาชีพการจับปลาในปัจจุบันได้พัฒนาไปโดย

การซื้อปลาจากตลาดมาบริโภค ซึ่งปลาที่ได้เป็นปลาที่เลี้ยงตามบ่อ แต่ยังเห็นการจับปลาตามธรรมชาติอยู่แต่ไม่มากเหมือนในอดีต

6.3.4 การทำผ้าหม้อห้อม

ผ้าหม้อห้อม เป็นผ้าที่ทำด้วยวัตถุดิบธรรมชาติประกอบมีต้นครามน้ำขี้เถ้าหรือน้ำค้าง ซึ่งชาวไทยพวนมีองค์ความรู้ในการใช้วัตถุดิบธรรมชาติ

อาชีพทำผ้าหม้อห้อม หม้อห้อม ประกอบด้วย ต้นครามหรือต้นฮ้อมและน้ำขี้เถ้า เขาเรียกว่า น้ำค้าง วิธีทำน้ำค้างคือเอาขี้เถ้าใส่ป้อมแล้วเจาะรูที่ก้นป้อมแล้วให้มันหยดจะได้น้ำค้าง ผ้าหม้อห้อมแท้ๆ เกิดจากผ้าดิบ วิธีการทำผ้าหม้อห้อมเริ่มต้นจากการปลูกฝ้ายก่อนแล้วนำมาปั่นด้าย เช่น ด้วยเครื่องปั่นฝ้าย ปั่นจนฝ้ายฟูเป็นเส้นด้าย นำไปชุบน้ำข้าวแล้วเอามาพันหลอดให้เป็นหลอดด้ายเล็กๆ เอาไปขึงโยงสายเป็นเส้นยาวๆ แล้วจึงทอ กลายจะได้ผ้าขาวจึงนำย้อมในหม้อโองซึ่งมีใบครามแช่จนเปื่อยผสมกับปูนแดงหรือปูนขาว โดยการผสมกับน้ำค้างจากขี้เถ้าลงไปจะได้สีครามเข้มออกคล้ายๆ กับสีดำ ย้อมประมาณ 4-5 ครั้ง สีจะติดทนนาน ขนาดสวมใส่จนเสื้อขาดก็ยังสีเข้มอยู่ ซึ่งชาวไทยพวนนิยมตัดกางเกงและเสื้อ

อุปกรณ์ทำผ้าหม้อห้อม ประกอบด้วย 1. โองน้ำขนาดใหญ่ ใช้แช่ผ้าดิบและใส่น้ำห้อม 2. ถุงมือ ใช้สวมการจกผ้า เพื่อป้องกันสีติดมือ 3. ต้นคราม 4. ต่อนห้อม 5. ผ้าดิบ หมายถึงผ้าที่ทำจากการประกอบกรรมวิธีของฝ้ายใช้สำหรับตัดเย็บเป็นเสื้อผ้าแล้วนำมาย้อม 6. เตารีดถ่าน ใช้สำหรับรีดผ้าที่ลงแป้งและย้อมเสร็จแล้ว 7. หม้อน้ำค้าง สำหรับแช่ขี้เถ้าทำเป็นน้ำค้างเพื่อใช้ผสมห้อม 8. ตะกร้าห่าง ครอบปากหม้อ สำหรับใส่ผ้าที่ย้อม 9. ราวตากผ้า สำหรับตากผ้าที่ย้อมและลงแป้งแล้ว

ขั้นตอนการทำน้ำค้าง น้ำขี้เถ้าผสมน้ำครึ่งถัง โดยสังเกตจากสีจะต้องเข้ม

วิธีการรีดผ้า นำผ้าที่แห้งจากการลงแป้งแล้วมาพรมน้ำให้ทั่ว ทิ้งไว้ 30 นาที จากนั้นก็รีดกับเตาถ่าน

ขั้นตอนการหมักน้ำห้อม อุปกรณ์ 1. น้ำเปล่า 200 ลิตร 2. ต้นครามหรือต้นห้อม 10 กิโลกรัม 3. ปูนขาว 5 กิโลกรัม 4. เกลือ 5 กิโลกรัม นำน้ำเปล่า ต้นคราม หรือต้นห้อม ปูนขาวและเกลือ ที่เตรียมไว้มาผสมลงในโองขนาดใหญ่ หมักทิ้งไว้ 1 เดือน จากนั้นก็นำมาย้อมผ้า

ขั้นตอนการทำผ้าดิบ 1. นำปุ๋ยฝ้ายจากต้นฝ้ายมาตากแดดให้แห้ง 2. เมื่อปุ๋ยฝ้ายแห้งดีแล้ว นำมารีดแยกเอาเมล็ดออก ให้เหลือเฉพาะปุ๋ยฝ้าย โดยการใช้ “อ๊ก” 3. นำปุ๋ยฝ้ายมาตีให้เกิดการฟูเพื่อให้ง่ายต่อการนำไปปั่นให้เป็นเส้นโดยใช้กังยึงฝ้าย 4. นำฝ้ายไปปั่นฝ้ายก็ได้เส้นฝ้าย 5. นำฝ้ายทอเป็นผ้า โดยใช้หูก (กิ) ซึ่งจะได้เป็นผ้าดิบ 6. นำผ้าที่ได้มาตัดเย็บเป็นเสื้อผ้าตามที่ต้องการ

ขั้นตอนการลงแป้ง 1. นำฝ้ายที่ย้อมแล้ว แช่น้ำธรรมดา 1-2 ชั่วโมง ให้ทั่วตัวผ้า แล้วเปลี่ยนน้ำ (แช่ 2 ครั้ง) แล้วผึ่งให้น้ำสะอาด 2. การเตรียมแป้ง นำแป้งมันสำปะหลังมาผสมกับน้ำเย็นในอัตราส่วน 480 กรัม : 1 ลิตร นำแป้งที่ผสมแล้วเทลงในน้ำเดือดครึ่งปี๊บ แล้วใช้ไม้คนเพื่อไม่ให้แป้งติดกัน 3. เอาแป้งที่ต้มแล้วใส่กะละมังผสมกับน้ำเย็น (ถ้าอยากให้ผ้าแข็งใช้น้ำแข็งชั้น ถ้าอยากให้ผ้าอ่อนใช้น้ำแข็งเจือจาง) 4. นำผ้าที่ผึ่งแล้วลงแช่น้ำแป้งที่เตรียมไว้โดยต้องมีการขยี้ผ้า ประมาณ 5 นาที เมื่อนำผ้าลงแป้งเสร็จแล้วก็นำผ้ามาบิดแล้วตาก จากนั้นจึงนำผ้ามารีดกับเตารีดถ่าน

ขั้นตอนการทำผ้าหม้อห้อมแบบดั้งเดิม 1. ตัดเย็บผ้าทอหรือผ้าดิบให้เป็นเสื้อผ้าตามขนาดที่ต้องการ 2. นำผ้าดิบที่ได้ไปแช่น้ำธรรมดา 1-2 คืน แล้วนำขึ้นมาผึ่งให้หมาด 3. เตรียมผ้าที่ผึ่งให้หมาด โดยตะกร้าตาห่าง แช่ในโอ่งที่มีน้ำห้อม พอท่วมแล้วสวมถุงมือขยี้ ให้สีห้อมติดทั่วทั้งตัวเสื้อ 4. นำผ้าที่ย้อมแล้วไปผึ่งให้แห้งแล้วย้อมซ้ำอีก 5 ครั้ง เพื่อให้สีห้อมติดทั่วทั้งผืนและทนทานแล้วจึงนำไปผึ่งจนแห้ง 5. หลังจากย้อมครั้งสุดท้ายแล้ว นำมาซักแห้งลงแป้งและรีดให้เรียบร้อย 6. นำผ้าหม้อห้อมสำเร็จรูปที่ได้มาแขวนไว้ เพื่อรอการเก็บบรรจุภัณฑ์ (วิกิพีเดีย)

6.3.5 การใช้วัตถุดิบธรรมชาติถนอมอาหาร

การเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมเป็นวิถีชีวิตของชาวไทยพวน การใช้วัตถุดิบธรรมชาติสำหรับการถนอมอาหารเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับชาวไทยพวน เช่น การใช้ใบตองกล้วยบรรจุอาหารมีการใช้ห่อพลาสติก ห่อข้าวต้มมัดและห่อข้าวเหนียว หมู่บ้านทุกหลังคามีส้วมชาวไทยพวนจะปลูกต้นกล้วยในบริเวณดังกล่าว ซึ่งประโยชน์ของต้นกล้วยประกอบด้วยหอยกใช้ทำอาหาร หัวปลี ทำเป็น

ผัก กล้วยไว้รับประทานเป็นผลไม้ และใบตองใช้บรรจุห่ออาหาร ใบแห้งสามารถทำเป็นกระดาษมวน บุหรี่หรือยาสูบได้เป็นอย่างดี

6.3.6 ที่อยู่อาศัยไทยพวน

ที่อยู่อาศัยของชาวไทยพวนปัจจุบัน เรือนไทยพวนแบบเดิมได้หายไปจากคำบอกเล่าของ ร.อ บุญจันทร์ หนูนาค เรือนเดิมยกพื้นหลังคามุงด้วยหญ้าคาเป็นเรือนจั่วเดี่ยว หลังคา ด้านหน้าสกัดเรือนทำเป็นปั้นหยาดั้ง คลุมระเบียงหน้าหลัง ซึ่งในปัจจุบันเป็นบ้านแบบคอนกรีตเสริมเหล็ก (สัมภาษณ์ 7 มีนาคม 2556)

6.4 การเปรียบเทียบอัตลักษณ์และวัฒนธรรมของชาวไตคำตี้กับชาวไทยพวน

6.4.1 ข้อที่คล้ายกัน

1) ชาวไตคำตี้และชาวไทยพวนมีภาษาพูดและภาษาเขียนเป็นของตนเองซึ่งลักษณะภาษาที่เหมือนกันมีหน่วยเสียงพยัญชนะ: หน่วยเสียงสระและหน่วยเสียงวรรณยุกต์ต่างกันเฉพาะจำนวน หน่วยเสียงพยัญชนะ และหน่วยเสียงสระที่ภาษาไทยพวนมีมากกว่า แต่หน่วยเสียงวรรณยุกต์มีจำนวนเท่ากัน คือ 6 หน่วยเสียง

2) ชาวไตคำตี้และชาวไทยพวนมีอัตลักษณ์ในเรื่องเครื่องการแต่งกายที่เป็นลักษณะเฉพาะของกลุ่ม

3) ชาวไตคำตี้และชาวไทยพวน นับถือพระพุทธศาสนาและใช้วัดเป็นศูนย์กลางการประกอบศาสนกิจ

4) มีประเพณีในการทำบุญในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาคล้ายกัน

5) มีระบบครอบครัวที่เอื้ออาหารและเกื้อกูลซึ่งกันและกัน ระบบการอยู่อาศัยอยู่ในบริเวณเดียวกัน

6) มีการร่วมกลุ่มกันในการทอผ้าพื้นเมือง และมีการทอผ้าใช้เองเหมือนกัน และเหลือจากการใช้สอยก็จัดจำหน่าย มีการรวมกลุ่มโดยตั้งเป็นศูนย์รวมอยู่ที่วัดเหมือนกัน

7) มีการใช้ภาษาของตนสื่อสารระหว่างชาติพันธุ์ เหมือนกันถ้านอกกลุ่มจะใช้ภาษาอัสสมิ และอังกฤษ สำหรับชาวไตคำตี้ ในขณะที่ชาวไทยพวนใช้ภาษาไทยมาตรฐานกับบุคคลชาติพันธุ์อื่น

8) มีอาชีพเกษตรกรรมเป็นอาชีพหลักเหมือนกันทั้งสองกลุ่ม

9) รับประทานข้าวเป็นอาหารหลักเหมือนกันทั้ง 3 มื้อ โดยเฉพาะข้าวเหนียวทั้งสองกลุ่ม

- 10) ลักษณะของบ้านเรือนประกอบตัวบ้านเรือนครัวและยุ้งฉางไว้เก็บข้าว เหมือนกัน
- 11) การทำนาในอดีตใช้แรงงานสัตว์เหมือนกัน ปัจจุบันใช้เครื่องจักรกลทางการเกษตร เข้ามามีอิทธิพลถึงการดำเนินชีวิต
- 12) มีวิธีการถนอมอาหารและเก็บรักษาไว้บริโภคเหมือนกันลักษณะอาหารก็คล้ายกัน เช่น ปลาร้า เนื้อแห้ง ปลาต้ม และผักดอง เป็นต้น
- 13) มีลักษณะการทำบุญเข้าพรรษา ออกพรรษา บุญกฐิน และวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาที่คล้ายกัน
- 14) วัฒนธรรมในการดำรงตนในวัฒนธรรมทางด้านวัตถุคือ การอาศัยปัจจัย 4 คืออาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค มีลักษณะคล้ายกัน

6.4.2 ข้อที่ต่างกัน

- 1) การตั้งชื่อบุตรและธิดาต่างกัน ภาษาไตคำตี้มีคำที่นำหน้าชื่อผู้ชายและผู้หญิง เพื่อบอกลำดับของบุตรและธิดาชัดเจน ภาษาไทยพวนไม่มี
- 2) การใช้คำว่า “นาง” มีลักษณะต่างกัน ในภาษาไทยพวนใช้กับผู้หญิงที่แต่งงานแล้ว ในภาษาไตคำตี้ใช้ได้ทั้งผู้หญิงที่แต่งงานแล้วและยังไม่แต่งงาน
- 3) การบรรพชาของชาวไตคำตี้ให้ความสำคัญมากกว่าการอุปสมบทซึ่งตรงกันข้ามชาวไทยพวนให้ความสำคัญกับการอุปสมบทมากกว่าการบรรพชา
- 4) ภาษาไทยมาตรฐานมีอิทธิพลต่อการแปรเปลี่ยนของชาวไทยพวนในขณะที่ภาษาไตคำตี้ยังรักษาลักษณะของตนไว้ได้ ภาษาภายนอกจะมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงน้อย ยกเว้นเทคโนโลยีสมัยใหม่มีบทบาทสำหรับจะใช้คำศัพท์เป็นภาษาอังกฤษหรือภาษาอินดี
- 5) ในการตั้งชื่อจริงและชื่อเล่นชาวไตคำตี้ยังใช้ภาษาของตนเรียกชื่อ ในขณะที่ชาวไทยพวนมีภาษาต่างประเทศ เช่นภาษาอังกฤษ จีน และเกาหลี มาใช้เรียกชื่อแทน
- 6) การไหลบ่าของวัฒนธรรมข้ามชาติมีอิทธิพลต่อการแปรเปลี่ยนของชาวไทยพวนเป็นอย่างมาก ในขณะที่ชาวไตคำตี้ยังรักษาวัฒนธรรมของตนไว้ได้เป็นอย่างดีเช่นการแต่งกายของวัยรุ่นยังคงอยู่
- 7) ชาวไตคำตี้ไม่มีระบบกษัตริย์ในปัจจุบัน แต่ในอดีตมีเหมือนกัน ชาวไทยพวนได้ยึดเอาพระมหากษัตริย์องค์เดียวกับคนไทย
- 8) ชาวไทยพวนมีการเก็บรวบรวมวัตถุโบราณของบรรพบุรุษไว้ในพิพิธภัณฑ์ของตนเองเกือบทุกหมู่บ้านของในขณะที่ไทยพวน ชาวไตคำตี้มีเฉพาะหมู่บ้านที่มีประชากรจำนวนมากเท่านั้น

9) คนโตคำศัพท์พูดได้มากกว่า 3 ภาษา (Polyglot) มีภาษาโตคำศัพท์ ภาษาอังกฤษ ภาษาอิตาลี เป็นต้น คนไทยพจนพุดได้ 2 ภาษา (bilingual) มีภาษาไทยพจนและภาษาไทยมาตรฐาน

10) ภาษาโตคำศัพท์มีหน่วยเสียงพยัญชนะควบกล้ำ (consonants) ในขณะที่ภาษาไทยพจน หน่วยคำเหล่านี้ไม่เกิดยกเว้นคำที่ยืมจากภาษาไทยมาตรฐานจะมีใช้ แต่เวลาพุดไม่ออกเสียงยกเว้น ในการอ่านจะออกเสียงพยัญชนะควบกล้ำ

11) การกล่าวถึงหญิงสาวพรหมจารีในวัฒนธรรมทั้งสองชาติพันธุ์แตกต่างกัน โดยชาวโตคำศัพท์กล่าวถึงสาวพรหมจารีคือ ให้มีที่อยู่โดยเฉพาะและห้ามเพศชายเข้าไปในบริเวณที่กำหนดให้สาวพรหมจารี หรือที่เรียกว่า Deka-Chang ในขณะที่ชาวไทยพจนใช้สาวพรหมจารีกว่นข้าวทิพย์หรือ ข้าวมธุปายาสในงานบุญเดือนหกหรือวันวิสาขบูชา

บทที่ 7

คลังคำศัพท์ภาษาไตคำตี้และภาษาพวน

7.1 คำนามในภาษาไตคำตี้

ภาษาไตคำตี้	การถอดเสียง	ความหมาย
วัน	[wán]	วัน
ลุง เนิน	[luŋ] [nu:n]	พระจันทร์
นาว	[ná:w]	ดาว
ไฟ	[pháy]	ไฟ
น้ำ	[nàm]	น้ำ
เฮิน	[hə:n]	เรือ
ม้า	[mâ:]	ม้า
หมา	[mă:]	หมา
มิว	[miw]	แมว
นกยูง	[nókɲũ:ŋ]	นกยูง
เปิด	[pət]	เปิด
ลา	[la:]	ลา
อุด	[ʔüt]	อุด
ไก่อู	[kăyphù]	ไก่อู
แงง	[ŋěŋ]	เอว
แอก	[ʔěk]	แอก
เมอ	[môy]	ใบ
เหน่ง	[něŋ]	ขา
กงกาว	[kõŋkâ:w]	แมงมุม
จาย	[cá:y]	ชาย
กาไล	[kă:lây]	บันได

ภาษาไทยคำนี้	การถอดเสียง	ความหมาย
แนด	[nət]	แดด
เติก	[tək]	ไส้เดือน
ลีด	[lūt]	เดือยไก่
ปูลี	[pūlí]	สะตือ
มอกหญ่า	[mǒkya:]	ดอกไม้
นุก	[núk]	กระตูก
ผ่า	[phà:]	ฟ้า
มอกผน	[mǒkphǒn]	เมฆ
หม่าน	[mà:n]	บ้าน
เนิน	[nîn]	เดือน
แสน	[sǎn]	เหล็กใน
ลิว	[líw]	นิ้ว
นก	[nók]	นก
นด	[nǒt]	หนด
ข้าวก่างลาย	[khāwká:ŋlǎy]	อาหารเช้า
เหลอ	[lǎ]	เช้า
จิ้น	[ŋún]	เงิน
เฮิก	[hək]	ไร
ผมหอก	[phǒmhǒk]	ผมหงอก
หอน	[hǎn]	หงอนไก่
โง	[ŋó]	วัว
ง	[ŋú]	ง
น้ำสาว	[nǎ:sǎ:w]	ป่า
เป็ด	[pət]	เป็ด
ปีก	[pík]	ปีก
ซาลาด	[sa:lăt]	ปิ่น
ปา	[pâ:]	ปลา
ปลาย	[pâ:y]	ปลาย

ภาษาไทยคำนี้	การถอดเสียง	ความหมาย
ลินไฟ	[lìnp'háy]	เปลว
ปัง	[p'íŋ]	ปลิง
ปก	[p'ók]	ปลวก
ผ้า	[phā:]	ผ้า
ลูกไป	[lúkp'è]	ลูกสะไภ้
เป่	[p'è]	แพะ
ผึ้ง	[phũŋ]	ผึ้ง
ปาน	[pǎ:n]	พลุ
ผม	[phǒm]	ผม
โป	[p'ô]	พ่อ
มะอูน	[mǎ?ún]	มะพร้าว
ฮาก	[hâ:k]	ราก
กาบกาเล	[kǎ:pkâ:lè]	รักแร้
เฮว	[hěw]	เร็ว
ผัก	[phǎk]	ผัก
ปี้	[p'í:]	พี
ข้อง	[khòŋ]	ข้อง
เผอ	[phǎ]	ใคร
เชิง	[khôŋ]	ตะแกรง
คก	[khók]	ครก
คาย	[kha:y]	ควาย
ลัก	[lâk]	เหล็ก
เหล้า	[lǎw]	เหล้า
ลีน	[lín]	ลีน
เน็ด	[nêt]	เลือด
คอน	[khon]	ควั่น
ม้า	[mâ:]	ม้า
หมา	[mǎ:]	หมา

ภาษาไทยคำนี้	การถอดเสียง	ความหมาย
หมาก	[ma:k]	หมาก
ไม้	[mây]	ไม้
หมัด	[măt]	หมัด
มิด	[mît]	เม็ด
แม่	[mǎ]	แม่
แมง	[méŋ]	แมง
หมี	[mĩ]	หมี
เม	[mé]	เมื่อย
มิด	[mît]	มีด
มือ	[mú:]	มือ
เมิง	[móŋ]	เมือง
หมึก	[múk]	หมึก
มด	[môt]	มด
หม้อ	[mố]	หม้อ
มอกมุ	[mốkmú]	หมอก
ซุบ	[sủp]	มุ้ง
นา	[ná:]	นา
น้ำ	[nàm]	น้ำ
หนาม	[nă:m]	หนาม
หลิน	[lĩn]	เหลน
วา	[wá:]	วา
มะงา	[màŋá:]	เมือวาน
วัน	[wán]	วัน
แมงวัน	[méŋwán]	แมลงวัน
ยา	[yǎ:]	ยา
ญา	[nà:]	ย่า
หญ่า	[nǎ:]	หญ้า
ไหญ	[yáy]	ไย

ภาษาไทยคำที่	การถอดเสียง	ความหมาย
แอน	[ʔǎn]	นกแอน
มา	[mǎ:]	ป่า
มาน	[mǎ:n]	บ้าน
มาว	[mǎ:w]	บ่าว
จื้อ	[cũ]	ซื้อ
จ่าง	[cà:ŋ]	ช่าง
นาบ	[nǎ:p]	ดาบ
โม	[mǒ]	บ่อ
ฮุ้นัง	[hũnânŋ]	จุมุก
เลอ	[lô]	อะไร
ลาซา	[la:khǎ:]	ลูกอ่อน
นิน	[nîn]	ดิน
ผ่า	[phǎ:]	ผ่า
เฟิง	[phôŋ]	ฟาง
ก้วย	[kũy]	ฝ้าย
ผ้ง	[phǎŋ]	ผ้ง
ผี	[phĩ]	ผี
พุน	[phún]	พืน
หำ	[hǎm]	อันตะ
เหา	[hǎw]	เหา
เห็ก	[hěk]	ลูกเห็บ
เข	[khě]	แห
ห้าง	[hâ:ŋ]	ตุ๊กตา
หู	[hũ]	หู
เฮอ	[hó]	เรือ
ฮิม	[hím]	ริม
ฮม	[hôm]	รุ่ม
ต้า	[tǎ:]	ร้ว

ภาษาไทยคำที่	การถอดเสียง	ความหมาย
สาว	[sǎ:w]	สาว
ทราย	[sá:y]	ทราย
สาย	[sǎ:y]	สาย
โช	[khǒ]	เสียม
สิ่ว	[sǐw]	สิ่ว
สิ่ว	[sǐw]	สิ่ว
ไส้	[sà:y]	ไส้
เสื่อ	[sǎ]	เสื่อ
ศอก	[sǎk]	ศอก
สน	[sǎn]	สวน
ตั้ง	[tǎŋ]	ที่นั่ง
ตັบ	[tǎp]	ตັบ
ไต	[tây]	ไต
ติน	[tin]	ตีน
ตัน	[tǎn]	ตัน
ต๋อก	[tǎk]	ต๋อก
ต๋าก	[tâ:k]	ทาก
ตาง	[tá:ŋ]	ทาง
ถ้ำ	[thǎm]	ถ้ำ
เต้า	[tâw]	เต้า
สิมิ	[símí]	เทียน
ถึ	[thǐ]	ตระหนี่
ตี	[tí]	ตี
ต๋อง	[tǎŋ]	ท๋อง
โท	[thǒ]	ถั่ว
ผาน	[phǎ:n]	ถ้าย
ลม	[lóm]	ลม
ล้อ	[lǎ]	ล้อ

ภาษาไทยคำศัพท์	การถอดเสียง	ความหมาย
ลุง	[lúŋ]	ลุง
อ่าว	[ʔâ:w]	อ่าว
มัน	[mán]	มัน
แมน	[mɛ̃n]	เม่น
มะโมง	[mamɔŋ]	มะม่วง
หมู	[mũ]	หมู
น้ำมูก	[nàmmúk]	น้ำมูก
หน้า	[nǎ:]	หน้า
มน	[mon]	นาก
หนัง	[nǎŋ]	หนัง
เนา	[nâw]	เนา
เนื้อ	[nè]	เนื้อ
หนอน	[nǎn]	หนอน
น้อง	[nòŋ]	น้อง
หนู	[nũ]	หนู
งา	[ŋá:]	งา
งา	[ŋá:]	เมื่อดงา
เง่า	[ŋāw]	เหง้า
สบ	[sǒp]	ปาก
ซี่	[pí:]	ซี่
เป็ก	[pǎk]	เปลือก
ปอด	[pǒt]	ปอด
ปู	[pú]	ปู
ผา	[phǎ:]	ผา
ผี	[phí:]	ผี
เผือก	[phǎk]	เผือก
ผ่า	[phà:]	พริ้ว
เจ	[cě]	พริกไทย

ภาษาไทยคำศัพท์	การถอดเสียง	ความหมาย
มะง่า	[mâṅá:]	วานนี้
มะฮุก	[mâhûk]	พฤษภาคม
โผ	[phǒ]	ผ้า
มะงา	[maŋa:]	เมื่อเช้า
มะไห่	[maŋây]	วันนี้
มะฮุ้น	[mâsún]	มะรื่อง
มะฮือ	[mâhú]	มะริน
หุก	[hûk]	หูก
กา	[kâ:]	กา
ก้า	[kǎ:]	กล้า
เก้า	[kǎw]	เกล้า
ก้ำ	[kǎm]	ค้ำ
กอง	[kɔŋ]	กอง
ค้ำ	[khǎm]	ไม้ค้ำ
คา	[khá:]	หญ้าคา
ชา	[khǎ:]	ชา
คาง	[khá:ŋ]	คาง
เตนา	[tena:]	คันทนา
ลอกนา	[lǒkná:]	บึงนา
นกดุ	[nôktû]	นกดุ
เขา	[khǎw]	เขา
จิม	[cím]	เค็ม
โขย	[khǒy]	เขย
สามขา	[sǎ:mkhǎ:]	สามเกลอ
จี้	[khĩ]	จี้
จิง	[khĩŋ]	จิง
มะเขอ	[mǎkhǒ]	มะเขือ
ขน	[khǒn]	ขน

ภาษาไทยคำนี้	การถอดเสียง	ความหมาย
เฮอ	[hó]	เครือ
หวี	[wĩ]	หวี
คอกตั้งข้าว	[khóktǎŋkhāw]	คร้ว
โข	[khǒ]	สะพาน
ขาน	[khǎ:n]	ขวาน
หลาน	[lǎ:n]	หลาน
น้ำลาย	[nàmlá:y]	น้ำลาย
หล้ง	[lǎŋ]	หล้ง
ลิง	[líŋ]	ลิง
งูเหลิ้ม	[ŋúǎǎm]	งูเหลิ้ม
เล็ก	[lǎk]	เหลือบ
เคว	[khew]	เหม็นเขียว
กั้น	[kân]	ก้าน
แขก	[khǎ:k]	แขก
นาย	[nǎ:y]	ด้าย
แมว	[mǎw]	แมว
เจ้ายา	[cǎwyǎ:]	หมอ
มอด	[mót]	มอด
เงา	[ŋǎw]	เงา
เต้า	[tǎw]	เต้า
เถิน	[thǎn]	เถื่อน
หวาย	[wǎ:y]	หวาย
สา	[sǎ:]	กาก
อ่าง	[ʔǎ:ŋ]	อ่าง
ก้าง	[kǎ:ŋ]	ก้าง
คอย	[khóy]	อวัยวะเพศ
กู่	[kũ]	เตียง
โฮลี้กา	[hólíkǎ:]	ตะเกียบ

ภาษาไทยคำนี้	การถอดเสียง	ความหมาย
ปางตาย	[pâ:ŋtá:y]	กระท่าย
เจ้	[cè]	นม
ไม้ซาง	[màysā:ŋ]	ไผ่
ข้าวหลาว	[khǎ:włǎ:m]	ข้าวหลาม
หี	[hǐ:]	หี
โม	[mō]	หม้อ
ซ้า	[khǎ:]	ซ้า
อ้อย	[ʔôy]	อ้อย
ม่า	[mâ:]	บ้า
เมอ	[mô]	ใบ
เม็ด	[mět]	เบ็ด
เจ้า	[cāw]	เจ้า
เจอ	[cô]	ใจ
โหเจอ	[hōcô]	อก
ฮ้ำ	[hám]	ร้ำ
จง	[cōŋ]	แรด
ไฮ	[háy]	ไร
ฮอยตีน	[hóytîn]	รอย
ฮงข้าว	[hōŋkhàw]	รวงข้าว
สาก	[sǎ:k]	สาก
เสา	[sǎw]	เสา
เสอ	[sǎ]	เสื่อ
ลันจู	[lǎnchǔ]	ข้าศึก
ปับ	[páp]	หนังสือ
ตา	[tâ:]	ตา
แตง	[têŋ]	แตง
ตอง	[tōŋ]	ใบตอง
มาง	[ma:ŋ]	ใบ

ภาษาไทยคำนี้	การถอดเสียง	ความหมาย
ปาตู	[pǎ:tú]	ประตู
เคง	[khěŋ]	ตู้
ถ่าน	[thǎ:n]	ถ่าน
ถง	[thǒŋ]	ถุง
หวี	[wí:]	หวี
ปาหญิง	[pǎ:yíŋ]	หญิง
หยก	[yǒk]	หยวก
ยุง	[yúŋ]	ยุง
อ็อกแอ๊ก	[ʔǒkʔǎk]	สมอง
นุก	[núk]	ปลาตุก
นอย	[nôy]	ดอย
จู่	[cù]	จู้
พาน	[phá:n]	ละมั้ง
ปบ	[pǒp]	พองน้ำ
ฝุ่น	[fün]	ฝุ่น
กาก	[ká:k]	กลาก
แอบ	[ʔǎp]	ผอบ
มีแคด	[míkhêt]	กล่องไม้ขีด
ผา	[phǎ:]	ผา
พัก	[phák]	ฝัก
ไฟ	[phay]	ไฟ
ผน	[phǒn]	ผน
ห่าน	[hǎ:n]	ห่าน
หาง	[hǎ:ŋ]	หาง
เห็น	[hěŋ]	อีเห็น
เห็ด	[hèt]	เห็ด
หिन	[hín]	หिन
หอก	[hǒk]	หอก

ภาษาไตคำตี้	การถอดเสียง	ความหมาย
หอย	[hǒy]	หอย
โห	[hǒ]	หัว
ห้วย	[hùay]	ห้วย
ไก่อ	[kǎy]	ไก่อ
แก้ม	[kěm]	แก้ม
กิบ	[kip]	กิบ
เก็ด	[kět]	เก็ด
เกอ	[kê]	เกอ
โกย	[kǒy]	กล้วย
โก	[ko]	กอ
กุง	[kũŋ]	กุง
กาง	[ká:ŋ]	กว้าง
ข้าว	[khǎw]	ข้าว
คำ	[khám]	ทอง
เช่า	[khǎw]	เช่า
ไข่	[khǎy]	ไข่
เข้ม	[khěm]	เข้ม
แขน	[khěŋ]	แขน
เขต	[khèt]	เขียด
เข่ว	[khèw]	ฟัน
โค	[kho]	คอ
โหเกา	[hǒkǎw]	ค้อน

7.2 คำกริยาในภาษาไตคำตี้

ภาษาไตคำตี้	การถอดเสียง	ความหมาย
เอาตาย	[ʔâwtâ:y]	ฆ่า
ข้าม	[khã:m]	ข้าม
กาน	[ká:n]	คาน
ขัง	[khǎŋ]	ขัง
เข้า	[khàw]	เข้า
เฝ้า	[nàm]	เฝ้า
ขี่	[khĩ]	ขี่
คืบ	[khîp]	คืบ
หีบ	[híp]	หีบ
ขึ้น	[khũn]	ขึ้น
คืบ	[khûp]	คืบ
ขึ้น	[khũn]	ขึ้น
ญอน	[nɔn]	ขอ
คั่ง	[kháŋ]	ครวญคราง
ชุด	[khút]	ชุด
กอม	[kɔ̃m]	ก่อกม
ลาก	[lá:k]	ลาก
จัน	[cân]	ยัน
ตีด	[tút]	
นับ	[nǎp]	หลับ
ไหล	[lǎy]	ไหล
เล่น	[lén]	เล่น
เลิก	[lôk]	เลิก
เลอ	[lô]	เลื่อย
ลุ่ม	[lúm]	ลุ่ม
มุ่น	[mú:n]	ลุ่มตา

ภาษาไทยคำที่	การถอดเสียง	ความหมาย
ลอย	[lɔ̌y]	ลอย
ฟู	[phú]	ฟู
ลก	[lók]	ลก
ลูป	[lúp]	ลูป
มา	[má:]	มา
ขัน	[khǎn]	ขัน
ไหม้	[mǎy]	ไหม้
เซา	[sáw]	ยื่น
ตาย	[tá:y]	ตาย
ฮื่อ	[hù]	ให้
ให้	[hày]	
เลน	[len]	วิ่ง
กา	[kǎ:]	ไป
กิน	[kin]	กิน
กานู	[ka:nu]	ขึ้น
อาบ	[ʔǎ:p]	อาบ
เอา	[ʔâw]	เอา
ไอ	[ʔây]	ไอ
แอ้ก	[ʔǎk]	แอก
อืม	[ʔĩm]	อืม
ตองใหม่	[tòŋmǎy]	หิว
ออก	[ʔók]	ออก
อุ้ม	[ʔũm]	อุ้ม
อุด	[ʔüt]	อุด
เมน	[mên]	บิน
เจ็ด	[cět]	เซ็ด
จื่อ	[cù]	ชู้
แจ้ก	[cǎk]	ฉีก

ภาษาไทยคำนี้	การถอดเสียง	ความหมาย
จิม	[cím]	จิ้ม
ทอม	[thǒm]	ฟัง
ขา	[khǎ:]	คา
หาบ	[hǎ:p]	หาบ
หาว	[hǎ:w]	หาว
หัก	[hǎk]	หัก
เห่า	[hǎw]	เห่า
หัน	[hǎn]	เห็น
กั๊ง	[kánŋ]	กรน
เฮอ	[hǎ]	ให้
ไถ	[thǎy]	ไถ
ตื้อ	[tú]	ถื้อ
ทึบ	[thúp]	กระทึบ
ไหว่	[wày]	ไหว
อ้า	[ʔǎ:]	อ้า
อับ	[ʔǒp]	อบ
ฮั้ม	[hóm]	รม
จั้ง	[cânŋ]	ซั้ง
ลับ	[lǎp]	ดับ
มอด	[mǒt]	มอด
นู	[nú:]	ดู
ผัน	[phǎn]	ผัน
หับ	[hǎp]	ปิด
หิ้ว	[hǐw]	หิ้ว
โฆ	[khǒ]	หัวเราะ
ตั้ง	[tânŋ]	หุง
เก็บ	[kěp]	เก็บ
กาบ	[ká:p]	คาบ

ภาษาไทยคำนี้	การถอดเสียง	ความหมาย
คาย	[khá:y]	คลาย
ชาย	[khǎ:y]	ชาย
ล้าง	[là:ŋ]	ล้าง
ลับ	[láp]	ลับ
ไฉ่	[khây]	เล่า
หลม	[lóm]	หลวม
ถึง	[thũŋ]	ถึง
หว่าน	[wǎ:n]	หว่าน
ป้าย	[pǎ:y]	ไผ่
หวี	[wí:]	หวี
ญับ	[ŋáp]	เย็บ
ญิว	[ŋêw]	เยี่ยว
เค่อ	[khê]	ปรารถนา
ไฉ่	[khǎy]	บอก
มัด	[mât]	มัด
ไหม้	[mǎy]	ไหม้
นับสิง	[nǎpsĩŋ]	มัด
มุง	[múŋ]	มุง
หนาว	[nǎ:w]	หนาว
นั่ง	[nâŋ]	นั่ง
อ่าน	[ʔǎ:n]	นับ
นั่ง	[núŋ]	นั่ง
กำ	[kǎ:]	ไป
เป่า	[pǎw]	เป่า
เป็น	[pên]	เป็น
ป่า	[pàm]	ป่า
เปี้ยว	[píaw]	ปิว
ปั่ง	[pôŋ]	ปลง

ภาษาไทยคำนี้	การถอดเสียง	ความหมาย
ป๋อย	[pǎy]	ปล๋อย
ปก	[pǒk]	ปก
ปุก	[pǔk]	ปลุก
ปอก	[pǒk]	ปลอก
หม	[hǒm]	ห่ม
ผา	[phǎ:]	ผ้า
ตบ	[tǒp]	ตบ
ปัด	[pǎt]	ปัด
ซັก	[sǎk]	ซັก
ซำ	[sǎm]	ซำ
เสื่อ	[sǎ]	ใส่
ตาก	[tǎ:k]	ตาก
ต้าย	[tǎ:y]	ตาย
ตัก	[tǎk]	ตัก
แตก	[tǎk]	แตก
ตก	[tǒk]	ตก
ตัม	[tǒm]	ตัม
ตอด	[tǒt]	ตอด
มิด	[mút]	มิด
ญื่อ	[nú]	ยิง
หญิบ	[nǐp]	หญิบ
ยืม	[yúm]	ยืม
จุก	[cúk]	ยีน
ยัด	[yút]	ยัด
ญ้อม	[nóm]	ย้อม
อู่	[ʔǔ]	อยู่
อิง	[ʔiŋ]	ฟัง
จม	[côm]	จม

ภาษาไทยคำนี้	การถอดเสียง	ความหมาย
เจ	[cê]	แจ้
ยม	[yũm]	เขื่อ
ผาก	[phă:k]	ผาก
พัน	[phán]	พัน
แตบ	[tǎp]	ตัด
สอน	[sǎn]	สอน
ฮับ	[háp]	ได้รับ
ป็น	[pân]	ป็น
แมก	[mǎk]	แบก
กอบ	[kǎp]	กอบ
หด	[hót]	รด
ส่อง	[sòŋ]	ส่อง
ติน	[tín]	ตื่น
เถง	[thěŋ]	เถียง
ถม	[thǒm]	ท่วม
วี	[wí]	พัด
ย่าง	[yǎ:ŋ]	ย่าง
เหม็น	[měn]	เหม็น
โก	[kô]	กลัว
คุบ	[khûp]	คุบ
มี	[mí]	มี
หาย	[hǎ:y]	หาย
โปย	[pôy]	เปลือย
ส่ง	[sǒŋ]	ส่ง
พาย	[phă:y]	พาย
เผา	[phǎw]	เผา
พาก	[phâ:k]	พราก
ต่าง	[tǎ:ŋ]	ต่าง

ภาษาไทยคำที่	การถอดเสียง	ความหมาย
ต้า	[tâm]	ต้า
แต๋ง	[têŋ]	แต๋ง
ตอก	[tɔ̃k]	ทุบ
ท่า	[thǎ:]	ท่า
ตา	[tà:]	ทำทนาย
ถาม	[thǎ:m]	ถาม
ไถ่	[thǎy]	ถ้าย
เฮ็ด	[hêt]	เย็ด
อ้ม	[ʔôm]	อม
อ่าน	[ʔǎ:n]	อ่าน
กอบ	[kɔ̃p]	กอบ
โไซ	[khǔ]	ทอด
นม	[nôm]	ดม
อึ้น	[ʔú:n]	กลิ่น

7.3 คำนามในภาษาไทยพวน

คำศัพท์	การถอดเสียง	ความหมาย
กั้นแงน	[kónŋɛ:n]	กั้นงอน (ดากแงน กี่ว่า)
กวน	[kuan]	ตำแหน่งขุนนาง
กวย	[kuay]	ตะกร้าลูกใหญ่ๆ (ทางภาคเหนือว่า ก้วย)
ก้วย	[kúay]	กล้วย
ก้วยง้าว	[kúayŋá:w]	กล้วยหอม
ก้อ	[kó:]	หลอด, หลอดด้าย
ก่องก้อย	[kò:ŋkǒ:y]	ฝั่จำพวกหนึ่ง เรียกว่า ฝั่ก่องก้อย
ก่องเข้า	[kò:ŋkhàw]	แอบใส่ข้าวเหนียว, กระจับใส่ข้าวเหนียว
กองฟอน	[kɔ:ŋfɔ:n]	ที่เฝ้าศพ
กอย	[kɔ:y]	กลอย (พืชชนิดหนึ่งหัวคล้ายมัน)
ก้อย	[kó:y]	อาหารจำพวกปลา
กะ	[kàʔ]	กาก
กะจอง	[kàɔ:ŋ]	จ๊ก
กะเจาะ	[kacàʔ]	จอกตักน้ำใบเล็กๆ
กะแจ	[kacɛ:]	กัญแจ
กะไซ้	[kasó:]	โฆงโฆง
กะเซอ	[kacɛ:ŋ]	ภาชนะสานคล้ายกระจาดปากบาน
กะดั้น	[kadón]	ท้ายทอย
กะตุ	[kadùʔ]	กระจุก
กะเต็ด	[kadò:t]	ปลากระดี
กะต่อง	[katò:ŋ]	สวิง
กะแทะ	[kakhéʔ]	เกวียน
กะบั้ง	[kabánŋ]	กระบอก
กะบูน	[kabu:n]	มดลูก
กะเปียน	[kabian]	ภาชนะสานคล้ายกระจาด

คำศัพท์	การถอดเสียง	ความหมาย
กะปอม	[kabɔ:m]	กิ่งก่า
กำป៉ัน	[kampân]	ตู้เซฟ
กำฟ้า	[kamfâ:]	พิธีทำบุญด้วยข้าวจีเมื่อถึงวันเดือนสามขึ้นสามค่ำ
กินดอง	[kindɔŋ]	แต่งงาน (แต่งงาน กี่ว่า)
กี้	[kí:]	จี
กูป	[kù:p]	ประทุน
เก็ง	[kó:ŋ]	เรียกภาชนะสานชนิดหนึ่ง
เกิน	[kə:n]	พะอง
เกิบ	[kè:p]	เกือก, รองเท้า
เกีย	[kia]	กระดาศ, เยื่อไม้
เกียง	[kian]	หญ้า
เกือ	[kua]	เกลือ
แก	[kɛ:]	นกพิราบ
ไก่	[káy]	กระจง
ขง	[khǒŋ]	เมือง
ข่วง	[khùan]	บริเวณ
ขวน	[khũan]	ขวัญ
ข้วน	[khúan]	ขี้
ขอนแก่น	[khǒ:n]	ข้างหนึ่ง
ขอสาย	[khǒ:sǎ:y]	ไม้คั่นสาย
ขะม้า	[khamâ:]	ผ้าขาวม้า
ขันหมะ	[khǎnmàʔ]	ที่สำหรับใส่หมากพลู
ขา	[khǎ:]	เขา (สรรพนามบุรุษที่ 3)
ขากบ	[khǎ:kòp]	เป็นชื่อกางเกงชั้นในชนิดหนึ่ง
ขี้กะเดือน	[khî:kaduan]	ไส้เดือน
ขี้ชะงู	[khî:khaɲun]	โรคหิด
ขี้ไค	[khî:khai]	เหงื่อไคล
ขี้เณอ	[khî:ɲuə]	มูลฝอย

คำศัพท์	การถอดเสียง	ความหมาย
ซี้ดั่ง	[khî:daŋ]	เรียกน้ำมูกที่แห้งติดอยู่ในรูจมูก
ซี้เผื่อ	[khî:phúa]	เมฆ, ปุยเมฆ
ซี้เฟิ่น	[khî:phô:n]	ฟุ้ง
ซี้เฟือย	[khî:fuay]	ตะไคร่น้ำ
ซี้มึน	[khî:mín]	ขมึน
ซี้มู	[khî:múʔ]	ซี้มูก
ซี้เมียง	[khî:míaŋ]	สนิม
ซี้สูต	[khî:sù:t]	ชั้นโรง (ແມລຄ້າຍຜິ່ງ)
ซี้เหิบ	[khî:hō:p]	ดินที่แตกเป็นระแหง
ซิ่นฮอย	[khũ:nhɔ:y]	พิธีนำของไปไหว้ญาติฝ่ายสามี
เขาคู้	[khǎwtú:]	เขาวัวหรือควายที่สันทุ่
เข้า	[khàw]	ข้าว
เข้ากำ	[khàwkhàm]	ข้าวเหนียวดำ
เข้างาย	[khàwŋa:y]	ข้าวมือเข้า
เข้าจ้าว	[khàwcá:w]	ข้าวเจ้า
เข้าปุ้น	[khàwpún]	ขนมจีน
เข้าเป็ยะ	[khàwpía]	ข้าวต้ม
เข้าเปืออะ	[khàwpúa]	ข้าวเปลือก
เข้าแลง	[khàwle:ŋ]	ข้าวมือเย็น
เข้าสาย	[khàwsǎ:y]	ข้าวมือกลางวัน
เข้าฮาง	[khàwha:ŋ]	ข้าวเหนียวที่ยังไม่แก่จัด
เข้าเฮื้อ	[khàwhúa]	เรียกข้าวที่รวงอยู่ตามนาแล้วเกิดขึ้นมาเองตามธรรมชาติ
เขาะ	[khòʔ]	ริม
เขิบ	[khə:p]	คราบ
เขือ	[khũa]	เพื่อน
เข้	[khê:]	จระเข้
เขะ	[khèʔ]	คนชาติแขก

คำศัพท์	การถอดเสียง	ความหมาย
แขน	[khǎn]	ส่วนของอวัยวะต่อจากไหล่ทั้งสองข้าง
แขนนาง	[khǎ:nna:n]	คันทวย
เขี้ยว	[khê:w]	เขี้ยว, ฟัน
โข	[khô:]	สะพาน
ไข่หาง	[khâyhă:n]	ไข่หาง (ไข่มแมลงวัน)
คย	[khoy]	อวัยวะลับของเพศชาย
คอม	[khov:m]	เคียว
คั่นถือ	[khanthủ]	งอนไถ
คั้นบ่า	[khanbà:]	ไม้คาน
คิ้ว	[khúa]	น้ำหญิง
คางคะ	[kha:nkháʔ]	คางคก
คิ่ง	[khuun]	ตัวตน
คูป	[khúp]	ลายจักสานแบบหนึ่งใช้เส้นตอกสานไขว้กัน
เคาะ	[khóʔ]	คอกสัตว์
แคง	[khe:n]	ถังสำหรับตักน้ำ
จัน	[ʔan]	งานฉลอง
จัว	[ʔua]	วัว
ง่า	[ʔâ:]	กิ่ง, ก้าน
งาย	[ʔa:y]	เวลาเช้า
เห็งั้น	[ʔǎn]	อึ้งเห็น
เงือะ	[ʔúaaʔ]	เงือก
เห็งือะ	[ʔúaaʔ]	เห็งือก
จั่ว	[cúa]	สามเณร
จา	[ca:]	จอบ
จ่างจะ	[cà:ncaʔ]	ไม้ข่าถ่าง
จิ่งกอน	[cìŋkɔ:n]	ธนู
จิ่งโก่น	[cìŋkò:n]	จิ้งเหลน
จิ่งเข็บ	[cìŋkhè:p]	ตะขาบ

คำศัพท์	การถอดเสียง	ความหมาย
จิ้งเคอ	[cìŋkhə:]	ต้นตะไคร้
จิ้งเจียม	[cìŋciam]	จิ้งจก
เจ้าหัว	[càwhǔa]	พระสงฆ์
แจ	[cɛ:]	มูม, ซอก
ชวง	[suan]	ปานหรือไฟที่ให้โทษที่มีอยู่ในกายหญิง
ชอย	[sw:y]	ครก
ซู้	[sú:]	คูร์ัก
เซื่อะ	[súaʔ]	เส้นเชือก
ญ่า	[nâ:]	ย่า
ญาง	[na:ŋ]	ต้นยาง
ญือเข้า	[niakhàw]	ยุ่งข้าว
ญืออง	[nuan]	เสียงผา
ดั่ง	[dón]	กระดั่ง
ดอง	[dɔ:ŋ]	กระดอง
ดอน	[dɔ:n]	แปลงผัก
ดั่ง	[dan]	จมูก
ดุ	[dùʔ]	กระดุก
ดุง	[dùŋ]	จันทัน
เดาะ	[dòʔ]	ดอก
เดาะก้านของ	[dòʔká:nkhǔ:ŋ]	ดอกปีบ
เด็ก	[dèk]	เวลาเด็ก
เดิน	[dè:n]	บริเวณ
แต่น	[dèn]	หน้าแง
แตะ	[dèʔ]	ปลาร้า
ต้นหมาออ	[mà:ʔʔw]	สับปะรด
ตะพู	[taphúʔ]	กล้องสำหรับเป่าลูกดอก
ตะโพะ	[taphóʔ]	ปะทัด
ตาแหลว	[ta:lě:w]	เฉลง

คำศัพท์	การถอดเสียง	ความหมาย
ดาว	[ta:w]	มีดดาบ
ตี	[ti:]	ตัวตีต
ตู้	[tú:]	เต้านม
เตอ	[tə:]	ไต
เตื่อ	[tó:]	ทางใต้, ทิศใต้
เต้า	[táw]	เต้าน้ำ
ถง	[thǒŋ]	ถูงยาม
ถั่วเทย	[thùathəy]	ถั่วเหลือง
ถั่วหื้อ	[thùahó:]	ถั่วลิสง
ถั่วแฮ	[thūahə:]	ถั่วแระต้น
ท่ง	[thôŋ]	ทุง
ทุง	[thun]	ธง
เทา	[thaw]	ตะไคร้ ^{น้ำ}
นวด	[núat]	สี ^{ผึ้ง}
น้ำมเจอ	[ná:mçə]	น้ำ ^{ใจ}
บั้งกือ	[bónkwu:]	กั้ง ^{กือ}
ปา	[pa:]	ปลา
ปาค้อ	[pa:khò:]	ปลา ^{ชอน}
ปี	[piʔ]	ปีก
แปว	[pɛ:w]	ช่อง
แป้ว	[pé:w]	มี ^{ตำ} หนิ
ผะไม้	[phàʔmây]	กา ^{ฝาก}
ผักเนา	[phàknâw]	ผัก ^{ชะอม}
ผักเหนาะ	[phàknòʔ]	บัว ^{บก}
ผ้าซี้ฮ้าย	[phà:khiháy]	ผ้า ^{ซี้} ริ้ว
ผ้าถื่อ	[phà:thú:]	ผ้า ^{ขาว} ม้า
ผ้าแถบ	[phà:thè:p]	ผ้า ^{สไบ}
ผีเผด	[phĩ:phèt]	ผี ^{เปรต}

คำศัพท์	การถอดเสียง	ความหมาย
ผือ	[phũ:]	ต้นกก
ผอ	[phǎ:]	ใคร
พางฮาด	[pha:ŋhaʔ]	ม้าล่อ
พายลุน	[pha:ylun]	ภายหลัง, ข้างหลัง
เฟื่อง	[fuaŋ]	พางข้าว
ม้อน	[mó:n]	ตัวไหม
แมงงอด	[mɛ:ŋŋó:t]	แมงป่อง
แมงปี้	[mɛ:ŋbí:]	แมลงปอ
แมงเบือ	[mɛ:ŋbó:]	แมลงผีเสื้อ
หยัวะ	[yùə]	หยวก
ลูกเพ้อ	[lúphô:]	ลูกสะเ้
แหลว	[lǎ:w]	เหยี่ยว
เวียง	[wə:ŋ]	บริเวณ, ลาน
ส้าง	[sà:ŋ]	บ่อน้ำพุ
สายปือ	[sǎ:ybu:]	สายสะดือ
สายแห่	[sǎ:yhê:]	ลำไส้เล็ก
เสาะ	[sòʔ]	ข้อศอก
เสี้ยว	[siaw]	เพื่อน
เสื่อ	[sùə]	ฟูก
โสบข่า	[sò:pkhǎ:]	ถุงเท้า
ห้างนา	[hâŋna:]	โรงนา
หำ	[hǎm]	ลูกอ้นทะ
อี่จ่า	[ʔi:cà:]	มีดขอ
เฮือน	[huan]	บ้าน, เรือน
เฮ่	[hê:]	หินแร่, หินกรวด
แฮ้ง	[hê:ŋ]	ร้าง

7.4 ตารางแสดงคำกริยาภาษาไทยปน

คำศัพท์	การถอดเสียง	ความหมาย
ก่น	[kòn]	ขุด, โคน, คู้ย
กิ้นล่ง	[kónlôn]	ท้องร่วง, ท้องเดิน
กวม	[kuam]	คร่อม, ครอบ, ทับ
ก๋อไฟ	[kò:fay]	ติดไฟ
ก๋อย	[kò:y]	แกะ เช่น แกะเปลือกส้ม แกะกล่อง
กะทก	[kathók]	กระทัก
กุด	[kùt]	ขาด
กุม	[kum]	ปลุกปล้ำ
ขันกก	[khǎnkòk]	ไถ่ขันยามครั้งแรกในเวลากลางคืน
ขัดเจอ	[khàtca:]	ขัดใจ
ขี้ตั่วะ	[khì:tùaʔ]	โกหก
แซ้น	[khê:n]	ขัน, งวด
โขง	[khǒ:ŋ]	คลั่ง
คอ	[kha:]	ปลอบ
คะล่ำ	[khalom]	ถ้อ, งด
คั่ว	[khūa]	ค้นหา
คี	[khūʔ]	แหวกออกให้ห่าง
คิดฮอด	[khũthó:t]	คิดถึง, คำนึงถึง
คุง	[khun]	เกะกะ
เคียด	[khîat]	โกรธ
เคียน	[khian]	พัน, ผูก, รัด
เค้น	[khê:n]	จุกแน่น
งวม	[ŋuam]	ครอบไว้, คว้าไว้
งอย	[ŋo:y]	หมิ่น คือ อยู่ในที่เกือบตก
จ่ม	[còm]	พำบน

คำศัพท์	การถอดเสียง	ความหมาย
จ่อ	[cò:]	เริ่มผลิ, เริ่มตั้งครรรร์
จอบ	[cò:p]	แอบ, ซ่อน, เร้น
จ่อย	[cò:y]	ผอม
จาด	[cā:t]	ตวาด
จ่าว	[cà:w]	พูด, กล่าว
จิ้น	[cú:n]	เปียก, ชื้น, แฉะ
จื่อ	[cù:]	จำ, จดจำ
จุด	[cù:t]	จุด, เผา
แจบ	[cè:p]	สนิท
โจม	[co:m]	พุง
ช่วง	[sūaŋ]	ชิง, แบ่ง, แย่งชิ้นหน้า
ซอย	[sô:y]	ช่วย, ช่วยเหลือ
ซู	[su:]	ชายขึ้นร่วมประเวณีกับหญิงก่อนแต่งงาน
ซุน	[su:n]	ตะต๋อง
เซิง	[səŋ]	ร่วมประเวณี, เสพสังวาส
ญาติ	[ŋâ:t]	แย่ง, ชิงกัน
ญำ	[ŋām]	ยำ, อาหารชนิดหนึ่ง
ญู่	[ŋú:]	ตัน, ผลัก, ไส, รุนไป
ดอยศพ	[dɔ:ysóp]	เอาศพนอนไว้เพื่อรอพิธีนำลงโลง
ดิ่งไฟ	[daŋfay]	ติดไฟ, ก่อไฟ, สุมไฟ
โดน	[do:n]	ถูก, ชน
ต้อย	[tó:y]	จุ่ม
ตาบ	[tá:p]	ปะ, ชุน, ชดใช้
เต็ง	[teŋ]	ทับลงไป
เถะ	[thāʔ]	ตาก
ทวย	[thuay]	ทาย
ท่า	[thâm]	ถีบ, กระเทียม
ทื่อ	[thuu:]	ถื่อ

คำศัพท์	การถอดเสียง	ความหมาย
แน	[nɛ:]	เล็ง
แนม	[nɛ:m]	สอดแนม, คอยดู
บาย	[ba:y]	จับ, ถือ
เบ็ง	[bɛ̀ŋ]	ดู, แลดู
ปาด	[pà:t]	ตัด, เชือด, เฉือน
ปูน	[pun]	แบ่ง, เป็น
ผาบ	[phà:p]	ปราบ
ผี	[phì:]	ถ่าง, แหก, แหวก
พ้อ	[phó:]	พบ, ปะ, เห็น
พาย	[pha:y]	สะพาย
เพ	[phe:]	พัง, ทลาย
แพง	[phe:ŋ]	สงวน, หวง
ม้อย	[mô:y]	จับ, ไม้รู้สีกตัว
มัก	[mák]	รัก, ชอบ, พอใจ
ม้าง	[mâ:ŋ]	รื้อ, ถอน, จัด
มาย	[ma:y]	คลี่, คลาย
ม่าย	[mà:y]	เมียงไปมา, เตรไปเตรมา
หม่า	[mà:]	แช่, หมัก
มิด	[mít]	ท่วม
หมิ่น	[mìn]	อยู่ในที่เกือบตก
มีน	[mù:n]	ลื่น, ไหล
มีนตา	[mu:nta:]	ลืมนตา
มุดน้ำม	[mútnám]	ดำน้ำ
หมุน	[mũ:n]	หมุน
หมุบ	[mù:p]	หมอบราบลงกับพื้น
เมี้ยน	[mían]	เก็บ, เก็บกวาด
เมื่อ	[múa]	กลับ, กลับไป
แมบ	[mê:p]	ฟ้าแลบ

คำศัพท์	การถอดเสียง	ความหมาย
อยู่กำ	[yù:kam]	อยู่ไฟ
หลก	[lòk]	ถอน, ดึง
ลมสาว	[lomsǎ:w]	คุยสาว
หลอย	[lǎ:y]	ดอด, แอบ, ย่อง
หลาบ	[lǎ:p]	เข็ด, ขยาด
ลื้อ	[lí:]	ซ่อน, หลบซ่อน
หลุ	[lù]	ถ่าย
แล่น	[lên]	วิ่ง
ไล	[lay]	ละ
วอน	[wó:n]	รน, แส่หาเรื่อง
เว้าพื้อน	[wâwphû:n]	เล่าเรื่องนิทาน
สวบ	[sùap]	ฮุบ, คาบ
ส่วย	[sùay]	ชำระ, ล้าง
สะเดิด	[sadət]	สะดุ้ง, สะดุ้งผวา
สะออน	[saʔw:n]	ชื่นชม
สิ๊ก	[sìk]	สิ๊ก
สิ่งแนม	[síŋne:m]	สอดส่อง
สิน	[sí:n]	สิน, ตัด, ฟันให้ขาด
แส่ว	[sè:w]	เฉียว, โฉบ
หับ	[hàp]	จับ, ปิด
หื้อ	[hô:]	ให้, ยกให้
แห้น	[hê:n]	แหะ
อ่อง	[ʔòŋ]	ไวยศ
อวย	[ʔuay]	แบ่ง, แยก
อ่วย	[ʔùay]	หันกลับ
อ่อย	[ʔòy]	โปรยเหยื่อล่อปลา
อัด	[ʔət]	ปิด, จับหับ
อ้า	[ʔá:]	อ้า, เปิด

คำศัพท์	การถอดเสียง	ความหมาย
อืด	[ʔút]	อืด, ถนอมกิน
เอ็ดเวียะ	[ʔètʷia]	ทำงาน
เอิ้น	[ʔón]	เรียก
แอ่ว	[ʔè:w]	ซี้้ออัน, ซี้แยะ
ฮ่วม	[húam]	ร่วม, รวม
ฮอด	[hó:t]	ลู่, จด, ถึง
ฮัก	[há:k]	รัก, ชอบอย่างผูกพัน
ฮาน	[ha:n]	รุกราน
ฮ่าย	[hà:y]	เท, ถ่ายเท, กรอก
ฮ้าย	[há:y]	ดู
ฮ้าว	[há:w]	แตก, ร้าว, รั้ง, ดึง เช่น “ฮ้าวแห” ว่า ดึงแห
ฮูด	[hú:t]	รูด
โฮม	[hom]	รวม, รวบรวม

บรรณานุกรม

- กรรณิการ์ วิมลเกษม. 2536. **ภาษาถิ่นเหนือ**. กรุงเทพฯ: ภาควิชาภาษาตะวันออก คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- กฤษณา พันธุ์มวานิช. 2551. **รักษ์ “ค่านิยมไทย” สร้างเอกลักษณ์ของชาติ**. สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ.
- กาญจนา คุว์ฒนาศิริ. 2524. **วรรณยุกต์ในภาษาญ้อ**. วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัย. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กาญจนา นาคสกุล. 2524. **ระบบเสียงภาษาไทย**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กำชัย ทองหล่อ. 2545. **หลักภาษาไทย**. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: อมรการพิมพ์.
- จริยา สมนึก. 2525. **ระบบเสียงภาษาถิ่นย่อยของจังหวัดนครศรีธรรมราช**. วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตร์มหาวิทยาลัย. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จำนงค์ ทองประเสริฐ. 2518. **ภาษาของเรา**. กรุงเทพฯ: แพร่พิทยา.
- จิตร ภูมิศักดิ์. 2514. **ความเป็นมาของคำสยาม-ไทย-ลาวและขอม และวัฒนธรรมเชื้อชาติ**. กรุงเทพฯ: สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย.
- ช่อนกลิ่น วิเศษสกุลกิจ. 2516. **หน่วยเสียงภาษาอุบล เชียงใหม่ และสงขลาเทียบกับภาษากรุงเทพฯ**. กรุงเทพฯ: กรมการฝึกหัดครู.
- ทศไฉย อารมย์สุข. 2521. **การศึกษาเปรียบเทียบเสียงของคำในภาษาไทยพวนและภาษาไทยมาตรฐาน**. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.
- ธวัช ปุณโณทก. 2531. **ภาษาถิ่น**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- บรรจบ พันธุ์เมธา. 2530. **พจนานุกรมพม่า-ไทย-อังกฤษ**. (อัดสำเนา). _____ . 2502 **กาเล่หม่านไต**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: พัฒนาศึกษา.
- ประธาน ยานกุลวงศ์. 2553. **การดำรงอยู่ของการใช้พื้นที่ภายใต้การเปลี่ยนแปลงทางกายภาพของบ้านแบบปัจจุบัน กรณีศึกษาบ้านไท-พวน หาดเสี้ยว อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัด**

สุโขทัย. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาสถาปัตยกรรม มหาวิทยาลัย
ศิลปากร. (บทคัดย่อ)

ประเสริฐ ฐ นคร. 2534. **พจนานุกรมไทยอาหม-ไทย**. กรุงเทพฯ: พิมพ์พันธ์ที่ตั้ง
เซ็นเตอร์ จำกัด.

_____. 2541. **สารนิพนธ์ประเสริฐ ฐ นคร**. กรุงเทพฯ: บริษัทชนนิยม จำกัด.

_____. 2558. **96 ปี ศ.ดร.ประเสริฐ ฐ นคร**. กรุงเทพฯ: บริษัทชนนิยม จำกัด.

ปรีชา พิณทอง. 2532. **พจนานุกรมอีสาน-ไทย-อังกฤษ Isan-Thai-English**. อุบลราชธานี:
ศิริธรรมการพิมพ์.

ไพรัตน์ โกมลมาลย์. 2558. **การศึกษาการกระจายคำศัพท์ภาษาไทยพวนในจังหวัดนครนายก**.
(ออนไลน์) กรุงเทพฯ: กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร. (บทคัดย่อ)

มูลนิธิไทยไทยพวน. 2532. **พจนานุกรมภาษาไทยพวน**. ม.ป.ป.

ราชบัณฑิตยสถาน. 2549. “**โบราณศัพท์น่ารู้ การนับจำนวนบุตรในสมัยโบราณ**”. **จดหมายข่าว
ราชบัณฑิตยสถาน**. ปีที่ 16 ฉบับที่ 186. กรุงเทพฯ: ศานสุทธากการพิมพ์ จำกัด.

ราชบัณฑิตยสถาน. 2556. **พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554**. กรุงเทพฯ:
นานมีบุ๊คส์พับลิเคชันส์.

เรืองเดช ปันเขื่อนขัตติย์. 2531. **ภาษาถิ่นตระกูลไทย**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณ-
ราชวิทยาลัย.

วรเทพ ปีสาวงษ์ และคณะ. 2551. **รายงานวิจัยเรื่องการวิจัยแบบมีส่วนร่วมของเครือข่าย
วัฒนธรรมและชุมชนในการบริการจัดการวัฒนธรรม กรณีศึกษาประเพณีเส้อกระจาด
เทศน์มหาชาติของชาวไทยพวน ตำบลบ้านทราย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี**. ม.ป.ป.

วรา ชาญคำ. 2556. **อัตลักษณ์ไทยพวน: กรณีศึกษาภาษาไทยพวน ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี**. ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ไทยคดีศึกษา)
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. (บทคัดย่อ)

วาสนา บุญสม. 2543. “**พวนบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี: กรณีศึกษาวิถีชีวิตและประเพณีพื้นบ้าน**”
วารสารพัฒนบริหารศาสตร์. 40 (3): 11-25.

- วิจิตร ภาณุพงษ์. 2513. การวิเคราะห์ภาษาไทยตามแนวภาษาศาสตร์. คู่มือครูภาษาไทยเล่ม 3.
กรุงเทพฯ: กรมการฝึกหัดครู.
- _____. 2514. โครงสร้างภาษาไทย: ระบบไวยากรณ์. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัย
รามคำแหง.
- วิไลวรรณ ขนิษฐานันท์. 2524. ภาษาและภาษาศาสตร์. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- _____. 2526. ภาษาศาสตร์เชิงประวัติ: วิวัฒนาการภาษาไทยและภาษาอังกฤษ.
กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- _____. 2537. ลักษณะภาษาไทยที่ใช้ผ่านสื่อมวลชนโทรทัศน์. กรุงเทพฯ:
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วิไลศักดิ์ กิ่งคำ. 2556. ภาษาต่างประเทศในภาษาไทย. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัย
เกษตรศาสตร์.
- _____. 2549. ไตพำแก่-ภาษาไทย. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- _____. 2556. “คำบอกจำนวนนับในภาษาไตพำแก่: ความสอดคล้องกับภาษาไทยถิ่น
อีสาน.” วารสารภาษาไทยและวัฒนธรรมไทย. ปีที่ 7 ฉบับที่ 13 (มิถุนายน-พฤศจิกายน)
: 1-8.
- _____. 2556. ภาษาไทยถิ่น. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- _____. 2559. ภาษาตระกูลไต. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ศรีนครินทร์วิโรฒ, มหาวิทยาลัย. 2530. พจนานุกรมภาษาถิ่นใต้ พุทธศักราช 2525. เล่มที่ 3.
กรุงเทพฯ: สถาบันทักษิณคดีศึกษา.
- ศิริชัย หอมควง และศุภกิต บัวขาว. 2559. “การแปรของเสียงพยัญชนะในภาษาไทยพวน อำเภอ
บ้านฝื่อ จังหวัดอุดรธานี” วารสารบัณฑิตศึกษา มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยขอนแก่น. 5 (1): 122-137.
- สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า. 2515. พจนานุกรมภาคอีสาน-ภาคกลาง. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนา
พานิชจำกัด.
- สวิง บุญเจิม 2562. สัมภาษณ์ กรกฎาคม 2562.

- สินีนาถ สุวรรณทัต. 2555. **ภาษาแสดงเอกลักษณ์ไทยในสื่อโฆษณาประชาสัมพันธ์**. วิทยานิพนธ์
ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สุโขทัยธรรมมาธิราช, มหาวิทยาลัย. 2513. **เอกสารการสอนชุดวิชาภาษาไทย 3. เล่มที่ 2.**
กรุงเทพฯ: วิกตอรีเฟาเวอร์พอยท์.
- สุชีพ ปุณฺณานุกาพ. 2515. **พระไตรปิฎกฉบับประชาชน**. กรุงเทพฯ: มหามกุฏราชวิทยาลัย.
- อนุমানราชธน, พระยา. 2502. **บันทึกความรู้ภาค 3**. งานพระราชทานเพลิงศพ พ.ท. ชุนพิสิษฐ์
ยุทธโยธา (พยุง เทศะบูรณะ).
- อุดม วโรตม์สิกขิตตถ์. 2513. **ภาษาศาสตร์เบื้องต้น**. กรุงเทพฯ: กรมการฝึกหัดครู.
- อุปกิตศิลปสาร, พระยา. 2511. **หลักภาษาไทย**. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิชจำกัด.
- Alfons Weidert. 1977. **TAI-KHAMTI PHONOLOGY AND VOCABULARY**. Franz Steiner
Verlag Wiesbaden.
- Am Chan Gohain. 2014. **Common Plant Having Medicinal Properties Used By The
Tai-Phake Tribe**. n.p.
- Bhim Kanta, Boruah, 2013. **Tai Phake in Assam; Sustainability of Ethnic Group
based on Language and Culture**. Department of Thai Language. Press.
- Carl, Jame. 1989. **Contrastive Analysis**. London: Longman.
- Chulalongkorn University. 1976. **Tai Linguistics In Honor of Fang-Kuei Li**.
Chulalongkorn University Press.
- Dhogde, R.V. and Willisak Kingkham. 1992. "A Comparison of Phonology and
Morphology in Standard-Thai and Tai-Phake." In **PAN-ASIATICLINGUISTICS
the third International Symposium on Language and Linguistics**. Bangkok.
Chulalongkorn University Press.
- Gedney, WilliamJ. 1972. "A checklist for Determining Tones in Tai Dialects" in M.
Estelle Smith (ed). **Studies in Linguistics in honor of George L. Trager**.
The Hague: Mouton. 423-37.

- Goswami, S.N. 1998. **Studies in Sino-Tibetan Language**. Gauhati Assam: Arunoday Press.
- Haas, Marry R. 1942. **The Use of Numeral Classifiers in Thai Vol.18, No.3 Language XVIII**, p.201-205. New York: New York Press.
- Hockett C.F. 1958. **A Course in Modern Linguistics**. New York: The memillan.
- Jogandra Nath Phukan. 2008. **An Introductory Primer and Grammar of Ahom (Tai) Language**. Gu wahati: Anneshan.
- Katz, Jerrold J. 1972. **Semantic Theory**. Marper International Edition. New York: Haper and Row, Publishers.
- Li, Fang-Kuei. 1977. **A handbook of comparative Tai**. Honolulu: University of Hawaii.
- Lila Gogoi. 1971. **The Tai Khamtis**. Calcutta, Nabajiban Press.
- Nida, Eugene A. 1967. **Mophology-the descriptive analysis of words**. 2 nd ed, Ann Arbor: University of Michigan Press.
- Ngj Yot Weingken. 2004. **From HuKawng Valley To Nam-Phake Village**. Assam: Vibgyor Graphics.
- Puspadhar Gogoi. 1996. **Tai of North East India**. Assam, Chumpru Printers and Publications Pvt.Ltd.
- Ruangdej P. 1976. "A synchronic – comparative study of Modern Thai and Modern Lanna." Ph.D. thesis, University of Poona.
- _____. 1978. **Yong Phonology Southeast Asia**. Nakorn Pathom: Language Centre, Mahidol University Press.
- Samon Gessom. 1983. "A synchronic – Comparative – Contrastive Study of Modern I-san (Northeastern Thai) and Standard-Thai." Ph.D. thesis, University of Poona.

Sharma Thakur, G.C. 1982. **The Tai Phake of Assam**. New Delhi: Gupta Printing Press.

Stephen-Morey. 2002. "The Tai Language of Assam a grammar and texts." Ph.D. thesis, University of Monsash.